

साहित्यिक पत्रिका

नवप्रज्ञापत्र

प्रकाशनारम्भ : २०५०, पूर्णाङ्क : ७६, वैशाख-असार २०७४

(प्रेस काउन्सिल नेपालद्वारा राष्ट्रिय 'क' वर्गमा वर्गीकृत साहित्यिक पत्रिका)

सम्पादक/प्रकाशक

नवराज रिजाल

सम्पादक

डा. सुधन पौडेल

सह-सम्पादक

प्रमोद पाण्डे

व्यवस्थापक

गणेशराज रिजाल

कानूनी परामर्श

अधिवक्ता रामकृष्ण काफ्ले

आवरण

राजेश मानन्धर

लेआउट

डीएन्डडी कम्प्युटर

बागबजार

मूद्रण

इमेज प्रिन्टर्स

चावहिल, काठमाडौं

सहयात्री

निर्मोही व्यास

राममणि दुवाडी

दामोदर पुडासैनी 'किशोर'

राम विनय

जय छाङ्छा

भारद्वाज मित्र

दुर्गाप्रसाद काफ्ले

शिव अधिकारी

आरएम डंगोल

पुष्करराज भट्ट

हृदयनारायण चौधरी

हरिदेव खरेल

मिलन समीर

हेमराज अधिकारी

समिर पाख्रिन

वैरागी जेठा

शेखर कार्की

रमेश कडेल

घनश्याम अधिकारी

कृष्ण खड्का

होमराज श्रेष्ठ

अप्सरा पुडासैनी

राम खनाल

जज अधिकारी

मूल्य : २५।-

कार्यालय: स्वाभिमानवस्ती जीतपुर-सिमरा उपमहानगरपालिका-१६, बारा, फोन नं.: ९८५५०२४९५५

काठमाडौं सम्पर्क: पो.ब.नं. ९१०९, काठमाडौं, फोन नं. : ९८५११३८६२४

e-mail : nabapragyapan@gmail.com, website: nabapragyapan.com

नवप्रज्ञापन प्राज्ञसभा

१. माया ठकुरी, धोबिघाट-ललितपुर
२. विश्वराज अधिकारी, वीरगञ्ज-पसा
३. रूकु कार्की, हेतौडा-मकवानपुर
४. रामप्रसाद अधिकारी, सिमरा-बारा
५. डा. ध्रुवकुमार घिमिरे, निजगढ-बारा
६. वीणा पोखरेल, इमाडोल-ललितपुर
७. पीताम्बरा 'पीयूष', कलडुकी-काठमाडौं
८. ललिता दोषी, बुद्धनगर-काठमाडौं
९. डा. सुषमा आचार्य, मानभवन-ललितपुर
१०. निर्दोषकुमार, स्वाभिमानबस्ती-बारा
११. भद्रकुमारी घले, मैतीदेवी-काठमाडौं
१२. हरिप्रसाद पाण्डेय, बालाजु-काठमाडौं
१३. वासुदेव अधिकारी, सुनौलाबजार-धादिङ
१४. दीपेन्द्रसिंह थापा, महादेवस्थान-धादिङ
१५. ईशा शाह, पकनाजोल-काठमाडौं
१६. भगीरथ मिश्र, दमक-भापा
१७. लक्ष्मी शर्मा, बालाजु-काठमाडौं
१८. शर्मिला खड्का दाहाल, इटहरी-सुनसरी
१९. अनन्तप्रसाद वाग्ले, बासडोल-काभ्रे
२०. छविरमण सिलवाल, मेथिनकोट-काभ्रे
२१. अर्जुन पाण्डे, जीवनपुर-धादिङ
२२. कार्तिकेय घिमिरे, हरिवन-सर्लाही
२३. पाण्डवराज कार्की, हर्नामाडी-मकवानपुर
२४. राजनप्रसाद सिलवाल, छत्रेउराली-धादिङ
२५. गंगा कर्माचार्य पौडेल, कपन-काठमाडौं
२६. वासुदेव श्रेष्ठ, जीवनपुर-धादिङ
२७. केशव रूपाखेती, जीवनपुर-धादिङ
२८. निमायादेवी कायस्थ, बन्दीपुर-तनहूँ
२९. बाबुरामप्रसाद पौडेल, पौराङ-रौतहट
३०. तारा अनुरागी, घैलाडुवा-भापा
३१. प्रा.डा. कृष्णप्रसाद घिमिरे, पटौटी-अर्घाखाँची
३२. रमेशमोहन अधिकारी, चन्द्रपुर-रौतहट
३३. यशु श्रेष्ठ, चन्द्रपुर-रौतहट
३४. गणेशराज रिजाल, स्वाभिमानवस्ती-बारा
३५. विद्याप्रसाद घिमिरे, लैनचौर-काठमाडौं
३६. बाबुराम लम्साल, किहूँ-तनहूँ
३७. प्रा.डा. कपिल लामिछाने, भैरहवा-रुपन्देही
३८. तेजप्रकाश श्रेष्ठ, थानकोट-काठमाडौं
३९. भक्त कार्की, पुलाचौर-म्याग्दी
४०. दीपबहादुर केसी, कोपवा-कपिलवस्तु
४१. राममणि पोखरेल, गाइघाट-उदयपुर
४२. सौरभकिरण श्रेष्ठ, कुलेश्वर-काठमाडौं
४३. खगप्रसाद अर्याल, नलाङ-धादिङ
४४. नारायण क्षेत्री, डुमरवाना-बारा
४५. मञ्जु सेढाई, जीवनपुर-धादिङ
४६. रमेश समर्थन, भैरहवा-रुपन्देही
४७. रामकृष्ण काफ्ले, सपही-बारा
४८. कलानाथ अधिकारी, स्मृतिप्रतिष्ठान, बारा
४९. विजय चालिसे, आरुबारी, काठमाडौं
५०. जयन्ती स्पन्दन, मिनभवन, काठमाडौं
५१. जनार्दन खनाल, छतिवन-मकवानपुर
५२. अच्युत रिजाल, छत्रेउराली, धादिङ
५३. पूर्णबहादुर थापा, जीवनपुर धादिङ

अनुबोध/जातकारी ■

- भाषा, साहित्य, कला र संस्कृतिको उत्थानप्रति सचेत,
- सम्भव भएसम्म साहित्यका विविध विधाको उपस्थिति,
- स्तरीय, मौलिक तथा अन्यत्र अप्रकाशित रचनालाई सधैं स्वागत,
- शुद्ध प्रिती फन्टमा टाइप गरेर पठाएका रचना स्वीकार्य,
- छायाँ छविका साथ रचनामा नाम, ठेगाना र परिचय स्पष्ट लेख्न आग्रह,
- प्रकाशनार्थ प्रेषित रचना चार अङ्कभित्र अप्रकाशित भए त्यो अस्वीकार्य ठहरिने,
- रचना स्वीकृत-अस्वीकृत र काँटछाँटको अधिकार सम्पादक मण्डलमा निहीत,
- अस्वीकृत रचना फिर्ता नगरिने परम्परा कायम,
- रचनामा व्यक्त विचारहरूप्रति लेखक स्वयं जिम्मेवार हुनुपर्ने,
- पुस्तक समीक्षाका लागि दुई प्रति अनिवार्य पठाउनु पर्ने,
- र, अन्त्यमा पत्रिकाको उद्देश्य र गतिप्रति आश्वस्त भएको खण्डमा विशिष्ट वा प्राज्ञसभा अनि प्रतिनिधि अथवा शुभेच्छुक बनेर सँगै हिँड्न, एक साथ काम गर्न अनि सद्भाव र प्रेम राख्न सकिने ।

समय निष्ठा खोजिरहेछ । आस्था र विश्वासको पर्खाइमा भौँतारि इरहेछ । अन्तिम जीत सत्यको हुन्छ भन्ने चिन्तनमा बसिरहेछ मौन तपस्वी जस्तै । मौनतपस्याले उठाएको थियो ऋषिहरूलाई । त्यसैको बलमा बाटो खने उनीहरूले र हिँडाए धेरैलाई । तपाईं हामी पनि जानेर वा नजानेर हिँडिरहेछौं । अलिकति विश्वास र विचार घोल्नेहरू आगाडि पुगिसकेका पनि छन् । आफैँमा हराउनेहरूको बाटो चौबाटोमा गायब भएको छ । आफूलाई आफ्नो प्रेरणाको श्रोत मान्ने हो भने यस्तो धेरै हुन्छ ।

ऊ विचारको पर्खाल विश्वासको फाँटमा उमार्ने र मियो आँगनमा ठड्याउने महत्वकाङ्क्षा मनबारीमा उमारेर उभिइरहेछ । बाँच्ने नाममा पलप्रतिपल मरिरहेकाहरूप्रति सद्भावको पाती चढाउन लामबद्ध बनिरहेछ । लहरकै अर्को रूप त हो ऊ । यसले उसलाई सदियौँदेखि चिनाइरहेछ । विश्वासको आगोमा बालिरहेछ । अठोटमा फलाइ रहेछ । न हतारोमा छ न त चटारोमा नै । बस् एउटा योजना छ मनमा त्यसैमा हिँडिरहेछ । त्यसैमा बसिरहेछ । यसअर्थ मनका क्रियाकलापहरूलाई नियन्त्रणमा लिइरहेछ ।

एउटा नियमितता हो जीवन । अनेक पाटोबाट पर्गल्न सकिन्छ । संसारमा हरेक मानिसका आ-आफ्ना धारणा तथा मूल्य मान्यता छन् । एकले अर्कोलाई रोक्न वा छेक्न सक्दैन । सक्दा आउने परिणाम पनि अकल्पनीय हुन्छ । मानव इतिहासले त्यसको पुष्टि गरिसकेको छ वर्षौँ-वर्षदेखि । आइसकेको परिणाम र भइसकेको कामलाई बिना तर्क

विश्लेषण गर्नुको कुनै अर्थ हुन्न । त्यसो गर्नु भनेको आफैँलाई गिजोल्नु हो । औँसा परेको घाउ हेरेर रमाउनु वा निराश बन्नु जस्तै हो । त्यसको सही समाधान त उपचारमा संलग्न बन्नु हो । हामीहरू कतिपय त्यतातिर गइरहेका छौं । हिँड्नु पर्ने धेरै बाटा नहिँडेर निहिँड्नु पर्ने र नसोच्नु पर्ने ठाउँहरूमा मनमस्तिष्क रुमल्लिइरहेकै छन् ।

हरेकले बाँच्ने सोचमा हो । चिन्तनमा हो । विचार धारामा हो । आस्थामा हो । सपनामा हो । कल्पनामा हो । आफूलाई छाम्ने बाहानामा हो । चाहनामा हो । अठोटमा हो । उत्साहमा हो । यिनीहरूलाई छातीमा स्थान दिन नसकेको अवस्थामा कसैको कल्पना अगाडि बढ्न सक्दैन । माथिका कुराहरू बाहेकमा मानिसको अवस्थाका बारेमा यदि कसैले कल्पना गर्न लगायो भने म अगाडिको बाटो खोज्न सकिदैन । तपाईंको कुरा तपाईंकै नाममा थाँती राख्ने हो भने मैले भन्न सक्ने यति हो । सबैका आ-आफ्ना विशेषता हुने भएकाले यस्तो परिकल्पना गरेको हुँ । यसमा रहने सहमति वा असहमतिका पाटाहरू पृथक पृथक छन् ।

विश्वासको धरातल आफैँ उपलब्ध हुँदैन । त्यसका लागि प्रयत्नको आवश्यकता पर्दछ । त्यसो त खोजी गर्ने हो भने संसारमा अनुपलब्ध हुने कुराको सूची सीमित छ । बस, एउटा उत्साह बोक्ने हो, खुशी र सुखी दुवै हुन सकिन्छ । कोही विमती जनाउँछ भने त्यो छुट उसलाई छ तर त्यो सिंगो पाटो भने होइन । आफ्नै कारणले मान्छे विपत्ति, अप्ठेरो, असजिलो, दुःख, कष्ट जस्ता कुराहरूको साथी

वा साक्षी बन्छ । अभिलाषा उमारेर अठोटका साथ हिंड्ने आँट गर्ने हो भने त्यसमा अल्झिनु पर्ने दरकार पर्दैन ।

धेरैमा आरम्भमा मन पर्दो गर्ने र फुर्सदमा पश्चातापमा पछारिने प्रवृत्तिले घर गरेको हुन्छ । यदि प्रारम्भिक अवस्थाका पाइलाहरू सोच समझदारीका साथ चाल्ने हो भने कसैले कहीं पनि भूमरीमा पर्नुपर्ने अवस्था आउँदैन । यी सबै परिस्थितिलाई आत्मसात गर्दै विचारको पखेटामा समय रमाउँदै जान्छ । बुझ्न खोज्छ आफैलाई । सम्भवतः आफूलाई जान्नु बुझ्नु र पर्गल्नु नै जीवनको उपलब्धि हो ।

बाँच्ने नाममा पलप्रतिपल मरिरहेकाहरूप्रति सद्भावको फूल चढाउने एउटा वृहत योजना नै छ । अर्थात् बनाएको छ । सफलता वा असफलताको पाटो अर्कै हो । खोजी गर्दा त्यो भेटिन्छ । तर नखोजी फेला पर्दैन । त्यसो त खोजेर पाइएका वस्तुहरू मात्र स्थायी रूपले उपभोग्य हुन्छन् । यसै फेला पारेको त कसिङ्गार सरह नै हुन्छ । काम लाग्छ पनि र लाग्दैन पनि । त्यसको सार्थक मूल्य हुँदैन भन्दा पनि हुन्छ । विचारको पर्खाल ढलेपछि मान्छेको अस्तित्व लोप हुन्छ । यस्तो धेरैतिर देखिएको छ । भोलि त भन्न सकिन्न आजसम्म भएको छ । बस् यो नै आजको उदाहरण हो जीवन यात्राको ।

यो क्रम आजको होइन । हिजैको हो । अस्तित्वकै हो । अझै अगाडि जान सकिन्छ । इतिहास हुनेहरूको खोज्न सकिन्छ । पर्गलन सकिन्छ । बुझ्न सकिन्छ । बुझाउन सकिन्छ । नहुनेहरूको फेला पर्दैन अर्थात् खोज्नु नै बेकार हुन्छ । हो, अझै अगाडि बढ्दा

त्योभन्दा पनि अघिल्लो हो । यति बेला वा यतिखेर हो भनेर मिति तोक्न सकिन्न किनकि त्यसका निम्ति गहिरो खोजको आवश्यकता छ । हिजो अस्ति थिएन होला तर आज छ र भोलिको निम्ति पनि रहनेछ । अङ्गहरूलाई नियन्त्रण बाहिर राख्ने हो भने बेगलै कुरा हैन भने अनुमानको भरमा कुनै पनि कुरामा सहमति अथवा असहमति जनाउनु सत्यको निकट पुग्न खोज्नु हुँदैन होइन ।

बाँच्नु र जीवन कटाउनुमा अन्तर छ । यसले बाँच्न चाहनेहरूलाई अगाडि बढाइरहेछ । यदि यी दुई बीचमा भेद रहन्थेन भने सायद आज संसारको रूप अलग हुन्थ्यो होला । पृथकताले नै मान्छेहरूलाई अथवा बाँच्न चाहनेहरूलाई हिंडाइरहेछ । कहिलेसम्म ? भन्ने प्रश्नको उत्तर नखोज्ने हो भने यो एउटा अवस्था मात्र हो । सोचेको सबै पुग्छ । यो एउटा दुईटाको मात्र होइन । धेरैको हो । हज्जारौं, लाखौं र करोडौंको पनि हो । हिंड्दै जाँदा अरबौंको पनि भन्नुपर्ने हुन्छ । तथापि बाटो भत्किएको छैन र विचार मक्किएको पनि छैन । हिंड्ने हो अनि मात्र पुगिन्छ सोचेको ठाउँ । यदि पुगिएन भने पनि प्रयास जारी राख्नुपर्छ । यो जीवनको नविन चिन्तन र विश्वासको एउटा रहरलाग्दो धरातल समेत हो ।

मान्छे केमा बाँच्छ ? समय सोचिरहेछ । आस्था, विश्वास र विचारमा आगो भोसेर ऊ कति दिन हिंड्न सक्छ ? कसैका मतमा विविध प्रश्नहरू जन्मन्छन् । तिनीहरूलाई ऊ मज्जैले जन्मदिन्छ । वास्तवमा जन्म रोक्नु हुँदैन । हिंड्न दिनुपर्छ र विश्वासको पाटोमा घोरिन पनि दिनुपर्छ । पानी

पनुपछ । घाम लागनुपछ । आँधीबेहरी आउनु पछ । हावाहुरी चलनुपछ । विचारका शृङ्खलाहरूले निर्वाधरूपमा हिंड्न पाउनुपछ । रोक्ने वा छेक्ने प्रयास हुनुहुँदैन ।

निश्चय पनि गन्तव्यको खोजीमा झिल्काहरू रोपिनु पछ । गोडमेल गरिनुपछ । भ्रारपात उखालेर किटनाशक औषधि प्रयोग गरिनुपछ । कसै वा कहींबाट पनि बाटो बथानिनु हुन्न । बाटो जीवन हो । जीवनधारा हो । गन्तव्य हो । प्राप्ति र उपलब्धि हो । विश्वासको धरातल हो । त्यहीँबाट विचार पलाउँछ । विश्वास अधिल्लो बाटो हिंड्छ । हिंड्न प्रेरित गर्छ । दियोमा सलेदो हो, तेल थपे जलिरहन प्रोत्साहित गर्छ । समय सन्दर्भमा पखेटा खोजे यात्रालाई निरन्तरता दिन उत्साहित तुल्याइरहन्छ । विश्वासमा भन्याड उक्लदै अस्थाको पर्खाल हरहमेसा ठठ्याइरहन्छ । अनि उचाइको शिखरतिर लाग्न हौस्याइ रहन्छ-रौस्याइरहन्छ ।

बाँच्ने उपक्रममा मनलागदो गर्ने छुट कसैलाई हुन्छ ? एउटा प्रश्न । गर्नु हुँदैन किन ? अर्को प्रश्न । अर्थात् जसरी पनि बाँच्नु उपयुक्त हो त ? त्यस्तो बाटो रोजियो भने कता पुगिएला ? एउटा चित्र छ मनमा । आज गर्न खोजिएको काममा वैधानिकता छ ? हिजो पिता पुर्खाले गरिदिएको भए के हुन्थ्यो ? समय कहिलेकाहीं एकान्तमा घोरिन्छ । कुण्ठा र प्रतिशोधले मानिसलाई कहाँ पुन्याउँछ ? जित्ने नाममा जे गर्दा पनि हुन्छ । खुनको बदला खुनै हो ? सत्यको बाटो समातेर अगाडि बढ्न सकिन्न ? यदि सकिन्न भने त बेग्लै कुरा,

सकिन्छ भने किन आत्मसात गरिन्छ ? 'जस्तालाई त्यस्तै- ढिंडोलाई निस्तै' गर्ने प्रवृत्ति सकारात्मक सोच हो त ? समय घोरिन्छ र कल्पना सागरमा चुर्लुम्म डुब्छ । मनलाई सम्झाउँछ, सकारात्मक सोचले मात्र मानिसलाई अगाडि हिंडाउँछ र विचारको पर्खालबाट माथि पुन्याउँछ तर... छातिमा विभिन्न आकृतिका विम्ब प्रतिविम्ब उपस्थित हुन्छन् । अनायास मन खजमजिन्छ । यथाशीघ्र निर्णयमा पुग्न सक्दैन तथापि सोच सागरको खहरेमा नुहाउन बाध्य बन्छ । त्यसैको कारण परिवर्तन भएको छ समाजमा । आस्थामा आगो नभोसिएको पनि हैन । विश्वास बगेका समेत छन् खहरेका भेलहरूमा । मज्जैले देखेको छ त्यो परिदृश्य । कहिलेकाहीं त दृश्यबाट टाढा भागछ समेत ।

एकाथरि चिच्याए, उसले पहिले यथार्थता ठम्याउन सकेन । अलमलियो बीच बाटो मै । अगाडिको यात्रा तय हुन सकेन । टोलियो मानिसहरूको ठूलो जमातमा समेत । भीड विशाल थियो । उपस्थितहरू तँछाडमछाड गरिरहेका थिए । सबैका आ-आफ्ना आलाप थिए । रागतान थिए । विचारका पर्खाल र विश्वासका धरातल थिए । आस्थाका जञ्जाल अनि अनिकालका पराकाष्ठाहरू थिए । उसलाई अचम्म लाग्यो । हिजो एक आपसमा मारामार गरेकाहरू समेत यतिखेर अड्कमालमा निमग्न छन् । म्वाई साटासाटमा तल्लीन छन् । अपत्यारिलो छ दृश्य तथापि हेर्न विवश छ ।

विगतका आला घाउहरूमा उक्च पल्टिरहेछ । औषधि उपचारले काम गरिरहेको छैन । मानसिक बिरामीहरूको संख्यामा समेत ठूलो छ । घर भत्किएको

छ । मन भाँचिएको छ । विचार बगेको छ । विश्वास उडेको छ । आस्थामा खिया लागेको छ । अठोटमा धमिराले घर बनाएको छ । विचारको अन्तोपत्तो छैन । आफूले आफूलाई चिन्नै नसक्ने स्थिति उत्पन्न छ । जान्ने, बुझ्ने र गर्ने पाटो त भन्नु अर्कै भयो । विषम परिस्थितिले राज गरेको छ । ती आफूलाई बाँचेको मान्न सकिरहेका छैनन् । स्वघोषण गरिरहेका छन् जीवनको परिधिभन्दा टाढको । आफूलाई बिसिएर बाँच्नु उसको विचारमा मृत्यु हो । अस्तिदेखिको यही परिकल्पनालाई पूर्णता दिनको निम्ति होमिएको हो नयाँ बिहानीको प्राप्तिमा ।

समय अचम्मियो । अठेरो महसुस पनि गन्यो । प्रारम्भिक अवस्थामा त मनले प्रश्नहरू जन्माउनै सकेन । थारो मन भित्र मज्जाले हरायो । त्यसको पनि आनन्दको पाटो हुन्छ । पाटोभित्रै ढलीमली गरिरह्यो । पाइला अर्थात् गन्तव्य कुनै दलदल वा धारमा नफसेको महसुस गन्यो । यदि त्यस्तो हुने हो भने हामीहरूबीचमा किन यति लामो बार लगाइयो । हताहतीको अर्थ के हो । रूप, रङ्ग तथा आकारमा किन लगाउन खोजियो छेकारबार । प्रश्नहरू जन्मे एकाएक । उत्तर खोज्नु त के कल्पनासम्म गर्न सकेन । आजै जसरी सद्भावको विरुवा अन्तरकृन्तरमा छरिदिएको भए त्यति धेरै जीवनहरूले क्षत विपक्षत बन्नु पर्ने थिएन । आजकै लागि हो त त्यति गरिएको ? भोलिको लागि बाँच्ने कल्पना र सोच छातिमा उमार्न नसक्नेले कसरी देख्छन् पर्सिको बाटो ?

अगाडि पुग्ने वहानामा इच्छा मुताविक पाइला चाल्दै जाने हो भने निष्ठा भन्ने वस्तु संसारमा नरहला । निष्ठा

बिना गरिएका काम कारबाही भविष्यको मार्गदर्शक बन्नै सक्दैनन् । हिँड्ने र पुग्ने लक्ष्य सबैको हुन्छ तर त्यसका पनि त उद्देश्य, लक्ष्य तथा पद्धतिहरू छन् नि । मनभरि लागि रह्यो । आफूलाई चिन्नेट्यो । मुखबाट कुनै पनि शब्द प्रस्फुटित हुन दिएन । घोरिएर चुपचाप हेरिरह्यो क्षितिजपारि पुगेको घाम ।

उसलाई परिवेश अठेरो बाटोतिर हिँडेको आभाष भयो । कल्पना बाहिरको स्थितिमा पुग्न खोजेको पनि सम्भ्रयो । हिँड्न दुवै बाटोबाट सकिन्छ तर ती जीवनवादी हुन् कि हैनन् यही मात्र हो मूल प्रश्न । उचाइका निम्ति यात्रा शुभारम्भ गरेका पाइला अर्कै त्यता पुग्न सकिरहेका छैनन् । विविध अठेरा, असजिला र कठिनाइहरू जटिलता बोकेर उभिरहेछन् । हो, ती हिँड्न लागेको धेरै भयो । हिँडिरहेका पनि छन् । बाटो कुन हिँडे र कस्तो हिँडे त्यो अलग पक्ष हो । निरन्तरता गन्तव्यमा पुग्ने सरल रेखा त हो तर केवल निरन्तरताले मात्र त्यहाँ पुग्न सकिन्छ । यदि त्यस्तो हुन्थ्यो भने आज संसारको चिनारी पृथक भइसक्ने थियो ।

केको लागि हिँड्ने र कहाँ पुग्ने भन्ने विषयको टुंगो लगाउन सकिएको खण्डमा हिँडाई कहिल्यै पनि गतिहीन बन्न सक्दैन । त्यसले त भनिएको हो नि गतिशील यात्राका निम्ति निरन्तरता आवश्यक हो भने कुण्ठा र आक्रोशको अगाडि निष्ठाको कुनै अर्थ छैन र हुँदैन पनि । हिँड्नेहरूले सोच्ने, गम्ने र पछाडि फर्किएर अगाडिको बाटो तय गर्ने समय आइपुगिसकेको छ ।

Handwritten signature

यात्राको २४ औं वर्ष पूरा गरी नवप्रज्ञापन २५ औं वर्षमा प्रवेश गरेको छ । २४ औं वर्ष पार गर्दा पत्रिका ७५ औं अङ्क प्रकाशित भयो । २५ औं वर्ष प्रवेशमा ७६ औं अङ्क प्रकाशित हुँदैछ । यस अवसरमा सुरुदेखि आजसम्म लेखिएका सम्पादकीय र छापिएका स्रष्टा तथा द्रष्टाहरूको नामावली प्रकाशित गरिएको छ ।

एक

साहित्य समाजको दर्पण हो । कुनै पनि समाज साहित्य विना पूर्ण बन्दैन । मानव जातिको विकास सँगै साहित्यिक विकास पनि जोडिएको छ । कुनै पनि समाजको साहित्यिक उन्नति र प्रगतिको आंकलन गरेर त्यो समाज वा समुदायको मूल्याङ्कन गर्न सकिन्छ । साहित्यको विकास विभिन्न रूप र आकारमा मानव सभ्यतासँगै अधि बढेको कुरा निर्विवाद छ । त्यसैले समाज र साहित्य एक सिक्काका दुई पाटा हुन् ।

विविध फूलहरू फुल्ने र फक्रने साहित्यिक बगैँचाको मनोदृश्यहरू अवलोकन गर्ने आकाङ्क्षा मनभरी सङ्गाल्दै, आफ्नो क्षेत्र तथा पहुँचले भ्याएसम्म नेपाली साहित्यको जगमा सुक्ष्म कर्ण भए पनि थप्ने भन्ने अभिप्रायले यसको प्रकाशनारम्भ गरिएको हो ।

सामान्य गाउँबस्तीबाट प्रकाशित यो पत्रिका अहिले तपाईंको हातमा

छ । तपाईंको पूर्ण साहित्यिक तिर्खा मेटिएला भन्ने धारणा त यसको पनि छैन तर छोटो समयमा, सानो खर्चमा, एक बसाईमा वा शारीरिक शिथिलता र मस्तिष्कको थकानमा आराम गर्दा बसाई उपयोगको तिर्खा भने अवश्यै मेटिएला भन्ने हाम्रो सोच छ । तसर्थ विज्ञ पाठक, पुजनीय समुदाय, आदरणीय लेखक वर्ग र शुभेष्टुक मण्डलीबाट उचित सुभाउ, सल्लाह, समीक्षा र आलोचनाको अपेक्षा गर्नु सम्पादक मण्डल परम् कर्तव्य सम्भन्छ ।

दुई

'लालसूर्य' र 'जनअदालत' साप्ताहिक समाचार पत्रहरू यात्राको थालनीसँगै आफैँमा बिलिन प्रायः बनेपछि 'सिमरा साप्ताहिक' नामक समाचार पत्रको शुभारम्भ बारा जिल्लाको सिमरा निवासी केही उत्साही युवाहरूद्वारा गरिएको छ । घटना क्रममा यो बाराको तेस्रो समाचार पत्र हो ।

निर्मोही ब्यासको अथक परिश्रमबाट चौथो अङ्कसम्म प्रकाशित प्रतिनिधि नामक साहित्यिक पत्रिका एक दशक भन्दा बढि समयदेखि मौनतामा हराएको छ । यो निसन्देह दुःखको कुरा हो । चौथो अङ्कसम्म प्रकाशित प्रतिनिधिले साहित्यिक क्षेत्रमा ठूलो गुण लगाएको कुरा निर्विवाद छ । त्यतिखेरको डटेर लाग्ने 'प्रतिनिधि' प्रजातन्त्रको न्यानो घाममा समेत कठ्याङ्ग्रिएको महशुस गर्नु अस्वभाविक नठहर्ला ।

विगतका दिनमा यात्राको थालनी गरिएका पत्रिकाहरू जसरी निरन्तर रूपमा जीवन्त बन्न सकेनन् र यात्रा बीचमा टुङ्ग्याउन विवश बने त्यस परि

स्थितिको सृजना सिमरा साप्ताहिकलाई नहोस् हाम्रो पनि शुभेच्छा ।

तीन

प्रज्ञापन विचार स्वतन्त्रताको पक्षपाती हो । मानवीय भावनालाई कुण्ठीत गराउने जुनसुकै परम्पराको पनि यो विरोध गर्दछ ।

यो पत्रिका सुक्ष्म रूपमा विचार सम्प्रेषणको माध्यम र स्थापित साहित्यकारहरूको गहन सुभाउ तथा सल्लाह नव प्रतिभासम्म पुऱ्याउने उत्साहित वाहक हो ।

चार

साहित्यिक गतिविधिहरू आ-आफ्ना ढङ्गले चलेकै छन् । उपत्यकामा केही ज्यादा तर मोफसलमा न्यून । प्रकाशनको भार पनि प्रायः उपत्यकाले नै बढी बहन गरेको छ । विचरा उपत्यका बल्ल तल्ल धान्दैछ आफ्नो दायित्व । मोफसलमा साहित्यिक गतिविधि र प्रकाशन कार्य मृतप्राय नै भन्नुपर्छ ।

धन्य छ देश । सोचिदोरहेछ देश भनेको काठमाडौं मात्रै हो । उपत्यका बाहिरका साहित्यकार र साहित्यिक गतिविधिसँग संलग्न व्यक्तित्वहरू उपत्यकासँग प्रायः अपरिचित छन् । यहाँसम्मकी सरकारी कार्यालयका साना कर्मचारी र राजनैतिक दलका व्यक्तिहरूबाट समेत डराउनु पर्ने स्थिति छ ।

एउटा कुरा समय गतिशील छ । आस्थाहरू विभाजित छन् । मनहरू टुक्राटुक्रा भएर फुटेकै छन् । विश्वास फुलिरहेको छैन । स्वाभिमान चिरिइरहेका छन् । साहित्यकारहरू पनि विभाजित

मानसिकतामा बाँचेका छन् । उनीहरू अचेल मान्छे र माटोको गीत लेख्नुभन्दा व्यक्ति र सत्ताको स्तुती गान तल्लीन छन् । बोल्न पाइएको छ । उन्मुक्त भएर आफ्ना भावना पोख्न पाइएको छ । तर सुनिदिने को ? कसलाई छ फुर्सद ? बोल्नु मात्र ठूलो कुरो हो र ? त्यसो त मानिसले कहिले पो नबोलेका छैनन् र ?

पाँच

२०५० ले नववर्ष बनेर नै साहस तथा स्वाभिमानको प्रतिमूर्ति वीराङ्गना पासाङ ल्हामु शेर्पा र नेपाली साहित्याकाशको ध्रुवतारा पारिजातलाई हाम्रो बीचबाट दूर गरायो । अनि बाढी र भेलमा देशलाई सामेल गरी टुक्रयाएर क्षत विक्षत पाउँ खुशीको सास फेर्यो । आत्मीय देशबन्धुहरूलाई बाढीको काखमा समर्पण गर्दै देशको छातीमा प्रलयकारी घटनाको आत्मपीडाको साथ हामी बाँचीरहेका छौं ।

जे होस् हिजोको वर्तमान हाम्रो सामु आज विगत भैसकेको छ । तसर्थ विगतका घाउहरू पुनः नबल्फने शुभेच्छा राख्नु नै उपयुक्त ठहर्छ । अन्त्यमा हाम्रा सम्पूर्ण शुभेच्छुक र शुभचिन्तक तथा नेपाली साहित्यका साधक अनि हितैषीको निम्ति नव वर्ष २०५१ फलदायी बनोस्, हार्दिक मंगलमय शुभकामना ।

छ

साहित्य लेखिएको थियो, लेखिदैछ र लेखिई नै रहने छ । यो निर्विवाद र निर्बिकल्प छ । प्रमुख कुरा के हो भने साहित्य कसको निम्ति सिर्जना गर्ने ? त्यसका पात्रहरू के के हुने, साहित्य,

प्रेम, यौन, क्रिडा, प्रकृति र पुष्पको मात्र लेख्ने कि आगो, पीडा, आक्रोश, आँसु र व्यथाको पनि लेख्ने ? साहित्य बौद्धिक पाठकको निमित्त कि बहुसङ्ख्यक सामान्य जनताहरूको निमित्त यो आजको ज्वलन्त प्रश्न हो ।

आजको बदलिँदो विश्व परिवेशमा हाभ्रा साहित्यिक मान्यताहरू कसरी अगाडि बढाउँदा उपयुक्त र तथ्यपरक हुनेछन् त्यसमा समस्त साहित्य-चिन्तकहरूको ध्यान आकृष्ट हुनु आवश्यक छ । बदलिएको राजनैतिक परिदृश्यमा साहित्यका मूल्य र मान्यताप्रति पुनः मूल्यांकन गर्दै कसरी अघि बढे त्यसले व्यापक जन हित र राष्ट्रिय हितको संरक्षण तथा सम्बर्द्धन गर्न सहयोग पुऱ्याउँछ, त्यसमा पनि ध्यान जानु नितान्त आवश्यक छ ।

राजनीतिले पुराना मान्यता र संस्कारमा भोटा फेरेभैँ आजका साहित्यिक चिन्तकहरूले जीवनमुखी, जनमुखी र बहुजन हित तथा उद्देश्यमा आधारित भएर लेख्नु प्रयोजन मुलक होला कि निष्प्रयोजन मूलक ? अहिले यसको सार्थक उत्तर खोज्नै पर्ने छ ।

नब्बे प्रतिशत भन्दा बढी गाउँले ढाकेको तथा असङ्ख्या अशिक्षित जनताहरूको देशको साहित्य किन उनीहरूको अभिरूची, अवस्था र ज्ञानलाई मूल्याङ्कन गर्दै तयार पारिदैन यो विचारणीय पक्ष हो ।

सहरमा बस्ने साहित्यकारहरू त्यही परिबेशमा घुमेर साहित्य सिर्जना गर्दै नेपाली साहित्यमा पाठक नभएको तथा आफ्नो साहित्यिक सेवाको उचित मूल्याङ्कन नभएकोमा गुनासो पोख्दै वर्तमानसँग असन्तुष्ट रहेको पाइन्छ ।

अहिलेको समयमा साहित्य के हो,

कसको लागि किन र कसरी भन्ने विषयमा सम्पूर्ण साधकहरूको ध्यान जानु आवश्यक छ ।

सात

तराईको सामान्य गाउँबस्तीबाट प्रकाशित भैरहेको यो पत्रिका प्रकाशनको पहिलो वर्ष पूरा गरी दोस्रो वर्षमा प्रवेश गरेको यो अवधिमा हामीलाई विविध सुभाउ, सल्लाह र सहयोग प्रदान गर्ने व्यक्ति, संस्था र समुदायलाई हृदयदेखि नै आभार व्यक्त गर्नु पहिलो कर्तव्य सम्झन्छौं ।

आजको साँघुरो परिवेशमा देशका कुनाकाचामा छरिएर रहेका विभिन्न प्रतिभाहरूलाई यसले प्रकाशनमार्फत् पुनः कुनाकाचासम्म पुऱ्याउने जमर्को गरेको हो । हामीले उक्त कार्य के कति गर्न सकेका छौं त्यो त विद्वानहरूको बीचमा छोड्नै पर्छ ।

साहित्यिक उपवनमा भ्रमण गर्दै यो आफ्नो यात्रामा निरन्तर अगाडि बढि रहेछ र आगामी दिनहरूमा पनि बढि नै रहनेछ । तसर्थ हाभ्रा शुभेच्छुकहरूमा आफ्ना जिज्ञासा, सुभाउ, सल्लाह र सहयोग प्रदान गर्न हुन अनुरोध छ । आशा छ यस क्षेत्रको उखर्माउलो वनमा अघि बढ्ने अभिप्रायले उम्रेको यहाँहरूबाट स्याहार सुसार तथा सम्भार पाउने छ ।

हामीलाई प्रकाशनार्थ प्रशस्त रचनाहरू प्राप्त हुने गर्दछन् । विशेषतः यसले नव प्रतिभाहरूलाई सहभागी गराउने अभिलाषा बोकेको छ । तसर्थ प्रकाशनको निमित्त प्राप्त रचनाहरूलाई क्रमशः प्रकाशित गर्दै जाने अटोट जाहेर गर्छ ।

आठ

यसले गजल अङ्क निकाल्ने लामो महत्वाकाङ्क्षालाई यस पटक आंशिक रूपमा पुरा गरेको छ तापनि यस कार्यबाट पूर्ण रूपमा भने सन्तुष्ट छैन र पछि पनि यस्तै अङ्कहरू प्रकाशित गर्ने महत्वाकाङ्क्षा बोकेर हिडिरहेछ ।

विभिन्न अप्ठ्यारोले गर्दा कैयौं स्थापित गजलकारका रचनाहरू एकातिर प्राप्त गर्न सकिएन भने अर्कोतिर प्राप्त सबै गजलहरूलाई समेट्न सम्भव भएन तथापि नहुने मामा भन्दा कानो मामा निको भन्ने उखानलाई हृदयङ्गम गरी वर्तमान अङ्क यस रूपमा अहिले तपाईंको हातमा छ ।

मोतीराम भट्टको समयदेखि नेपाली भाषामा औपचारिक रूपमा भित्रिएको गजल भीमनिधिको समयपछि निककै टाक्सिए पनि विक्रमको चालीसको दशक पछि पुनः फस्टाएर आजको अवस्थामा आइपुगेको छ । आजको समयमा आइपुग्दा गजलले आफ्नो परम्परागत अर्थमा व्यापक परिवर्तन गरी आफुलाई निककै फराकिलो धरातलमा उभ्याउने सफल भएको छ ।

नौ

जीवनको नाम यात्रा हो । यात्रामा अनगिन्ती सहयात्री हुन्छन् । तर पनि सबैको लक्ष्य एकै हुँदैन तथापि सँगै आ-आफना मनका सुखदुःख साटासाट गरी अघि बढ्दा यात्रा आरामदायक बन्न सक्दछ । यही यात्राको क्रममा ३ यात्रीको सहयोग, सद्भाव र समझदारीको फलस्वरूप यो पत्रिकाको जन्म भएको हो ।

यात्राकै क्रममा यो हुर्कियो र अहिले

तपाईंको हातमा छ । तर हामी सहयात्रीहरू आ-आफ्नै बाध्यता र विषम परिस्थितिका कारण आज पुन यात्रा फेरबेदल गर्न बाध्य भयौं । धेरै कुराहरू आफ्ना चाहनाभन्दा बाहिरका हुन्छन्, जसलाई नचाहँदा नचाहँदै पनि छोड्न विवश हुनुपर्छ । आज ठीक त्यही स्थिति हाम्रो सामु उपस्थित भएको छ । चाहना थियो हामीले कहिल्यै एक अर्काबाट टाढा हुनु नपरोस्, एक अर्काको अभावको महशुस कहिल्यै गर्नु नपरोस् तर ठीक उल्टो भयो र त्यो परिस्थितिलाई आत्मसात गरिँदछ पनि ।

गतिशील समय आफ्नो यात्रामा अनवरत रूपले छ । हामी पनि आ-आफ्ना यात्रामा नै छौं । सहयात्री मित्रहरूबाट आगामी दिनहरूमा समेत यथेष्ट सहयोग र सद्भाव पाउने अपेक्षा छ । अन्त्यमा मित्रहरूको सुस्वास्थ्य र दैनिक प्रगतिको हार्दिक कामनासहित विदाइको हात हल्लाउँछु ।

दस

जनताको महान उत्सर्गद्वारा प्रजातन्त्रको पूनर्प्राप्ति भएपछि सम्पन्न दुई निर्वाचनहरूमा फरक-फरक आस्था र विश्वास बोक्ने दलहरूले सरकार बनाए । बहुदलीय परिपाटीमा विभिन्न दलहरूले निर्वाचन जित्नु र सरकार बनाउनु ठूलो कुरा होइन । ठूलो कुरा त सरकारले जनतालाई विकास र निर्माणमा सरीक गराई देशलाई समृद्ध र समुन्नत गराउन के कस्ता पाईला चाल्छ त्यो नै हो ।

समयभन्दा अघि कोही हुँदैन तर समयसँगै पाइला बढाउन सकिएमा निश्चित समयमा नै गन्तव्यमा पुग्न सकिने कुरा यथार्थ हो । यसर्थ वर्तमान

सरकार सम्पूर्ण जनभावना समेट्न र तिनलाई कार्यान्वयन पक्षमा उतार्न निःस्वार्थ भएकाले अभिप्रेरित हुनेछ भन्ने कुरामा विश्वास गर्ने पर्छ ।

वर्तमान सरकारले सम्पूर्ण जाति, वर्ग, समुदाय र खास गरी शोषित पीडित जनताहरूका आवाजलाई यथास्थान दिई देश विकास कार्यमा अघि बढोस् । भ्रष्टाचार तथा कमिशन तन्त्र निर्मूल पार्न सक्रियता साथ लागि परोस् अहिले यही शुभेच्छा ।

एघार

विगत वर्षहरू भैं यस पटक पनि शहीदको निम्ति राष्ट्रले एकफेर पुनः भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्‍यो । त्यसो त परम्परा धान्न खप्पिस हामी नेपालीहरू औपचारिकताकै निम्ति कैयौं कार्यहरू गरिरहेका हुन्छौं । सायद शहीद दिवस पनि त्यसैको पुनरावृत्ति हो ।

शहीदको निम्ति सच्चा श्रद्धाञ्जली अर्पणको त त्यतिखेर सार्थकता हुन्छ जब राष्ट्रले उनीहरूले आत्मसात गरेको मार्ग अनुसरण गर्छ तथा सम्पूर्ण देशवासीहरू सुखपूर्वक जीवन यापन गर्न सक्षम हुन्छन् । हामीले सच्चा रूपमा शहीदको सम्मान गर्ने हो भने उनीहरूको स्तुति र पुजा हैन मार्ग अनुसरण गर्नु नै उपयुक्त हुन्छ ।

बाह

केही समयको विश्रान्ती पश्चात् पत्रिका पुनः तपाईंको साथ आइपुगेको छ । आशा छ विगतमा भैं वर्तमानमा पनि तपाईंको सद्भाव र स्नेह पाउन यो सफल हुनेछ । आफ्ना शुभ चिन्तक तथा

शुभेच्छकहरूमा पत्रिका परिवार हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछ ।

तेह

जब गीत सङ्गीतवद्ध हुन्छ अनि त्यसले मन-मस्तिष्कमा सहजै प्रभाव पार्दछ । वास्तवमा गीतभिन्न मानवीय अनुभूतिका भावनाहरू नै सल्बलाएका हुन्छन्, गुनगुनाइएको हुन्छ । हुन त गीत एक चुम्बन हो भन्ने प्रमाण हंगेरीका लाजलो जावोरको 'ग्लूमी सण्डे' नामक गीतले दिएको छ । जुन गीत सुनेर थुप्रै मान्छेहरूको आत्महत्या गरेको हुनाले त्यसलाई हत्या गीत को संज्ञा दिंदै प्रतिबन्ध समेत लगाइयो ।

निश्चय पनि गीतले सम्पूर्ण ब्रम्हाण्डलाई एक लयात्मक एवम् भावात्मक रूपले खिचेको हुन्छ । त्यसैले, अचेल सङ्गीत उपचार अनि ओखतीको एक विकल्प भएको छ । अन्त्यमा, भारतको खर्साडमा गत श्रावण ६ गते ७६ वर्षमा निधन भएका प्रसिद्ध साहित्यकार शिवकुमार राई प्रति हाम्रो शब्द-श्रद्धाञ्जलि ।

चौध

यस पटक पत्रिकाले तराईको विशाल तर उराठ फाँटका अपरिचित साधक तर साधनामा निरन्तरता दिइरहेका प्रतिभा ईश्वर ढुंगेलका केही कविता प्रकाशनमा ल्याउने जमर्को गरेको छ ।

प्रस्तुत कविताको बारेमा समीक्षा गर्ने सम्पर्ण अधिकार प्रबुद्ध पाठक वर्गलाई छाडी पत्रिका कविको बारेमा २२४ शब्द राख्ने प्रयास मात्र गर्दछ ।

सिन्धुलीमा जन्मी बारामा बसोबास

गर्ने कवि दुङ्गेल प्रचारको दुनियाँदेखि टाढा छन् । २२४ रचना तयार गरेर राजधानीबाट प्रकाशित केही पत्रिकामा अथक प्रयास गरी प्रकाशित गराएपछि कार जोडिने र त्यसैको आधारमा अन्य पत्रिकामा समेत स्थान पाइने आजको समयमा सयौं रचना फाइलमा थन्क्याएका कवि दुङ्गेलको कलम निरन्तर साधनामा लागिरेहोस् पत्रिका यही कामना गर्दछ ।

पन्ध्र

नेपाली साहित्यका महान विभूति महाकवि लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाको जन्म जयन्ती नीजि स्तरका सङ्घ संस्थाहरूले विभिन्न कार्यक्रमका साथ मनाए ।

सरकारी स्तरबाट भने कुनै कार्यक्रमको आयोजना गरिएन । देवकोटा जस्ता विभूतिको निम्ति किन राष्ट्रले कञ्जुसाई गर्नु पर्यो, एउटा प्रश्न बनेको छ । तसर्थ राष्ट्रले उहाँको सम्मानको निम्ति राष्ट्रिय पर्वको रूपमा यस दिनलाई मनाउने परम्पराको थालनी गरेको भन्ने पत्रिका विशेष आग्रह गर्दछ ।

सत्र

यात्रा जारी छ र हामीसँगै यात्रामा सहभागी हुन सम्पूर्ण साहित्यप्रेमी सहयात्रीहरूलाई आमन्त्रण गर्नु परम कर्तव्य सम्झन्छौं ।

तराईको उर्बर फाँट, जहाँबाट देशले प्रशस्त अनाज र तरकारी दिनहुँ प्राप्त गरिरहेको छ, अफसोच आज त्यही विशाल फाँट साहित्यमा अनउर्वर लाग्दैछ ।

रहर र केही गरौं भन्न भावनाले नै यस क्षेत्रमा ओर्लन कुतकृत्यायो तर

सहयोग, सद्भाव र समर्थनका हातहरू सबैतिर बन्द नै रहेछन् ।

यसो नियाल्दा चारैतिर निराशा, अनुत्साह र हतोत्साही भावना साउनको खहरेभै उर्लका छन् ।

आफैमा हराउनु सायद सबैको नियति हो । वर्तमानको न्यानो कोखभित्र, त्यसैले सबै हराएका छन् -पेटमा आँसुमा र पीडामा । विश्वास फुल्न छाडेका छन् मनका विशाल फाँटहरूमा, त्यहाँ त सङ्कोच र कुविचार मात्र मौलिएका छन्, तसर्थ प्रत्येक नजर आस्थामा र विश्वासमा बग्दैन अनि सयपत्री, मखमली र लालुपाते स्वाभिमानमा फुल्दैनन् ।

जीवन साहस, कर्तव्य र योगदानको निम्ति सबैसँग बाहु फैलाउँदछ ।

अठार

यस पटकको नव वर्ष पनि मदनोन्मत्त भएर हामी सबैको घर आँगनमा आइपुगेको छ । हामी स्वागतको निम्ति द्वारमा घडा सजाएर बसौं या नबसौं आफ्नो कर्तव्य पथमा ऊ लागिरेहन्छ । त्यसैले अहिले नववर्ष हामीलाई पछ्याउँदै हामी समक्ष उपस्थित हुन सक्षम भएको हो ।

आउनेले जानै पर्छ यो प्राकृतिक नियम हो । यसलाई आजसम्म यहाँका कुनै पनि व्यक्ति र प्रविधिले उल्लङ्घन गर्न सकेका छैनन् । त्यसकारण जाने र आउने क्रम चलिरहेको छ र रहने छ पनि । यो श्रृष्टिको नियम नै हो ।

विगत वर्षमा भएका आफ्ना कमी कमजोरी तथा दुरावस्था र विभिन्न समस्याबारे चिन्तन मनन गरी त्यसबाट पार पाउने अभिप्रायले गन्तव्य पथमा अधि बढ्नु अनि मनमा सङ्कल्प र दृढ

अठोट बोकेर कर्तव्य पथमा डटनु नै नव वर्षको सच्चा स्वागत हो ।

आगमनका केही क्षण राम रौसमा बिताउँदा नव वर्ष सुखद हुने कल्पना गर्नु भावनाको आकाश गङ्गामा अश्व दौडमा सामेल हुनु नै हो ।

उज्जाइस

हामी एक्कासौं शदीको सङ्घारमा उभिएका छौं । तर हाम्रा सोचाई, धारण र मान्यताले भने पुरानो युगको प्रतिनिधित्व गरिरहेका छन् ।

संसारले थुप्रै प्रगति गरिसकेको छ । करिब ३२४दशक अघि हामी भन्दा पछि रहेका वा हाम्रै हाराहारीमा रहेका मुलुकहरू अहिले निककै अगाडि बढी सकेका छन् । उनीहरू अहिले हाम्रा दाता रहेका छन् । निर्धक्क हामी उनीहरू सामु बाहु पसारी रहेका छौं । शिर निहुराइरहेका छौं । हाम्रो अगाडि निर्बस्त्र बर्तमान टिङ्ग उभिएको छ । हामी उसको पञ्जामा जकडिएका छौं । चाहेर पनि हामी त्यसबाट तुरुन्त मुक्ति पाउन सक्दैनौं, त्यसको निम्ति हामीमा दृढ अठोटको आवश्यकता छ जसले त्यसबाट मुक्ति दिलाउन सक्ने छ ।

हिजो दुई तिहाई संसार विजेता अंग्रेज सामु नभुकेका हाम्रा स्वाभिमान शीर, पराक्रमी बाहु र सृजनशील मस्तिष्क आज किन यसरी जहाँतही लत्रिएको छ, विवशता बोकेर छातिभित्र नीरिह बाँचेको छ अनि जहाँतहींबाट माटो र स्वाभिमान माथि आक्रमण हुँदा मुक्त बनेको छ यो आजको निककै सोचनीय प्रश्न हो । सबैले यसमा सम्भीर भएर सोच्नु नितान्त आवश्यक छ । यदि आजै यसमा

हाम्रो ध्यान जान सकेन भने भोलिका सन्ततीद्वारा हामी धिक्कारिन सक्नेछौं ।

बीस

दर्शै सबको घर आँगनमा आइपुग्दै छ । खुसी, उमङ्ग, चाहना, आवश्यकता र अभाव समेत पछि लागेका छन् । ऊ आउनु राम्रो हो । जसले लामो समयदेखि परिवारजनबाट बिछोडिएका सदस्यहरूको सुखद मिलनमा सहयोग गर्दछ र टाढा टाढा बस्ने नाता गोता तथा इष्ट मित्र सँग भेटघाट गराउँछ । आपसमा विचार आदानप्रदानको निम्ति सहयोग पुऱ्याउँछ । सुखदुःख एक आपसमा बाँडिन्छन् र साटिन्छन् ।

उसको साथमा पीडा बाध्यता र समस्याको पोको समेत हुन्छ । तिनीहरू भित्र हराउन हरेक मानिसहरू बाध्य बन्छन् र दर्शै उनीहरूको लागि दशा बन्छ । पीडा दुःख र बाध्यता हुन्छ । देखावटी प्रतिस्पर्धी र अस्वस्थ होडबाजीले समाजमा इर्ष्या तथा द्वेष जन्माउँछन् । त्यसको कारण समाज दिन प्रतिदिन अराजक बन्ने गर्छ ।

दर्शैलाई हामीले होडबाजी, ढोङ र ढर्मा होइन मिलन तथा भेटघाटको खुशीमा अनि प्रतिस्पर्धाको नाममा ऋण बोकेर फजूल खर्चमा नभै आफू सक्दो, हैसियत र गच्छे अनुसार मनाउनु पर्छ ।

एक्काइस

२०५२ को जगदम्बा श्री पुरस्कारद्वारा सम्मानित श्रष्टा श्री हरिप्रसाद गोर्खाराई हुनुहुन्छ । नेपाल बाहिर रहेर नेपाली भाषा र साहित्यको वृद्धिको निम्ति उहाँले गर्नु भएको योगदान अतुलनीय छ । उहाँ

सम्मानित हुनु गौरवको विषय हो ।

उहाँलाई उक्त सम्मानद्वारा सम्मानित गर्ने संस्था मदन पुरस्कार गुठी हो । नेपाली श्रष्टाहरूलाई प्रोत्साहन, सहयोग र सम्मान गर्न उक्त संस्थाले निक्कै अधिदेखि गरेको कार्य सहाहनीय छ । अहिले नेपालमा यस्ता संस्थाहरू बर्षाको च्याउभैँ उम्रिए पनि मदन पुरस्कार गुठीको हाराहारीमा आउने चाही कोही छैन भनेर निर्धक्कसँग भन्न सकिन्छ ।

प्रज्ञा प्रतिष्ठान लगायत कतिपय संस्थाहरू पुरस्कार विवादमा परे पनि यस गुठी अपेक्षाकृत निष्पक्ष छ भनेर प्रायः सबै स्वीकार छन् । आगामी दिनमा यसको विश्वसनीयतामा अझ वृद्धि हुनेछ भन्ने कुरा आशावादी हुनै पर्छ ।

सरकारी पुरस्कार नेपाल बाहिर रहेर नेपाली भाषा र साहित्यको निम्ति मरिमेट्ने सम्म पुग्न हिचकिचाइरहेको अवस्थामा यस गुठीको आँखा त्यता पुग्नु खुशीको विषय हो । तसर्थ आगामी दिनमा त्यस्ता अन्य श्रष्टाहरू खोज्न र सम्मानित गर्न यो गुठी अझै चनाखो बनोस् हाम्रो पनि यही शुभेच्छा ।

बाइस

नारायणी अञ्चल भरिका श्रष्टाहरूलाई समेटेर एकैपटक प्रकाशनमा ल्याउने यस पत्रिकाको सोचाइ लामो समयदेखि भएता पनि विविध बाधा र समस्याहरूले त्यो सम्भव भैरहेको थिएन तर यस पटक भने इच्छाको सतांशमा दशांश पुरा भएको छ । नारायणी अञ्चललाई आफ्नो कार्य थलो बनाएका वा हाल त्यहाँ रहेर सृजनरत ३३ श्रष्टाहरूलाई थुङ्गो

बनाई यो यस रूपमा अहिले तपाईंको हातमा आइपुगेको हो ।

यसमा नारायणीका सबै श्रष्टाहरू समाविष्ट हुन सक्नु भएको छैन । केही सर्जकहरू विधागत कारणले छुट्टनु भएको छ भने केही चाहिँ सम्पर्कको अभावले । हामीले पहिलो भागमा पद्य विधालाई मात्र स्थान दिने निधो गरेको र गद्यविधालाई पछि समय मिलाएर प्रकाशनमा ल्याउने सोचाइ बनाएकोले पनि त्यस्तो भएको हो । यो शुरुवात मात्र हो, त्यसैले अन्यथा सोचिने छैन भन्ने आशा राखिएको छ । अनि नितान्त नीजि प्रयासमा प्रकाशित हुने यस पत्रिकाले एकैपटकमा अञ्चल भित्रका सबै श्रष्टाहरूलाई समाविष्ट गर्ने धृष्टता गर्न सक्ने कुरो पनि भएन । त्यसैले अहिले यसले जसलाई जस्तो रूपमा भेट्यो त्यही रूपमा स्थान दिएको छ । पद्य विधाका पनि सबैलाई समाविष्ट गराउन नसक्नुका विभिन्न कारणहरू टड्कारा रूपमा देखिए । कति श्रष्टालाई सम्पर्क गर्न सकिएन भने कससँग सम्पर्क स्थापना भएर पनि यसभित्र समाविष्ट नगराउनुका विभिन्न कारणहरू रहे । त्यसैले अहिले पहिलो भागको रूपमा यसलाई राखिएको छ तथा सबैको माया, ममता, स्नेह र सदव्यवहार पाउन सक्थो भने आगामी भागहरू पनि यहाँहरू समक्ष आइपुग्ने छन् ।

यहाँ सङ्कलित रचनाहरू वर्णानुक्रम संख्यामा पनि नराखिएको व्यहोरा आदरणीय श्रष्टाहरू र पाठकहरू समक्ष अनुरोध गर्न चाहन्छु । अनि यहाँ समाविष्ट रचनाकार र रचनाहरूको विषयमा समेत कुनै टिप्पणी गर्नु सान्दर्भिक ठान्दिन । यो जिम्मा सम्पूर्ण रूपमा सहृदयी पाठक वर्ग, विद्वतवर्ग र आलोचकहरूको

जिम्मा छाडिदिनु उपयुक्त सम्भिएकाले कुनै टिप्पणी गरिएको छैन । आशा छ उहाँहरूबाट स्वस्थ आलोचना सुभाउ र प्रतिक्रियाहरू प्राप्त हुने छन् । प्रकाशित रचनाका विचारहरूप्रति लेखक नै जिम्मेवार रहनु हुनेछ ।

तेइस

आउनेले जानै पर्छ यो प्राकृतिक नियम हो । संसारमा विज्ञानले अनगिन्ती चमत्कारपूर्ण कार्य गरे पनि आजसम्म यस नियमलाई तोड्न चाहिँ सकेको छैन । त्यसैले आउनेहरू हामी माफबाट गैरहेका र जाँदै पनि छन् ।

त्यही क्रममा हाम्रो बीचबाट वर्ष २०५३ पनि बिदा भएको छ र आ-आफ्नो गच्छेअनुसार नयाँ वर्ष २०५४ लाई विभिन्न सजधज, रामरौस, हर्ष तथा उमंग अनि बाध्यताका साथ स्वागत पनि गरिसकेका छौं । त्यसो त हामीले स्वागत सत्कार नगरे पनि आफ्नो गन्तव्यमा पुग्न उसले आदि कालदेखि यात्रातय गरिसकेकाले उसका पाइला अविराम रूपमा अधि बढिरहेका छन् । गन्तव्य कहाँ हो त्यो किटेर भन्न सकिदैन । यति मात्र भन्न सकिन्छ यात्रा अविरल गतिमा बहिरहेको छ ।

चौबीस

दशैं फेरि हाम्रो घर आँगनमा आईपुग्दैछ । धेरै पहिले देखि नै हामी यसका पारखी भए पनि रूप, रंग, आकार र स्वाद चाहिँ किटेर भन्न सक्ने अवस्थामा छैनौं । साथमा खुशी पीडा दुवै बोकेर लुरुलुरु आईपुग्छ जसरी

होस्र भित्र्याउन बाध्य छौं हामीहरू र अनादीकालदेखि नै यो शृङ्खलाले नियमिता प्राप्त गरेको छ ।

हामी परिश्रममा हैन आडम्बरमा, व्यवहारमा हैन फोस्रो आदर्शमा तथा स्वांगमा, ढर्रामा, देखावटीमा, कोरा नक्कलमा विश्वास गरिरहेका छौं यतिखेरसम्म । त्यसकारण हाम्रो आँगनमा यो आँसु र पीडा बनेर आएको हो । हाम्रा पाखुरीले परिश्रममा नाचे, श्रममा टुसाए, आस्थामा बाँचे र हैसियतमा खुट्टा टेके भने किमार्थ पनि दशैं आँसु, पीडा र विवशता बोकेर नभै खुशी बोकेर आउँछ किटेर भन्न सकिने कुरा हो यो ।

हामी गन्तव्यमा आफू पुगेपछि सदियौंदेखि हिड्दै आएको बाटो भुल्छौं, सहयात्री भुल्छौं र त्यहाँसम्म आइपुग्न ठूलो भरथेग गर्ने सहयोगी भुल्छौं । जीवन बाँच्ने क्रममा माटो छाम्दैनौं र चुम्दैनौं पनि । मात्र आफू बाँचे पुग्छ । प्रायोजित बोल्लौं, हाँस्यौं, इशारामा र नाच्छौं तर इतिहासका पानामा कहिल्यै दृष्टि दिँदैनौं । यसैले पछाडि परिरहेका छौं, बाँच्ने नाममा मेटिइरहेका छौं ।

पच्चीस

सबैको न्यानो माया र अपार स्नेह पाइरहेको यस प्रकाशनको यो २५ औं अड्क हो ।

वि.सं. २०५० को शुरुतिर धादिङ जिल्लामा यसको गर्भाधान भएको थियो । जन्मदाता थियौं ३ जिल्लाका तीन तिर बसोबास गर्नेहरू । नारायणीका हामी २ र धादिङका १ जना । यसका धेरै अड्क काठमाडौं मै छापिए, सम्पर्क थियो बीरगंज अनि बासस्थान थियो

राजधानीदेखि करिब ९० कि.मि. टाढाको एउटा गाउँ ।

तीन ठाउँ, तीन बसाईका मित्रहरूको आपसी समझदारीद्वारा प्रकाशन सुरुवात गरिएको यस प्रकाशनमा एक मित्रको ३ अङ्कसम्म र अर्को मित्रको ६ अङ्कसम्म मात्र साथ रहन सक्यो ।

सुरुमा सहयोगी हात बढाउन आश्वासन सहित निमन्त्रणा दिई पछि रित्तो हात फर्काउने एक आदरणीय साहित्यकार दाजुको गुणलाई पनि सधैं सम्झिरहनु पर्ने हुन्छ । यस पत्रिकाले उहाँको त्यस किसिमको गुण कहिल्यै बिसर्नुहुन्न तर .....

आज सम्मको यात्रामा विभिन्न साथीहरू भेटिए । केही समयसँगै हिडियो । केहीसँग अझै हिडिदछ । केही साथीहरू यात्राबाट टाढा भई सक्नु भएको छ । यस्तै हो, सबैसँग सधैं साथ रहन पनि सकिँदैन किनभने सबैका आ-आफ्ना गन्तव्य हुन्छन् । जसको गन्तव्य जहाँ हो ऊ त्यहीसम्म मात्र जान सक्छ ।

केही साथीहरू यतिखेर पनि यसको जीवन्तताको विषयमा चिन्तित हुनुहुन्छ, उहाँहरूको सहयोग र सद्भाव पाउनुलाई पत्रिकाले अहोभाग्य सम्झेको छ ।

खासै उद्देश्य, लक्ष्य तथा विस्तृत योजना नबनाई इच्छा, आकाङ्क्षा र उत्साहको भरमा लहडै लहडमा यसको प्रकाशन शुभारम्भ गरिएको थियो । अहिले पनि यस पत्रिकासँग त्यति ठूलो उद्देश्य छैन । साहित्यिक पाठकहरूको सामान्य जिज्ञासा र उत्सुकता मेटाउन सक्यो भने यसको निम्ति त्यो ज्यादै गौरवको विषय हुनेछ ।

प्रकाशनको पहिलो अङ्कदेखि नै यसले नवप्रतिभाहरूलाई विशेष ध्यान

दिइरहेको छ । देशभित्र तथा बाहिरका विभिन्न भागमा बसोबास गरी साधनारत प्रतिभाहरू जो प्रकाशनको अवसरदेखि टाढा छन् विशेष गरी तिनीहरूलाई प्रकाशनमा ल्याई उनीहरू भित्र रहेको प्रतिभालाई फुल्ने फल्ने अवसर प्रदान गर्नु यसको प्रमुख लक्ष्य हो ।

स्तरीयता वा निरन्तरताको प्रश्न यस पत्रिका प्रकाशनको प्रथम अङ्कदेखि नै विवादास्पद विषय बनेको छ । र यसले अझै पनि निरन्तरतालाई मुख्य ठानिरहेको छ ।

साह्रै थोरैबाट खास कुनै सहयोग र सद्भाव नपाएता पनि प्रायः सबैबाट उचित स्नेह र सद्भाव पाएको छ । महल र कुर्सिमा रमाउँदै भाषा, साहित्य र संस्कृतिलाई तिरस्कार गर्नेहरू तथा फजुल ठान्नेहरूको नजर टाढै रहोस् भाषा, साहित्य र माटोको निम्ति मरि मेट्नेहरूको माया ममता पाइरहने कुरामा प्रकाशन आशावादी छ ।

धल्लूस

हालै उन्नयन परिवारले कवि भूपि शेरचनकोसम्झनामा एक कार्यक्रमको आयोजना गर्‍यो । कार्यक्रममा विभिन्न वक्ताहरूले कवि भूपिको सम्झनामा आ-आफ्नाम अभिमत जाहेर गरे । कवि भूपि नेपाली साहित्यका अमर तारा र नेपाल आमाका सपूत छोरा थिए । नेपाली कविता विधामा उनले नौलौं आयाम दिए । महान् प्रतिभा कवि शेरचनको जनमजयन्तीको अवसरमा उहाँको सम्झनामा यस पत्रिका परिवार पनि श्रद्धासुमन अर्पण गर्दछ ।

नेपाली भाषाका वक्ताहरू नेपाल बाहिर भारतका विभिन्न प्रान्त लगायत म्यान्मार,

भुटान तथा फिजि जस्ता देशहरूमा समेत प्रशस्त मात्रामा रहिआएका छन् । भारत बाहेक अन्यत्र बसोबास गरी साहित्य साधानामा लाग्नेहरूको नाम त्यति सुन्न पाइदैन । तर यसपटक म्यान्मारमा रहि भाषा संस्कृति र साहित्यको निम्ति मरि मेट्ने साधक पं. श्री ठाकुरप्रसाद गुरागाई जगदम्बाश्री पुरस्कारद्वारा सम्मानित हुनुभयो । यसरी भाषा सेवीहरूको खोजगरी जगदम्बाश्री पुरस्कारद्वारा सम्मान गरेकोमा मदन पुरस्कार गुठीलाई तथा आफू म्यान्मारको नागरिक भएर पनि नेपाली भाषा साहित्यको श्रीबृद्धिमा निरन्तर लागि पर्नु भएकोमा पण्डित श्री ठाकुरप्रसाद गुरागाईलाई पत्रिका परिवार मुरीमुरी धन्यवाद टर्क्याउँछ ।

सताइस

यस पत्रिकाको प्रस्तुत अङ्कमा प्रसिद्ध साहित्यकार श्री श्यामप्रसाद शर्माज्यूको 'सही र गलत प्रवृत्तिहरू' नामक कृतिलाई समावेश गरिएको छ । नेपाली साहित्याकाशका अति सम्मानित स्रष्टा श्री श्यामप्रसादज्यूले आफ्नो महत्वपूर्ण कृति यो पत्रिकामा प्रकाशित गर्ने सुअवसर प्रदान गर्नु भएकोमा पत्रिका-परिवार उहाँप्रति आभार व्यक्त गर्दछ ।

'सही र गलत प्रवृत्तिहरू' नामक कृति श्यामप्रसादद्वारा सन् १९९४ मा लेखिएका विविध सामग्रीहरूको सङ्कलन हो । यस कृतिभित्र उहाँले त्यस वर्षभरि लेख्नु भएको विभिन्न प्रकारका परिकारहरू संकलित छन् । तिनीहरू अनेक आस्वादका, मीठासका र विचारका लाग्छन् । यस कृतिले उहाँको बारेमा जिज्ञासा राख्ने सचेत पाठकहरू,

अनुसन्धाता र समालोचकहरूलाई विशेष सहयोग पुर्याउने देखिन्छ । प्रस्तुत कृतिको अध्ययन पश्चात सबै ठाउँबाट सुभाउ, सल्लाह र उचित प्रतिक्रिया पाउने आशा यस पत्रिकाका परिवारको रहेको छ ।

उनान्तीस

पत्रिका केही समयको स्थगनपछि पुनः प्रकाशनमा आएको छ । नारायणीभित्रका पद्य स्रष्टाहरूको सङ्कलन आजभन्दा तीन वर्ष अघि नै प्रकाशित भैसकेकाले गद्य स्रष्टाहरूका एक सङ्कलन प्रकाशित गर्ने महत्वाकाङ्क्षा मनले बोकेको थियो । बीचमा अन्य साधारण अङ्कहरू प्रकाशित भैरहे र यो अङ्कको निम्ति रचना सङ्कलनको क्रम पनि चल्यो । कहिले पढाईलाई पत्रिकाले र कहिले पत्रिकाले पढाइलाई अप्टेरो पारे तर गति धिमा नै भए पनि दुवैको क्रम भने रोकिएन ।

केही रचनाहरू सङ्कलित भए । सबै स्रष्टाहरूलाई समेट्ने प्रयास रहे पनि यो अङ्कमा सम्भव भएन । केही स्रष्टाहरूलाई सम्पर्क गर्न सकिएन भने कोहीसँग सम्पर्क भएर पनि विविध कारणले उहाँहरूका रचनाहरू उपलब्ध हुन सकेनन् । उहाँहरूका पनि आ-आफ्ना बाध्यता र समस्या होलान् त्यसमा पत्रिका परिवारको कुनै दुःखेसो छैन ।

विक्रमको २०५० देखि आफ्नो क्षेत्रबाट भाषा र साहित्यमा केही गरौं भन्ने ध्येयले यसको प्रकाशन सुरु भएको हो र यसअघि अठ्ठाईस अङ्कहरू प्रकाशनमा आइसकेका छन् । पत्रिकाले भाषा र साहित्यलाई केही सहयोग पुऱ्यायो कि

पुन्याएन त्यसको मूल्याङ्कन त समयले नै गर्नेछ । जे होस् नितान्त व्यक्तिगत इच्छाले जन्मिएको यस पत्रिकाले धेरैबाट माया, स्नेह, सुभाउ र सल्लाह लिएको छ, उहाँहरू सबैप्रति धन्यवाद ज्ञापन गर्नु आवश्यक ठान्दछ ।

यहाँभित्र अर्तीस स्रष्टाहरूका विभिन्न विधाका रचनाहरू सङ्कलित छन् । रचनाकारहरूको नाम वर्णानुक्रमको आधारमा राखिएको छ । रचनाहरूका बारेमा बेही भन्ने वा प्रतिक्रिया जनाउने काम विज्ञपाठक तथा शुभेच्छुकहरूको हातमा सुम्पनु पत्रिका परिवारले सान्दर्भिक ठान्दछ ।

तीस

विचार फुल्ल खेज्यो । आँखा छरियो चारैतिर । जाँगर सँगाल्यो फक्रने । सम्भनाहरू तरङ्गहरू उडिरहे कावा खाँदै । स्वप्नील संसार छरपस्ट बन्यो घरिघरि । सफलता-विफलता दुवै मित्र मान्छेका । खोज्नेले पायो थोरै भए पनि । जसले निरन्तरता दिएन ऊ हिँड्ने सकेन आकाङ्क्षाको गोरेटो ।

मनभित्र टुङ्गो बोकेर यात्रारत हुन खोज्छ मान्छे । विश्वासको जङ्घारबाट पुल तर्न खोज्छ । तर टुङ्गो भागिरहन्छ यात्राबाट । तथापि खोज्नेक्रम थाक्दैन । विश्वास चुहिन्छ । आस्था पोखिन्छ । दृढता पछाडि फर्कदैन कहिल्यै । अभाव र पूर्तिको प्रत्येक खड्किलोभित्र जोख्न सकिन्न मान्छेका क्रियाकलाप र भोगाइलाई । दृढता र अटोटका सुन्दर तरेलीलाई । विचारका पर्खाल र हिँड्ने गोरेटालाई । सङ्कल्पको भारी र तृष्णाका उबडखावडलाई ।

सिङ्गो भोगाइकै नाम त हो मान्छे र उसका क्रियाकलाप । पाइला हो विचार । अनि दृष्टि । भावना । सागर । हिमाल । तृष्णा । वितृष्णा पनि । हिजो र आज । र भोलि पनि । हिजो, आज र भोलिमै त सीमित छ परिधि । घेरो नाघेर बाँच्न कठिन छ तर त्यो सङ्ख्यालाई पनि कम आँकन सकिँदैन । यदि त्यसो गरियो त्यो दुष्कार्य हुनेछ इतिहासमा ।

मनहरू फुल्ल खोज्छन् । अटोटको घेरोमा हराउन चाहन्छन् । दुढताको पर्खालबाट तरङ्गमा रङमडिदै छायाँ चित्रमा प्रतिविम्बित हुने कल्पना गर्छन् । साथको खोजमा पनि हुन्छन् । आशाको लहरमा पनि पाइन्छन् । गन्तव्यको पर्खाइमा भेटिन्छन् । विचारको पाटोमा पनि देखिन्छन् । आस्थाको गोरेटोमा पनि फेला पर्छन् । सबैतिर छरिन्छन् र पोखिन्छन् । पुनः खोज्छन् आफैलाई । तर खोज्ने वित्तिकै कहाँ पाउन सकिन्थ्यो र ? साँच्चै खोजी र प्राप्ति निकट भइदिएको सम्भवतः मान्छे आजको अवस्थामा नआउन पनि सक्थ्यो कि !

मनहरू हार्दैनन् । भाग्दैनन् । डराउँदैनन् । थाक्दैनन् । अल्मलिदैनन् । हमेशा खोजी रहन्छन् प्राप्ति । अप्राप्ति अर्को पाटो हो । बाटो हो । अनि हो विचार शृंखला । एउटा सिङ्गो हार पनि उसको सफलता हुनसक्छ । खण्डित अवस्थालाई पनि प्राप्तिकै घेरामा राख्न सकिन्छ । सीमाहीन सम्भावना बोकेर आस्था सलबलाउँछ । यसैले त ऊ हरेक क्षण सीमा रेखा कोरिरहेको भेटिन्छ । बनाइरहेको देखिन्छ । बिगारी रहेको पाइन्छ ।

मन जम्न सक्दैन । खुम्बिन पनि सक्दैन । गुजुमुज्ज भएर पर्खिँदैन

असरल्ल । छरपष्ट बन्न खोज्छ हरहमेसा । हराउँछन् आँखा । आँखाभित्र विचरण गर्छ । फुल्छ । फक्रन्छ । ओइलाउँछ । तर हाँदैन । हार्नु पनि हुँदैन । मनले हारे वित्यास पर्छ र विनास निस्तिन्छ ।

उठ्न खोज्दा अष्टेरा आउँछन् । असजिलाले घेर्छ । बाटो छेक्नेहरू प्रशस्त भेटिन्छन् । अलमल्याउनेहरू विभक्त बन्छन् पृथक पहिचानमा । परिधि साँघुरो हुन सक्छ । परिवेश खुस्कनुलाई टेढो आँखाले हेर्न मिल्दैन । विचारको गोरेटामो बग्न खोज्नेहरूलाई बाटो छेक्नु एउटा दुष्कार्य हो । यसर्थ मनहरू नपोखिने परिबन्दमा लाग्नु मान्छेको कार्य हुनुपर्छ ।

अष्टेरा, असजिला र विब्ल्याँटा जीवनका विम्बप्रतिविम्ब हुन् । सबैलाई पन्छाउँदै खोजीमा लाग्नु पृथक कर्तव्य हो । मनहरू क्षणिकताभित्र कैद हुनु राम्रो होइन । ती उठ्नुपर्छ । जुट्नुपर्छ । हिँड्नुपर्छ । बाटो खोज्नेलाई देखाउन तम्तयार हुनुपर्छ । तिनीहरूले युद्ध जितेका छन् । प्रेम फुलाएका छन् । विश्वासको सगरमाथा चढेर गन्तव्यमा पाइला टेकेका छन् ।

हो, तिनीहरू विचारको शृंखलाबाट भत्किएका पनि हुनसक्छन् । बिग्रिएका पनि पाइएलान् । चिन्न सहयात्रा गर्नेपर्छ । दृढताको पर्खाल उक्लनैपर्छ । अष्टेरामा मात्र चिनिन्छन् ती । स्वार्थको जालोमा पुरिएकाहरूको घेरो नाघ्न अष्टेरो पर्छ । तर जेहोस् समयले मान्छे र मनहरूलाई चिनाएरै छोड्छ ।

इतिहासमा मनहरू कहिल्यै हारेनन् । आरोह-अवरोह भाग्दै अगाडि हिँडिरहे । यसर्थ निर्वाध रूपमा बढिरहेछन् । बिग्रिएका गोरेटाहरू बनाउन कुटोकोदालो बोकेर हिँड्ने प्रयत्न भइरहेछ । अठोटमा सङ्

कल्पको बिउ रोपेर दृढता सङ्गालिँदै छन् ।

उत्साहितहरूको अठोटमा यात्रा तय गरिन्छ । मान्छे केही होइन जाँगर ठूलो । विश्वास महान । विचार शक्ति । सङ्कल्प चुली र शिखर । भाव अग्लिन खोज्छन् क्रमशः । विश्वासले देखाएकै बाटोमा मान्छेहरू हिँड्छन् र हिँड्नुपर्छ पनि । फेरि पनि मनहरू बाटो देखाउने प्रयास गरिरहेछन् । जाँगर गोडमेल गर्ने प्रयत्न भइरहेछ । तिनीहरूको उत्साह, अठोट र जाँगरमा हिँड्ने प्रयत्न हुँदछ । हिँडाउन खोज्ने सबै सबैलाई मुरीमुरी अभिवादन ।

एकतीस

उसका पाइला टक्क अडिए । फुत्काउने प्रयास गन्यो तर समर्थ बनेन । ऊभित्र आसन जमाइरहेको आत्मविश्वास डिच्च हाँस्यो । मन निरुत्तर भयो । बन्धन मुक्त हुन खोज्यो । ओहो क्ष त्यस्तो सोच त कहाँ थियो र ? तर भैदियो । अनुहार ऐनामा हेन्यो । पहिले जस्तो थियो अलिकति पनि भिन्नता देखेन । ढुक्क भयो । सोच्यो जे थिएँ त्यै र त्यस्तै रहेछु ।

यदाकदा सपना देख्छ । आम मान्छेले देख्ने कुरो हो त्यो । सपनाले उचाल्छ । पछार्छ । लडाउँछ । उठाउँछ । उठ्नुपर्छ । हिँड्न पाइला चाल्नुपर्छ । जानेको पनि छ तर कसरी अहँ थाहा छैन । पछि पर्दैन । कर्तव्य र अधिकार दुई पाटा हुन अलग-अलग । त्यो बाँच्ने कला पनि हो । जीवनको सिङ्गो आधारशीला । मन प्रष्ट याउँछ । स्वीकार्छ । सत्य हो । अन्यथा मानिरहुनु आवश्यक छैन । कहिलेकाहीँ दुविधा उत्पन्न नहुने हैन । तर आफैँ

छिनोफानो गर्छ । गुहादेँन कसैलाई ।
आवश्यक छैन भन्ने ठम्याइ छ छातिभित्र ।

सपना धेरै पहिलेदेखि देख्यो ।
हिजो आजको भन्दा अलि बेग्लै । हुन
त अहिले पनि देख्छ । पहिल्यै प्रसङ्ग
आइसक्यो । तात्विक भिन्नता छ ती
दुईमा । अनि हराउँथ्यो एकान्तमा । फुल्ल
खोज्थ्यो तिहार जस्तै । हावामा उड्ने
कल्पना उमाथ्यो । चारैतिर छरिन्थ्यो ।
पानीफैँ बग्ने अभिलाषा बोक्थ्यो तर समर्थ
बन्थेन । खुब घोरिन्थ्यो । निककै
समयसम्म हराउँथ्यो । कहाँ पुग्थ्यो ?
नापो हुन्थेन । सोध्नेहरू नाजवाफ बन्थे ।
हारथाक हुन्थे । ऊ हाँसिरहन्थ्यो ।

क्षणक्षणमा सपना खोज्थ्यो ।
हराउँथ्यो । भेट्टाउने प्रयास गरिरहन्थ्यो ।
भावनाको आस्था उमाथ्यो । तृष्णाको
फुलबारीमा रोपिन्थ्यो । गोडमेलमा सरिक
बन्थ्यो । सुन्दरता मुटुमा सजाउँथ्यो । भ्रमण
हुन्थ्यो क्षितिजको । निस्सार सम्बन्धेन
जीवन । त्यस्तो सोचसम्म थिएन कतै ।
फूल आस्था हो, सोच्यो । तृष्णा उचाइ
हो हरदम गम्थ्यो । पलप्रतिपल खोज्थ्यो
एउटा शान्ति । सुनिश्चितताको पाटोमा
सुत्थ्यो । आँखाभित्र मीठो संसार राख्थ्यो
र हिँड्थ्यो । पाइला द-हो टेक्थ्यो । अहँ
धरमराउन दिनु हुन्न, अटोट बोक्थ्यो ।

मीठो सम्भावना थियो छातिमा । उर्वर
मस्तिष्क फल र फुल्ल खोज्थ्यो । जहाँ
पायो त्यहाँ हुन्न है, ऊ सचेत गराउँथ्यो ।
मुसुकक हाँसेर धन्यवाद ज्ञापन गर्दै अगाडि
लाग्थ्यो । अरुले पदचापअनुसरण गरून्
सोच्दैनथ्यो तर आए निषेध गर्दिनँ
आफैँलाई शान्त्वना दिन्थ्यो ।

एक हूल भेटिए । कल्पना यथार्थतामा
परिणत हुन खोज्दैछ सोच्यो । हात
द-होसँग मिलायो । कसम खाए । टक्क

अडिए । ऊ एकान्तताभित्र मुस्कुरायो ।
साँच्चै अब अब त... एक बसाइमा मुख
खोल्थ्यो । पक्का हो, टाउकाहरू क्रमशः
हल्लँदै गए । है ? उसले सोध्यो । शङ्का
गर्नुपर्दैन एउटाले भन्यो । उसले चस्मा
फुकालेर हेन्यो । अर्कोले समर्थन गन्यो ।
विश्वस्त बन्न करै लाग्यो । होला नै,
सकारसात्मक सोच बनायो । नकारात्मक
भावलाई पछार्न कम्ती प्रयत्न गर्नु परेन ।
तर पनि हार मानेन ।

सँगै हिँड्न लागे । चाह थियो ।
दङ्ग पन्यो । ढुक्क पनि भयो । साथ
छुट्टला भन्नेमा सयमा सय प्रतिशत
विश्वास थिएन । मनको उपज थियो ।
लामो अन्तरालको इच्छा सिंगो आस्था
र भर्भराउँदो विश्वास । जिउँदो विचार
अनि दृढ अटोट । परिस्थितिले अकस्मात
पल्टा खायो । विश्वास लागेन । कहाँ हुनु
त्यस्तो ? धत् नचाहिने कुरा आफैँलाई
भूपार्न खोज्यो । समर्थ भएन । असमर्थ
पनि भएन । ठिङ्ग उभिएर चारैतिर हेन्यो ।

मन, छाति र आँखा भरिभरि
प्रतिप्रश्न उठिरहे । वरिपरि आँखा घुमे ।
लत्तो छाड्नेहरू मस्तीमा थिए । ओहो
! उघ्राउन व्यस्त । रिस त उदयो तर
प्रकट गरेन । मुन्टो हल्लायो । तिनीहरूको
पाखुरा समाएर तान्न खोज्यो । तर सफल
भएन । घुँडा धसेर चपाउँदै थिए । इसारा
गरेर डाक्यो । व्यर्थ भयो । अनुनय
विनयले पनि काम गरेन ।

एकछिन घोलियो । समय माग्यो ।
एकान्तमा पुन्यो । सम्झाइ बुझाइ गन्यो ।
आँला ठाडो पान्यो । आँखा राता तुल्याएर
रोष जनायो । अहँ किन सुन्थे ?
मरेकाटे सुनेनन् । अर्कोतिर फर्किएर हात
हल्लाए । अनि आफैँमा हराए । पोखिए
उदैनै नसक्ने गरी । सुरुमा पत्यार नभए

पनि अन्त्यमा हारथाक बन्नु पन्यो । ऊ पनि हात हल्लाएर बिदा भयो । ती हिँहिँ गरेर हाँसे । केही बोलेनन् । आफूसँग राख्न गरेको प्रयास अफल भएपछि खुबै भोक्किएका थिए । यसकारण होला अरु केही बोलेनन् । उसका पाइला निरन्तर गतिशील बनिरहे ।

शिखर पुगेर हेन्यो । ती छटपटाउदै रहेछन् । सम्भवतः त्यसैले होला उट्दै र बस्दै गरिरहेका थिए । देख्यो । तिनीहरूले देखेनन् । एकलै मुसुकक हाँस्यो । ध्यान अन्यत्र खिचन खोज्यो । अनि आँखा चिम्लिन चाह्यो । तर सम्भव भएन । आँखा त्यतै त्यतै केके हो खोजिरहेका थिए ।

बतीस

ठिङ्ग उभिएर चारैतिर हेन्यो । परिवेश कस्तो-कस्तो लाग्यो । छातिमा विविधता उपस्थित बनेनन् । आँखा चिम्म गन्यो । स्थिति यथावत रहन सकेन । खोल्थो । रमाइलो अनुभूत गन्यो । अगाडिको उज्यालोमा मुसुकक हाँस्यो । आँखा ढुबाउँदै गयो । भ्याए जति एकटकले हेन्यो । द्यौरालीमा एकहूल पथिकहरू गफमा मस्त देखिन्थे । त्यो चौतारो थियो । वर-पिपलका बोटहरू थिए । केही चराहरू हाँगाहाँगामा कुदिरहेका थिए । सिरसिर हावा चलिरहेको थियो । केही टाढा वन थियो । फाँट समेत देखिन्थ्यो । धानका बाला भुलिरहेका थिए । ऊ खिसिक्क हाँस्यो ।

भन्ज्याङमा थियो । सहयात्रीहरू पनि थिए । चौतारो नजिकै थियो । वर-पिपलको साथमा समी र असौका वृक्षहरू समेत थिए । बसेकाहरू गफमा मस्त देखिन्थे । आफैँ भित्र हराइरहेका ।

छेउमा धारो थियो । चराहरूको चिरबिरले कसैको पनि ध्यान आकृष्ट गर्न सकिरहेको थिएन । आँखा ढुलाउन व्यस्त थियो ।

आमा रोइरहेकी थिइन् । क्षतविक्षत देखिन्थ्यो शरीर । घुँक्का छुटिरहेका थिए मनबाट । बुभाउने प्रयत्नमा कोही पनि नरहेको अनुमान गन्यो । बाटो छोट्याउनु श्रेयस्कर सम्भ्रयो । त्यसो त सूत्र उसले आविष्कार गरेको होइन । अधिकाको अनुशरण गन्यो । तिनीहरू असरल्ल थिए । निक्कै बेरसम्म हेन्यो । मुखबाट एकशब्द समेत निकालेन ।

पर देखिएको त्यो विरूप दृश्य आमाको रहेछ । भाइबहिनीहरू छेउमै साथ दिइरहेका थिए । आँखाले बाउ खोज्यो । तुरुन्तै देखेन । खोज्ने निहुँमा चारैतिर छन्यो । निरन्तरता दिँदै गयो । विचार चलमलायो । आस्था उट्न खोज्यो । तर सकेनन् । कान्ला मुनिबाट हात दिए । तान्न खोज्यो, सकेन । हाँ नाँ क्यै गरेन । केवल हेरिरह्यो एकोतार ।

हावा थियो । पात हल्लिरहेका थिए । टाढा आकाशमा चराहरू उडिरहेका देखिन्थे । क्षितिज रातो थियो । घाममा हिउँ चाँदीभैँ टल्किरहेको थियो । परि दृश्य मनमोहक लागेन । आँखा हराइरहेका थिए । भावना छताछुल्ल थियो । विचार तरङ्गित बने । मन कुँडोभैँ छडकियो । सम्भ्रना सलबलाए पटक पटक ।

पर एउटा छायाँ देख्यो । एकटक लाएर हेन्यो । आँखा मिच्यो । छातिमा स्वरूपहरू क्रमशः आए । घोरियो । अनुमान छन्यो । थक्क बस्न खोज्यो, सकेन । उभिएरै हेन्यो । शङ्का उपशङ्का उब्जिए । थुचुकक बसेर आँखा मिच्यो । टाउको समातेर उट्यो । अघि देखेको चित्र बाउको हो समय लागेन ।

आँखा रसायो । सुटुक्क पुछ्यो । मन हरायो । तर खोजेन । सायद हराउनुमा नै आनन्दित ठान्यो आफूलाई । पोखिएको रहेछ । एकछिनसम्म हेरिरह्यो । उठाउनु आवश्यक ठानेन । तर पनि छाडेर अन्यत्र जाने इच्छा बोकेन । घोरियो ट्वालट् वाल्ती । आफैँभित्र छरपस्ट बनेको पो हो कि अनमान लगाउन सकिन्थ्यो । त्यो छुट थियो लगाउनेहरूलाई ।

बाउ, आमा, भाइबहिनी र आफन्तका मुहार क्रमशः प्रतिविम्बित बने । समाधानका सूत्र नाचे । दौडिए । उफ्रिए । कुदे । तर ओठ खोल्ने साहस गरेन । चुपचाप मनमा स्थान दियो । प्रकट गरेन बाहिर । एकान्त मन परायो । घोरिएर गम्दै गयो ।

तिनीहरू मुस्कुराइरहेका थिए । मन उमङ्गित देखिन्थ्यो । क्लेषको अनुमान गर्ने ठाउँ भेटेन । हो र होइनमा एकछिन अड्कियो । अनुमानको घेरो छाम्यो । पुर्पुरो समाएर सोच्यो कैयौं पटक । अमिलोमा घोलियो स्मृति । विविध तरङ्गले उद्वेलित बन्थे छाति । तर ऊ चुपचाप नै थियो ।

छेल पन्यो । मन पाकिरहेको थियो । गलिरहेको थियो । ती पोपुलिष्ट बन्ने ध्याउन्नमा थिए । वर्तमान मस्त थियो । चुपचाप थियो । शान्त थियो । विचार खुल्ला थियो । निर्वस्त्र थियो । मग्न थियो । बन्धन थिएन । कान खुल्ला थियो । हाँसेर वर्तमान च्यात्दै थिए । शल्यक्रिया भइरहेको थियो । भिन्न परिभाषा । विषयान्तर थियो । मतान्तर थियो । केवल आफू थिए । आफ्ना थिए । धैर्यता अनि सौम्यता छँदै थिएन । भूत बगिरहेको थियो । सायद बगाइलाई गन्तव्य ठानिरहेका हुन् ।

संवेदनाको टुक्रै थिएन । भावनाको

गहिराई देखिँदैनथ्यो । न त थियो लम्बाइ चौडाइ नै । आक्रोश थियो । प्रतिशोध थियो । कृतघ्नता थियो । बडप्पन थियो । स्वार्थ थियो । फूलन नसकेको आकांक्षा थियो । महत्वाकांक्षा थियो । ऐंजेरुले जेलेको रेडिमेड सोच थियो । विश्वास थियो । अरूलाई छाम्यो । चियोचर्चो गर्थ्यो । तर आफूलाई छाम्दैनथ्यो । खोतल्दैनथ्यो । कोट् याउँदैनथ्यो । ओल्टाइपल्टाई गर्दैनथ्यो । केवल रटना लगाउँथ्यो हैसियतले भ्याएसम्म ।

स्वादिला थिए शब्द । भाव मीठा थिए । सिद्धान्तका पोया थिए, थोता खोया थिए । तर समाधान ... । त्यो आवश्यक थियो । तथापि मनले खोजी गरिरहेको थिएन । विम्बात्मक मिठास बाँडिँदै थियो । आवश्यकता असरल्ल थियो । छताछुल्ल थियो । समाधान त थिए तर मानवीय संवेदनशीलता विलुप्त बित्यो । केवल स्वान्त धून थियो । विज्ञहरू कावा खान्थे । हाँस्थे । उफ्रन्थे । कुदथे । आवश्यकतामा समय र परिस्थितिले साथ दिन्थ्यो ती स्वरूप फेर्दै जान्थे ।

सम्भना थियो । भोगेको दृश्य थियो । मस्तिष्क छड्किरहेको थियो । पाकिरहेको थियो । समाधानको कामना गर्थ्यो । ती चुपचाप थिए । ओठ खोलिए पनि अरू समय चुपचाप हुन्थे वा समाधानको चाह राख्थेनन् । फारा टार्ने प्रयत्न गरिन्थे । प्रस्ताव राख्थे, ती केवल हाँस्थे । प्रिय बन्नु थियो । संवेदनशीलता क्षीण भैरहेका थिए ।

ऊ केवल हेरिरहेको थियो । आफैँभित्र हराउँथ्यो । घुटुक्क आँसु निल्थ्यो । क्षतविक्षत तस्विरले आहत तुल्याउँथे तर केही गर्न सक्दैनथ्यो । सहानुभूति थियो । अनि चुपचाप थियो । शान्त थियो । तर आँखा हरहमेसा रसाउँथे । केवल

टिङ्ग उभिएर निरिह आँखाको आँसु पुछ्ने काम गर्थ्यो ।

तेतीस

उसले सपना देख्यो । देख्नु पनि पर्छ । अस्तित्वको निम्ति । पहिचानको निम्ति । जीवनको निम्ति । अटोटको निम्ति । अनि मुस्कुरायो । कल्पना अँगाल्यो । छरपस्ट बन्यो । विचार खोतल्यो । उत्साह उमान्यो । विस्तारै सुमसुम्यायो । आल्हादित बन्यो । अटोट खोज्यो । स्मृति छाम्यो । गोडमेल गर्‍यो । भावना टिप्यो । दृष्टि फिँजायो । नतमस्तक बन्यो । सिङ्गो र पूर्ण संसार । अर्थबोधिय जीवन । स्वतन्त्रता र स्वाभिमान ।

सङ्कल्प गर्‍यो । मुड्डी कस्यो । केही भन्यो । अनाहक पोखिएन । छिरलिएन । एकत्रित तुल्यायो मन । सम्भनाको फाँट बगेन । आँखा खोल्‍यो । पुनः चिम्लियो । केही क्षण टोल्हियो । मुन्टो हल्लायो । आकाङ्क्षामा उभियो । स्वागतमा हात पसान्यो । विभ्रम अँगालेन । हिँड्दै गयो । अर्थयुक्त हात फैलायो । साथ पायो । राहत महसुस गर्‍यो ।

अन्धकार हाँसिरहेको थियो । छरपस्ट थिए भाव । बाहु फैलिएका थिए । बाटो बन्द थियो । अत्यन्त थोरै रमाइरहेका थिए । उफ्रिदै थिए । कुद्दै थिए । विचार असरल्ल थिए । गति थिएन । मति भ्रष्ट थियो । सन्दर्भ काबुबाहिर । ऊ अलमलिएन । सचेत बन्यो । आँखा बिभाए । यस्तो पनि ... चसक्क दुःख्यो । केही क्षण अचम्म मान्यो । मौन देखियो । हुँदैन, अन्तरआत्माले भन्यो । अहँ, ऊ उभिएन । पाइला बढायो । .... । बढाइ रह्यो ।

चौतारो, थ्याच्च बस्यो । कोही थिएनन् । पसिना पुछ्यो । पवनको कामना गर्‍यो । हाँगाहरूमा चरा थिए । आवाज सुन्न सकिन्नथ्यो । आँखा चिम्ल गर्‍यो । अनेकौं तस्वीरहरू उपस्थित भए । एक एक गरेर हेर्‍यो । पेट भरी छाम्यो । लुकामारी खेल्यो । कतै जित्यो । कतै हान्यो । आँखा लोलाए ।

अस्तित्व हेर्‍यो । छाम्यो । खोज्यो । आशा थिए । मनको पाटो खन्यो । खोस्रियो । मलजल गर्‍यो । भेटेन । हँ ... ? सोध्यो । तर .... । निरूत्तर भयो । प्रण थियो । सम्भना आयो । विचारमा फूल रोप्यो । आँखा लालयित बने । टिङ्ग उभियो । साहस पलायो । आस्था उट्यो । गोडमेल गर्‍यो । पाइला बढन खोजे । रोक्ने प्रयास नभएको हैन । तर सबै हारे । ऊ मुस्कुरायो । छाति उमङ्गित बन्यो ।

जुरूक्क उट्यो । सम्भनाले छेकेन । शिखर नजिकै थियो । छेउमा पुग्यो । वरिपरि हेर्‍यो । चित्र छातिमा टाँसियो । केही क्षण बोलेन । मात्र तरङ्गमा डुब्यो । हरायो एकान्तमा । ओठ बन्द थिए । टुसुक्क बस्यो । आँखा लोलाए । मन विभाजित बन्यो । तर दिएन । छेक्यो । सफलता च्याप्प समायो ।

आफ्नो केही देखेन । सामूहिकता थियो जताततै । रूपान्तरित बन्यो । जीवनको अर्थ खोज्यो । सार्थकतामा दाँज्यो । परिभाषा छाम्यो । भौतारियो जुगौंजुग । अस्मिता गुमाएन । पहिचान खोज्दै गयो । अहँ हारेन । प्रयत्न छाडेन । सम्भनामा हराएन । व्यवस्थापनपछि लागे । वास्तै गरेन । साँच्चै हेरेन । ऊ हरायो । विम्ब प्रतिविम्ब देख्यो । मसक्क आँट्यो ।

ऊ अर्थात् सहिद । अर्थात् स्वतन्त्रता । अर्थात् स्वाभिमान । अर्थात् स्वपहिचान ।

अर्थात् परिभाषा । अर्थात् जीवन । हिंद् यो । निरन्तर हिंद् यो । पछाडि, आवश्यक ठानेन । विचारको विजारोपण गन्यो । कर्तव्य परायणता नाच्यो । सार्थकता खेतल्यो । विगत, वर्तमान र भविष्य उभिए । परिवेश छताछुल्ल बन्यो । प्रयत्न पछि लागे । हिंद्न लाग्यो । हार्नु आवश्यक थिएन । गन्तव्य पथमा हिंडिरह यो ।

आँखामा नाच्यो । देश अर्थात् मातृभूमि । अर्थात् पितृभूमि । अरु केही देखेन । सुनेन । बोलेन । चाह राखेन । सम्भवतः कतै हेर्दै हेरेन । अन्य आवश्यक सम्भेन पनि ।

प्रियवस्तु देश र स्वतन्त्रता । स्वाभिमान र स्वपहिचान । आँखा नाचिरहे । हाँसिरहे । सम्भदै गयो । बिर्सन सकेन । माटो बिर्सदैन । भुल्दैन कोही । भुले अस्तित्व बग्छ पानीमा । उड्छ हावामा । यस्तै सोच्यो । गम खायो । कल्पनामा मग्नमस्त बन्यो ।

जनबल अत्यन्तै शक्तिशाली हुन्छ । अपराजित हुन्छ । शासकहरू पराजित हुन्छन् । ऊ अर्थात् सहिदको सपना साकार बन्छ । देश मुस्कुराउँछ । माटो मगमगाउँछ । सुवासित बन्छ । जनता उठ्छन् । जाँगर चुलिन्छ । विचार मुस्कुराउँछ । देश अर्थात्, सहिद अर्थात् जनता स्वतन्त्रतापूर्वक गाउँछन् शान्ति, प्रगति र उन्नतिको गीत ।

वौतीस

आइपुग्यो । पोहोर जस्तै । परार जस्तै । अघि अधिका वर्षहरू जस्तै । सदियौं देखि आइरहेछ । गइरहेछ । स्वागत पाइरहेछ । विदाइ भइरहेछ । क्रम

उही हो । निरन्तरता त्यही हो । फरक समयको अन्तराल । पुस्ताको विविधता । देखाइको विधिता । भोगाइको अनुभूति । विचारको विभेदमय पाटो ।

अपेक्षाकृत आगमन । मान्नुपर्छ पनि । हात फैलन्छन् । फैलाउनु पनि पर्छ । विचार पोखिन्छन् । छरिन्छन् । टिप्नुपर्छ । सम्हाल्नुपर्छ । विश्वास बग्छन् । उठाउनु पर्छ । बाटो देखाउनुपर्छ । आस्था छ् यालब्याल बन्न खोज्छ । रोकनुपर्छ । सम्हाल्नुपर्छ । भाव हराउँछन् । छेक्नुपर्छ । सम्झाउनु पर्छ । सबैतिर सम्भावना छ । अर्थ विभेदता छ ।

मान्छे केवल सम्भावना । सिङ्गो दृढता । पूर्ण अटोट । सम्पूर्ण सङ्कल्प । विश्वस्त आशा । संचित अपेक्षा । अनपेक्षित तरङ्ग । स्वभाविक कल्पना । जिउँदो जोश । जाग्दो जाँगर । त्यसपछि- तल । माथि । वर । पर । सम्यम् । सहज । असहज । उचाइ । गहिराई । तरल । ठोस । आँसु । हाँसो । घात । प्रतिघात । सङ्घात । तृप्त । अतृप्त । परिबन्द । सफल/असफल । अहङ्कार । दम्भ । विज्ञ । अनभिज्ञ । दक्ष । अदक्ष । आदि ... आदि ।

अस्तित्वदेखि हिजोसम्म । आजदेखि भोलिसम्म । सबै खेल सम्भावनाका । विश्वासका । विचारका । बलिदानका । समर्पणका । विश्वासघातका । करुणाका । पीडाका । मुक्तिका । महत्वाकाङ्क्षाका । आक्षेपका । आक्रोशका । असन्तुष्टिका । पश्चातापका । प्रतिशोधका ।

तर पनि आशा बाँचिरहेछ । विश्वास हिंडिरहेछ । संयम उकालो चढ्दैछ । संवेग तरल बगिरहेछ । बागमती गाइरहेछ । विष्णुमति नाचिरहेछ । विगत छन् आँखामा । टुकुचा देखाइरहेछ । लुरुलुरु बग्दैछन् बागमती र विष्णुमति । हेरिरहेछन्

आँखा । परेली भिम्कन मान्दैनन् । सन्तुष्टि
बाँचिरहेछ । हिंजाइ गति हो । परिचय हो ।
स्वतन्त्रता हो । सन्देश हो । सम्भावना
हो । उसले सिकाउँछ । अ-हाउँछ ।
हिंजाउँछ । उफार्छ । कुदाउँदैछ । सधैँ
सधैँ गन्तव्य सोभ्याउँछ ।

ऊ आर्थत् दसैँ । लुरु-लुरु
आइपुगयो । आँगनमा । पिढीमा ।
मजेरीमा । अफ जताततै । चोटा-कोठा ।
बुङ्गल । सबैतिर । मनमा । तनमा ।
भावनामा । दृष्टिमा । दृष्टान्तमा । विचारमा ।
विश्वासमा । भेटिन्छ । देखिन्छ । फेला
पर्छ । खोज्नेहरू थाक्दैनन् । शान्त
हुन्छन् । ऊ आउँछ-जान्छ । त्यो
निरन्तरता हो । नियमितता हो । मनहरू
खलबलिन्छन् । हडबडिन्छन् । बस्दैन ।
केवल मेल गराउँछ । आत्मीयता साटासट
गराउँछ । विचार एक बन्छन् । दुःखको
घाउमा मलहमहरू दलिन्छ । आँसु
हाँसोमा परिणत बन्छन् । त्यो संयोग हो ।
खुसीको क्षण आमन्त्रण गर्छ । विचारहरू
हौसिन्छन् । आस्था रौसिन्छन् । सिङ्गो
परिधि सँगालिन्छन् । उत्साहित हुन्छन्
छातिका मोर्चाहरू । अठोटका सन्देहहरू
बालिन्छन् । जिन्दगीको सोभो अर्थ
उपरिष्ठत हुन्छन् । प्रयासका पोथ्राहरू
उचालिन्छन् । उच्च संवेदनका साथ ।
त्यसले जीवनको सरल बाटो तय गर्छ ।

यो परम्परा हो । मूल्य हो । मान्यता
हो । विश्वास हो । आस्था हो । सम्भावना
हो । संस्कार हो । ताली आवश्यक
छैन । न त छ गाली नै । सत्तोसराप
किमार्थ चाहिँदैन । मनाए पनि हुन्छ ।
नमनाए पनि हुन्छ । त्यसैले त ताली
गाली आवश्यक छैन । समय सत्य हो ।
सम्भना हो । तृष्णा र तिरस्कार दुवै हो ।
सबै हो । जम्मै हो । पूर्ण हो । हुनुपर्ने

जति हो । नपर्ने हुँदै हैन ।

थाहा छ । हुनुपर्छ पनि ।
आउँछ । जान्छ । हो त बोलाए पनि
आउँछ । नबोलाए पनि आउँछ ।
त्यसकारण टाउको दुःखाइ आवश्यक
छैन । साँच्चैँ । सते । धरोधर्म । सच्याउनुपर्छ
आफैलाई । जिन्दगीको बाटोलाई ।
जीवनको शृङ्खलालाई । खोज्नुपर्छ ।
छाम्नु पर्छ । सुधानुपर्छ । चिन्नुपर्छ ।
उठ्नुपर्छ । जाग्नुपर्छ । कम्मर कस्नुपर्छ ।
सक्नेलाई ऊ सधैँ छ । हरहमेसा छ ।
जहाँतहाँ छ । जुन अवस्थामा पनि छ । जोड
घटाउको आवश्यकता छैन । अनावश्यक
चिन्तन चाहिँदैन । त्यो विध्वंसक हुन्छ ।
विशृङ्खलित हुन्छ । बाटो देखाउँदैन
कुनै पनि अवस्थामा ।

खर्च हाम्रो चिन्तन । हाम्रो विचार ।
हाम्रो आस्था । देखाउने आडम्बर । गाली
आफैलाई गर्नुपर्छ । सच्चिनुपर्छ ।
सोभिनुपर्छ । मिलाउनुपर्छ । स्व. पहिचान
खोज्नुपर्छ । छाम्नुपर्छ । उपस्थिति अज्ञात
तिर हिँड्दैछ । हराउँदैछ । आफैँलाई
भुलेर बाँच्दैछ । ऊ समस्या होइन ।
चिन्तन विघटनकारी हो । विध्वंसक हो ।
विनाशक हो । भावना निष्कलङ्क छ
भने बरु आस्था हो । विश्वास हो ।
विचार हो । सुन्दर सिर्जना हो । उत्कृष्ट
अभिलाषा हो । जिन्दगीको, समर्पणको र
विचारधाराको ।

बाँच्ने नाउँमा नमरौँ । नहराउँ ।
अस्तित्व नबगाउँ । स्वाभिमान नपस्कौँ ।
पोपुलिस्ट बन्ने चाहनामा ननाङ्गिउँ । नग्नता
स्वतन्त्रताको पहिचान हैन । स्वाभिमानको
उचाइ पनि हैन । पैताला काम लाग्छन् ।
हुँडी खुट्टा कामयाबी बन्छन् । मस्तिष्क
खोतलिन्छन् । आवश्यकता त उर्बरताको
हो । सिर्जनशीलताको हो । भावको हो ।

तृष्णाको हो । सच्चाइको हो । बाँच्ने नाममा अरुको भरमा उभिनु किमार्थ जीवन हुन सक्दैन ।

पहिचान खोजौँ । कायम राखौँ । त्यो अस्तित्व हो । अस्मिता हो । जिन्दगी हो । जीवन्तता हो । आस्था हो । विश्वास हो । विजय हो । पर्खाइ हो । अटोट हो । गन्तव्य हो । निष्ठा हो । सत्य हो । गहिराई हो । संवेदना हो । सम्भावना हो । नियन्त्रण हो । नियमितता हो । सत्यता हो । समर्पण हो । पूर्णता हो । अपूर्णता पनि हो ।

तसर्थ ऊ आएको छ । स्वागत गरौँ । सम्मान पस्कौँ । इज्जत दिउँ । स्नेह पोखौँ । सद्भाव छरौँ । बिउ उमारौँ । गोडमेल गरौँ । त्यो जित हो । सत्य हो । स्नेह हो । स्थिरता हो । त्यसैले खोजौँ । नउडौँ । गहिराईमा डुबाँ । फेला पारौँ । पाउनुपर्छ । यो सत्य हो । सत्यको पाटो खोजौँ । खोजाइ नै जीवन हो । पहिचान हो । त्यहीँ छ देश । त्यहीँ छ माटो । त्यहीँ हुनुहुन्छ तपाईँ पनि ।

पैतीस

ऊ आउँछ । जान्छ पनि । बस्दैन । पर्ख्दैन कसै गरे । बसे हुन्थ्यो । चाहना हुन्छन् । महत्वाकाङ्क्षा हो । रहनुपर्छ । तर त्यो रोकिदैन । आग्रह सुन्दैन । मान्दैन अनुरोध । अहँ पर्ख्दैन । इतिहास छैन । भविष्यमा समेत नहुन सक्छ । 'पर्ख्नु जम्नु हो' सोच्छ । ओठ खुल्दैनन् । बोल्दै बोल्दैन । अनुमान गरिन्छ । गर्नु पनि पर्छ । स्वाभाविक मानिन्छ । मानिएको छ । स्व-कल्पना हो । आग्रही जिल्लिन्छन् । रल्लिन्छन् । टोल्लिन्छन् । भाँक्रिन्छन् । आँखा मिच्छन् । हेर्छन्

आशालुहरू । हेरिरहन्छन् ।

ऊ फर्कदैन । पछि हेर्दैन । आशा बोक्छन् । गोडमेल गर्छन् । आँखा टट्टाउँछन् । ओभेल पर्छ । निसासिन्छन् । निरासिन्छन् । थक्थकिन्छन् । विरक्तिन्छन् । बाटो छ । तर ऊ छैन । विलीन छ अस्तित्व । पुरिएको छ । हराएको छ । कुर्नेहरू जिल्लिएका छन् । ओइलाएका छन् । अस्तव्यस्त छन् । निराश-हतास दुवै छन् । हात हल्लाइरहेछन् । चियाइरहेछन् । तर ऊ चुपचाप हिंडिरहेछ । हिंडिरहेछ ।

गति तेजिलो छ । वेगिलो छ । चोटिलो छ । आँटिलो छ । साहसिलो छ । उत्साहित छ । जागरुक छ । त्यसैले हिंडिरहेछ । कसैको विपक्षमा छ । सम्पर्कमा समेत छ । र, त सहयोग बाँड्छ । अटोट पस्कन्छ । आँट थप्छ । हौसला देखाउँछ । जाँगर बटुल्छ । आगो सल्काउँछ । बाल्छ हुडुरी । चिन्तन बटुल्छ । आकाङ्क्षा पस्कन्छ । उत्साह गोडमेल गर्छ । हौसला टिप्छ । जोस उचाल्छ । उचालिरहन्छ । चेत फुकाउँछ । तान्दै जान्छ । गह खोल्छ । उमङ्ग छान्छ । केवल अगाडि हेर्छ । हेरिरहन्छ । पछि फर्कदैन । मात्र हिंडिरहन्छ । थाक्दैन । थकाइ मार्दैन । साथी पर्ख्दैन । केवल हिँड्दै जान्छ । निरन्तर-निरन्तर... ।

'हिँड्नुपर्छ' उसले ठान्यो । पहिले ठम्यायो । केही समय सोच्यो । पाइला बढाउँदै गयो । फर्किएर भन्यो पनि । उभिएकाहरूले सुने । ध्यानपूर्वक श्रवण गरे । तिनीहरूसँग जाँगर थिएन । आँट थिएन । अटोट थिएन । साहस थिएन । विश्वास थिएन । सडकल्प थिएन र त बोलेनन् । केवल सोचे । गम्दै गए । आफूलाई भुलेर ठिङ्ग उभिए । थुचुकक बसे । तापनि मन हिँडेन । विचार

सल्वलाएन । त्यसैले टोल्हिए । चिन्तामग्न बने । एकलै अल्मलिए । बाटो देखेनन् । विचार खुम्चियो । मन पग्लदै पग्लिएन । जमिरहयो कालान्तरसम्म । हिउँजस्तै ।

त्यो अर्थात् समय । सुकरात जन्मायो । अरस्तु जन्मायो । दाँते जन्मायो । शेक्सपियर जन्मायो । गेटे जन्मायो । शेली जन्मायो । किट्स जन्मायो । लुस्युन जन्मायो । गोर्की जन्मायो । कावागुच्ची जन्मायो । चेखव जन्मायो । इब्सेन जन्मायो । इकवाल जन्मायो । बोर्गेस जन्मायो । कामु र सार्त्र जन्मायो । नेरूदा जन्मायो । सोयिन्का जन्मायो । पाज जन्मायो । कोत्सि जन्मायो । रविन्द्रनाथ जन्मायो । प्रेमचन्द्र जन्मायो । देवकोटा जन्मायो । भानुभक्त जन्मायो । पारिजात जन्मायो । रिमाल जन्मायो । भूपि जन्मायो । सुब्बा कृष्णलाल जन्मायो । यसैगरी ...

राम जन्मायो । कृष्ण जन्मायो । बुद्ध जन्मायो । सीता जन्मायो । द्रौपदी जन्मायो । भृकुटी जन्मायो । मायादेवी जन्मायो । अनुसूया जन्मायो । सोरा जन्मायो । वेदव्यास जन्मायो । अर्जुन जन्मायो । द्रोण जन्मायो । कृपासुर जन्मायो । भीष्मपितामह जन्मायो । पाण्डव जन्मायो । कौरव जन्मायो ।

धर्माकर जन्मायो । भुक्तमान जन्मायो । यलम्बर जन्मायो । अरि मल्ल जन्मायो । यक्ष मल्ल जन्मायो । जयप्रकाश जन्मायो । बाइसे चौबीसे राज्यहरू जन्मायो । सेनराज्यहरू जन्मायो । ती आए र गए पनि । ऊ हिंडिरहेछ ।

त्यो अर्थात् अठोट । चर्चिल जन्मायो । लेनिन जन्मायो । माओ जन्मायो । होचिमिन्ह जन्मायो । रबर्ट मुगावे जन्मायो । च्याङ्काइसेक

जन्मायो । क्यास्ट्रो जन्मायो । नेल्सन मण्डेला जन्मायो । टिटो जन्मायो । कायदे आजम जन्मायो । शेखमुजीबुर जन्मायो । बिस्मार्क जन्मायो । जर्ज वासिङ्टन जन्मायो । हिट्लर जन्मायो । मुसोलिनी जन्मायो । पण्डित जवाहरलाल जन्मायो । इदी अमिन जन्मायो । अनि जन्माइरहेछ... ।

हाम्रै सन्दर्भमा अमर सिंह जन्मायो । भक्ति थापा जन्मायो । वंशीधर जन्मायो । बलभद्र जन्मायो । भीमसेन थापा जन्मायो । लखन थापा जन्मायो । शङ्खधर जन्मायो । पासाङ् ल्हामु जन्मायो । पृथ्वीनारायण जन्मायो । तेन्जिङ् शेर्पा जन्मायो । जंगबहादुर जन्मायो । गंगालाल जन्मायो । धर्मभक्त जन्मायो । दशरथ चन्द जन्मायो । शुक्रराज जन्मायो । जन्माइरहेछ । अनि जन्माइरहनेछ पनि ।

यथावत् छ क्रम । जन्मिर हेछन् । जन्मिरहनेछन् । मरिरहेछन् । गइरहेछन् । आइरहेछन् । हिंडिरहेछन् । हेरिरहेछन् । रोइरहेछन् । हाँसिरहेछन् । गाइरहेछन् । चाहिरहेछन् । पाइरहेछन् । कुँजिएको छैन । भाँचिएको छैन । भत्किएको छ । बिग्रिएको छैन । जमेको छैन । खिया लागेको छैन । बोधो भएको छैन । अभियान जारी छ । फैलिइरहेछ परिवृत्त । भोग्ने उपक्रममा सिकाइरहेछ । हिंडाइरहेछ । सबै सिकी गरिरहेछन् । हिंडिरहेछन् । अर्थात् भत्काइरहेछ । बिगारिरहेछ । बनाइरहेछ । सच्याइरहेछ । हिंडाइरहेछ । बसाइरहेछ । हँसाइरहेछ । रूवाइरहेछ । फुल्याइरहेछ । दाह्रा किटिरहेछ । समाइरहेछ र छाडिरहेछ । रोकिएको छैन । अल्भिएको छैन । थाकेको छैन । हारेको छैन । निरास बनेको छैन । बाटो हिंडिरहेछ । लगातार ... ।

केवल हामी जहाँको तहाँ उभिइर

हेछौ । हैसियत भुलिरहेछौ । औकात
छोट्याइरहेछौ । विस्मृतिको गर्भमा
तरङ्ग पोखिरहेछौ । छोपिरहेछौ ।
खोस्रनु पर्थ्यो । सकिरहेका छैनौ । समय
भेट्टाउन नसक्नुको पीडामा लोप्पा खाइर
हेछौ । वर्षौवर्षदेखि दुखिरहेछौ । औषधी
छ जान्दछौ । खोजीतिर हाभ्रा पाइला
अग्रसर भइरहेका छैनन् । हुनुपर्थ्यो थाहा
छ । प्रयासमा सफल छैनौ । यही छ
विडम्बना ।

त्यो अर्थात् समय । खहरे हो ।
भरना हो । नदी हो । समुन्द्र हो । सागर
हो । सदियौदेखि हिंडिरहेछ । पर्खिएन
कसैलाई र पर्खेन समेत । थकाइ
मारेन । मार्देन । हावाजस्तै उडिरह्यो ।
जीवन समय हो । ऊ जीवन हुन्छ ।
सान्निध्यता छ । दुवैको बीचमा । अहा
! कस्तो निकटता । कस्तो समभकारी ।
दुवै हिंड्छन् । हिंडिरहेछन् । पाइला
रोक्दैनन् रोकिकदैनन् ।

लक्ष्य छन् । कर्तव्य छन् । गन्तव्य
छन् । वैचारिक संसार छन् । आस्थाका
दिया छन् । अग्ला पहाड छन् । अटोटका
गहिराई छन् । उचाइ छन् । चौडाई
छन् । त्यसैले त हिंडिरहेछन् । कहिलेदेखि
अज्ञात छ तिथि-मिति । कहिलेसम्म, त्यो
पनि भन्न सकिन्न । अनुमान गर्न सकिन्छ
सृष्टि रहेसम्म । सृजना बाँचेसम्म ।

त्यो गुरु-चेला दुवै हो । नेता-कार्यकर्ता
दुवै हो । विश्वास-अविश्वास दुवै हो ।
विचार-अविचार दुवै हो । आस्था-अनास्था
दुवै हो । अगुवा-पछुवा दुवै हो । संस्मरण-
विस्मरण दुवै हो । कल्पना-यथार्थ दुवै
हो । पाटो-बाटो दुवै हो । तृष्णा-वितृष्णा
दुवै हो । सङ्कल्प-विचलन दुवै हो ।
हिजो-आज दुवै हो । भोली-पर्सि दुवै हो ।
सधैँ-सबै जम्मै हो । ऊ सबै हो र केही

होइन । यसर्थ हिंडिरहेछ । हामी निरीहता
बोकेर उभिइरहेछौ ।

छतीस

उभिइरहेछ । हेरिरहेछ । सोचिरहेछ ।
गमिरहेछ । पोखिइरहेछ । छरिइरहेछ ।
खोजिरहेछ । छामिरहेछ । भौतारिइरहेछ ।
जोश छ । उमङ्ग छ । उत्साह छ ।
जाँगर छ । अटोट छ । सङ्कल्प छ ।
विश्वास छ । विचार छ । चिन्तन छ ।
दृढता छ । चाहना छ । आकाङ्क्षा छ ।
दृष्टान्त छ । दृष्टिकोण छ । विश्लेषण
छ । तर्क छ । व्याख्या छ । सुदृष्टि छ ।
हौँसछ । हौँसिन्छ । रौँसिन्छ ।
कल्पिन्छ । मक्ख छ । मस्त छ । विश्वस्त
छ । विजेता सम्भन्छ । सम्भिरहेछ ।
भोलि पनि सम्भेला । अजेय ठान्छ ।
ठानिरहेछ । आँखा चिम्लन्छ । त्यही हो
विजय । विचार दौडिरहेछ । कुदिरहेछ ।
पछिपछि छ । दूरी धेरै छैन । केही
फरक । थोरै छ भिन्नता । सकिरहेको
छैन । सबै कुदिरहेछन् ।

छताछुल्ल छ परिवेश । असमेल छ ।
नसुहाउँदो छ । अमित्त्वो छ । हेरिरहेछ ।
तर बोल्दैन । ठान्दैन आवश्यक । मान्दै
मान्दैन । घुमाउँछ टाउको । टोक्छ
आँलाहरू । चिम्लन्छ आँखा । तर बोली
फुट्दैन । गति रोकिकदैन । रोकिनु हुँदैन ।
थाहा छ जम्मै । खोल्दैन मुख । मात्र हेर्छ ।
हेराइको प्रक्रिया । यथावत् देखिन्छ ।
अधि नै देखि । अर्थात् शताब्दीयौँबाट ।

एउटा सिङ्गो कथा । जो लेखिनुपर्थ्यो ।
लेखिएको छैन । प्रयत्नसम्म छैन । सोच
छैन । समभकारी छैन । हिजो लेखिएन ।
आज पनि छैन । भोली... ? आशासम्म
गर्न सकिन्छ । तर परिवेश । अनुकूल

छैन । प्रतिकूल देखिन्छ ।

चौतर्फी सपना । आश्वासन छ । कल्पनाका डोका छन् । पोका छन् । विचार छन् । स्वरहरू छन् । राग छन् । ताल छन् । प्रतिध्वनि छन् । अमिल्दा देखिन्छन् । बेस्वादिला छन् । जाँगरहीन छन् । विचारहीन छन् । विश्वास रहित छन् । सबैतिर छन् । सर्वत्र छन् । विश्वव्यापक छन् । पक्षमा पनि छन् । विरुद्धमा समेत छन् । चाटिरहेछन् जिब्रो । टाउको हल्लाइरहेछन् । बिर्सिरहेछन् आफैँलाई । परिवेश असरल्ल छ । गुजुमुज्ज छ । तर सबै आश्वासन भित्र छन् ।

गुलियोको खोजीमै । त्यसैमा रमाउँछ । हाँस्छ मज्जाले । सबै बिर्सन्छ । भुल्छ सबै, खोल्दैन आँखा । महत्वाकाङ्क्षा थुपाउँछ । बोक्छ भोलामा । कुद्छ एकलै । विजेता बन्छ । एकलो विजेता । एकलो प्रतियोगी । पुरस्कार आफैँ दिन्छ । आफैँ लिन्छ । मतलब राख्दैन । सन्तोष मान्छ । प्रफुल्ल पाउँछ मस्तिष्क । यात्रा सुरु गर्छ ।

टाढा छ यथार्थ । निकै दूर । त्यो संसार । क्षितिज पारि छ । थोरै पुग्छन् । कठिन छ यात्रा । धेरैलाई पच्दैन । तीतो छ । पीरो छ । टर्छ । अलिनो छ । मलिनो छ । अमिलो छ । बेस्वादिलो छ । सबै भागिरहेछन् । दौडिरहेछन् । लक्ष्य छैन । गन्तव्य पनि छैन । नाक थुनिएका छन् । आँखा छोपिएका छन् । कान बन्द छन् । तर उछिन-पाछिन छ । सबै दौडिरहेछन् । कुँदिरहेछन् । उफ्रिरहेछन् । रमाइरहेछन् ।

खोजी छ गुलियोको । अस्तित्वदेखि । हिजोदेखि । आजै पनि । अस्मिता बिकिरहेछ । अस्तित्व हराइरहेछ । विचार छैन । व्यभिचार हाँसेर । अँगालो

खोज्दैछ । कतिपय तर्सका छन् । डराएका छन् । भाग्न खोज्दैछन् । केही आत्मसात् गर्दैछन् । बाँच्ने नाममा । अभियानमा । अभिलाषाभित्र । गुजुमुज्ज छ परिवेश । अस्तित्वहीन छ भोगाइ । भइरहेछन् आत्मसात् । नचाहेरै पनि । नसोचेरै समेत । यस्तै छ नियति ।

बिक्रीमा छ आफैँ । क्रम छ बाँच्ने । हाँस्ने । उफ्रने । कुद्ने । बिर्सने । विच्याउने । यथार्थ जेहोस् । मरिरहेछ । कुहिरहेछ । गन्हाइरहेछ । भागिरहेछन् । नाक थुनिरहेछन् । तर थाहा छैन । भन्दैनन् कोही । मान्दैन पनि । सम्भवतः त्यसैले भनिएन । आवश्यक ठानिएन । बेस्वादिलो गन्ध । कस्तो ? कस्तो-कस्तो । तर छ । त्यसैले बेवास्ता छ ।

आँसु छ जताततै । हिजोदेखिको क्रम । रोकिएको छैन । कहिले कता । कहिले कता । दुखिरहेछ । चह-याइरहेछ । पोलिरहेछ । टट्टाइरहेछ । तर प्रयास छैन । सार्थकता छैन । हतारो छ । खै के भन्नु ? सुनिँदैन । गनिँदैन । ठम्याइ छैन । किन ? उत्तर छैन । भए प्रश्नै उठ्दैनथ्यो । उठिरहेछ । हेरिरहेछ तर देखिँदैन । सोचिँदैन ।

कति टुक्रिने ? के छ सीमा । मात्र भाँचिने । चोइटिने । कहिलेसम्म । हो, छैन उत्तर । खुल्दैनन् आँठ । बन्द छन् । शताब्दीयौँदेखि । बस्ती त्यही भन्छ । डाँडा पाखाको स्वर । उस्तै उस्तै छ । खोलानालाको भाव । उही उही छ । मात्र मन भाँचिइरहेछन् । चिरा-चिरा छन् । छरिएका छन् । मेची-काली काली/ हिमाल तराई । उकाली-ओराली । सगरमाथा-केचना । सबैतिर । वरपर । यसै भन्न सकिन्न । किन थाहा छैन । तर सकिन्न । मात्र गम्न सकिन्छ ।

हेर्न सकिन्छ र सकिन्छ कल्पना बुन्न ।
 बोलाइरहेछ । हँसाइरहेछ ।
 कुदाइरहेछ । उफ्राइरहेछ । हिंडाइरहेछ ।
 घुमाइरहेछ । डुलाइरहेछ । खुवाइरहेछ ।
 पिलाइरहेछ । बिसाइरहेछ । भुलाइरहेछ ।
 सम्फाइरहेछ । सुताइरहेछ । उठाइरहेछ ।
 भइरहेछन् एकाएक । रिमोट कन्ट्रोलबाट ।

हामी रोबोट । २२ औं शताब्दी । मात्र
 रोबोट । विवेक मरिसक्यो । हरायो । शून्यमा
 परिणत भयो । कर्तव्य पुग्यो समुद्रपारि ।
 आस्था ओइलायो । भन्थो । विश्वास डड
 यो । खरानी भयो । हावाले उडायो ।
 कसैले भन्थो । कथा सुनायो । सुन्यौं
 मात्र । प्रश्न उठेन । विचार चलमलाएन ।
 इच्छा उम्रेन । आकाङ्क्षा उठेन । जोश
 उम्रेन । होस गुम्यो । बेहोसी पलायो ।
 ऐजेरु जस्तै । वनमारा जस्तै ...।

तसर्थ हामी रोबोट । शून्य परम्परा ।
 शून्य विचार । शून्य दृष्टान्त । शून्य
 दृष्टिकोण । केवल बैशाखी । अरु चढ्छन् ।
 गन्तव्य पुग्छन् । आदेश दिन्छन् । त्यो
 पूरा हुन्छ । विवाद हुँदैन । संवाद हुँदैन ।
 प्रतिवाद हुँदैन । काम हुन्छ । माम हुन्छ ।
 दाम हुन्छ । नाम हुन्छ । हाम हुन्छ ।
 लाम हुन्छ । डाम हुन्छ । हुन्छ धेरै ।
 सीमा छैन । तौल छैन । केवल हुन्छ ।
 मुन्टो हल्लिन्छ । चलमलाउँछ । विचार
 उठ्दैन । विमर्श हुँदैन । लुरुलुरु हिँड्छ ।
 खुरुखुरु पुग्छ ।

परिचय चाहिँदैन । खोजिदैन पनि ।
 त्यसैले चाहिँदैन । भन्न सकिन्छ । त्यो
 आवश्यकता हो । यथार्थ हो । विश्वास
 हो । दृष्टिकोण हो । विवेक हो । संरचना
 हो । सञ्जाल हो । उत्साह हो । उमङ्ग
 हो । वर्तमान खोजिरहेछ । भोगिरहेछ ।
 बोकिरहेछ । हिँडिरहेछ । ताली बजिरहेछ ।
 हँसिरहेछन् । नाचिरहेछन् । गाइरहेछन् ।

सन्तुष्टि मानिरहेछन् ।

सन्तुष्टि हो जीवन । परिभाषा छ
 आँठआँठमा । विचार-विचारमा । पाटो-
 पाटोमा । बाटो-बाटोमा । त्यसैले भुलिर
 हेछौं । बिर्सिरहेछौं । हराइरहेछौं । कराइर
 हेछौं । डराइरहेछौं । अभिनय भइरहेछ ।
 यत्रतत्र चारैतिर । नाचिरहेछौं । रिमोट
 कन्ट्रोल छ । कुनातिर । रोबोट नाचिरहेछ ।
 उफ्रिरहेछ ।

रोबोट अर्थात् हामी । तपाईं । म ।
 उनीहरू । अधिकांश । ऊ बेचिरहेछ ।
 किनिरहेछ । लडाइरहेछ । जुधाइरहेछ ।
 हँसिरहेछ । पहिचान गुमाएका । अस्तित्व
 हराएका । वा थाहा नपाएका सबै ।
 अस्तित्वहीन विचारमा । नुहाइरहेछौं ।
 खै कहिलेसम्म ? थाहा छैन । नवीन
 युग । २२ औं शताब्दी । तसर्थ मन ।
 चुलबुलिइरहेछ । रोबोट रिमोट कन्ट्रोल
 हामी । अर्थात् तपाईं र म ।

सैतीस

समय दुखिरहेछ । चहन्त्याइरहेछ ।
 टट्टाइरहेछ । पग्लिरहेछ । बग्लिरहेछ ।
 डग्लिरहेछ । पोखिरहेछ । बगिरहेछ ।
 फरिरहेछ । चुहिरहेछ ।

मनहरू चुपचाप छन् । मात्र
 हेरिरहेछन् । बोली छैन । लोली
 छैन । तटस्थतामात्र । हेरिरहेछन् ।
 तर चल्मलाउँदैनन् । ठिङ्ग उभिएका
 छन् । भयभीत आँखा । निस्तब्ध भाखा ।
 प्रतिक्रिया-हलचल छँदै छैन ।

सायद विचार मरेको छ । विश्वास
 गुमेको छ । आस्था ओइलिएको छ ।
 कुहिएको छ । स्मृति हराएको छ । अठोट
 उडेको छ । कामना दबेको छ । तृष्णा
 पोखिएको छ । उत्साह चुहिएको छ ।

महत्वाकाङ्क्षा दर्फराएको छ । त्यसैले ऊ । रिक्तताबीचमै शान्त छ । शब्दहीन छ । बोलिरहेको छैन । आवश्यक ठान्दैन पनि । तर पनि । मान्छेहरू हेरिरहेछन् । पर्खिरहेछन् । कुरिरहेछन् ।

टनाटन छ चौतारो । उसैको हो पर्खाई । विश्वासका गन्हाहरू । छन् अगाडि । बालिरहेछन् आस्था । थपिरहेछन् तेल । पक्कै आउँछ । सबैमा छ विश्वास । पलाएका छन् आशा । अडकुराएको छ भाव । तृष्णा जरो गाडिरहेछ । विचार सल्बलाउँदैछ । जिन्दगी बगिरहेछ । कुदिरहेछ । हिँडिरहेछ । प्रयत्न छन् मनमा । तर सकेको छैन । यात्रा जारी छ । तृष्णा छ । तनका पाटाहरूमा । उत्साहका बाटामा । अठोटसमेत छन् जागृत ।

बोकिरहेछ निरीहता । तसर्थ दुखिरहेछ । सधैं हारिरहेछ । रोइरहेछ । भागिरहेछ । हराइरहेछ । हिजेको नियति । थाहा छैन अझै । कति हो भोग्नुपर्ने । तर पनि सहिरहेछ । बोभिला आँखा । गलित-गलित स्वर । ढक्क फुलेको छाती । विट्ठवल मन । प्रतिकूल परिस्थिति । अन्योलग्रस्त मानसिकता । त्यतै हराएको ऊ । कुर्नेहरू कुरिरहेछन् अझै ।

किन ? प्रश्न अनेक । उत्तर छैनन् । विचार फेला पर्दैनन् । भेटिँदैन विश्वास । सम्भवतः लुकेको छ । भागेको छ । हराएको छ । भूमिगत भएको होला । अनुमान छन् । खोज्नेहरू थाकेका छैनन् । पर्खिनेहरू आत्तिएका छैनन् । विश्वास-आस्था छ सबैमा । उत्साह छ । जाँगर जोश ज्यूँका त्यूँ छन् । बाटो छाडेका छैनन् । सदियौँदेखि कुरिरहेछन् । अझै कुछौँ । प्रतिक्रिया छ- तिनीहरूका ।

हिजो समय विपक्षमा थियो । मान्छेको विरुद्ध थियो । त्यसले आस्था जलायो ।

विश्वास बगायो । विचार बाल्यो । आगो ताप्यो । अठोट उम्रनै दिएन । उखल्दै गयो । फाल्दै गयो । उत्साह निमोदयो । एकपटक हैन । पटकौँ-पटक । अनि समाज जंगियो । आक्रोशित बन्यो । क्रोध बल्यो आँखाबाट । हिजोलाई जलायो । खरानी तुल्यायो । वागमती र विष्णुमतीको । प्रदूषित पानीमा फाल्यो । त्यो दुर्गन्धित बन्यो । मान्छेहरूले नामै लिन चाहेनन् । विस्मृतिबाट हरायो क्रमशः ।

सुन्दर हुनुपर्छ आज । कल्पना थिए । सबैतिर आस्था थिए । दृढता थिए । अठोट थिए । तर बगे सबै । तुषारापात भयो । मान्छे आक्रोशित छन् । विक्षुब्ध छन् । ओइलाएका छन् । दुखेका छन् । अधीर बन्न खोज्दैछन् । थुम्थुम्याउने प्रयत्न नभएको होइन । छेकबार नाघ्न । नसक्ने सम्भावना पनि उत्तिकै छ ।

निरूत्तर छन् सबै । खै सुन्दर फूल । कहाँ गयो ? एउटै छ प्रश्न । अझै छैन उत्तर । एकातिर समय क्रूर बन्दै गइरहेछ । अर्कोतिर पर्खाइमा बस्नेहरू अधीर बनिरहेछन् । कसरी बुभाउनु ? कठिन छ स्थिति । फेरि मनहरू उठे भने । समय कहाँ पुगला ? कस्तो होला उसको नियति ? अनुमान लगाउन सकिन्न । सब समयकै हातमा छ । उसैले च्यापेको छ स्थिति ।

मन दुख्न खोज्छ । विचार उठ्न चाहन्छ । फेरि मान्छे उठे भने .... । तर समय परिस्थिति आत्मसात् गर्नुभन्दा । भाग्नलाई सजिलो ठानिरहेछ । नहुनुपर्ने त्यस्तो । खोइ किन हो भइरहेछ । मान्छे चौतारामा कुरिरहेछन् । ऊ बेपत्ता बन्न खोज्दैछ । तसर्थ भागिरहेछ । छोडिरहेछ । कुदिरहेछ । भेट्टाउने प्रयत्न । सम्भव हुन सकेको छैन ।

अठ्तीस

बहुजातीय र बहुभाषिक राष्ट्र नेपालमा विभिन्न चाडपर्वहरू मनाइन्छन् । सबै चाडबाडका आफ्नै मूल्य र मान्यता छन् । बहुजातीय बसोबासका कारण चाडबाड पनि बढी हुन पुगेका हुन् । जातजाति र सम्प्रदायपिच्छेका अलग-अलग रहनसहन, परम्परा र रीतिस्थितिको अस्तित्वका कारण पर्वमा अनेकता हुनु स्वाभाविकै हो ।

अनेकौं धार्मिक, जातीय र भाषिक सम्प्रदाय भए पनि एक आपसमा सहिष्णुभाव भएका कारण सबैमा राम्रो मिलाप छ । एकको चाडपर्वलाई अरुहरूले पनि सम्मान गर्नु, सहअस्तित्व स्वीकार गर्नु र एकआपसमा सहयोगी हात बढाउनुले पनि जातीय एकतामा राम्रो मलजल पुगेको हो । एकले अर्काको अस्तित्व स्वीकार्न नसक्नुको कारण कतिपय राष्ट्रमा आन्तरिक वादविवाद र भ्रैभगडाले उग्ररूप लिई विखण्डनको तापमा पिल्सिएको देख्न र सुन्न पाइन्छ ।

परम्पराका रूपमा आएका चाडपर्वलाई बोझको रूपमा नलिई गच्छेअनुसार मनाउने हो भने यिनबाट पारिवारिक स्नेह, सद्भाव र मेलमिलाप तथा भातृत्वपूर्ण भावनाको विकासमा सहयोग पुग्छ । त्यसको उल्टो यिनलाई प्रतिस्पर्धा र आडम्बरको रूपमा लिने हो भने पारिवारिक मात्र हैन, सामाजिक विखण्डन र राष्ट्रियतामा समेत आँच पुग्ने निश्चित छ ।

हाम्रो जातीय परम्परा सद्भावपूर्ण भए पनि चाडपर्वप्रतिको दृष्टिकोण दिनप्रतिदिन ओरालो भरिरहेको छ । पुर्खाहरूका हरेक गतिविधिलाई रूढिवाद

तथा आडम्बर मात्र देख्ने हाम्रा तथाकथित आधुनिक दृष्टिमा अतिवादी भाव छ । हामी कि त हाम्रो परम्परालाई अत्यन्त महत्वका साथ हेर्छौं । बढी खर्च गर्नु, बढी तामभाम पूर्णव्यवहार गर्नु, अरुलाई इख्याउनु र समाजमा आफ्नो मान-सम्मान माथि देखाउनु जेसुकै गर्नुलाई गर्व ठान्छौं । जे-जसरी होस्, आफ्नो वर्चस्व सबभन्दा अगाडि देखियोस् भन्ने सोचमा मलजल गर्दै अगाडि बढ्छौं ।

अनि कि त तिनीहरूलाई नकारात्मक सोचमा राख्छौं र हीनताबोध गर्छौं । अर्काको विरुद्ध विषवमन गर्नु र त्यसलाई शब्दहरूभित्र राख्दै तल देखाउने प्रयत्न गर्छौं । यी दुवै कुरा व्यवहारिक हैनन् । दुवैका सोच एकलकाटे तथा बेअर्थका छन् यसर्थ हामीले मध्यमार्गी बाटो खोज्नुपर्छ । अर्थात् एक अर्काको विरुद्ध विषवमन गर्नुभन्दा अगाडि आफू नैलाई जान्ने, सुन्ने र बुझ्ने प्रयास गर्नु आवश्यक छ ।

आज हामी संसारमा सबभन्दा पछाडि पर्नुको कारण आफू स्वयंले आफैलाई चिन्न नसक्नु हो । आफूलाई छान्ने र चिन्ने प्रयास गर्ने हो भने छिटै हामी पनि निक्कै अगाडि बढ्न सक्छौं तर आजसम्मका हाम्रा सोचहरूत्यस किसिमका छैनन् । अंगुर अमिलो छ भन्ने दृष्टान्तले हाम्रो मस्तिष्कमा घर गरेको कारण हाम्रा पाइला अगाडि बढ्नुको साटो भनभन पछाडि भरिरहेका छन् । त्यो क्रम कहिलेसम्म रहने हो यसै भन्न सकिने स्थिति छैन ।

साना साना राष्ट्रहरूसमेत आफ्नो स्व पहिचानका साथ बाँचिरहेको वर्तमान परिवेशमा हामी भने परिवर्तनको नाममा आफूलाई मेटाउने असफल प्रयास

गरिरहेका छौं । अगाडि बढ्ने, अभिलाषा बोक्ने नाउँमा आफैलाई धिक्कारदै र धारे हात लाउँदै आफ्नै विरुद्ध अरिङ्गलको गोलो भैरहेछौं । आफूलाई बेचेर बाँचेको जीवनलाई कसरी सार्थक भन्न सकिएला र ? असत्यको पक्षमा जति ठूलो स्वर निकालेर लागे पनि एकदिन सत्य उदघाटित भैछाड्ने हुनाले त्यो व्यर्थ हुनेछ भन्ने कुरा निर्भिकताका साथ भन्न सकिने स्थिति छ ।

हाम्रोलाई राम्रो नराम्रो छुट्याउने तथा राख्ने फाल्ने अधिकार हामीमा मात्र निहीत हुनुपर्छ । अर्काको बुझ् चढेर राम्रो नराम्रो जाँच गर्नेतिर हामी लाग्यौं भने त्यसले हाम्रो हित गर्दैन । हो, क्षणिक रूपमा राम्रो लाग्ला तर कालान्तरमा हामीसँग पछुताउने भन्दा बाँकी केही पनि रहन्न । 'चार दिनका चाँदनी फिर अन्धेरी रात' भनेभैं अरुको बलमा पुगेको गन्तव्य आफ्नो कुनै पनि हालतमा हुन सक्दैन ।

परायको जतिसुकै राम्रो कुराले पनि हाम्रा पाइला पछ्याउँदैनन् । दुईचार दिन अलमल्याउने मात्र हुन सक्छन् । आज विकासको चरमचुलीमा पुगेका जुनसुकै राष्ट्रको पनि विगत खोज्ने हो भने तिनीहरू आफैलाई चिनेपछि मात्र अगाडि पुग्न सकेको प्रमाण भेट्टाइन्छ । जबसम्म आफ्नै होची अर्घली छामेर त्यसको पूर्तिको निम्ति मन र पाइलाहरू अग्रसर हुँदैनन् तबसम्म हाम्रो सोच तथा विचार नमच्चिने पिडको सय भड्का भन्ने नेपाली उखानभन्दा अगाडि हुँदैन भन्दा सम्भवत अतिसहयोक्ति नठहर्ला ।

हरेक काम कुरो गर्दा आफ्नो हैसियत पत्ता लगाएर गन्तव्यको खोजीमा लाग्ने हो भने पछि पश्चाताप गर्नुपर्ने अवस्था कहिल्यै आउँदैन तर हामीहरूलहलहैमा

लागेर अर्काको ठम्याइमा प्रयोग हुने गरेकाले स्थिति अप्टेरो बाटोतिर लागेको हो । हिजोदेखि नै हाम्रो समस्या भनेको आफ्नो पहिचान पत्ता लगाउन नसक्नु हो । जहिले हामी आफूलाई जितेर अगाडि बढ्छौं तैले हाम्रा गन्तव्यका पाइलाहरू निश्चित विन्दुमा पुग्न सक्छन् भन्न सकिन्छ ।

हामीले प्रगति गर्न नसक्नु, दुःखपाउनु र विकासमा सधैं पछाडि पर्नुको मूल कारण नै हाम्रो दृष्टिकोण सकारात्मक हुन नसक्नु हो । मनमा विद्वेष र कलुषित भावनाको पोको बोकेर हिंडेपछि अवश्य पनि सफलता हात लाग्दैन किनकि सफलताको निम्ति कर्तव्य र अधिकारका साथै सकारात्मक सोचको नितान्त आवश्यकता छ । सकारात्मक सोचको अभावमा कुनै पनि कुरा राम्रोसँग अगाडि बढ्न सक्दैन र यदि बढी हाले पनि त्यसको टिकाउ हुँदैन । टिकाउ नहुनु नै प्रगतिको निम्ति घातक कुरा हो । आफ्नो स्वअस्तित्व र पहिचानका साथ बाँच्नु नै वास्तवमा जीवन हो । जीवनको परिधि हो । विचारको सुन्दर तथा शाश्वत पाटो हो । यसले नै सिङ्गो परिवेशमा जीवनको सार्थकताबोध गराउँछ ।

हाम्रा मूल्य, मान्यता र आस्थामा चारैतिरबाट आक्रमण भइरहेको छ । हामी कि त त्यसै बोलीमा लोली मिसाइरहेका छौं, या त निरीहतापूर्वक हेरिरहेकाछौं । आफूमाथि गरिएको प्रहारलाई चिनेर प्रतिकार गर्न नसक्नु पनि एक किसिमको आक्रामणमा सहयोग गर्नु नै हो । कि त परिस्थितिलाई आत्मसात गरेर अगाडि बढ्न सक्नुपन्थो हैन भने पलायनता अंगाल्नु पन्थो । हामी दोघ्रो

पक्षमा नतमस्तक बनिरहेका छौं । जिउँदो राष्ट्र, समाज र समुदायको निम्ति यो अत्यन्तै नकारात्मक पक्ष हो । सचेत र प्रबुद्ध वर्गको ध्यान बेलैमा यतातिर आकर्षित हुन सकेन भने हामी नराम्रोसँग भड्खालोमा जाकिन्छौं, जहाँबाट कहिल्यै पनि बाहिर आउन सकिने छैन ।

बलिया जोगी, क्षेत्री र बाहुनलाई चतुर किसानले छकाएभैं हामी पनि नराम्ररी छकिइरहेका छौं । हाम्रा कुनै पनि चाडपर्व वा संस्कार यो हैसियतले मनाउनुपर्छ भनेर कतै लेखिएको छैन । त्यसको स्तर यो हुनुपर्छ पनि भनिएको छैन । बडप्पन गरेर आफूलाई अग्लो देखाउन हुने नहुने गर्ने हामी तर त्यसको दोष तिनीहरूले खप्नुपर्ने परिस्थिति, ओ हो क्ष कति लाजमर्दो ?

सबैभन्दा ठूलो कुरा हैसियत हो । आफ्नो हैसियत र गच्छेअनुसार मनाए त त्यसलाई गाली गर्ने ठावै रहन्न नि क्ष एकातिर आफू नजान्ने र वडप्पनमा सहभागी बन्ने अनि अर्कोतिर त्यसको विपक्षमा विरोधीतिर गाला जोर्दै नाना भाँती भन्दै हिँड्ने हाम्रो आफ्नै नपुंसकता हैन ? आफ्नो नालायकीपन ढाक्न हामी आफूलाई जसरी पनि प्रस्तुत गर्ने सोचलाई त्याग्नु नितान्त आवश्यक छ । यो नै समयको माग पनि हो ।

उनाञ्चालीस

बग्दैछ खोलो । नबग्दा पनि हुन्छ । जन्म सक्यो । देखिन्छ सम्भावना । किनार हाँस्यैछ । बगर दाह्य कितिरहेछ । उबडखाबड छन् ढुङ्गा । पानी बगिरहेछ । आइरहेछ आवाज । आहा, कति मीठो ! कहिल्यै बग्दैन खोलो । पानी बग्छ । मन

बग्छ । विचार बग्छ । भावना बग्छ । त्यही भैरहेछ । उठ्न सकिरहेको छैन । थिच्नेहरू रमाइरहेछन् । किच्नेहरू मख्ख छन् । उत्साहित छन् । तिनीहरूकै छ राज । विश्वास नलाग्ला । मान्नेपर्छ । या पछुताउनु पर्नेछ ।

अपरिचित भैरहेछ समय । बिरानो बन्न खोज्दैछ । खै कसरी परिभाषा गर्नु । नगरी पनि भएन । आकाङ्क्षा खुम्चदो छ । विश्वास भरिरहेछ । दृष्टिकोण थचक्क बसेको छ । चिन्तन खजमजिएका छन् । आस्थामा सङ्गन पल्टेको छ । वीभत्स छ दृश्य । त्यस्तै लाग्यो । साँच्चै हो । मन दुविधाग्रस्त छ । अन्धकार छ वरिपरि । बिराना देखिन्छन् सबै । लहर खाली छ । सोध्न मन लाग्छ । तर सामर्थ्य जुट्दैन । तपाईं जानकार हुनुहुन्छ ? ढुक्क हुने अवस्था छैन । मन मान्दै मान्दैन । दौड्न खोज्छ । कराउन खोज्छ । रमिते छु । आँखा लागिरेहेछ ।

मान्छे इतिहास हो । भूगोल हो । अर्थशास्त्र हो । मानवशास्त्र हो । समाजशास्त्र हो । राजनीतिशास्त्र हो । तर्कशास्त्र हो । दर्शनशास्त्र हो । प्राणीशास्त्र हो । जीवशास्त्र हो । अनि कथा हो । कविता हो । नाटक हो । गीत हो । गजल हो । भजन हो । खण्डकाव्य हो । महाकाव्य हो । उपन्यास हो । निबन्ध हो । समालोचना हो । जताततै देखिन्छ । तर जहाँ तहाँ भेटिन्छ । सतप्रतिशत सत्यता छ । ऊ खिँदैछ । दुब्लाउँदैछ । ओइलाउँदैछ । फाट्दैछ धाँजा । चर्कदै छ चर्चरी । मेटिदैछ । ओइलाउँदैछ ।

प्रगति के हो ? कस्तोलाई मान्ने ? कस्तो हुन्छ समग्र स्वरूप । दिनुहुन्छ सटिक उत्तर ? सम्भवतः छैन होला । भए निर्धक्क दिँदा हुन्छ । कसले गरेको

? सकारात्मक कस्तालाई मान्ने ? के हो सीमारेखा ? अलमल्ल छन् जम्मै । सबै-सबैका लागि भन्छन् । अमेरिका वा उत्तरकोरिया । प्यालेस्टायन वा इजरायल । बेलायत वा अर्जेन्टिना । लेवनान वा सिरिया/इण्डोनेसिया वा पूर्वी टिमोर अथवा अरू पनि धेरै । कसरी बुझ्ने चाहनेले । एउटै छैनन् उत्तर-प्रत्युत्तरहरू । के हो त निश्चितता । कठिन छ यकिन गर्न ।

आजको बखान भयो । श्रवण गरे कानहरूले । मेरा मात्र हैनन । थुप्रै थिए । सङ्ख्या यकिन कठिनै छ । धेरै अर्थात् हजारौं । मान्नुस्, नमान्नुस् तपाईंको कुरा । बाध्य पार्न सकिदैन । मान्यता पनि छैन । छान्ने स्वतन्त्रता छ । अरूलाई पनि हुनुपर्छ । विश्वास गर्छु । त्यो अचम्मको रहेछ । धेरैलाई अनौठो लाग्यो । सुने रिसाउन सक्छ । आक्रमण पनि सम्भव छ । होसियार रहनुहोला । आफूलाई मात्र चिन्छ । मलाई चिनेन । तपाईंलाई पनि चिन्दैन होला । सोधी हेर्नोस् ।

जीवन एउटा शृङ्खला हो । बाँच्ने आ-आफ्ना शैली हुन्छन् । भिन्नता छ । विचारमा फरकन्छ । आस्थामा फुलछ । विश्वासमा लहरिन्छ । मूल समस्या चिन्नुमा छ । अल्फाइडरहेछ बेस्सरी । बन्धन दर्बिलो छ । भूतको, भविष्यको र वर्तमानको । घेरो हुँदो रहेछ । बाँच्न सक्दैन बिर्सेर । भन्छन् सकिन्छ । तर आँट जोकोहीमा देखिँदैन । अनुभूति त्यसै भन्छ । वास्तविकता स्वीकार्न गाह्रो मान्छ । आजको समस्या हैन । हिजैदेखि भइरहेको छ । चलाइरहेछ र चलिरहेछ ।

केही गफ भयो । दुःख-सुख साटासाट भए । वचनबद्धता पनि बने । बाटा अनेक थिए । फरक-फरक परे ।

खुबै हिडियो । आ-आफ्ना पारामा । बीचमा भेटघाट भएन । आँखामा थियो । सम्फन्थै यदाकदा । विगत सम्फाउँथ्यो । वर्तमान ओइलाउँथ्यो । भविष्य सङ्केत गर्थ्यो । एकदिन ऊ भेटियो । चिन्न सकेन । म फिस्स हाँसैं । अर्कोतिर फर्कियो । चियाको सुर्को तानिरहेका देखिन्थे । समय बिताउँदै थिए । साँच्चै अन्योल तेर्सियो । दोधारियो मन । कि भ्रम हो ? सोधैं आफैँलाई ।

एक्कासि चिच्यायो । डाँडोमा घाम थियो । खेताला चौतारामा देखिन्थे । पसले गिलास पखाल्दै थियो । समयको हत्या हुँदै थियो । मलामीहरू लहरमा थिए । तीसँग खासै केही थिएन । स्वर थियो । हाँसो पनि थियो । हल्लने टाउका थिए । बेमौसमको चिन्तन थियो । न तर्क थियो, न त प्रस्ताव नै । न विचार थियो । न त मूल-मान्यता । न अठोट थियो । न त भावनाको प्रकाशपुञ्ज । हत्याराहरू मस्तसँग हाँसिरहेका देखिन्थे । मलामी टाउका नहल्लने कुरै भएन । विचरा समय आफैँ साक्षी थियो । टीटलागदो देखिन्थ्यो दृश्य ।

म मूल सडकमा थिएँ । ऊ सुतिरहेको थियो । कहिलेदेखि होला । आजसम्म कसैले प्रश्न उठाएको छैन । सुनेको मात्र हैन पढेको पनि छैन । ए, अचम्म । कति सुत्न सकेको होला । छक्क परिरहेको छु । अलमलमा पाऱ्यो चिच्याहटले । किन होला ? एकान्तलाई सोधैं । मन गुथ्य परेको रहेछ । केको दिन्थ्यो जवाफ ? टसको मस भएन । जस्ताको तस्तै । कस्तो-कस्तो भोग्नु परेको हो कुन्नि । ठम्याउनैसमेत हम्मै-हम्मै भयो ।

मनाउन मन लागेन । कति मात्तिएको त ? छकायो आँसुले । सत्य

थियो । कसैले छोप्न सक्दैन । तपाईं समेत सक्नुहुन्न । आ क्ष भन्नु होला । पछाडि पर्ने सम्भावना छ । थाहा छ कि छैन ? त्यो त अधिकार हो । कर्तव्य र अधिकार । एकै सिक्काका दुई पाटा । देश कसैको गोजी होइन । रोटी पनि होइन । सबै सचेत बन्नैपर्छ । स्वार्थमा भज्नु हुँदैन । मेरो मान्यता हो । तपाईंको पनि हुनुपर्छ । मलाई विश्वास छ पनि ।

मान्छेहरू परिवर्तनको सङ्घारमा छन् । यो संक्रमणकालीन समय हो । चनाखो रहनै पर्छ । माटो मुटु हो । बिम्ब प्रतिबिम्ब हो । योसँग सौदाबाजी नहोस् । जिउ रहे घिउ पिउन पाइन्छ भन्नुभयो रे । सबैतिर यो लागू हुँदैन । देशै नरहे तपाईं कहाँ रहनुहुन्छ ? पहिले त यो रहनुपर्छ । तपाईं र म गौण हौं । व्यक्तिइच्छा छाडिदिनुस् । यहाँ नै गर्नुहोला रजगज । हामीलाई चाहिन्न । यस्ताहरूको एउटा लामै लहर छ । म शुभेच्छुक हुँ । रक्षा मेरो सर्त हो । मान्नु हुनुहुन्छ ? तयार बन्नुहोस् ।

मन नालापानी पुग्छ । जैथक पुग्छ । काङ्गडा पुग्छ । दिगर्चा पुग्छ । गङ्गा पुग्छ । टिष्ठा पुग्छ । सतलज पुग्छ । तपाईं केमा मस्त हुनुहुन्छ । देश रहे त्यो तपाईंकै हो । तपाईंहरूकै हो । किन डराउनुहुन्छ ? निर्धक्क बन्नुहोस् । यो कसैको पेवा हैन । न त हो बपौती नै । मेरो स्वार्थ पूर्खाको नासो । माटोको स्वतन्त्रता । बोलि त दिनुस् । किन हिचकिचाहट ? यो त हुँदै भएन । कि राजा मिदास बन्दै हुनुहुन्छ । वा नेपालियन र हिट्लरको चाहना छ ? त्यो नलिएकै जाती । त्यसले तपाईंको हित गर्दैन । सक्दैन पनि । सोच्नुस् । गम्नोस् र विचार गर्नुस् ।

स्मरण गर्नास त पुर्खाहरूलाई । कि आफू सम्फदा सबै बिर्सि हुन्छ ? सिंहदरबारले बिर्साउँछ । म अन्योलमा छु । अनौठो लागि रहेछ । पुर्खाको इच्छा कस्तो थियो । सहिद सम्फनु भएको छ ? त्याग र बलिदान कता छन् । राख्नास मनमा । वर्तमानमात्र सबै होइन । तपाईं पनि त इतिहास हो । इतिहास साक्षी छ । सकारात्मक दृष्टि लिनुपर्छ । नकारात्मकता छाड्नुोस् । अगाडि बढ्नुोस् निर्धक्क । भविष्य नबिर्सनुोस् । त्यसमा पनि हुनुहुन्छ । विम्ब प्रतिबिम्ब भेट्न सकिन्छ । खोजे त पाइने हो । त्यो तपाईंमै छ निर्भर । पछुताउने काम किन गर्नु ? ल भन्नुस् त । जीवनको पाटो लामो छ । मान्छे भूत, भविष्य र वर्तमान सबै हो ।

त्यो दुर्गुन थाल्यो । चौतारो थियो हाँसिरहेको । सबैको ध्यान खिचेको देखिन्थ्यो । मुख नबोले पनि शरीर हल्लाउँदै थियो । अनौठो देखिन्थ्यो । शरीरको चालढाल । सबथोक हुँ भन्थ्यो । छक्क थिए सबै । अचानक उठ्यो । आँखा मिच्यो । किन दौडेको होला । गोठालाहरू गफिए । सबैले छक्क बन्नुपन्थ्यो । छक्क पनि महाछक्क । आफैँ भएकालाई । अरूले छक्क बनेर सोधे । के दिनु जवाफ । कारण भूमिगत छ ।

चहचह छ मन । कौतूहलता कुदिरहेछ । उत्साह लाग्न खोज्दैछ उकालो । किन दुर्गुन्यो ? भन्न सक्नुहुन्छ ? कृपया सहयोग गर्नुहोला । म पनि गुन मान्छु । आवाजद्वारा घेरिएको छु । ओठओठमा प्रश्न छन् । प्रश्न त मसँग पनि छ । उत्तर दिनुपर्ने परिस्थिति पो छ त । आवश्यकतामा तन्कनु मान्छेको विशेषता हो । हैन त ? कि मैले ठीक

भनिनँ हँ ? टाउको हल्लाउनुहोस् न त ।
 अनि खिसिक्क हाँसोस् पनि । केवल
 त्यति भए पुग्छ । तपाईंलाई दुःख दिन्नँ ।
 साँच्चै, सत्ते, धरोधर्म । नपत्याएको हो ?
 ढाँटदिनँ क्या !

स्वाधीनता । अखण्डता । सार्वभौमिकता
 र विकसित माटो । तपाईंको र मेरो
 समग्र कल्पना । मेरो माटो । तपाईंको
 पनि माटो । सबैको माटो । मेरो नेपाल ।
 सबै नेपालीको नेपाल । प्यारो नेपाल ।
 आस्थाको नेपाल । विश्वासको नेपाल ।
 सुन्दर नेपाल । शान्त नेपाल ।

वालीस

डिच्च हाँस्यो । बोलुँलाभै गन्यो । तर
 सकेन । ऊ अर्थात् चन्द्रे । अकमकिकयो ।
 के भन्ने । कसो गर्ने । चुपचाप उभियो ।
 जुरूक्क उट्यो । वरिपरि हेन्यो । नाम्लो
 सुम्सुम्यायो । भारी बिसायो । डोरी
 कस्यो । टुसुकक बस्यो । साथीतिर
 हेन्यो । बिँडी तान्यो । पटुका कस्यो ।
 थकाइ मेट्दै थियो । सहयोगी थियो
 चौतारो । लहरमा थिए सबै । टोपी
 फिक्यो । पसिना पुछ्यो । सुस्केरा हाल्यो ।
 टाउको हल्लायो । आँला फिँजान्यो ।
 आँठ चलायो । आवाज आएन । आँखा
 चिम्लियो । क्षणमै खोल्यो । साथीहरूतिर
 लाग्यो । उज्यालियो अनुहार । शान्त
 देखिन्थ्यो । मनमा पोखियो । भावनामा
 छरियो ।

काँइलो थियो । जीते थियो । डल्ले
 थियो । चित्रे थियो । हर्के थियो । पुतली
 थिई । लालमती थिई । भुमा थिई । लुलु
 थिई । दीपा थिई । ताता थिई । मैचा
 थिई । सुन्दरिया थिई । मस्त थिए सबै ।
 भोला छाम्यो । एकछिनसम्म खोतल्यो ।

घुमैलो थियो घाम । हावा चल्दै थियो ।
 उभिइरहेको थियो पिपल । थिएन हलचल ।
 ती थकाइ मेट्दै थिए । हिँड्नु छ अभै-
 सोच्यो । निक्कै छ बाटो-गम्यो । छातीमा
 जाँगर थियो । आँठमा तिर्सना थियो । हार
 थिएन मनमा । विश्वासमा डुब्यो । हरायो
 पटकौँ पटक । अडेर उभियो । जुर्मुुरायो
 हौसला । बाटो मुस्कुरायो ।

त्यसले भन्यो । ऊ बोलेन । ध्यान
 दिएर सुन्यो । फर्काएन जवाफ । आवश्यक
 पनि सम्भेन । स्मृतिमा पुग्यो । नयाँ
 विश्वास । नयाँ जोस । नयाँ जाँगर । नयाँ
 अटोट । नयाँ विचार । नयाँ कल्पना ।
 नयाँ परिकल्पना । नयाँ मान्छे । नयाँ
 वर्ष । नयाँ शुभारम्भ । नयाँ मूल्य । नयाँ
 मान्यता । नयाँ सोच । नवीन दृष्टिकोण ।
 सुन्दर आस्था । नयाँ दृढता । नयाँ
 कामना । नयाँ इच्छा । नयाँ आकाङ्
 क्षा । नयाँ खुड्किलो । नयाँ गन्तव्य ।
 नयाँ उत्साह । नयाँ चाहना । नयाँ सङ्
 कल्प । नयाँ दृष्टान्त । नयाँ गौरव ।
 नयाँ सौरभ । नयाँ आत्मसन्तोष । नयाँ
 आत्माभिमान । नयाँ तिर्सना । नयाँ
 बिम्ब । नयाँ प्रतिबिम्ब । नयाँ क्रिया ।
 नयाँ प्रतिक्रिया ।

सुन्यो जम्मै । एकचित्त लगायो ।
 हल्लिएन कतै । बुभेन केही । प्रतिक्रिया
 थिएन । दिएन पनि । जानेन पनि ।
 फिम्किएनन् आँखा । स्थिर पाइला ।
 अडिग कल्पना । शून्य निश्चिन्तता ।
 सुनसान बाटो । सुन्दर सत्य । सत्यमय
 सुन्दरता । ऊ चन्द्रबहादुर । मुसुकक
 हाँस्यो । वरिपरि हेन्यो । फूल देख्यो ।
 काँढा देखेन । विश्वास देख्यो । अविश्वास
 देखेन । आफूलाई हेन्यो । छाम्यो
 बिस्तारै । पटकौँ पटक सोचमा डुब्यो ।
 विचारमा बग्यो । सम्भनामा तैरियो ।

कल्पनामा उड्यो । चाल्यो पखेटा । हरायो एकलै । आफूलाई भेट्यो । सन्तुष्ट बन्यो । सोचमग्न देखियो अनि मुस्कुरायो । केही सम्झ्यो । तर हलचल गरेन ।

काँडा भेटियो । भीर फेला पन्यो । उकालो चढ्यो । ओरालो भन्यो । गम्भीर बन्यो । सोभो हिँड्यो । बाङ्गो हिँडेन । सत्य खोज्यो । शिव खोज्यो । सुन्दर खोज्यो । फेला परेन । घोरियो एकलै । उत्साह उचाल्यो । अङ्गालो मान्यो । म्वाई खायो । जुरूकक बोक्यो । हौसला च्याप्यो । विश्वास रोप्यो । विचार भ्याङ्गियो । मख्ख पन्यो । दङ्गदास बन्यो । सोच्नेहरू तर्सिए । डराए पनि । ऊ रोकिएन । पाइलाहरू बढाइरह्यो क्रमशः क्रमशः । पछ्याउनेले भेटेनन् । ऊ रोकिएन । भन्दै गयो । नयाँ नेपाल । राम्रो नेपाल । सुन्दर नेपाल । स्वस्थ नेपाल । स्वच्छ नेपाल । शान्त नेपाल । समृद्ध नेपाल । गतिशील नेपाल । प्रगतिशील नेपाल । परिवर्तित नेपाल । उहाँको नेपाल । हाम्रो नेपाल । तपाईंहरूको नेपाल । मेरो नेपाल । उसको नेपाल । सबैको नेपाल । नेपालीहरूको नेपाल । सङ्कल्पको नेपाल । विचारको नेपाल । उचाइको नेपाल । प्रतिबद्ध नेपाल । प्रबुद्ध नेपाल । आँसुविहीन नेपाल । खुसीको नेपाल । सुखीको नेपाल । समानताको नेपाल । रमाइलो नेपाल । घमाइलो नेपाल । जाँगरिलो नेपाल । जोसिलो नेपाल । होसिलो नेपाल ।

कति राम्रो । ऊ हाँस्यो । टाउको हल्लायो । साह्रै राम्रो । एकलै बन्यो । टिङ्ग उभियो । ध्यानपूर्वक सुन्यो । ज्ञानले सुन्यो । मनले तुन्यो । मुन्टो हल्लायो । खिस्स हाँस्यो । आँठ चलेन । मन बोलेन । विचार खोलेन । आवश्यक ठानेन । अस्ति

सुन्यो । हिजो सुन्यो । आज सुन्दैछ । भोली सुन्नुपर्नेछ । आशावादी छ । उत्साहित छ । उमङ्गित छ । सोच्दै गयो । गम्दै गयो । बुझ्दै गयो । बुझाउँदै गयो । हाँस्न थाल्यो । हँसाउन थाल्यो । हिँड्न थाल्यो । हिँडाउन थाल्यो । निरन्तर-निरन्तर ।

चन्द्रेहरू सुन्छन् । वीरेले बन्यो । अस्ति सुने । हिजो सुने । आज सुन्दै छन् । भोली सुन्ने छन् । धीरेले सम्झायो । औंला टोक्यो । टाउको हल्लायो । आँखा फिमक्यायो । वीरे बोलेन । चन्द्रे आयो । बोलाउन खोज्यो । आग्रह गन्यो । अनुरोध गन्यो । धम्की दियो । तर वीरे बोलेन । डङ्गुरङ्ग पछारियो । फेरि उठेन । एम्बुलेन्स आयो । अस्पताल लग्यो । चाँडै निको होस् । सबैले त्यही भने । दोहोर्न्याए बारम्बार ।

सुन्दर सपना । स्वस्थ र सुरम्य सपना । ढकमकक फुल्यो । लटरम्म फल्यो । राम्ररी लहरियो । बेस्सरी भाङ्गियो । चन्द्रे हाँस्यो । मनमा छ । पोकोमा छ । खोल्छ यदाकदा । हेर्छ मजाले । गुनगुनाउँछ एकलै । बोकिरहेछ र हिँडिरहेछ । छैन खाली । आवश्यकता पर्छ । वीरेलाई सम्झन्छ । धीरेलाई सम्झन्छ । रिस उठ्छ । धारे हात लाउँछ । दाहा किट्छ । त्यसले बन्यो । ऊ बोलेन । केवल सुन्यो । प्रतिक्रियाविहीन बोली । प्रत्युत्तरविहीन जवाफ । सपना बोक्नेहरू । कुटुलाभै गन्यो । त्यो भाग्यो । उसले पछ्यायो । तर भेट्न सकेन । प्रयास जारी राख्यो । हार्न चाहेन । पछ्याइरह्यो-पछ्याइरह्यो ।

एकान्त थियो । एकलो थियो । त्यो घोरियो । चन्द्रे सम्झ्यो । वीरे सम्झ्यो । धीरे सम्झ्यो । कोही थिएनन् । नितान्त एकलो । मन दोधारियो । हो क्यारे सोच्यो । अगाडि बढेन । दुविधा भयो ।

ख्वाक खोक्यो । पसिना पुछ्यो । टोपी
फिक्यो । स्वास्नी सम्फ्यो । छोराछोरी
सम्फ्यो । बाल्यकाल आयो । युवावस्था
आयो । वृद्धावस्थामा छ । चिरियो छाती ।
भक्त्योस्स भयो । सपनामै बाँचिरहेछ ।
बोकाउनेहरू मस्त छन् । अस्तित्व जस्तै ।
हिजो जस्तै । बोल्न सक्दैनन् । त्यसैमा
छ स्वार्थ । त्यहीँ छ निरीहता । फिनो
आशा । सम्भवतः रहिरहनेछ ।

यस्तै छ । भइरहेछ । कहिलेसम्म ।
थाहा छैन । तर छ । मसिनो आशा ।
फिनो विचार । अपत्यारिलो सम्फना ।
एउटा तृष्णा । थोरै अभिलाषा । सिङ्गो
जिन्दगी । हँसिलो तपाईँ । रसिलो तपाईँ ।
सिङ्गो नेपाल । सुन्दर नेपाल । राम्रो
नेपाल । उर्वर नेपाल । प्यारो नेपाल ।

एकचालीस

वर्षादेखि । सदियौदेखि । दुखिरहेछ ।
चुँडिइरहेछ । पोखिइरहेछ । हल्लिइरहेछ ।
थर्किइरहेछ । चुटिइरहेछ । पिटिइरहेछ ।
बगिरहेछ । छरिइरहेछ । चहराइरहेछ ।
हराइरहेछ । ओइलिइरहेछ ।

ती हाँसिरहेछन् । नाचिरहेछन् ।
गाइरहेछन् । खाइरहेछन् । पिइरहेछन् ।
उफ्रिइरहेछन् । कुदिरहेछन् । जम्मै छन् ।
सबै छन् । पोख्छन् । दक्ष छन् । विज्ञ
छन् । शिष्ट छन् । विशिष्ट छन् । बुभ्
ने छन् । बुभाउने छन् । जान्ने छन् ।
ज्ञानी छन् । दानी छन् । सक्षम छन् ।
श्रेष्ठ छन् । सर्वश्रेष्ठ छन् । उदार छन् ।

आफू हेर्छन् । आफ्ना हेर्छन् ।
आफन्त हेर्छन् । नाता हेर्छन् । नातेदार
हेर्छन् । प्रतिबिम्ब हेर्छन् । आस्था हेर्छन् ।
विश्वास हेर्छन् । प्रकाश हेर्छन् । ज्योति
हेर्छन् । शिक्षा हेर्छन् । दीक्षा हेर्छन् ।

शिक्षित हेर्छन् । दीक्षित हेर्छन् । जान्ने
हेर्छन् । सुन्ने हेर्छन् । बुझ्ने हेर्छन् ।
हाँसने हेर्छन् । हँसाउने हेर्छन् ।

चरीचुच्चे च । एउटा नाम । एउटा
काम । एउटा बिराम । जुरूक उठ्छ ।
थुचुक बस्छ । बाटो देखाउँछन् । साटो
देखाउँछन् । माटो देखाउँछन् । टाटो
देखाउँछन् । गुरु देखाउँछन् । मौलाना
देखाउँछन् । पादरी देखाउँछन् । लामा
देखाउँछन् । दर्शन देखाउँछन् । विचार
देखाउँछन् । विश्वास देखाउँछन् । मन्दिर
देखाउँछन् । गुम्बा देखाउँछन् । मस्जिद
देखाउँछन् । चर्च देखाउँछन् । गुरुद्वारा
देखाउँछन् । पाटी देखाउँछन् । पौवा
देखाउँछन् । सत्तल देखाउँछन् । चौतारा
देखाउँछन् । सल्लाह देखाउँछन् ।
परामर्श देखाउँछन् । सुभाउ देखाउँछन् ।
भलाकुसारी देखाउँछन् ।

बुभ्दैन केही । बोल्दैन
पनि । हाँसदैन कहिल्यै । उभिइरहेछ ।
रुखजस्तै । पहाडजस्तै । विश्वासजस्तै ।
विचारजस्तै । अर्थात् आकृति । चरीचुच्चे
च । खेलाडी छन् । चाकर छन् । चाकरी
छन् । हार्नेछन् । हराउनेछन् । चिन्दैनन् ।
चिनिरहेका छैनन् । नचिन्लान् पनि ।
चिन्नै पर्छ र ? एक भन्छ । दुई भन्छ ।
तीन भन्छ । चार भन्छ । पाँच भन्छ ।
भन्दै जान्छन् । जाँदै भन्छन् ।

नुर्बु चिन्दैन । आशानारायण चिन्दैन ।
हितकाजी चिन्दैन । भुतुचा चिन्दैन ।
चतुरे चिन्दैन । तिलक चिन्दैन । विष्णु
चिन्दैन । उत्तम चिन्दैन । राम चिन्दैन ।
बलराम चिन्दैन । गोपी चिन्दैन । बल्लु
चिन्दैन । नागेन्द्र चिन्दैन । टेके चिन्दैन ।
युवे चिन्दैन । सोहन चिन्दैन । मुस्तफा
चिन्दैन । धनजीत चिन्दैन । धेरै चिन्दैनन् ।
कोही पनि चिन्दैनन् । चरीचुच्चे छक्क

पर्छ । अचम्म मान्छ । बोल्दैन किमार्थ ।
मात्र हेर्छ टुलुटुलु ।

विश्वासले जान्छन् । आस्थाले
जान्छन् । मनले जान्छन् । तनले
जान्छन् । धनले जान्छन् । गैरहेछन् ।
पूजा गर्छन् । प्रार्थना गर्छन् । पाठ गर्छन् ।
भजन गर्छन् । कीर्तन गर्छन् । खुट्टा
ढोग्छन् । निरीह बन्छन् । यसो माग्छन् ।
त्यसो माग्छन् । उसो माग्छन् । रोएर
माग्छन् । लडेर माग्छन् । दुखेर माग्छन् ।
चिच्याएर माग्छन् । मागिरहेका हुन्छन् ।
मागिरहन्छन् र मागिरहन्छन् ।

प्रभु हाँस्छ । एकलै हाँस्छ । खुब
हाँस्छ । औंला चलाउँछ । टाउको
घुमाउँछ । जिउ फर्काउँछ । आँखा
मिच्छ । सम्फेभ्रैँ गर्छ । सोचेभ्रैँ गर्छ ।
आशीर्वाद दिन्छ । धाप मार्छ । मख्ख
पर्छन् । भाग्यशाली सम्फन्छन् । धन्य
ठान्छन् । कल्पनामा डुब्छन् । भावनामा
तैरिन्छन् । गम खान्छन् । दम खान्छन् ।
विश्वास खान्छन् । विचार खान्छन् ।
ताना खान्छन् । बाना खान्छन् । गजक्क
पर्छन् । ढोग गर्छन् । पाउ पर्छन् ।
शरणागत भन्छन् । त्वम् शरणम् भन्छन् ।
लाम लाग्छन् ।

भए जति । जाने जति । सकेजति ।
भ्याए जति । पाए जति । मिले जति । ऊ
कोसेली हेर्छ । ढोगाई हेर्छ । सम्मान हेर्छ ।
बुझाई हेर्छ । मस्काई हेर्छ । बड्ग्याई
हेर्छ । नड्ग्याई हेर्छ । माटो हेर्छ । बाटो
हेर्छ । फाटो हेर्छ । फाइदा हेर्छ । विचार
तौलन्छ । विश्वास गर्छ । दृढता च्याप्छ ।

सुखी छन् । खुसी छन् । मस्त छन् ।
मख्ख छन् । उमङ्कित छन् । दङ्ग छन् ।
प्रफुल्ल छन् । तागतिला छन् । जाँगरिला
छन् । भावनामा छन् । दृष्टिकोणमा छन् ।
ताकमा छन् । ल्याकतमा छन् । धापमा

छन् । छापमा छन् । आश्वासनमा छन् ।
परामर्शमा छन् । शङ्का छैन । दुविधा
छैन । कुण्ठा छैन । दुःख छैन । पीडा
छैन । केही छैन । छँदै छैन ।

एक हाँस्छ । दुई रिसाउँछ ।
तीन तुस्स पर्छ । चार भजन गाउँछ ।
पाँच बोल्दैन । छ घुँक्क-घुँक्क गर्छ ।
चरीचुच्चे दङ्ग पर्छ । छक्क पर्छ । किन
? मन्दिर जान्छन् । पूजा गर्छन् ।
भजन गर्छन् । आरती उताउँछन् । प्रसाद
बाँड्छन् । नतमस्तक बन्छन् ।

ऊ भस्क्यो । जम्मै हेन्यो । पूरै
सुन्यो । छेलमा थियो । फिस्स हाँस्यो ।
एउटा देवता । विचार अनेक । हो पनि ।
एक ईश्वर नुर्बु सम्फ्यो । आशनारायण
सम्फ्यो । हितकाजी सम्फ्यो । हिराकाजी
सम्फ्यो । सम्फदै गयो ..... आफैँलाई
सम्फायो, पटकौँ पटक । ठीक छ । बेस
भयो । हुनुपर्थ्यो । भएरै छाड्यो । राम्रो
भयो । सबै एक । एकै सब । न भगडा ।
न कलह । न खिचातानी । न किचलो ।
न द्वन्द्व । न छँडखान । छुट्टै ठान्यो ।
सम्फायो मनलाई । बहुजन हिताय ।
बहुजन सुखाय ।

त्यो त्रै हो । बुभ्नुपर्छ । सम्फनुपर्छ ।
विचार गर्नुपर्छ । अरू हैन । बदलिएको
छैन । अस्तित्व जस्तै छ । हिजो जस्तै छ ।
आज त्यस्तै छ । हामी बिकछौँ । घडामा
बिकछौँ । पलामा बिकछौँ । बोलीमा बिकछौँ ।
लोलीमा बिकछौँ । आश्वासनमा बिकछौँ ।
स्वार्थमा बिकछौँ । ऊ व्यापारी हो । व्यापार
गर्छ । नाफा हेर्छ । घाटा तौलन्छ । यता
सम्फन्छ । उता सम्फन्छ । जुग भयो ।
शताब्दी भयो । व्यापार गरिरहेछ । नाफा
खोजिरहेछ । व्यापारीको धर्म हो । गर्नु
पर्छ । बेअर्थ हैन त्यो ।

भाका फेर्दैछौँ । उद्देश्य बदल्दैछौँ ।

आँसु भादँछौं । पीडा पोख्दैछौं । आर्तनाद
गर्दँछौं । त्यसैले ऊ हाँसिरहेछ ।
नाचिरहेछ । गाइरहेछ । गिज्याइरहेछ ।
खिस्सी गरिरहेछ । कहिले एक बोल्छ ।
कहिले दुई अंगालो मार्छ । कहिले तीन
ढाडमा उचाल्छ । ऊ व्यापारी हो ।
व्यापार गर्छ । घाटा नाफा हेर्छ । त्यो
अन्याय हैन । अकारण हैन । अनायास
हैन । जसले पनि गर्छ । तिमी पनि
गर्थ्यौं । म पनि गर्थेँ ।

चरीचुच्चेले बोलायो । साउती मान्यो ।
बुझ्न सकेन । फेरि भन्यो । भन्दै गयो ।
चरीचुच्चे हाँस्यो । लम्पसार बन्यो । पेट
मिच्यो । आँखा मिच्यो । उठ्न सकेन ।
हाँसिरह्यो । गाइरह्यो । टाउको हल्लायो ।
चरीचुच्चे उठेन । ऊ हिँड्यो । निरुद्देश्य
बाटो निरुद्देश्य गन्तव्य । आशाको ज्योति ।
मनको सुन्दर पाटो । पक्कै भेटिन्छ ।
समय लाग्छ । तर त्यो आउँछ ।

बयालीस

क्रमभङ्ग क्षक्षक्ष । दुःखी मुसहर । मख्ख
बन्यो । मस्त बन्यो । आश्वस्त बन्यो । दङ्ग
बन्यो । खुशी बन्यो । हौंसियो । रौंसियो ।
उचालियो । सपना देख्यो । विपना फूल्यो ।
गोडमेल गन्यो । मलजल गन्यो । पल्लवित
बन्यो । कावा खायो । हावा जमायो ।
विचार तैरियो । भावना समुन्नत बग्यो ।
उत्साह भाङ्गियो । रहर पोखियो । जाँगर
चुलियो । आस्था उड्यो । विश्वास बग्यो ।
भाव बल्यो । बल्दै गयो ।

मन उम्रियो । टुसाउन लाग्यो । फूल
लाग्यो । फक्रन लाग्यो । एउटा सपना ।
शाश्वत सपना । जीवन्त सपना । उन्नत
सपना । विशाल सपना । समुन्नत सपना ।
सफल सपना । कालजयी सपना ।

विपना बनायो । वास्तविक विपना ।
उत्साही विपना । पल्लवित विपना । अङ्क
कुरित विपना । स्पर्शी विपना । सहृदयी
विपना । चिन्तशील विपना ।

ती आए । आत्माविश्वासले भने ।
दृढताले भने । गौरवले भने । मोहले भने ।
बेस्सरी भने । कराएर भने । चिच्याएर
भने । चौतारामा भने । गोठालामा
भने । खेतालामा भने । मेलापातमा
भने । हाटभजारमा भने । भाषणमा भने ।
आसनमा भने । शासनमा भने । रासनमा
भने । विश्वासले भने । जतातै भने । पाए
जति भने । भ्याएजति भने । सकेजति
भने । जानेजति भने । छाडेनन् भन्न ।
भन्दै गए । भन्दै रहे । र भनिरहे ।

देख्दैछ । देखिरहेछ । देखाइँदैछ ।
बाँडिदैछ । पान जस्तै । सुपारी जस्तै ।
खैनी जस्तै । चिया जस्तै । चुरोट जस्तै ।
तमाखु जस्तै । खाजा जस्तै । भिक्षा
जस्तै । उहिल्यैदेखि । सदियौंदेखि ।
गोडाइरहेछन् । फूलाईरहेछन् । स्याहारी
रहेछन् । मनभित्र । पनभित्र । तनभित्र ।
आस्थाभित्र । विश्वासभित्र ।

उट्यो मन । उड्यो मन । फुल्यो
मन । उदायो मन । अङ्कुरायो मन ।
बल्यो मन । भलमल्ल भयो । घाम भैं ।
फूल भैं । हावा भैं । बतासभैं । विचार
भैं । विश्वासभैं । चाहना भैं । अहा क्ष
सपना । मिठो सपना । मन पगिल्यो
विचार समेटियो । विश्वास जम्यो । हिउँ
जस्तै । हिमाल जस्तै ।

स्वागतमा । सत्कारमा । सम्फनामा ।
उट्यो भाव । उचालियो तृष्णा । खोज्ने
पालो । मेरै हो । सङ्कल्प गन्यो ।
खोज्न लाग्यो । आफूमा खोज्यो । आप्
ग्नोमा खोज्यो । मनमा खोज्यो । तनमा
खोज्यो । पनमा खोज्यो । घरमा

खोज्यो । बाटोमा खोज्यो । गाउँमा खोज्यो ।
चौतारामा खोज्यो । वनमा खोज्यो ।
मेलापातमा खोज्यो ।

बाउतिर खोज्यो । आमातिर खोज्यो ।
भाइतिर खोज्यो । स्वास्नीतिर खोज्यो ।
छोरोतिर खोज्यो । छोरीतिर खोज्यो ।
बैनीतिर खोज्यो । दिदीतिर खोज्यो ।
साथीभाइतिर खोज्यो । हितैषीतिर खोज्यो ।
प्रेयसीतिर खोज्यो । अहँ भेटेन । भेट्नै
सकेन । किन होला । अचम्म मान्यो ।
अप्टेरो लाग्यो । हार खाएन । त्यसैले त
खोजिरहेछ । निरन्तर निरन्तर । हारेको
छैन । डराएको छैन । विश्वासका साथ ।
लागिरहेछ । एकोतार - एकोतार ।

किन ? जन्मे प्रश्न । सोध्यो - मनलाई ।
पनलाई । आस्थालाई । विश्वासलाई ।
विचारलाई । तृष्णालाई । उत्साहलाई ।
चाहान्यो । डुल्यो । हरायो । भौतारियो ।
लहरियो । भ्राङ्गियो । खुम्च्यो । तर्सियो ।
उतर्सियो । तर भेटेन । सकेन । जानेन ।
भ्याएन । पाएन । विचार खलबलियो ।
छताछुल्ल बन्यो । आस्था चुलियो । विश्वासमा
बगेन । भाव उडेन ।

सुनेको हो । केही पातलै ।
पटकौपटक । स्वागत छ । सम्भना छ ।
सम्मान छ । विश्वास छ । नयाँ शब्द ।
नयाँ परिवेश । नवचिन्तन । खेती गरिदैछ ।
मलजलका साथ । तर, स्पर्शमा छैन ।
अचम्म मान्छ । सत्य के हो । असत्य
के हो । कहाँ छ सीमा । कसले भन्ने ।
कसरी भन्ने । किन भन्ने ।

सुनेको छ । आफ्नै कानले । त्यसैको
छ खेती । रमाउँदैछन् सुन्नेहरू । नयाँ
बाली । नयाँपरिवेश । नयाँ विचार । नयाँ
भाव । नयाँ दृष्टिकोण । नयाँ चिन्तनशैली ।
रट्टिँदै छ सबैतिर । समय नतमस्तक छ ।
ऊ त्रसित छ । आतङ्कित छ । भेटिदै

भेटिन्न । फेला पर्दैन । भन्नेहरू भनिर
हेछन् । कराइरहेछन् । चिच्याइरहेछन् ।
अचम्म मानिरहेछन् ।

शब्दजाल । शब्दखेल । शब्द
आवरण । शब्द क्रिया । शब्दप्रतिक्रिया ।
हामी नेपाली । सदियौं देखि । सपनामा
छौं । विचारमा छौं । विश्वासमा छौं ।
चिन्तनमा छौं । सहारामा छौं । बैशाखीमा
छौं । कोही टेकाइरहेछ । तानिरहेछ । पछ
याइरहेछौं । हिडिरहेछौं । पाइला मेटिदै
छ । तर मस्त छौं । मख्ख छौं । दुक्क
छौं । आश्वस्त छौं । विश्वस्त छौं ।

जीवित छ । खोटो विश्वास ।
बिच्छाँटो चिन्तन । पराक्रमी भाव ।
ऊ नचाइरहेछ । हामी नाचिरहेछौं । ऊ
मदारी । हामी खेलौना । मदारी मख्ख
छ । मस्त छ । साँचो चलाउँछ । हामी
उफ्रिइरहेछौं । बास्तविकता अगाडिछ ।
क्रम चलिरहेछ । अस्तित्वदेखि । हिजो
समेत । आजपनि । मदारी गम्भीर छ ।
हामी उन्नत छौं ।

दुःखिले सुन्यो । तिनीहरूका कुरा ।
उनीहरूका कुरा । जम्मैका कुरा । बोल्ल
चाहेन । ओठ खुलेन । आवश्यक ठानेन ।
आशावादी छ । सबै त्यसै भन्छन् ।
त्यसले सुन्यो । मन खिन्न बनायो ।
घुपघाप आत्मसात गर्‍यो । सिङ्गो परि
स्थिति । जीवन्त परिवेश । मूलबाटैतिर
हेन्यो । अनि ठिङ्ग उभियो ।

त्रिवालीस

काले थियो । तिल्के थियो । प्वाँले
थियो । टाटे थियो । पाटे थियो । रामे
थियो । बलरामे थियो । हररामे थियो ।
श्यामे थियो । कृष्णे थियो । पूर्णे थियो ।

दीपके थियो । ध्रुवे थियो, विष्णे थियो । शिवे थियो । कुमारे थियो । मुकुन्दे थियो । उददवे थियो । शम्भे थियो । बैकुण्ठे थियो । शालिके थियो । कालिके थियो । आनन्दे थियो । प्रकाशे थियो । शेरे थियो । अर्जुने थियो । लक्ष्मणे थियो । राजने थियो । साजने थियो । केदारे थियो । रामहरे थियो । श्यामहरे थियो । नामहरू थिए । हरामहरू थिए । विरामहरू थिए । आशहरू थिए । संत्रासहरू थिए ।

अस्ति आयो । हिजो गयो । हिजो आयो । आज गयो । आज आयो । भोलि जान्छ । हिजो कराए । अस्तिको विपक्षमा । भन् अस्तिको विरुद्धमा । अरु देखेन । योजना थिएन । विचार थिएन । विश्वास थिएन । कल्पना थिएन । केही गरौं । मनमा सोच्यो । आँखामा गम्यो । भावमा फुलायो । तरङ्गमा परिलयो । आस्थामा उड्यो । चराजस्तै । मनजस्तै । पनजस्तै । ठूलो काम । आफैलाई भन्यो । गर्ने सोच । गराउने सोच । पलने सोच । पगाल्ने सोच । फल्ने सोच । फलाउने सोच ।

बिन्दा थियो । एउटा मान्छे । सिङ्गो मान्छे । प्रतिनिधि पात्र । चुपचाप थियो । कान थियो । नाक थियो । निधार थियो । मुख थियो । सुन्न सक्थ्यो । बोल्न सक्थ्यो । देख्न सक्थ्यो । भन्न सक्थ्यो । सुनाउन सक्थ्यो । हाँस्न सक्थ्यो । हसाँउन सक्थ्यो । रुन सक्थ्यो । रुवाउन सक्थ्यो । अहँ गर्दैनथ्यो । प्रतिक्रिया थिएन । आशङ्का थियो । भय थियो अनुभव गर्थ्यो । बोल्न सक्दैनथ्यो । छाम्न सक्थ्यो । बुझाउन सक्दैनथ्यो बाँचेको थियो । आशा थियो । परिवार भित्र । आफन्त माफ । छरछिमेक बीच ।

छोरा थियो । छोरी थिई । एसएलसी गरे । दङ्ग पन्यो । मख्ख बन्यो । ती

हाँसे । कल्पनामा डुब्यो । सम्फनामा हरायो । जागिर मागे । कलेज मागे । दिन सकेन । मज्जाले खुम्चियो । मलाई पहिले । छोरीले भनी । हैन म । छोराले भन्थ्यो । एकछिन घोरियो । आँखा चिम्ल्यो । खुड्य गन्यो । अनुहार उज्यालियो । सपना देख्यो । छोरी हाँसी । छोरो मुस्कुरायो । आँखा खोले । एकअर्को देखे । बोली मिसिएन । दुवै हिडे । उसले खोक्यो । बलेसीतिर हेन्यो ।

एकाथरि गयो । अर्को थरि आयो । तेस्रो गयो । चौथो आयो । पाँचौ गयो । छैठौँ आयो । नियम बने । नियम भत्के । विश्वास उम्रे । विश्वास भरे । बिन्दा गयो । हात जोड्यो । आँसु चुहायो । पुकार गन्यो । फरक पाएन । मान्न सकेन । अस्तिजस्तै । हिजोजस्तै । आज पनि । रूप फरक । अनुहार फरक । आकृति फरक । अरु उस्तै । अस्ति जस्तै । हिजो जस्तै । उही गाली । उही चिच्याहट । उही आर्तनाद । उही आप्नो । उही पराई । उही वर । उही पर । उही नजीक । उही टाढा । उही भेष । उही आवरण । फरक छैन । मनले भन्यो । मान्न सकेन । हैन भन्यो । भैरहेको थियो । मन दुःखायो । आँखा रसाए । बग्न दिएन । हुँदैहुन्न भन्थ्यो । भन्दै गयो । भन्दै गयो ।

बिन्दाले देख्यो । बिन्दीले देखिन् । मुखामुख गरे । आँखामा बोले । मुखमा बोलेनन् । काम बोल्थो । विचार बोलेन । विश्वास बोल्थो । निश्वास बोलेन । समय हिँड्यो । मान्छे हिँडेन । बिन्दी हिडिन् । छोराछोरी आए । गोजी छाम्यो । बिँडी भेट्यो । सलाई कोन्यो । तान्न लाग्यो । तान्दै गयो । जीवन देख्यो । सुख देख्यो । दुःख देख्यो । आनन्द

देख्यो । दुख्न सकेन । जम्न सकेन ।
आफैलाई भुल्यो । पानीभै बग्यो । हावाभै
उड्यो । उड्दै गयो । पर क्षितिजमा ।
शून्य आकाशमा । कताकता एकलै ।

पाटी कार्यकर्ता । सम्भना गन्यो ।
भुलेको थियो । बिर्सको थियो । हराएको
थियो । कोही थिएन । पाटी थियो ।
आदेश थियो । प्रशिक्षण थियो । शत्रु
देख्यो । पराय देख्यो । विपक्षीहरू
देख्यो । आदेश खोज्यो । निर्देशन
खोज्यो । एकलै मुर्मुरीन्थ्यो । बेलाबेलामा
भस्कन्थ्यो । सपना पाटी । विपना पाटी ।
दुःख पाटी । सुख पाटी । घर पाटी ।
छोराछोरी पाटी । सबै पाटी । सबैतिर
पाटी । केवल पाटी । मात्र पाटी । जीवन
पाटी । मृत्यु पाटी । हिँड्न लाग्यो । ठेस
लाग्यो । चुपचाप उभियो । ऐया भन्यो ।

आस्था भस्कियो । हात हल्लियो ।
टुटो खस्यो । एकछिन बोलेन । खिस्स
हाँस्यो । अर्थात् बिन्दा । बिन्दा माफी ।
पाटी कार्यकर्ता । गोली लाग्यो । खुट्टा
चलेन । घर आयो । चाँजो मिलायो । मिल्दै
मिलेन । प्रयास गन्यो । नाम सम्भयो ।
सम्भदै गयो । गोपाल चौधरी । धुनाइ
महत्तो । राजाराम भेडिहर । भदै धानुक ।
रमेश यादव । सोहन ठाकुर । प्रगति
थियो । उन्नति थियो । खुशी थिए । सुखी
थिए । आम्दानी फरक । खर्च फरक ।
सुख फरक । सन्तुष्टि फरक । आराम
फरक । विराम फरक । बाटा फरक ।
गति फरक । प्रगति फरक । दृष्टिकोण
फरक । सम्भदै गयो । हराउँदै गयो ।

हात जोड्यो । आँशु फान्यो । बिनति
बिसायो । अनुरोध गन्यो । सम्भे जति
पुग्यो । आस्था रोप्यो । विश्वास पोख्यो ।
विचार सान्यो । अहँ सरेन । सक्दै सकेन ।
कसैले सुनेनन् । सुन्नै चाहेनन् । बोल्लै

खोजेनन् । नचिनेभै गरे । नदेखेको भै
गरे । हारेन प्रयास । सोचेन कहिल्यै ।
प्रयास गरिरह्यो । हिँडिरह्यो बाटो ।
डुलिरह्यो विचार । पुगिरह्यो गन्तव्य ।
हिँड्छु सोख्यो । छोरी हराई । पहिले
डरायो । पिर मान्यो । खोज्दै हिँड्यो ।
भेट्यो पनि । रीस उठ्यो । तर बोलेन ।
छोरी मुस्कुराई । ऊ एकोहोरियो । सन्तुष्ट
छु । प्रत्युत्तरमा भनी । बधाई छोरी ।
हाँसेर भन्यो । हिँड्न थाल्यो । अगाडि
-अगाडि ।

कमरेड भेट्छु । उसले भन्यो । अनुरोध
गन्यो । आग्रह गन्यो । घाउ देखायो ।
तिनीहरूले दिएनन् । मान्दै मानेनन् ।
जिल्ल पन्यो । कसैले पत्याएनन् । हाँसेर
टारे । नमज्जा मान्यो । हार सम्भेन ।
कमरेड सम्भयो । असाध्यै मिल्थे । सहयोग
गर्थे । मेघमा थिए । मन्त्री छन् । आशा
पगाल्यो । पुग्नै दिएनन् । बोल्लै दिएनन् ।
ऊ डराएन । भेटेरै छाड्छु । मनमनै भन्यो ।

भीड थियो । पानी ल्यायो । एउटाले
भन्यो । भए पो ल्याउनु । अर्कोले
भन्यो । खोज्न जाओ । तेस्रो चिच्यो ।
कठैबरा । चौथोले भन्यो । फिंज काढेको
छ । अर्कोले भन्यो । २०-२० को छ ।
अर्कोले भन्यो । हेर्न खोज्यो । टिङ्ग
उभियो । भीडमा पस्यो । छेक्न खोजे ।
सक्दैसकेनन् । नजिकै पुग्यो । डङ्गरङ्ग
पछारियो । उद्धारक आए । विमारी
थपियो । यथार्थ बुभेनन् । अपरिचित
विरामी । अपरीचित उद्धारकर्ता । समय
थियो । बाटो थियो । माटा थियो । सबै
थियो । कोही थिएन ।

बिन्दा माफी । भस्क भस्कियो ।
कमरेड देख्यो । श्रोता बन्यो । नेता थिए ।
मख्ख पन्यो । आश्वस्त बन्यो । गाली गर्दै
थिए । कराउँदै थिए । चिच्याउँदै थिए ।

अस्ति र हिजो । तर, ऊ आज । हाँस्दै थियो । सुन्दै थियो । उनको भाषण । बिन्दा माफी । अर्थात् ऊ । जुरूक उठ यो । बाटो लाग्यो । कमरेड थिए । अहँ, उभिएन । बिन्दी माफी । हाँसीरहेकी थिई । कमरेड तिर फर्केर । कमरेडले हेरे । चस्मा पुछे । मुसुकक हाँसे ।

वौवालीस

चुपचाप हुनुहुन्छ ? अहँ पर्देन । किन नबोल्या । आत्तिनु पर्देन । बोल्नु राम्रो । समयको माग । बोल्नुस् हजुर । मुख खोल्नुस् । साहस जोड्नुस् । आँट उमाल्नुस् । छरिएका होलान् । चिसिएका होलान् । बटुल्नुपर्छ । समय चिन्नुस् । साथ लिनुस् । हात दिनुस् । मौका आएकोछ । परखेर बस्दैने । पछिपछि हिँड्नुस् । लाभ लिनुस् । बोल्नु राम्रो । साँच्चै बोल्नुस् । दाँत देखाउनुस् । काला दाँत । खैनीको दाग । किरा लागेको । हात जोड्नुस् । मौका दोहोरिन् । बेला आयो । सधैं आउँदैने । बेलाको बोली । समयको स्वर । बेलाको आवाज । बेलाको आलाप । बेलाको विलाप । बेलाको रोदन । बेलाको कन्दन । लाभ हुन्छ । पछि नहेर्नुस् । समय अभैछ । धेरै नसोच्नुस् । निर्णय गर्नुस् । सही निर्णय ।

नहट्नुस् पछि । किन हट्नु ? कारण छैन । विषय छैन । अवस्था छैन । सन्दर्भ छैन । परिस्थिति छैन । परिवेश छैन । सत्ते हो । धरोधर्म हो । मरिजाऊँ हो । कस्तो नपत्या ? किन ढाँट्नु ? सत्य बोल्दैछु । साँचो भन्दैछु । यथार्थ खोतल्दै छु । गुह्य देखाउँदैछु । बोल्दै जानुस् । वर्तमान हेर्नुस् । अगाडि बढ्नुस् । पछाडि नफर्कनुस् । कसैले हेरेन । अस्ति

पनि । हिजो पनि । आज पनि । भोली नसोच्नुस् । भर्सेला परोस् । छाडिदिनुस् जम्मै । अगाडि हेर्नुस् । केवल अगाडि । अर्थात् खोक्नुस् । बकबास गर्नुस् । जनता भन्नुस् । जनबल भन्नुस् । सार्वभौम भन्नुस् । जननीति भन्नुस् । प्रजातन्त्र भन्नुस् । लोकतन्त्र भन्नुस् । समाजवाद भन्नुस् । साम्यवाद बुझ्नुस् । नयाँ शब्दहरू । सिक्नुपर्छ तपाईंले । शब्दको व्यापार । राम्ररी फस्टाइरहेछ । नगर्नुस् कञ्जुस्याई । शब्द हो । खुब खेलाउनुस् । त्यसैमाछ मजा । व्यापार हो । फाइदा हुन्छ । विगत कोट्याउनुस् । कथा बनाउनुस् । त्यस्तो कथा । आँसु चुहोस् । मन दुखोस् । कथाको कमाल । भोज गर्नुस् । भोज गर्नुस् । को बोल्छ ? कस्को आँट । केको तागत ? आँखा तर्नुस् । आँला ठड् याउनुस् । सानले घुर्नुस । मानले घुर्नुस । मान्नुस् बलिदान । ठान्नुस् त्याग । आँखा चिम्लनुस् । मुसुकक हाँस्नुस् ।

उन्नति तपाईंको । प्रगति तपाईंको । सान तपाईंको । मान तपाईंको । संसार तपाईंको । विगत तपाईंको । वर्तमान तपाईंको । देखाइ तपाईंको । भोगाइ तपाईंको । सन्तुष्टि त्यहीँछ । परिवर्तन पनि । नजानुस् अन्यत्र । आवश्यक छैन । साँच्चै हो । आँखा खोल्नुस् । दौतरी हेर्नुस् । सहयात्री खोज्नुस् । परिवेश खोतल्नुस् । नभोक्राउनुस् हजुर । आवश्यक छैन । मन नखुम्चाउनुस् । तनक्क तन्काउनुस् । त्यहीँछ समाधान । अन्यत्र छैन । छँदैछैन हजुर !

घाँटी अँदयाउनुस् । खुकुरीले छप्काउनुस् । घनले ठोक्नुस् । बच्चराले ताछ्नुस् । एकान्त ढुक्नुस् । मुख थुन्नुस् । आँखा छोप्नुस् । बेलाबेलामा बोल्नुस् ।

जनता भन्नुस् । जनतन्त्र भन्नुस् । भन्नु
न हो । भन्नै पर्छ । डराउनु पर्दैन ।
कोही डराएनन् । त्यसैले भन्दैछु । आग्रह
पर्कंदैछु । अनुरोध बिच्छयाउँदै छु । परि
स्थितिको आवश्यकता । आवश्यकताको
आवाज ! आवाजको खोजी ! खोजीको
चिन्तन । विचारको पाटो । आस्थाको
पर्खाल । विश्वासको सगरमाथा ।
सगरमाथाको समय । समयको सत्यता ।
सत्यताको वर्तमान । वर्तमानको सत्य ।
यही यथार्थ ! देखेको सन्दर्भ । भोगेको
परिवेश । आस्थाको भोगाइ ।

पुन्याउनु पर्दैन । भन्दिए हुन्छ ।
मज्जाले भन्नुस् । मीठो बोल्नुस् । गुलियो
बोल्नुस् । चिल्लो बोल्नुस् । चिप्लो
बोल्नुस् । नरम बोल्नुस् । स्वार्थ बोल्नुस् ।
भुठो बोल्नुस् । नभएको बोल्नुस् । नहुने
बोल्नुस् । कल्पना बोल्नुस् । सपना
बोल्नुस् । कथा बोल्नुस् । व्यथा बोल्नुस् ।
सपना बोल्नुस् । विपना नबोल्नुस् । भएको
लुकाउनुस् । अगाडि हेर्नुस् । अगाडि
बदनुस् । अभै बढिरहनुस् । पछाडि
नहेर्नुस् । नराम्रो देखिन्छ । अशुभ
फेलापर्छ । धन्दा नमान्नुस् । फिक्की
नलिनोस् । सूता नलिनोस् । मात्र
बोल्नुस् ।

राम्रो भन्नुस् । नराम्रो गर्नुस् । माया
देखाउनुस् । छुरी रोप्नुस् । खिस्स
हाँस्नुस् । आँला ठड्याउनुस् । स्वतन्त्रता
भन्नुस् । जेलमा कोच्नुस् । राहत भन्नुस् ।
आहत दिनुस् । काखमा राख्नुस् । चुपी
धस्नुस् । यस्तै भैरहेछ । मेरो अनुभूति ।
जाँचेर हेर्नुस् । भुठो हैन । भएका कुरा ।
देखेका कुरा । भोगेका कुरा । बटुलिएका
अनुभव । अलिकति गम्नुस् । हृदयको
आग्रह । मुटुको आवाज । वर्तमान चोइर्तिँदै
छ । धक नमान्नुस् । सर्माउनु पर्दैन ।

लाटो बोल्दैन । स्वार्थी बोल्दैन ।
ढाँगी बोल्दैन । छट्टु बोल्दैन । कुविचारी
बोल्दैन । नजान्ने बोल्दैन । नदेख्ने
बोल्दैन । नसुन्ने बोल्दैन । अनजान
बोल्दैन । अनभिज्ञ बोल्दैन । अरू छाड्नुस् ।
अन्यत्र नहेर्नुस् । सोच्नै पर्दैन । गम्नै
पर्दैन । बुझ्नै पर्दैन । रलिनै पर्दैन ।
हलिनै पर्दैन । तपाईँ बोलिदिनुस् । मुख
खोलेदिनुस् । अन्यत्र नठान्नुस् । धेरैले
बोले । नहुने बोले । नपुग्ने बोले । नचाहिने
बोले । नसुन्ने बोले । नदेख्ने बोले ।
अभै बोल्दैछन् । समय चियाउँदैछन् ।
फेरि भन्दैछु । अनुरोध गर्छु । एकपल्ट
बोल्नुस् । स्वाद चाख्नुस् ।

अफ्यारो लाग्यो ? नमान्दा हुन्छ ।
कसले मान्यो । कसैले मानेनन् । धन्दा
नमान्नुस् । वरिपरि हेर्नुस् । परिवेश
छाम्नुस् । आँखा खोल्नुस् । विचार
फेलाउनुस् । मन डुलाउनुस् । विश्वास
रोप्नुस् । गोडमेल गर्नुस् । सन्तोष
छर्नुस् । आस्था उमार्नुस् । देख्नुभयो त
? ल हेर्नुस् । भन्नुस् त । नढाँट्नु होला ।
सत्य भन्नुस् । साँचो सुनाउनुस् । यथार्थ
पर्गल्नुस् । तपाईँ एकलो । स्वस्थानीको
कुमार । ल, भन्नुस् । किन चुपचाप ?
मतिर हेर्नुस् । समयको दाग । काँधमा
बोकिरहेछु । सदियौं भयो । असाध्यै
पोलिरहेछ । तथापि सहिरहेछु । प्रश्न
नसोध्नुस् । वर्तमान रोइरहेछ ।

इतिहास पढ्नुस् । पाना पल्टाउनुस् ।
पुस्तक खोल्नुस् । हेर्नुभएको छ ? छैन
होला । भए ठीकै छ । गम खानुस् ।
दम नखानुस् । हरेस नखानुस् । विगत
पढ्नुस् । इतिहास सम्झनुस् । आँखा
छाम्नुस् । चिप्रा पुछ्नुस् । पुछ्नै पर्छ ।
फिङ्गा भन्कन्छ । आँसा पर्छ । त्यसैले
हिँड्नोस् । कुवाभै नजम्नुस् । मज्जाछ

हिंडाइमा । स्वाद लिनुस् । छाम्नुस् पहिले । बिम्ब, तपाईँ । ऐना हेर्नुस् । प्रष्ट देख्नुहुनेछ । अनि पत्याउनुहुनेछ । अब भयो । ल मुस्कुराउनुस् । ठीक भयो । अब बोल्नुस् । जित्दैछन् बोल्नेहरू । हारिरहेछन् सुन्नेहरू । अनुरोधछ मेरो ! एकपल्ट बोल्नुस् । मनमाफिक बोल्नुस् । सतोसत बोल्नुस् । पछि नहट्नुस् । किन डराएको ? मेरो हजुर । तपाईँ महान् । तपाईँ ईश्वर । तपाईँ संसार । तपाईँ सर्वस्व । त्यसैले बोल्नुस् । बोल्दै जानोस् । जेसुकै होस् बोल्नुस् । बोल्नैपर्छ ।

पैतालीस

नेपाल साहित्यिक पत्रकार सङ्घ र प्रेस काउन्सिल नेपालको संयुक्त आयोजनामा गत जेठ महिनामा मोफसल साहित्यिक पत्रकारिता सङ्गोष्ठी चितवनमा सम्पन्न भयो । देशभरिका करिब सय साहित्यिक पत्रकारहरूले भाग लिएको सो गोष्ठीमा दुई कार्यपत्र प्रस्तुत गरिएका थिए । इलामको साहित्यिक पत्रकारिताबारे शिव रेग्मी र चितवनको साहित्यिक पत्रकारिताबारे डिआर पोखरेलले कार्यपत्र लेख्नुभएको थियो ।

साहित्यिक पत्रकारिता नेपालको जेठो पत्रकारिता मानिन्छ । मोतीरामले 'गोर्खा भारत जीवन' नामक साहित्यिक पत्रिका बनारसबाट प्रकाशन गरेर सुरु गरिएको मानिएको यो पत्रकारिताको इतिहासले करिब तेह्र दशकमा खुट्टा हालिसकेको छ तर पनि यो आफ्नो खुट्टामा हिंड्न सकिरहेको छैन वर्तमानको घेरासम्म । स्वतन्त्र अस्तित्व स्थापना पनि गर्न सकिरहेको छैन । जहिले पनि दया, माया, बक्सिस र निगाहमा बाँच्नु नियति

भएको छ ।

भाइ भएर पनि समाचारमूलक पत्रकारिताले आफ्नो बाटो स्पष्ट रूपमा कितान गरिसकेको परिप्रेक्ष्यमा दाजु भएर पनि यसले गति लिन नसक्नु लज्जाको विषय हो । तर जे नै भए पनि सूर्यलाई हत्केलाले ढाक्न सकिँदैन भनेभैं साहित्यिक पत्रकारिताको दुर्गति सबैको आँखामा घामभैं छर्लङ्ग छ भन्दा सम्भवतः अत्युक्ति नठहर्ला ।

शासन सत्तामा पुग्नेहरू जहिले पनि साहित्यिक पत्रकारिताको विपक्षमा देखिन्छन् । 'शारदा'ले पाएको जति सद्भाव समेत आजका साहित्यिक पत्रकारिताले पाएका छैनन् । यसको मतलब अभिव्यक्ति पनि विपक्षमा नै हुन्छन् भन्नेचाहिँ किमार्थ होइन । सत्य के हो भने मुखमा राम राम बगलीमा छुराको व्यवहार साहित्यिक पत्रकारिताप्रति रहेको छ भन्ने कुरा निर्धक्कताका साथ भन्न सकिने स्थिति आज पनि छ ।

साहित्यिक पत्रकारहरू हेपिएका छन् । चेपिएका छन् । नेप्टिएका छन् । चेप्टिएका छन् । सबैथोक भएका छन् । तर एकथोक भएका छैनन् । जुन हुनै पर्थ्यो । आवश्यकता थियो । आज हैन । धेरै अधि । यसमा दुई मत छैन । त्यो हो एकताबद्ध अथवा गोलबन्द । वा सार्थक एकता । अचम्म त के कुरामा छ भने हामी एकातिर सरकार र सम्बन्धित निकायबाट हेपिएका छौं भन्दै गुनासो गरिरहेका छौं अनि अर्कोतिर जसरी होस् पत्रिकालाई निरन्तरता दिइरहेका छौं । यही छ अमिल्दो स्थिति । कि त दर्बिलो आवाज प्रदर्शन गरौं र सरकारलाई हाम्रो स्वर सुन्न बाध्य बनाऔं हैन भने गुनासो गर्न छाडौं । गुनासोले केही हुनेवाला

छैन । यो दृष्टिकोण नवप्रज्ञापनले डेढ दशकअघिबाटै अधि सारेको हो र आजसम्म पनि त्यो अडानमा कायम छ ।

अहिले पनि साहित्यिक पत्रकारिताले गति लिन सकिरहेको छैन । गुनासो, अनुरोध र अनुनयविनयले यसले सहयोग र अधिकार पाउन सक्दैन । एकातिर सरोकारवाला निकायहरू हरेक कुरालाई घाटा नाफाको तुलोमा राखेर जोखिरहेका छन् भने अर्कोतिर हामी साहित्यिक पत्रकारहरू चाहिँ हात मोलेर सलाम गरिरहेका छौँ मालिकहरूलाई । हामी साँच्चै मर्कामा परेका हौँ भने गरौँ न दह्रो निर्णय । कसले रोकेको छ त्यो त्यसो गर्न तर त्यति ताकत हामीमा छैन । यसैले वित्तावित्तामा खुम्चिन अनि भाँचिन परिरहेको छ । वाङ्मय क्षेत्रका गरिमा र महत्त्वलाई समेत ठ्याउनु नसक्नेहरूसँग प्रार्थना गरेर अधिकार खोज्नु हाम्रो सानो मुख्रता पनि त हैन ।

समय बदलियो । सत्ताको आकार बदलियो । शासक भिन्न आए । तर साहित्यिक पत्रकारिता के, किन र कसरी भन्ने चिन्तनलाई अगाडि बढाउनेहरू आउने सकेनन् । आवश्यकतामा साहित्यिक पत्रकारिता भन्याङ्क बन्यो र बनिरहेका छन् पनि । तर स्वार्थ पूर्ति भइसकेपछि कसैले पनि सम्झदैं सम्झेनन् । नसम्झनेहरूलाई सम्झनाउने नाममा सती जानु कुनै हालतमा उपयुक्त हो कि होइन, कोही यसको सटिक उत्तर दिन राजी छैनन् । सबै टाढा-टाढा भाग्छन् । भन्नलाई सबै सहयोग गर्छौँ भन्छन् तर यथास्थानमा पुगिसकेपछि आफैँ कमाउ र बाँच भन्छन् ।

शासकहरू वास्तवमा अस्ति, हिजो र आजका सबै उस्तै हुँदा रहेछन् । रूप, रङ्ग, आकार र साइजमा भिन्न भए पनि

व्यवहार, आचरण र दृष्टिकोणमा पृथकता पाउन कठिन छ । कला, साहित्य, सङ्गीत जस्ता विषयलाई घाटानाफाको तुलोमा राखेर हेर्ने दृष्टिकोण विहीनहरूलाई धेरै भन्नु पनि अनावश्यक हुँदोरहेछ भन्ने विश्वास राख्छु म अघेल ।

सत्ताका निम्ति देशलाई धरौटीमा राख्नेहरूको बाहुल्यता देख्दा स्वाभिमानी नेपालीहरूको आँखाले आँसु निम्त्याउँछन् । जातीय र दलीय सर्वोच्चताप्रति नतमस्तकहरूबाट बढी अपेक्षा गर्नु पनि अलिबढी नै हो कि भन्ने विचारबाट म सचेत छु । सत्तालिप्सा नै आजको प्रमुख कर्तव्य बनेको छ दलहरूका ।

एउटा बहुला अस्ति टुकुचाको किनारमा बसेर चिच्याएको सम्झन्छु । विचरा बहुलाको जिउभरी अनेकौँ डाम थिए । कतिपय भद्रभलाद्मी जस्ता देखिनेछन् समेत उसलाई नजिकै बसेर आँखा तर्दै थिए । ऊ घरी घरी टुकुचाको पानी हत्केलाले छिउमा छेप्टै भनिरहेको थियो, "सत्ताका भोकाहरू, दम्भीहरू, स्वार्थीहरू, लुच्चाहरू अलिकति माथि उठ । मन उचाल, भाव समेट । हे ! चन्द्र शेखर र गजराजका सन्तानहरू उठ्न सिक, उभिन सिक र आफैँलाई चिन, विश्वास गर र छातिमा हात राखेर भन म देशलाई धोका दिन्नै ।"

के भनेको होला उसले, धेरै समयसम्म मैले सोच्नै सकिनँ । मन हुँडलियो । विचार पातलियो र विश्वास पोखिन खोज्यो । सोधखोज गरँ । यताउति हेरँ । टोल्लिएँ । खुबै खोजें, तर अहँ कसैले पनि दिएनन् चित्त बुभ्दो उत्तर । अभैँ अनुत्तरित छन् ती प्रश्नहरू तर म हारेको छैन । विलखबन्दमा पनि परेको

छैन । हेरिरेहेको छु चारैतिर । विश्वास छरिन दिएको छैन र दिनै पनि ।

यतिखेर देश प्रयोगस्थल भएको छ । प्रभुहरू प्रयोग गरिरहेछन् । प्रभुका भक्तहरू तालिममा व्यस्त छन् । अनि मस्त पनि छन् । हिजोदेखि आजसम्मका प्रभुहरू त्यसमै रमाइरहेछन् । अनुयायीहरू डिस्को नाँचन व्यस्त छन् । विपक्षीहरू, विरोधीहरू अर्थात् उनीहरूका मतलाई नस-हाउनेहरू आलोचित भइरहेछन् । गाली खाइरहेछन् । हेलाँ सहिरहेछन् । यस्तै छ परिस्थिति तथा परिवेश । यही छ मूल्य मान्यता । अनि विचारका धरातलहरू समेत ।

प्रयोगकै क्रममा फेरि चर्चामा छ पत्रपत्रिकाको राष्ट्रिय, क्षेत्रीय र स्थानीय वर्गीकरण । के हो यो ? किन पन्यो दरकार ? देश असजिलो परिस्थितिमा छ र भोलि शासकीय स्वरूप कस्तो हुने हो यकिन भैसकेको छैन । यस्तो स्थितिमा पुनः प्रयोगको सुरुवात गरिएको छ । कसका लागि, केका लागि, समय मौन छ । जुनसुकै रूपमा भए पनि प्रभुका प्रतिरूपहरू प्रभुजस्तै हुँदा रहेछन् । त्यसैले हामी दोबाटोमा उभिएर कोटीकोटी नमन चढाउन व्यस्त छौं । तपाईं र म दुवै सम्भवत लहरमा भेटिन सक्छौं कि !

अन्त्यमा पुनः एकपटक आदरणीय साहित्यिक पत्रकारहरूलाई वर्गीय हितको निमित्त दर्बिलो रसशक्त आवाज सम्प्रेषण गर्ने नवप्रज्ञापन विशेष आग्रह गर्दछ ।

छयालीस

आउने आइरहेछन् । जाने गइरहेछन् । कोही आउँछन् । कोही जान्छन् । निरन्तर परम्परा । रोकिनु हुँदैन । रोकिएको छैन ।

प्रक्रिया छन् । प्रचलन छन् । जन्म छन् । मृत्यु छन् । बिरामी छन् । रोगी छन् । दीर्घरोगी छन् । दुःखी छन् । सुखी छन् । सन्तोषी छन् । असन्तोषी छन् । समस्या छन् । समाधान छन् । उत्साह छन् । आशा छन् । निराशा छन् । भोगी छन् । जोगी छन् । योगी छन् । धेरै छन् । अनेकौं छन् । थुप्रै छन् । विविध छन् । सन्दर्भ छन् । असन्दर्भ छन् ।

हाम्रो संसार । राम्रो संसार । विचित्र छ । अप्ठेरो छ । असजिलो छ । पृथक छ । सबै छ । चाहिने छ । नचाहिने छ । भोगाइ छ । जोगाइ छ । जान्नु पर्छ । छान्नु पर्छ । खोज्नु पर्छ । पहिल्याउनु पर्छ । चिन्नु पर्छ । तपाईं हुनुहुन्छ । उहाँ हुनुहुन्छ । म छु । हामी छौं । सम्पूर्ण छौं । परिपूर्ण छौं । भन्नैपर्छ । पूर्ण छ । पूर्णत्व छ ।

सिङ्गो संसार । पूर्ण संसार । आस्थाको संसार । विश्वासको संसार । यहाँ आउनेहरू । अर्थात् जन्मनेहरू । सधैं बस्दैनन् । बसेका छैनन् । वर्तमान भित्र । भोलि छाडौं । जे होला । प्रश्न नसोध्नु । जानै पर्छ । नियति हो । नियम हो । ढिलो होला । चाँडो होला । अबेर होला । छिटो होला । प्रक्रिया छन् । प्रविधि छन् । परिधि छन् । कोही बसेनन् ।

तर अचम्म । नाम बस्यो । काम बस्यो । विचार बस्यो । विश्वास बस्यो । आस्था बस्यो । दृष्टिकोण बस्यो । बसी रहेछ । यी नाम । थोरै छन् । कम छन् । औंला भित्र । गन्नै सकिन्छ । भन्नै सकिन्छ । देख्नै सकिन्छ । तर पनि । जीवन्त छन् । स्वनामी छन् । धन्य-धन्य छन् । सगरमाथामा छन् । कञ्चनजङ्घा छन् । शीरमा छन् । भावनामा छन् । मुटुमा छन् । आस्थामा छन् । विश्वासमा

छन् । मेटिन्नन् कसै । अटल छन् ।
अमेत्य छन् ।

एउटा समय । जीवन्त समय । आप्
नो समय । निश्चित समय । अगणनीय
समय । अभेद्य समय । अदृश्य समय ।
समय भित्र । क्रिया हुन्छ । प्रतिक्रिया
हुन्छ । जीवन हुन्छ । मृत्यु हुन्छ ।
आस्था हुन्छ । विश्वास हुन्छ । विचार
हुन्छ । दृष्टि हुन्छ । दृष्टान्त हुन्छ ।
दृष्टिकोण हुन्छ । समय हाँस्छ । समय
रुन्छ । समय बस्छ । समय सुत्छ ।
समय उठ्छ । समय कुद्छ । समय
रोकिन्छ । प्रक्रिया हो । प्रचलन हो ।
आकस्मिकता हो । नियमितता हो । चल्दै
जान्छ । जीवन हो । जगत हो । विश्वास
हो । भोगाइ हो ।

एउटा जन्म । एउटा मृत्यु । एउटा
भोगाइ । एउटा रोजाइ । एउटा देखाइ ।
एउटा बुझाइ । एउटा सोचाइ । एउटा
चिन्तन । एउटा आस्था । एउटा विश्वास ।
एउटा सद्भाव । एउटा आक्रोश । एउटा
विद्रोह । एउटा वितृष्णा । एउटा तृष्णा ।
एउटा सन्तोष । एउटा असन्तोष । एउटा
खुशी । एउटा उन्माद । एउटा दुःख । सबै
जीवन । सम्पूर्ण जीवन । सबै हुन्छन् । बिना
जीवन । केही हुँदैन । विचार फुल्दैन ।
विश्वास भाङ्गिदैन । चिन्तन हाँस्दैन ।
बाटो हिँड्दैन । मान्छे कुद्दैन ।

सधैँ बाँच्दैनन् । सबै बाँच्दैनन् ।
अनगिन्ती जन्मछन् । थोरै बाँच्छन् ।
अलिकति बाँच्छन् । धेरै भित्र । सुगन्ध
हुँदैन । जीवन्तता हुँदैन । यथार्थता हुँदैन ।
औपचारिकता हुन्छ । औपचारिकताको
जीवन । स्वार्थको जीवन । तर थोरै ।
सधैँ बाँच्छन् । बाँच्दै छन् । पुस्तौँ-पुस्ता ।
फूलमा फुल्छन् । विश्वासमा जम्छन् ।
विचारमा गुड्छन् । आकाश मार्गमा ।

विचारको तरङ्गमा ।

नेपाली माटो । नेपाली पाटो । नेपाली
आटो । नेपाली पन । नेपाली विश्वास ।
नेपाली आस्था । नेपाली चिन्तन । अहँ
हारेन । हार्न जानेन । उठी रह्यो ।
हिँडिरहेको छ । उर्वर छ । बलशाली छ ।
प्रभावशाली छ । यो माटोले । भानुभक्त
जन्मायो । मोतीराम जन्मायो । लेखनाथ
जन्मायो । देवकाटा जन्मायो । बालकृष्ण
जन्मायो । गोकुल जन्मायो । पारिजात
जन्मायो । भूपि जन्मायो ।

देवकोटा शतवार्षिकी । लक्ष्मीप्रसाद
देवकोटा । महाकवि देवकोटा । चम्पाका
देवकोटा । लक्ष्मीकथाका देवकोटा ।
कुञ्जनीका देवकोटा । गाइनेगीतका
देवकोटा । दुष्यन्त-सकुन्तलाका देवकोटा ।
पुतलीका देवकोटा । मुनामदनका देवकोटा ।
राजकुमार प्रभाकरका देवकोटा । रावणजटायु
युद्धका देवकोटा । लक्ष्मीगीतका देवकोटा ।
लक्ष्मीकविताका देवकोटा । लूनीका देवकोटा ।
सीताहरणका देवकोटा । सुनकोबिहानका
देवकोटा । म्हेन्दुका देवकोटा । वसन्तीका
देवकोटा । मैनाका देवकोटा । सुन्दरीप्रोजर्पिनका
देवकोटा । मायाविनीसर्सीका देवकोटा ।
नवरसका देवकोटा । भिखारीका देवकोटा ।
छहराका देवकोटा । उद्योगप्रदर्शनीका
देवकोटा । चिल्लापातहरूका देवकोटा ।
सुनकोबिहानका देवकोटा । तुषारवर्षणका
देवकोटा । जन्मोत्सवमुटुकोथोपाका
देवकोटा । भावनागाङ्गेयका देवकोटा ।
गरिबका देवकोटा । किसानका देवकोटा ।
पहाडीपुकारका देवकोटा । मनोरञ्जनका
देवकोटा । आँसुका देवकोटा ।
कटकवीरगाथाका देवकोटा ।

शाकुन्तलका देवकोटा ।
पृथ्वीराजचौहानका देवकोटा । वनकुसुमका
देवकोटा । सुलोचनाका देवकोटा । महाराणा

प्रतापका देवकोटा । प्रमिथसका देवकोटा ।
सिकन्दरका देवकोटा । सावित्री-सत्यवानका
देवकोटा । कृषिवालाका देवकोटा ।
म्याकवेथका देवकोटा । दाडिमकोरूखनेरका
देवकोटा । प्रसिद्धप्रबन्धसङ्ग्रहका देवकोटा ।
लक्ष्मीनिबन्धका देवकोटा ।

कार्तिक महिना । देवकोटाको
जन्म । २०६५-२०६६ । शतवार्षिकी
वर्ष । नेपालीका देवकोटा । नेपालका
देवकोटा । भाषाप्रेमी देवकोटा । भाषासेवी
देवकोटा । राष्ट्रप्रेमी देवकोटा । जातिप्रेमी
देवकोटा । मानवतावादी देवकोटा ।
जनवादी देवकोटा । मनवादी देवकोटा ।
नेपालवादी देवकोटा । आस्थाप्रेमी देवकोटा ।
विश्वासप्रेमी देवकोटा । स्वतन्त्रताप्रिय
देवकोटा । समतावादी देवकोटा । जनमनका
देवकोटा । आफ्नैपनका देवकोटा ।
विश्वासका देवकोटा । विचारका देवकोटा ।
विम्बका देवकोटा । प्रतिविम्बका देवकोटा ।
कणकणका देवकोटा । आवाज-आवाजका
देवकोटा । विचारका देवकोटा । विश्वासका
देवकोटा । नेपालीका देवकोटा ।
विश्वबन्धुत्वका देवकोटा । लक्ष्मीप्रसाद
देवकोटा ।

फुटकरकवि देवकोटा । महाकवि
देवकोटा । काव्यकार देवकोटा ।
खण्डकाव्यकार देवकोटा । कथाकार देवकोटा ।
निबन्धकार देवकोटा । प्रबन्धकार देवकोटा ।
उपन्यासकार देवकोटा । अनुवादक देवकोटा ।
नाटककार देवकोटा । गीतकार देवकोटा ।
चिन्तक देवकोटा । विचारक देवकोटा ।
दार्शनिक देवकोटा । राष्ट्रवादी देवकोटा ।
स्वाभिमानी देवकोटा । स्वविवेकी देवकोटा ।
जीवनवादी देवकोटा ।

थालमा चुन्नेहरू । छातिमा थुक्नेहरू ।
निधारमा वाक्नेहरू । स्वाभिमान बच्नेहरू ।
पोपुलिस्ट बन्नेहरू । आफैलाई भुल्नेहरू ।

पैसामा डुब्नेहरू । आफूलाईमात्र चिन्नेहरू ।
देशलाई बिसनेहरू । अस्ति थिए । हिजो
भए । आज छन् । भोली होलान् ।
दुईमत छैन । ती जम्मैलाई । देवकोटाले
खपे । देवकोटाले सहे । देवकोटाले
भोगे । देवकोटाले खाए । देवकोटाले
पचाए । बाध्यता थियो । विवशता
बन्यो । आँसु पिए । भोक चपाए । जीवन
सके । देवकोटा सकिएनन् । सकिँदैनन्-
कहिल्यै । विपक्ष थियो । प्रतिपक्ष थियो ।
हल्लाउन सकेनन् । ती सकिए । क्रमशः
गले । गल्दै गए । जल्दै गए । महाकवि
देवकोटा । चम्कँदै गए । बल्दै गए ।
बलिरहेछन् अझै । बलिरहनेछन् पनि ।
जाति रहेसम्म । जातियता रहेसम्म ।
प्रकाश छरे । ज्योति बाँडे । देवकोटा
बने । लक्ष्मीप्रसाद भए । मनमा फले ।
आस्थामा जले । भावनामा बले ।

शतवार्षिकी वर्ष । सम्भावनाको दियो ।
मनमा बल्यो । दृष्टिमा बल्यो । बलिरहनेछ
अझै । उनको सम्भनामा । हामी पनि ।
अर्थात् नवप्रज्ञापन । महाकविको नाममा ।
भावना चढाउँछ । आस्था हुर्काउँछ । उनी
उठिरहनेछन् । नेपाल रहेसम्म । नेपाली
भएसम्म । श्रद्धासुमन ! श्रद्धासुमन !!
श्रद्धा सुमन !!!

सत्वालीस

सुन्दर आकृति । एकान्त
वातावरण । सम्भ्रान्त परिदृश्य । सिङ्गो
संसार । विश्वासको फूल । विचारको
पर्खाल । स्मृतिको गहिराई । जीवनको
सोच । उभिई रहेछ । हजारौं वर्ष ।
लाखौं हिउँद । नरोकिने बाटो । हिँड्दैछ
एकोतार । निरीह जीवन । कुरूप आकाश ।
सहिरहेछ नियतिवश । दुःखेको मन ।

बगेको अस्था । हेदैँछ टुलटुलु । अन्धोभूत
 एकान्तमा । लाटो हुँदैछ । बोल्न सक्दैन ।
 हेर्न चाहँदैन । मृत भाव । बोक्ने तपाईँ ।
 अभिनयमा हुनुहुन्छ । पोख्रता छ । दक्ष
 देखिनुहुन्छ । अभिनय गर्नाँस् । मज्जा
 मान्नाँस् । मनगो उठ्नाँस् । प्रयासमा
 नहानाँस् । बिचरो त्यो । बोल्न सक्दैन ।
 किन बोलेन । अर्थहीन विषय । चुपचाप
 लाग्नाँस् । मुख नखोल्नाँस् ।

कुरूप चिन्तन । विक्षिप्त मनस्थिति ।
 सिङ्गो परिधी । भक्तिको आधार । अस्वस्थ
 प्रतिस्पर्धा । भग्न विचार । बाँचिरहेछ
 निरन्तर । खोज्दैछ गन्तव्य । च्याप्येछ
 विकृति । गन्हाइरहेछ डुङ्गुडुङ्गी ।
 हूलको पछिपछि । टटाउँदैछन् नाङ्गो ।
 एकलो बुलाहा । च्यापरिहेछ निस्कृष्टता ।
 हाँसिरहेछ अर्को । फैलाएर हात । ठान्दैछन्
 सर्वशक्तिमान । अशिष्ट वर्तमान ।
 हिँडिरहेछ विवशता । खोजीरहेछ शक्ति ।
 छोपिएको छायाँ । कालो तस्वीर । पुरिँदै
 गइरहेछ ।

चिहाउँछ दृष्टि । छामेर
 आफैँलाई । खोतलेर विगत । छाम्छ
 अनुहार । भक्कानिन्छ मुटु । दुख्छ
 घरीघरी । चित्त बुझाउँछ । बुझाउनु पर्छ ।
 कृतघ्न वर्तमान । अट्टहास भित्र । डुब्न
 खोज्छ । स्वार्थी पारखीहरू । भक्ताउँछन्
 आफैँलाई । हराउन वर्तमानमा । स्वार्थको
 सुरुङ्ग । लम्बिदै गइरहेछ । अनिश्चित
 गन्तव्य । भेटिन मुश्किल । आफ्नै
 विरुद्धमा । हिँडिँदैछन् उल्टो ।

फुच्चे खोलो । रोकिन सक्दैन ।
 उडिरहेछ मन । भक्काईरहेछ पन । माटो
 प्रयोगशाला । प्रयोगीहरू धुइरो । हिँडिरहेछ
 एकोतार । हुँडलिँदैछ विश्वास । छामिदैछ
 मुटुकलेजो । फाइदैछ तरङ्ग । निकटस्थ
 फाँट । देखिँदैछ पँहेलपुर । विगतको

श्रद्धा । खाइन्छ अचेल । आगतको आवेश ।
 च्यापिदैछ काखी । रोकिएको छैन । सुन्दर
 पद्धति । अगाडि बढ्छ । सिङ्गो निरन्तरता ।
 पूर्णताको पाटो । छोटो नसोचोस् । वर्तमान
 नबोक्नाँस् । पलमा नरमनाँस् । समग्र
 जिन्दगी । उठाउनाँस् काँधमा । अनि हिँड्
 नाँस् । क्षणिकतामा नभुल्नाँस् । पाइन्न
 समग्रतामा । भेटिन्न तृप्ती ।

विचरो मान्छे । भक्ताउने
 क्रम । भक्कने क्रम । एउटा आत्मरति ।
 उब्रेको उमङ्ग । पुरो खुशी । उकुसमुकुस
 तृष्णा । उमङ्ग । पोखिन खोज्छ । पोख्न
 आतुरहरू । लालयित सधैं । भन्ज्याङ्गको
 चौतारी । वरपिपलका वृक्ष । साक्षी
 बस्छन् । बोल्दैनन् कहिल्यै । रिसाउँदैनन्
 कदापी । हेर्दैछन् एकोहोरो । निर्मिष
 आँखा । च्याउँदैछन् जीवन । ओकल्दैछन्
 अतृप्ति । जमिरहेछ विश्वास । भरिदैछ
 पोखरी ।

आँसु खसाल्दै । छामिरहेछ
 मुटु । अनेकौँ पटक । बारम्बार भैरहेछ ।
 निरन्तरताको पाटो । बढिरहेछ अगाडि ।
 पछ्याउँदै हिँडिरहेछन् । पाइला उचाल्दै ।
 कल्पना बन्दैछन् । मृगतृष्णा तुन्दैछन् ।
 रमिते दृश्य । हराइरहेछ छाँयामा । विवश
 देखिन्छ । खुट्टा टेक्दै । हाँगा समाल्दै ।
 फेद ढाल्दै ।

बबुरो चिन्तन । हेरिरहेछ टुलटुलु ।
 बोल्न सक्दैन । पलाउन सक्दैन । कराउन
 सक्दैन । दिँदैन आदेश । फ्याँकदैन
 घुर्की । शान्त देखिन्छ । विचरा बुझ्दैन ।
 पागल वर्तमान । दृष्ट दृष्टान्त । कुहेको
 विश्वास । गन्हाएको विचार । बोक्न
 खोज्दैछ । अनौठो समय । बोल्ने नसकिने ।
 गम्नै नमिल्ने । आँखाले देखिने । भावले
 नठम्याइदिने ।

जँड्याहा चिन्तन । धोक्दैछ जाँड ।

ठाडो घाँटीमा । जाँडको तालमा । प्रभुको
 इशारामा । हातको सफाई । यता
 फर्कन्छ । उता फर्कन्छ । दाँया घुम्छ ।
 बाँया घुम्छ । कहिले हाँस्र्छ । कहिले
 रुन्छ । कहिले गाउँछ । कहिले नाँच्छ ।
 कहिले चिच्याउँछ । कहिले भुतभुतिन्छ ।
 प्रभुको भक्त । प्रभुका आशेरू । रामका
 सेवकरू । कृष्णका पुजारीरू । दुर्गाका
 दाहिनाहरू । महादेवका सुसारहरू । प्रभुका
 इशारामा । नाच्नेहरू छमछमी । बजाउँदै
 गीत । नेपथ्यका गायक । नेपथ्यका
 प्रभुहरू । दृश्य प्रभुहरू । मूर्त प्रभुहरू ।
 पृथक प्रभुहरू । पृथक भक्तहरू । नाँचिर
 हेछन् -गाँइरहेछन् । विचरो एकान्ती
 हराएरहेछ आफैँमा ।

स्वार्थ फुल्लन् । विचार
 लहरिन्छन् । विश्वास तैरन्छन् । चिन्तन
 हराउँछन् । बरबन्दीको यात्रा । प्रभुको
 आदेश । मालिकको इच्छा । चुर्लुम्म
 डुब्छन् । बाँकटे लाउँछन् । दायौँ
 फर्कन्छन् । बायाँ फर्कन्छन् । सयौँ
 प्रभुहरू । त्यत्तिकै तामेलदार । आ-आप्
 न्ना प्रभु । आ-आफ्ना चौकिदार । आ-
 आफ्ना अरौटे । आ-आफ्ना भरौटे ।
 अनुहार पृथक । जीउडाल पृथक । तर
 पनि । उस्तै चिन्तन । उस्तै दृष्टिकोण ।
 उस्तै काम । उस्तै तौरतरीका । भिन्नता
 खोज्न् । हम्मेहम्मे पर्ने । शैली भिन्न ।
 समय अलग । केवल भिन्नता । त्यत्ति
 हजुर । सत्तेसत्ते हो ।

अनौठो चिन्तन । विश्वासहीन
 यात्रा । अचम्म तृष्णा । लोग्ने पोपुलिस्ट ।
 स्वास्नी पोपुलिष्ट । छोरो पोपुलिस्ट ।
 बुहारी पोपुलिस्ट । नाति पोपुलिस्ट ।
 नातिनी पोपुलिस्ट । छोरी पोपुलिस्ट ।
 ज्वाइ पोपुलिस्ट । बाबु पोपुलिस्ट । आमा
 पोपुलिस्ट । माया पोपुलिस्ट । प्रेम

पोपुलिस्ट । नेता पोपुलिस्ट । मन्त्री
 पोपोलिस्ट । पत्रकार पोपुलिस्ट । लेखक
 पोपुलिस्ट । कर्मचारी पोपुलिस्ट ।
 समय पोपुलिस्ट । सन्दर्भ पोपुलिस्ट ।
 सबै खोज्छन् । सबै चाहार्छन् । सबै
 भौतारिन्छन् । सबै आतिन्छन् । मातिन्छन्
 पनि । कमाउनु छ । थुपार्नु छ । जसरी
 होस् । जेगरी होस् । स्वास्नी बेचियोस् ।
 बहिनी बेचियोस् । आमा बेचियोस् । छोरी
 बेचियोस् । थुइक्क समय । थुइक्क
 मान्छे । कुहेको चिन्तन । बिग्रेको विचार ।
 समय हिड्यो । तपाईँ बोल्नुहुन्न । ऊ
 बोल्दैन । हिड्दै हुनुहुन्छ । हिड्नोस् ।
 खुवै हिड्नोस् ।

विचरो पहाड । खिन्न बन्छ । मनमा
 दुख्छ । विचारमा पोखिन्छ । चिन्तनमा
 हराउँछ । फैलन खोज्छ । उड्न
 खोज्छ । हिड्न खोज्छ । हात खोज्छ ।
 साथ खोज्छ । विश्वास खोज्छ । अहँ,
 भेट्दैन । छाम्न सक्दैन । अनुभूत गर्दैन ।
 खोज्छ सधैँ । सुन्दर आस्था । दिगो
 विश्वास । मनमा उमार्छ । गोडमेल गर्छ ।
 मलजल गर्छ । शान्त मुद्रामा विनयशील
 भावमा । भविष्य खातल्ल । सुनौलो
 भविष्य । आशाको किरण । ढकमक्क
 फुल्ल । मनबारी भरिन्छ । तनबारी
 ढाकिन्छ । बोल्न सक्दैन । निरीह
 आँखाले । केवल हेर्छ । मात्र हेर्छ ।
 पागल वर्तमान । सन्तोष मान्छ । आँखा
 चिम्लन्छ । देशको माटो । मनमनै भन्छ ।

अठ्चालीस

सञ्चै हुनुहुन्छ ? शीर निहुराएँ ।
 नमस्कार हजुर । आयो है । लौ हेर्नोस् ।
 तपाईँको समय । मज्जाले आयो । खुसीले
 आयो । छेकिएन कतै । रोकिएन कतै ।

लड्डदै आयो । भिड्डदै आयो । गुड्डदै आयो । हाँस्दै आयो । रमाउँदै आयो । उप्रुदै आयो । सानले आयो । मानले आयो । अभिमानले आयो । स्वाभिमानले आयो । त्यही ठान्नास् । मान्नास् पनि । चाहिँदैने कारण । किन खोज्नु ?

भर्सैला परून् । अरू जम्मै । लौ हेर्नास् । कस्तो अचम्म । आयो-आयो । कसको तागत । रोकन सक्ने । छेक्न सक्ने । ढुक्क बन्नोस् । आवश्यकता हो । निसङ्कोच रहनास् । भ्रम हैन । सत्य हो । एउटा कटुसत्य । यथार्थको पाटो । आनन्दले हाँस्नास् । दिन फिरे । खुब कमाउनास् । छोप्न सिकनास् । गरिब बोल्नास् । गरिब हाँस्नास् । गरिब खानोस् । गरिब हिँड्नास् । डिच्च देखाउनास् । बाहिरी दाँत । अफ्रै पुगेन । एकपल्ट बोल्नास् । ढुक्क बन्नोस् । बाटो रोकिन्न । पाइला छेकिन्न । एकान्त गम्नास् । अगाडि सोचोस् । ठमठमी हिँड्नास् । हिँड्दै जानोस् ।

चिनिएन होला । छोड्नास् ती । बितेका कुरा । भोगेका अनुभव । कसरी ठम्याउनु ? कसैले चिन्दैन । त्यस्तै हो । बिन्ती, बिरसनास् । सत्ते पाइन्छ । किन हुँदैने । को त्यो ? चाख्ला स्वाद । भन्नोस् न । किन अलमल । नअल्किनास् त्यता । विश्वास बोक्नास् । उचाल्नास् भारी । भएकै छ । थियो पनि । सम्भावना छ । धन्दा नमान्नास् । गन्न सकिन्छ । भन्नै सकिन्छ । दाँज्न सकिन्छ । त्यति हो । बुभियो हैन ? तपाइँले सक्ने । पाएँ थाहा । पेट भर्नास् । दुनो सोभ्याउनास् । मोल्नास् हात । बोल्नास् मिठो । घस्नास् चिप्लो । काम बन्छ । नाम बन्छ । माम बन्छ । हाम बन्छ । तमाम बन्छ ।

चुपो लाग्नास् । छाड्नास् साँचो । बोल्नु किन ? कोही सुन्दैन । कसैले पत्याउँदैने । सही थाप्दैने । समर्थन गर्दैने । मूल्य छैन । मान्यता छैन । विचार छैन । दर्शन छैन । भावना छैन । नखर्चनास् शक्ति । आउँछ काममा । समय हिँड्छ । मान्छे कुदछ । फर्काउन खोज्छ । रोकन तस्मिन्छ । ऊ फर्किन्न । अहँ रोकिन्न । सबै हाँछन् । पछाडि फर्कन्छन् । निर्धक्क हुनास् । बाटो बन्छ । पाइला बढ्छन् । मेरो सोच । यस्तै हुन्छ । मनपरे लिनोस् । छाड्नास नत्र । रोकावट छैन । बारबन्देज हुन्न । आग्रह एउटा । स्वच्छ भावना । अनुरोध अर्को । यस्तै भन्छु । यस्तै सम्भिनछु । धैर्य सँगाल्नास् । सहिष्णुता जप्नास् । पाटो सोचोस् । भाङ्गिगदै जानोस् । पग्लिँदै बग्नास् । बग्दै पग्लनास् ।

त्यो पहाड । जोरी खोज्दै । हिजो-आज । उभिइरहेछ । दुखिरहेछ । बगिरहेछ । खिइरहेछ । उडिरहेछ । पग्लिरहेछ । चिच्याइरहेछ । आत्तिइरहेछ । डराइरहेछ । कहिले पूर्व । कहिले पश्चिम । कहिले उत्तर । कहिले दक्षिण । कस्तो अनर्थ । कस्तो बेस्वाद । कति निरीहता । उठ्छ सधैं । हिँड्छ सधैं । बस्छ सधैं । चिच्याउँछ सधैं । तपाइँ भन्नास् । छिनोफानो गर्नास् । अबेर नगर्नास् । कज्जुस्याई नबोक्नास् । धुर्त्याई नच्याप्नास् । खाला तपाइँलाई । जिम्ल्याउला क्या । मेरो आग्रह । तपाइँ उठ्नास् । अहँ नडराउनास् । उपयुक्त अवसर । ढिला नगर्नास् । परिस्थिति नघर्क्याउनास् ।

मैले देखे । उनीहरूले देखे । तिनीहरूले देखे । उज्यालियो अनुहार । धरोधर्म भन्छु । ढाँटेको हैन । त्यो आयो । भाषण गन्यो । म हाँसे । तिनीहरू हाँसे ।

तिमी हाँस्यौ । उनीहरू हाँसे । सबै हाँस्यौ । ताली बजायौ । राम्रो लाग्यो । मीठो मान्यौ । दङ्ग भयौ । मख्ख बन्थौ । उत्साहित भयौ । ऊ फुर्फुरियो । खुबै हाँसियो । आनन्दले रौंसियो । नाक फुलायो । कल्पनामा डुब्यो । भावनामा पुरियो । विचारमा छरियो । विश्वासमा तैरियो । चारैतिर हेन्यो । आफैँमा हरायो । सम्भनामा पोखियो । गग्रेटोमा बग्यो । समुन्द्रमा तैरियो । सागरमा खोज्यो । आफू बिर्स्यो । बिर्सदै गयो । डुब्दै गयो ।

मानवअधिकार भन्यो । धर्मनिरपेक्षता सुनायो । आधुनिकता ओकल्यो । परिवर्तन थप्यो । विकास चिच्यायो । समानता सम्झायो । सहभागिता पुस्त्यायो । समावेशी भन्यो । थिचोमिचो भन्यो । शान्ति भन्यो । सहकार्य भन्यो । पैसा दिलायो । हतियार किनायो । विचार यता । पैसा उता । काम उसलाई । कुरा हामीलाई । जोस उसलाई । नारा हामीलाई । उमङ्ग त्यसलाई । निराशा हामीलाई । अवाक् बन्थौ । सिकाउन लाग्यो । जातीयता भन्यो । विधिता भन्यो । जानेको भन्यो । सुनेको भन्यो । प्रयोग गन्यो । गोटी बनायो । तलमाथि भन्यो । उट्न सिकायो । खान सिकायो । बस्न सिकायो । सुत्न सिकायो । हिँड्न सिकायो । लाटा बन्थौ । काना बन्थौ । बहिरा बन्थौ । अन्धा बन्थौ । खोरण्डा बन्थौ । धेरै बन्थौ । थुप्रै बन्थौ । के भयौ । सोचेनौँ कहिल्यै । गमेनौँ कहिल्यै । त्यसैले पनि । केही भएनौँ । विचार गरेनौँ । आफ्नो भएनौँ । अरूको भयौ । आफ्नालाई गरेनौँ । अरूलाई गन्यौ । रेखाको भित्र । पराया भयौ । हुँदै गयौ ।

हात जोड्यौ । नतमस्तक बन्थौ । विगत जन्मै । मूर्ख सम्झ्यौ । आगतको

पाटो । पोल्तामा दियौ । बाँच्ने क्रममा । नाङ्गो बाँच्यौ । निर्वस्त्र बाँच्यौ । भावहीन बाँच्यौ । ज्ञानहीन बाँच्यौ । चेतनाहीन बाँच्यौ । ऊ राम्रो । उसको राम्रो । हामी नराम्रो । हाम्रो नराम्रो । हामी अन्धविश्वासी । ऊ आधुनिक । हामी रूढीवादी । ऊ विज्ञानी । हामी जङ्गली । ऊ सहरिया । हामी असभ्य । ऊ सभ्य । विचार आयो । पैसा आयो । राख्दै गयौ । थुपाउँ गयौ । हाँस्दै गयौ । रमाउँदै गयौ । उफ्रदै गयौ । कराउँदै गयौ । बिर्सदै गयौ । गुमाउँदै गयौ । हराउँदै गयौ । भुल्दै गयौ ।

जौंगर लिएनौ । जोस लिएनौँ । उमङ्ग लिएनौँ । हौसला लिएनौँ । बिउ लिएनौँ । सोच लिएनौँ । बल्छी लिएनौँ । बारी लिएनौँ । खेत लिएनौँ । अरू नै लियो । लिँदै गयौ । माछा लियो । ताली बज्यो । नाच्दै गयो । गीत गाए । उफ्रदै गयौ । थालमा पस्के खाँदै गयौ । सोचविहीन जिन्दगी । बुद्धिविहीन बाटो । ज्ञानविहीन विमर्श । चेतनाहीन उत्साह । अजीव प्राणी । अनौठो जन्तु । बन्दै गयौ । भन्दै गयौ । आफ्नै छाँटीमाथि । तरबार चलायौ । गोली हान्यौ । मुड्की कस्यौ । पराया माटोमा । रोपिँदै गयौ । हुर्कदै गयौ । बढ्दै गयौ । फुल्दै गयौ । फल्दै गयौ । हामी भएनौँ । अर्कै भयौ । हुँदै रह्यो । एकपटक सोचोस् । साँच्चै सोचोस् । के भयौ ? कहाँ भयौ ? कता भयौ ?

लौ आयो । दौड्दै आयो । नयाँ वर्ष । पखोस है । तपाइँ बुद्धिनुभो । थोत्रिनुभो अलिकति । पुरानिनुभो पनि । हिँडनुभो होला । खानुभो होला । मोजभो होला । गर्नेपछि गर्छन् । त्यति मात्र हैन । सक्नेले गर्छन् । चुरोमा पुगियो । पुन्याउनु भयो । मुरीमुरी धन्यवाद ।

नाम बेच्दै । कार्यक्रम सकिएलान् ।

भोज चल्लान् । पार्टी होलान् । सक्नेहरूले
गरून् । हैसियत बढाऊन् । नहड्
बडाउनोस् तपाईं । धैर्य नगुमाउनोस् ।
सकेको गर्नास् । जानेको गर्नास् । देशको
माटो । निधारमा लाउनोस् । छातीमा
टाँसोस् । गर्ने कुरा । गर्दै जानोस् । हिँड्ने
बाटो । छोट्याउँदै जानोस् । पुग्ने ठाउँ ।
सम्झ्दै जानोस् । सबैलाई शुभकामना ।
तपाईंलाई पनि । सबै नेपालीलाई ।

उनाब्वास

हामी हरूवा । हार्न जन्स्यौं । हार्न
हुक्यौं । हार्न बढ्यौं । हार्न सिक्यौं । हार्न
जान्यौं । किन हाछौं । उत्तर छैन । कसरी
हाछौं । थाहा छैन । तर हाछौं । साँचो
हाछौं । सत्य हाछौं । हार्न हाछौं । हार्न
बाँच्छौं । हार्न हाँस्छौं । हार्न नाच्छौं । हार्न
गाउँछौं । हार्न कुद्छौं । हार्न जिन्छौं ।
हार्न दौडन्छौं । हार्न रमाउँछौं । हार्न
उफ्रन्छौं । हार्न हिँड्छौं । हार्न बस्छौं ।
हार्न सुत्छौं । हार्न उठ्छौं । हार्न खान्छौं ।
भैरहेछ यस्तै । निरन्तर निरन्तर । के
भन्नु । कसो गर्नु । के सम्झनु । के
बिर्सनु । दोधारमा छु ।

केवल ईशारा । बस् त्यत्ती । आज
पर्यन्त । मज्जाले हाँस्यौं । अफै हाँस्दैछौं ।
दाँत देखाएर । किन हाँस्यौं । कसलाई
हाँस्यौं । कसरी हाँस्यौं । जान्दैनौं कोही ।
तर हास्छौं । इतिहास बोल्छ । हामी
रोबोट । अ-होटमा चल्यौं । अठोटमा
हाँस्छौं । अन्यथा निर्जिव । बोल्ल सक्दैनौं ।
देख्न सक्दैनौं । हिँड्न सक्दैनौं । त्यो
आउँछ । चुड्की बजाउँछ । आँखा
फिम्व्याउँछ । इशारा सोभ्याउँछ । हामी
हाँस्छौं । दङ्ग बन्छौं । कम्मर मर्काउँछौं ।
खुशी तुल्याउँछौं । आफू भुल्छौं । आफ्नो

भुल्छौं । त्यसलाई देख्छौं । त्यो प्रभु ।
त्यो नायक । त्यो महाननायक । त्यो
भगवान् । त्यो ईश्वर । त्यो समाधान ।
त्यो औषधी ।

यो हाडीगाउँ । यस्तै हुन्छ । जात्रा
लाग्छ । जात्रालु आउँछन् । बस्दैनन् सधैं ।
रमाइलो हेर्नुपर्छ । अचम्म देख्नुपर्छ ।
अनौठो सुन्नुपर्छ । नसोचेको भोग्नुपर्छ ।
त्यो आयो । स्वागत गर्नु । जल चढायौं ।
चमर हल्लायौं । ईश्वर मान्यौं । पूजा
गर्नु । खुट्टा ढोग्यौं । आफू बिर्स्यौं ।
आफ्ना बिर्स्यौं । निर्देश गर्नु । नाङ्गा
भयौं । एकछिन हाँस्यौं । एकछिन
रोयौं । एकछिन करायौं । एकछिन
गायौं । एकछिन नाच्यौं । भन्दै गयो । गर्दै
गयो । त्यो मुस्कुरायो । सन्तृष्ट भयौं ।
दङ्ग पन्थो । मख्ख देखियौं ।

त्यो बोलेन । हामी बोल्थौं । त्यो
हाँसेन । हामी हाँस्यौं । त्यसले सुनाएन ।
हामीले सुनायौं । आफू सुनायौं । आफ्नो
सुनायौं । बाबु सुनायौं । आमा सुनायौं ।
दाइ सुनायौं । भाइ सुनायौं । भाउजु
सुनायौं । बुहारी सुनायौं । दिदी सुनायौं ।
बहिनी सुनायौं । भिनाजु सुनायौं । ज्वाईं
सुनायौं । हलुङ्गो बन्थो । सन्तोष मान्यौं ।
त्यो मेरो । केवल मेरो । अरुको हैन ।
हुनै सक्दैन । भन्दै गयो । गन्दै गयो ।
कराउँदै गयो । आफू चिनेनौं । चिन्नै
खोजेनौं । प्रयास गरेनौं । हातै बढाएनौं ।
त्यसैले कुँजियो । डल्लो बन्थो । थुप्रो
बन्थो । कुप्रो बन्थो । पोको बन्थो ।

त्यो हाम्रो । खोपीको देवता । आस्थाको
केन्द्र । मेरो भयो । हाम्रो भयो । बाउ
गर्जे । आमाले भनिन् । दाइले सुनाए ।
भाइले थप्यो । भाउजूले थपिन् । बुहारीले
प्रष्ट्याइन् । दिदी गन्गनिइन् । बहिनीले
सुनाइ । जम्मैले पोखे । त्यो मेरो ।

विवाद चल्यो । मारपिट भयो । कुट्ने
 हाँस्यो । कुटिने रोयो । बलियोले कुट्यो ।
 निर्धाले सहयो । आमा भक्कानिइन् । बाउ
 बोलेनन् । टुलुटुले हेरे । दुवैका आँखा ।
 मलिन देखिन्थे । बाउले सोधे । दोषी
 को । म हैन । सबैले भने । पालो सके ।
 क्रमशः भने । जम्मै टकटकिए । पाखा
 लागे । छानबिन गरौं । सहमति बन्यो ।
 त्यसैलाई ल्याउने । सबैले भने । आमा
 बोलिनन् । बाउ टोल्लिए । हो ल्याउने ।
 आवाज चर्कियो । दुवै बोलेनन् । ठानेनन्
 आवश्यक ।

आमा एकिलइन् । बाबु हड्
 बडाए । मतलब राखेनन् । जेसुकै गरून् ।
 छोराहरूले भने । अँ भन्या । छोरीहरूले
 थपे । म आमा । तिनले भनिन् । म
 देश । म माटो । मलाई मार । तर
 नबेच । मलाई खाओ । मनपरी नगर ।
 अनुरोध गरिन् । आग्रह पस्किन् । छोरीहरू
 हाँसे । छोराहरू बोलेनन् । मात्र केहीक्षण ।
 मनपर्दो गरे । बाबुले भने । गुफामा बस्छु ।
 तिनले धम्क्याइन् । बाहिर निस्कन् । भन्दै
 गइन् । भन् रात्रो । ती मुस्काए ।

त्यो आयो । स्वागत गरे । ताली
 बज्यो । ती मुस्कुराए । राडी ओच्छ
 याए । पलेटी कस्यो । एकलै थियो ।
 एकलै बस्छु । विस्तारै बोल्यो । साउतीको
 भाषा । जङ्गे शैली । जङ्गे विचार ।
 जङ्गे दृष्टिकोण । क्रमशः भेटे । चड्कन
 ठोक्यो । ठोकदै गयो । तोरीको फूल ।
 एउटाले सुनायो । अर्कोले थप्यो । सबैको
 उस्तै । अचम्म लाग्यो । किन होला ।
 मुखामुख गरे । आँध्यारो मुहार । आँसुको
 बाढी । मनको पाटो । बग्न खोज्यो ।
 दिएनन् खस्न । नमज्जा लाग्यो । अनुमान
 मिलेन । एउटाले सुनायो । हो त । अर्को
 बोल्यो । सबैले सोचे । टाउको समाए ।

छातिमा छामे । विचारमा हराए । दुःख
 सकेनन् । बग्न सकेनन् । अनुभूत गरे ।

खै स्वाभिमान । खै अस्मिता । खै
 दायित्व । खै जिम्मेवारी । खै इतिहासबोध ।
 खै भविष्य । खै गन्तव्य । खै पाइला ।
 खै चिन्तन । खै दृष्टिकोण । खै मूल्य ।
 खै मान्यता । केही छैन । छँदै छैन ।
 यो हो ? यस्तै हो ? यसैको लागि ।
 रगत बग्यो । आँसु बग्यो । बेदना बग्यो ।
 विरह बग्यो । चिन्तन बग्यो । चेतना
 बग्यो । स्वर छैन । बोल्नोस् हजुर । मुख
 खोल्नोस् । किन चुपचाप । नथुन्नोस्
 आवाज । नकुँज्याउनोस् विचार ।
 बग्न दिनोस् । हिँड्न दिनोस् । पुग्न
 दिनोस् । पछ्याउन दिनोस् । आरम्भ
 होस् । शुभारम्भ होस् । बाटो छाड्नोस् ।
 विचार बनाउनोस् । विश्वास नथुक्नोस् ।
 तपाईंको कल्याण । त्यसैमा छ । पटककै
 नडराउनोस् । बाँच्न सिक्नोस् । सिङ्गो
 जीवन । सग्लो विश्वास । दगुरेको
 चियाउनोस् । पुगेको नियाल्नोस् ।

तपाईंहरू भगडिने । मिलाउने त्यो ।
 तपाईंहरू सुत्ने । उठाउने त्यो । तपाईंहरू
 लुक्ने । खोज्ने त्यो । तपाईंहरू नबोल्ने ।
 बोलाउने त्यो । घिन लाग्यो । नसुहाउँदो
 दृश्य । छ्याछ्या उफ । कसरी बुझ्नु ।
 के सम्झनु ? किन सम्झनु । कता बस्नु ।
 कता डुल्नु । कता घुम्नु । कसलाई भन्नु ।
 किन भन्नु । जम्मै विपरीत । सबै बाड्ने ।
 आँखा बाड्ने । मन बाड्ने । माया बाड्ने ।
 प्रेम बाड्ने । पिरती बाड्ने । किन यस्तो ।
 खोज्नु पर्ने । खोतल्नु पर्ने । सम्झाउनु
 पर्ने । मिलाउनु पर्ने । भन्नु पर्ने । भनाउनु
 पर्ने । तर विडम्बना । कोही सुन्दैनन् ।
 कान थुन्छन् । आँखा चिम्लन्छन् । सुन्न
 चाहन्नन् । भाग्न खोज्छन् ।

हामी निरीह । हामी पामर ।

आफ्नै विश्वास । नभएका जम्मै । आफूलाई
 नचिन्ने । आफूलाई नजान्ने । आफूलाई
 नदेख्ने । आफूलाई नछाम्ने । आफूलाई
 नभेट्नु । आफूलाई नखोज्ने । आफूलाई
 नपाउने । लौ सुन्नोस् । कस्ता हामी ।
 कस्तो परिचय । कस्तो पहिचान । कस्तो
 जीव । कस्तो प्राणी । कुन दुनियाँको ।
 कुन ग्रहको । कुन नक्षत्रको । के सुन्ने ।
 के सुनाउने । अब सोचौ । विगतबाट
 सिकौ । वर्तमानबाट सिकौ । भविष्य
 खोतलौ । खोज्नेपछि हजुर । अबेर नगरौ ।
 किमार्थ नहटौ । उठौ साँच्चै । लागौ
 बाटो । ठम्याऔँ गन्तव्य ।

देख्ने अन्धो । बोल्ने लाटो । हिँड्ने
 लङ्गडो । सुन्ने बहिरो । नबनौ अब । वर्तमान
 चिरौ । वर्तमान फोरौ । वर्तमान गोडौ ।
 वर्तमान बालौ । मसानघाट पुन्याऔँ ।
 अँह नफर्काउँ । बिन्ती गर्छु । अनुरोध
 पस्कन्छु । धरोधर्म हजुर । पुर्खाको सान ।
 पुर्खाको मान । पुर्खाको इज्जत । पुर्खाको
 गौरव । सम्झौँ एकपटक । स्वाभिमानमा
 बाँचे । त्यसैगरी हाँसे । तपाईँ नबग्नुोस् ।
 म पगिलिन् । तपाईँको देश । मेरो देश ।
 हाम्रो देश । सबैको देश ।

सिङ्गो नेपाल । स्वतन्त्र नेपाल ।
 स्वावलम्बी नेपाल । स्वाभिमानी नेपाल ।
 जातमा नबाँड्नुोस् । धर्ममा नबाँड्नुोस् ।
 सम्प्रदायमा नबाँड्नुोस् । क्षेत्रमा नबाँड्नुोस् ।
 भाषामा नबाँड्नुोस् । वर्गमा नबाँड्नुोस् ।
 लिङ्गमा नबाँड्नुोस् । सम्भावनामा बाँड्
 नोस् । सप्टेरोमा बाँड्नुोस् । सबैको
 देश । फेरि सम्झनुोस् । पुनः भन्नुोस् ।
 सङ्कुचित नबन्नुोस् । पूर्वाग्रह नबोक्नुोस् ।
 देशमा पाटी । देशमा राजनीति । देशमा
 सङ्गठन । देशमा विचार । देशमा
 दृष्टिकोण । देशमा अधिकार । अनि
 तपाईँ । अनि म । र हामी । सिङ्गो

नेपाल । स्वतन्त्र नेपाल । समृद्ध नेपाल ।
 सबैको नेपाल । नेपालीको नेपाल । भनौ
 सबैले । एउटै आवाजमा ।

पचास

विविध फूलहरू फुल्ने र फक्रने
 साहित्यिक बगैँचाको मनोरम दृश्य
 अवलोकन गर्ने आकाङ्क्षा मनभरी सँगाल्दै
 बुद्धि, विवेक र सद्भावको प्रयोग गरी
 हैसियत, शक्ति तथा पहुँचले भ्याएसम्म
 भाषासाहित्यको जगमा सूक्ष्म नै भए
 पनि कण थप्ने अभिप्रायले यस पत्रिका
 प्रकाशन आरम्भ गरिएको छ ।' आजभन्दा
 १८ वर्षअगाडि अर्थात् २०५० सालमा
 प्रकाशित प्रथम अङ्कको सम्पादकीयमा
 लेखिएको रहेछ माथिको कुरा । आज
 पनि पहिलो सम्पादकीयमा भनिएबमोजिम
 भाषा, साहित्य र संस्कृतिको जगेर्नामा
 आफ्नो तर्फबाट केही गरौँ भन्ने सोच
 पत्रिकासँग ताजै छ ।

हामी देशका सच्चा नागरिक हाँ भने
 जन्मभूमिप्रति संवेदनशील बन्नै पर्छ ।
 सबैभन्दा पहिला देश अनि मात्र म वा
 हामी भन्ने मान्यता छातीमा अङ्कित
 गराउनुपर्छ । माटोको अस्तित्व रहने भने
 हाम्रो रहने कुरै हुँदैन । त्यसैले यसको
 भलाईको कामना गरौँ । कुरामात्र हैन,
 काम गरेर देखाऊँ । आ-आफ्नो तर्फबाट
 केही न केही अपौँ । यो ऊ नभनौँ ।
 जे छ त्यही दिऊँ । नभएको नखोजौँ ।
 सबैसँग केही न केही अवश्यै हुन्छ ।
 कञ्जुस्याइँ नगरौँ । छाती खोलेर दिऊँ ।
 हामी तीन करोड नेपालीहरूको मनमा
 देशलाई मैले के दिन सक्छु ? भन्ने
 भाव उजागर हुने हो भने नेपाल आजको
 जस्तो दुर्दशामा हैन विकसित अवस्थामा

छिट्टै पुग्नेछ । यसमा कुनै सन्देह छैन । यही दिने कुरामा शक्ति र सामर्थ्य लागू हुन्छ भन्ने मत पत्रिकाले शुभारम्भदेखि बोक्दै आएको छ र हिजोदेखि आजसम्म आफ्नो तर्फबाट एक इन्च पनि टसको मस भएको छैन ।

त्यतिखेर धादिङ जिल्लाको खाल्टे गा.वि.स.स्थित श्री पञ्चकन्या निमावि (हाल मावि) मा शिक्षक थिएँ म । काठमाडौँबाट भण्डे ८० किलोमिटरको दुरीमा अवस्थित पहाडको काखमा रहेको त्यो सुन्दर शान्त र रमणीय गाउँ प्रेरणास्पद थियो । शिक्षक बनेर त्यहाँ पुगेको मेरो मनमा समाजको निम्ति के काम गर्न सक्छु होला भन्ने प्रश्नहरू उब्जिरहन्थे । लामो तर एकलो विचार मन्थनपछि पत्रिका निकाल्ने सोचको नजिक पुगेको थिएँ । अनि त्यो प्रस्ताव स्थानीय शिक्षक मित्र डम्बर ब.श्रेष्ठ र वीरगञ्जनिवासी मित्र चिरञ्जीवी गुरागाउँसमक्ष उभ्याएको थिएँ । दुवैको सद्भावका साथ २०५० को असारमा पहिलो अङ्क प्रकाशित भएको थियो । आज २०६७ को कार्तिक महिनामा प्रकाशनको ५० औँ अङ्कको सम्पादकीय लेख्न बस्दा त्यो क्षणको सम्झनाले मनमा कुतकुती लगाइरहेको छ । यतिखेर भन्नुपर्दा मित्र श्रेष्ठको द्वन्द्वमा मृत्यु भएको छ भने गुरागाउँ कार्यव्यस्तताले अलग हुनुहुन्छ । दुवैको प्रारम्भिक, सद्भाव र स्नेहप्रति पत्रिका आभारी छ । साथै उहाँहरूले बोकाउनु भएको भारी सकेसम्म अगाडि पुऱ्याउन प्रयत्न गर्ने समेत प्रण गर्न चाहन्छ ।

सामान्य तर दृढ अटोटका साथ प्रकाशनारम्भ गरिएकाले यो आजसम्म हिँडिरहन सकेको भन्ने ठम्याइ छ । काठमाडौँलाई गाली गर्दै काठमाडौँमै लिसो

टाँसिएजस्तै टाँसिने प्रवृत्तिले धेरैलाई अन्योलमा पारेको छ । काठमाण्डौँ एउटा प्रवृत्ति हो । यहाँ बस्दैमा मात्र कोही पनि सक्षम हुन सक्दैन । त्यसो भए त यहाँका सबै धेरै अगाडि बढिसकेका हुने थिए नि । एउटा कुरा के सत्य हो भने यहाँ बस्नेहरूले चाहना गर्ने हो भने उठ्न सजिलो पर्छ । त्यसो त उठ्न खोज्नेहरू मोफसलमै बसेर पनि अगाडि पुगेका छन् । हामीहरूमा कर्ममा भन्दा भाग्यमा र चाचुचामा बढी विश्वास गर्ने मनोविज्ञान छ । यस्तै विश्वासीहरूको सङ्ख्या अधिक भएकाले काठमाडौँले जम्मै गर्‍यो, हामी पछि पर्यौँ भन्ने मान्यता उब्जेको हो । त्यसैले 'नवप्रज्ञापन' हामी जो जहाँ जुन अवस्थामा छाँ, त्यहीँबाट उच्च मनोबलका साथ कर्मशील बनाँ भन्ने आग्रह गर्दछ ।

भ्याएजति हिँड्दै, सकेकोजति गर्दै र चिताएको ठाउँमा पुग्दै सम्भव भएसम्म यसले केही गरिरहेको छ र भोलिका दिनमा पनि यही कुरालाई आत्मसात् गर्ने प्रयत्न गरिरहने छ । साथै यथासम्भव नियमितताको र निरन्तरताको प्रयत्नमा राजधानी र मोफसललाई भेददृष्टिले हेरेको छैन । अग्रजहरूका साथ पहुँचभन्दा बाहिर रहँदै आएकाहरूलाई समेत यथोचित ठाउँ दिइरहेको छ । शुभारम्भदेखि नै ठूलालाई आदर, सत्कार र सम्मान अर्पण गर्दै पहुँचको अवसर नपाएका र अभिव्यक्तिको मौका खोजिरहेकाहरूलाई अगाडि ल्याउनु यसको घोषित लक्ष्य नै छ । पत्रिकालाई स्तरीय बनाउने नाममा सानाप्रति वा पहुँचबाहिर रहेकाहरूप्रति आँखा चिम्लिने पक्षमा यो हिजो पनि थिएन र आज पनि छैन, निश्चित छ, भोलि पनि रहने छैन । यसमा 'नवप्रज्ञापन'

सन्तुष्ट छ र सबैको साथ पनि उपलब्ध छ । काठमाडौँ प्रवृत्ति देशको जुनसुकै भागमा बसेका भए पनि सुखसुविधा प्राप्त गरिरहेकाहरूसँग छ । तिनीहरू आफ्नो त्यो सीमारेखा नाघ्न सक्दैनन् र चाहना पनि गर्दैनन् । आफूलाई कसैले नछोओस् तिनीहरूको कामना हुन्छ । नवप्रज्ञापन त्यो आवरणभन्दा बाहिर छ र सधैँ बाहिरै बस्ने सोच राख्छ ।

यहाँ सहयोग, प्रेम र सद्भाव अत्यन्तै महँगा छन् । पाउन कठिन छ । तर उपदेश सस्तो छ, जसले पनि दिन्छ । यसले आजसम्म जे-जति उपदेश पायो, ती सबै नापेको भए सयौँ घैला भरिन्थ्यो होला, तर दुःखको कुरा नापिएन । आज थकथकी लागिरहेको छ । वर्ग, जात, क्षेत्र, धर्म, लिङ्ग र वर्णका वरिष्ठदेखि कनिष्ठसम्म सबैवाट सहजै जुनसुकै समयमा पाउन सकिने सजिलो वस्तु भएको छ त्यो । 'नवप्रज्ञापन'ले त्यो नचाहेरै पनि पाएको छ । नखाजेरै पनि पाएको छ । राख्ने ठाउँ नहुँदा पनि पाएको छ । प्राप्त कुरा छोड्न पनि भएन, अन्यौलमा छ । तपाईँसँग केही सुभाउ छ कि ?

हो, जति पटक पायो लिई नै रहेको छ । लिइरहेको छ । त्यो अर्थात् उपदेश अनि सल्लाह किनेर मात्र पाइने वस्तु भइदिएको भए कति रमाइलो हुन्थ्यो होला । तर बिडम्बना हामी कहाँ यो निःशुल्क पाइन्छ । भोलि उपदेश, सुभाउ, सल्लाह र परामर्श खोज्नुपर्ने, माग्नुपर्ने र किन्नुपर्ने दिन आइदिए कस्तो हुन्थ्यो होला ? तपाईँ पनि एकपटक सोचोस् त !

यो सम्भव भएसम्म नियमितताको पक्षमा छ अर्थात् मासिक, द्वैमासिक,

त्रैमासिक, चौमासिक, अर्धवार्षिक वा वार्षिक जे सर्तमा निस्कन लागेको हो, त्यसैअनुसार जानुपर्छ भन्ने दृष्टिकोण राख्छ । कथित स्तरीयताको नाममा, मोटो र ठूलोको आडमा सीमित मानिस, जो पहुँचमा छन्, उनीहरूको वरिपरि नाच्ने सोच यसले कहिल्यै राखेन । सानो भए पनि धेरैको हातमा पुग्न सकोस्, थुप्रैले पढ्नु, सदावहार कामना छ । यति उतिको सीमारेखा कोरेको छैन । सकेको, जानेको र भ्याएको गर्ने हो, यसमा यो स्पष्ट छ । जम्मै आफैँले गर्छु भन्ने पनि सोच्दैन र मैले नगरे सखाप हुन्छ भन्ने पनि ठान्दैन । गर्ने सबैको काम हो र सबैमध्ये म पनि एक हो, तसर्थ सकेजति गर्दै बाँकी अरूको जिम्मा भन्ने ठान्दछ ।

नेपालको जेठो पत्रकारिता, साहित्यिक पत्रकारिता हो । यसको इतिहास झण्डै १३० वर्षको छ । तर आज पनि यो व्यवस्थित हुन सकिरहेको छैन । किन ? उत्तर छैन । दिने अधिकारिक व्यक्तिहरू पनि छैनन् । देश छ । पार्टीहरू छन् । नेताहरू छन् । भाषण गर्छन् । स्वार्थ भजाउँछन् । सपना बाँड्छन् । बिस्कन हाल्छन् । देश भन्छन् । सत्ता भन्छन् । भक्ता खान्छन् । जनता भन्छन् । राजनीति फलाक्छन् । हामी सुनिरहेछौँ । सुन्न विवश छौँ । ताली पड्काइरहेछौँ । बाध्य छौँ । आफ्ना छैनौँ । अरूका छौँ । इसारामा नाचिर हेछौँ । चटकेले डोऱ्याएको बाँदरजस्तै । त्यसकोपछि लाग्ने केटाकेटीजस्तै ।

पत्रपत्रिका निस्कँदैछन् । आ-आफ्ना रहरमा । मनभित्रका इच्छाहरूमा । को, कहाँ । के, कति । कसले, किन ? सम्बन्धित निकाय मौन छ । अभैँ भन्ने हो भने चिन्तन गर्ने खास निकाय

छैन । लामो प्रयत्नपछि प्रेस काउन्सिलले साहित्यिक पत्रिकालाई पनि वर्गीकरणमा पार्यो, २०६४ र २०६५ मा । २०६६ को परिणामको अन्तपत्तो छैन । यति नै हो । साहित्यिक पत्र पत्रिकाको मूल्य के हो ? मान्यता के हो ? यो कसरी हिँड्नुपर्छ ? राज्यले यसबाट के अपेक्षा गरेको छ ? यसले देश निर्माणमा कस्तो भूमिका खेल्न सक्छ अर्थात् राज्यको दृष्टिकोण के हो । उत्तर कतैबाट प्राप्त हुन सकिरहेको छैन । भेटघाटको अनौपचारिक गफगाफमा कसैले केही भन्यो होला, तर राज्यको आधिकारिक धारणा पाइन्न । साँच्चै राज्यले नै औपचारिक तबरले बोल्नुपर्छ । अहिलेसम्म कसरी हिँडियो र अब कसरी हिँड्नुपर्छ, अवधारणा आउनुपर्छ ।

अर्को कुरा देशले सेवा सुविधा दिन्छ भने अपेक्षा पनि राख्नुपर्छ । हाम्रो अवस्था त कस्तो छ भने जहाँ जसले जसरी गरे पनि हुन्छ । नामको आवश्यकता पर्छ, नाम दियो भयो । देशभित्र के कस्ता पत्रपत्रिका निस्कन्छन्, तिनले समाजलाई अग्रगतिर लगेका छन् कि अधोगतिर, अहँ मतलब छैन । भोलिको पिँढीले सही मार्गतिर पाइला चालेको छ कि कुमार्गतिर, खै लेखाजोखा भएको ? प्रश्न केवल साहित्यिक पत्रपत्रिकाका निम्ति मात्र हैन । विदेशी अश्लील पत्रपत्रिका हाम्रो बजारमा देखिन्छन् । निरीक्षण गर्ने जिम्मा पाएका व्यक्तिहरू मौन छन् । त्यसले पार्ने असरको खोजी गरिएको छ ? छैन भने किन गरिँदैन ? सबै कानमा तेल हालेर बस्ने, यो कस्तो अनौठो परिवेश ? यसको जिम्मा त पक्कै कसै न कसैलाई होला तर खै त खोजबिन भएको ? के यसका निम्ति अर्को आन्दोलनकै आवश्यकता

पर्ने हो ?

कुसीका निम्ति देशलाई बन्धकीमा राख्नेहरूले सोच्नुपर्ने हो, मैले शासन गर्ने देशको अवस्था कस्तो छ र कतातिर गैरहेछ ? मानिसहरूको जीवनवृत्ति, मूल्य-मान्यता र अवस्थामा कसरी विचलन भैरहेको छ ? विकास र परिवर्तनका नाममा भित्रिएको विकृतिले मान्छेहरूलाई कुन हालतमा पुर्याएको छ ? अगाडि बढ्ने बाटाहरू किन अवरूद्ध छन् ? हामी कहाँ छौँ र जान खोजेको स्थान कुन हो ? पुग्नका निम्ति गरिएको प्रयत्न र हिँड्दा आउने अपठेरा कस्ता हुनेछन् । यी कुराहरूमा प्रशस्त चिन्तन मनन हुनुपर्ने हो, तर आजसम्म भएजस्तो लाग्दैन ।

तिनीहरू सबै थोक सत्तामा मात्र देखिरहेछन् । सत्ताका अन्ध पूजारीहरूले बुझ्नुपर्ने कुरा के हो भने सत्ता सधैं कसैको पेवा रहिरहँदैन । तसर्थ सत्ताभन्दा बाहिर पनि जीवन छ र बाँच्न सकिन्छ । तर बिडम्बना हामी हारिरहेका छौँ सत्तास्वार्थीहरूसँग । हिजोदेखि आजसम्म देश हारोस्, जनता हारून्, सत्तास्वार्थीहरूलाई कुनै चासो रहैन । व्यक्ति व्यक्तिलाई टुक्राएर भए पनि सत्ता आवश्यक छ, त्यसका अन्धभक्तहरूलाई । यसै गरिरहेका पनि छन् ।

सम्भवतः यसैले होला साहित्यिक पत्रकारिता हिजोदेखि आजसम्म रहरै रहरमा बाँचिरहेको । भोलिका सत्तासीनहरूले यसको आवश्यकता बोध गरी उचित बाटोतिर लाग्न सहयोग गर्छन् कि, अहिलेलाई यही अपेक्षा राखौँ ।

यहाँ रहरैरहरमा साहित्यिक पत्रकारिता अगाडि बढिरहेको सन्दर्भ माथि उठेको छ । त्यही रहरैरहरको मेसोमा यसको पनि प्रकाशन सुरु भएको हो, वि.सं. २०५० सालदेखि । बेला-बेलामा

थकाइ मादैं आजसम्मको यात्रा तय गरेको छ । भोलिको यात्रा कहाँसम्म भनेर किटान गर्न कठिन छ ता पनि सकेसम्म हिँड्ने लक्ष्य २०५० को प्रथम अङ्कका बेला जे जस्तो थियो, २०६७ को ५० अङ्कको प्रकाशन अवसरमा पनि उस्तै छ । हिजो पनि यसो गर्ने, उसो गर्ने भनेर तामभामका साथ हल्ला गर्दै प्रकाशनको साइत जुराइएको थिएन र आज पनि त्यस्तो स्थिति छैन । साह्रै ठूलो महत्वाकाङ्क्षाका साथ नआएकोले सकेको गर्ने र भ्याए जति हिँड्ने विचारमा कायम छ ।

तपाईं हामीले सोचेर मात्र नहुने रहेछ । यस विषयमा राज्य बोल्नुपर्छ तर बिडम्बना ऊ मौन छ । भाषा साहित्यको श्रीवृद्धिमा उसको अपेक्षित संवेदनशीलता छैन । यहाँ विदेशी पत्रपत्रिका विना अवरोध आउन सक्छन्, तर हाम्रा पत्रपत्रिका भारतका नेपाली बहुलक्षेत्रमा समेत निर्बाध रूपमा पुग्न सक्दैनन् । फेरि आफ्नो भाषासाहित्यको विकासमा नेपाली नै बाधक ठान्नेहरू पनि छन् । तर विदेशी पत्रपत्रिकाको विपक्षमा कतैबाट आवाज निस्कँदैन । आफ्नी आमालाई राम्रीछन् भन्नुपर्दा अर्काकी आमालाई नराम्री भन्नु पर्दैन, नवप्रज्ञापनको उद्घोषण हो यो । कस्तो निरीहता तपाईंको, मेरो र उहाँको ? हामी टुलुटुलु हेरिरहेछौं विवशतापूर्वक । बोल्नु पर्ने हो, सकिरहेका छैनौं, किन ? प्रश्नको उत्तरसमेत अप्राप्य छ । तपाईंसँग छ त ?

१-४९ को यात्रामा हजारौं श्रष्टा महानुभावहरूका रचनाहरू प्रकाशित भएका छन् । यसरी आफ्ना अमूल्य रचनाहरू उपलब्ध गराएर सहयोग गर्नुहुने सम्पूर्ण समादरणीय लेखक महानुभावहरूमा

यो हृदयदेखि नै आभार व्यक्त गर्दछ । यसले आजसम्म कसैलाई पारिश्रमिक दिएको छैन र अब पनि तुरुन्तै दिन सक्ने अवस्था छैन । तर यसको मतलब कहिल्यै दिन सक्दैन भन्ने चाहिँ होइन । यदि सरकारले साहित्यिक पत्रकारिताप्रति आफ्नो जिम्मेवारी बोध गर्दै सकारात्मक सोचले अगाडि बढाउने बाटो पहिल्यायो भने अवस्था सुधिन कठिन पनि छैन । सुरुमा त वितरणका निम्ति हुलाक दर्तामा देखिएको समस्याको समाधान र नियमित विज्ञापनका लागि सरकारी पहल अत्यन्तै आवश्यक छ ।

समाचारमूलक र साहित्यिक पत्रकारिताबीच विषयगत भिन्नता भएकाले राज्यले यी दुवैलाई अलग अलग पाटोबाट हेर्नुपर्छ । दुवैलाई एउटै कोटीमा राखेर हेर्ने हो भने त्यो सन्तुलित दृष्टि हुनै सक्दैन । त्यसकारण जिम्मेवार सम्बन्धित निकाय यस विषयमा संवेदनशील बन्नै पर्छ । यदि साहित्य आवश्यक छैन भने पनि राज्यले बोल्नुपर्छ । उसले निरर्थक भनेर घोषणा गरेको कुरालाई हामीले निरन्तरता दिइरहनुपर्छ भन्ने छैन । ऊ बोल्थो भने हामी त्यस्ता काममा लागेकाहरू फेरि आफ्नो कामको मूल्याङ्कन गरेर अगाडि बढ्ने छाँ । हामीले गरेको काम देशको निम्ति आवश्यक नै हो भने बाटाका अफठेरा असजिला हटाउन तुरन्तै पहल हुनुपर्छ ।

प्रारम्भका केही अङ्क प्रज्ञापनका नामबाट प्रकाशित भएपछि यो नवप्रज्ञापन भएको हो । तत्कालीन सूचना विभागको मौखिक अनुमतिमा नाम जुराएको यसले अलिपछि नामको अगाडि 'नव' उपसर्ग राख्न बाध्य हुनुपर्थो । कामै गर्ने हो नामसँग केको लेनदेन भन्ने निष्कर्षका

साथ यसले पाइला रोकेन । बीचबीचमा यदाकदा अल्मलियो, तर कहिल्यै भुसुक्क निदाएन र गति धीमा नै भए पनि हिँड्न छाडेन । साँच्चै लगातार हिँडेको भए अझ धेरै अड्क प्रकाशित हुन्थ्यो, तर कछुवाको चालमा हिँडेकाले आजको यो समयमा यस अवस्थामा आइपुगेको हो ।

हिँड्ने क्रममा २९ अड्कको प्रकाशनपछि यो केही समय निन्द्रामा पऱ्यो अर्थात् थकाइ मेटाउनतिर लाग्यो । ऐले उटेको छ र फेरि प्रकाशनको बाटो समातेर आजको अवस्थामा आइपुगेको छ । २९ अड्कको प्रकाशनपछि यो करिब-करिब निदाएको अवस्थामा थियो । 'वर्षको एक अड्क मात्र भए पनि निकाल्नुस्', आदरणीय साहित्यकार श्यामप्रसाद शर्मा र वरिष्ठ साहित्यिक पत्रकार दाजु रोचक घिमिरेले निकै पटक भन्नुभयो । यसैगरी वरिष्ठ समालोचक डा. केशवप्रसाद उपाध्यायको पनि त्यस्तै राय थियो । दाजु ध्रुव घिमिरे र अग्रज गोपीनाथ रिजालज्युको सल्लाहसमेत त्यस्तै रह्यो । साहित्यकार मित्र श्रीओम श्रेष्ठ रोदनको पनि पत्रिका सकेसम्म नरोकियोस् भन्ने विचार थियो ।

यसै क्रममा वरिष्ठ कथाकार माया ठकुरीको हौसला, उत्साह र प्रेरणास्पद निर्देशन तथा सहयोगी भावनाले नवप्रज्ञापनलाई अगाडि बढ्न हौस्यायो । अगाडि जाने कि नजाने ? कसरी जाने ? किन जाने ? जस्ता विविध प्रश्नहरू मनभित्र सल्बलाइरहेका बेला उहाँबाट प्राप्त उपयोगी निर्देशन र सुभाउले हिँडिरहन प्रेरित गर्‱यो । त्यति मात्र हैन, अफठ्यारो, असजिलो बाटोबाट निर्भीकतापूर्वक हिँड्दा त्यसबाट प्राप्त आनन्दले मनलाई अझ उमडिगत तुल्याउँछ भन्ने उहाँको भनाइले

अगाडि हिँडिरहन प्रेरणा प्राप्त भयो । अनि नवप्रज्ञापनले आँट गर्‱यो । दोधारमा रहेको मनस्थितिलाई एकोहोऱ्यायो । त्यसैले यो आजको अवस्थामा आइपुगेको छ ।

साहित्यकार कृष्णप्रसाद पराजुली, निर्माही व्यास, बूँद राना, डा. जीवेन्द्रदेव गिरी, भागीरथी श्रेष्ठ, डा. लक्ष्मणप्रसाद गौतम, सनत रेग्मी, माधव काफ्ले, नेत्र एटम, सुकुम शर्मा, प्रमोद प्रधान र कृष्णप्रसाद घिमिरेलगायतका आदरणीय व्यक्तित्वहरूको सान्निध्यता र उत्साही मनहरूले पनि यसलाई आफ्नो बाटो हिँडिरहन बल प्रदान गरेको छ । उहाँहरूको हौसला र सहयोगी भाव तथा उपयोगी मार्ग निर्देशनलाई यसले कहिल्यै भुल्न सक्दैन ।

नारायणीका पद्य स्रष्टाहरू, नारायणीका गद्य स्रष्टाहरू, गजल विशेष, गीत विशेष र बाल्यकालीन संस्मरण पहिलो भाग (यसमा ५५ वर्ष उमेर कटेका विभिन्न क्षेत्रमा महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउनुभएका ५६ व्यक्तिहरूका १५ वर्षको उमेरभन्दा पहिलेका बाल्यकालीन संस्मरण समाविष्ट छन्) विशेष अड्कका रूपमा प्रकाशित भएका छन् । यिनीहरूको सबैतिरबाट स्वागत पनि भएको छ । आगामी दिनमा बाल्यकालीन संस्मरण दोस्रो खण्ड, गजल, कविता, कथा, लघुकथा, बालसाहित्य र साहित्यिक पत्रकारितालाई पनि विभिन्न अड्कमा विशेषका रूपमा प्रकाशित गर्न सके हुन्थ्यो भन्ने सोच छ । सम्भव भएसम्म त्यतातिर पाइला बढ्नेछ भन्ने कुरा आदरणीय प्रबुद्ध पाठकहरूलाई नवप्रज्ञापन अनुरोध गर्दछ ।

वर्तमानमा यसमा सहयोग गर्ने मनकारी साथीहरूको समूह नै छ । उहाँहरूमा रहेको उत्साह, जाँगर र केही

गरौं भन्ने भावले यसलाई हौसला प्रदान गरिरहेको छ । यसको उन्नति र प्रगतिमा विश्वास गर्दै यस अङ्कसम्म वरिष्ठ एवं आजीवन सदस्य बनिदिनुहुने २० जना सदस्यहरूप्रति आभार प्रकट गर्नु यो आफ्नो कर्तव्य सम्झन्छ । बाराबाट प्रकाशित भइरहेको साप्ताहिक स्वावलम्बीका सम्पादक/प्रकाशक गणेश रिजाल, मित्र पाण्डवराज कार्की, यशु श्रेष्ठ र सुधन पौडेलको सहयोगले यसलाई काममा अर्थात् प्रकाशनमा अभै सक्रियताका साथ लाग्न प्रेरित गरिरहेको छ । पत्रिको उन्नतिमा उहाँहरू दत्तचित्त हुनुहुन्छ र यसको उन्नति उहाँहरूको पनि सपना भएको छ । त्यसैले उहाँहरूलाई जति नै धन्यवाद दिए पनि थोरै हुन्छ ।

यसैगरी अधिल्ला अङ्कहरूमा आवरण चित्र बनाएर सहयोग गरिदिने विभिन्न चित्रकार मित्रहरूलाई विशेष सम्झना गर्दै यस अङ्कको आवरण चित्र बनाइदिने चित्रकार भीष्म केसीलाई हृदयदेखि नै सम्झना गर्नु यो आफ्नो कर्तव्य सम्झन्छ । यस्तै लामो समयदेखि पत्रिकाको टङ्कन कार्यमा सक्रिय प्रमोद पाण्डे मुरीमुरी धन्यवादको पात्र हुनुहुन्छ ।

जनमैत्री क्याम्पस कुलेश्वरबाट स्नातक तेस्रो वर्षका छात्रा सीता भण्डारीले २०६५ सालमा 'नवप्रज्ञापन (१ देखि २० अंक) को नेपाली साहित्यमा योगदान' विषयमा अनुसन्धान गर्नुभएको छ । उहाँलाई पनि यो धन्यवाद दिन चाहन्छ ।

यो अङ्कमा हामीलाई शुभकामना लेखेर उत्साहित तुल्याउनु हुने प्रेस काउन्सिल नेपालका अध्यक्ष श्रीनारायण शर्मा र नेपाल साहित्यिक पत्रकार संघका अध्यक्ष श्री रोचक घिमिरेज्यूप्रति नवप्रज्ञापन आभारी छ ।

गत वर्षको प्रेस काउन्सिलको वर्गीकरणमा यो 'ख' श्रेणीमा परेको थियो । तसर्थ प्रेस काउन्सिलप्रति पनि आभारी छ ।

साहित्यिक पत्रपत्रिकाको सहायतार्थ संस्कृति मन्त्रालयद्वारा उपलब्ध नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठानद्वारा वितरण गरिएको सहयोग यसले पहिलो पटक प्राप्त गरेको छ । विगत १८ वर्षअघि प्रकाशन थाल्दा यस किसिमको सहयोग प्राप्त होला भन्ने अपेक्षा गरेको थिएन । काम गर्दै जाँदा सहयोग पनि हुँदो रहेछ । यो रकमलाई यसको स्तरवृद्धिमा लगाउने प्रण गर्दै सम्बन्धित निकायलाई धन्यवाद दिन चाहन्छ ।

र, अन्त्यमा पत्रिकालाई आजको अवस्थामा ल्याइपुन्याउन आ-आफ्नो स्थानबाट गच्छेअनुसार सहयोग र सद्भाव राखी विभिन्न तवरले सघाउने तर यहाँ नाम उल्लेख गर्न छुटेका सबैमा कोटीकोटी नमन गर्दै सके जति गर्ने र भ्याएजति हिँड्ने प्रणका साथ आगामी दिनमा पनि यथास्थानबाट यथोचित सहायता उपलब्ध भैरहने छ भन्नेमा यो आशावादी छ ।

एकाउन्ट

डाँडाको छेउ । एउटा मान्छे । शून्य सौंभ । च्यापेर एकान्त । खुल्ला आकाश । स्वप्निल तरङ्ग । फूलछ छातिमा । जिन्दगीको पाटो विचित्र खोकिलो । उसको मन । हौंस्न खोज्दैछ । सिङ्गो खोलो । बगिरहेछ निरन्तर । रोकन खोज्नेहरू । भगीरथ प्रयासमा । अस्ति थिए । हिजो थिए । आज छन् । भोलि हुनेछन् । एउटा परम्परा ।

त्यो मान्छे । अर्थात् ऊ । घोट्लिदै
थियो । बाले भने । काकाले सुनाए ।
मैले देखेँ । देखेको सत्य । मान्ने पन्यो ।
मान्नु थालेँ । मान्दैछु अचेल । तपाईंहरूको
दृष्टिकोण । सिङ्गो सोच । मूल मान्यता ।
तपाईंको दृष्टान्त । पृथक होला । त्यो
सत्य । त्यो यथार्थ । मान्नेपर्छ ।

परिवर्तनको पाटो । त्यसले रोज्यो ।
मसक्क आँट्यो । जिल्लिए धेरै । अगाडि
हेन्यो । हिँड्न थाल्यो । पछाडि फर्केन ।
हिँडनु पर्छ । केवल भन्यो । छुट्नेहरू
छुटे । त्यो हिँड्यो । बाटो समात्छु ।
गन्तव्य भेट्टाउँछु । यथार्थ पैल्याउँछु ।
सत्य अँगाल्छु । भन्दै गयो । धेरैले सुने ।
मुखामुख गरे । बाटो पछ्याएनन् । केवल
हेरे । अनौठो माने । त्यो रोकिएन ।
हिँड्दै गो । त्यो थाकेन ।

दशकौं पछि । त्यो भेटियो । एउटा
भट्टिपसल । काँचको गिलास । त्यसले
भन्यो । तपाईं मान्छे । परिवर्तनको पक्ष ।
हिजो भन्नुहुन्थ्यो । तर आज । मेरा
आँखा । भ्रम होइन । सतोसत होइन ।
धरोधर्म हजुर । आत्माले सराफ । भुठो
बोल्दिन । भाव छड्कँदैछ । विचार
गल्दैछ आस्था ओइल्लिँदैछ । उम्लन
खोज्छ । रोकछु बारम्बार हिजो रोकँ ।
आज रोकँ । तर भोलि । सिङ्गो प्रश्न ।
आँखा अगाडि । उभिन्छ हर्दम । भेटिन्न
उत्तर । पाइन्न सदासयता । बिचलित
विचार । उड्न खोज्छ । दबाव पस्कन्छु ।
तर्साउँछु पटक-पटक । गाह्रो पर्दैछ ।
असजिलो भइरहेछ ।

मेरो नेतो । अस्ति थियो । हिजो
थियो । अहिले छ । हेदछ मतिर । हाँस्न
खोज्छ । बोल्न खोज्छ । दोधारमा छु ।
अस्तिको आचरण । हिजोको चिन्तन ।
सिङ्गो धुर्त्याई । अचम्मको फट्याँई ।

आँखा अगाडि । नाच्छन् घरीघरी । अस्ति
ललकान्यो । हिजो दुखायो । मन
जलायो । रोए धेरै । मजाले दुःखे ।
सामेली थियो । मेरो वर्तमान । बजियाको
दिन । आउला कहिले । खुबै सोचेँ ।
मजैले गमै । सोच्दै गएँ । भाकल गरे ।
आफ्नै मनसँग । आफ्नै तनसँग ।

सुदिन आउँछ । उज्यालो हुन्छ ।
घाम लाग्छ । बादल हट्छ । गाउँ हाँस्छ ।
समाज हाँस्छ । राष्ट्र हाँस्छ । तपाईं
हाँस्नुहुन्छ । सबै हाँस्छन् । हाम्रो यथार्थ ।
हाम्रो सत्य । खोजेको बाटो । लिएको
उद्देश्य । चाहेको ठाउँ । पुग्ने लक्ष्य ।
त्यही एउटा । उनी भन्थे । म सुन्थेँ ।
अरु हुन्थे । टोल हुन्थ्यो । गाउँ हुन्थ्यो ।।
तर आज । उनी छैनन् । उनको विचार ।
भाङ्गिरहेछ मजाले । उनी मारिए ।
हामी रोयौं । धेरै रोए । सहिद भए ।
हामीलाई सुनाइयो । ताली बजायौं ।
मुन्टो हल्लायौं । शीरको श्रद्धा । मनमा
राख्यौं । आँखामा फुलायौं ।

मन उचालियो । आस्था फैलियो ।
विचार लहराए । उनको सपना । सिंगो
कल्पना । साकार पार्नुपर्छ । हामीलाई
भनियो । हामी लाग्यौं । सकेको गन्यौं ।
मन फुलायौं । विचार गोड्यौं । मलजल
गन्यौं । कर्तव्य बन्यो । बन्दै गयो ।

तर आज । विपरित काम । उल्टो
दिशा । हिँडाउन खोज्दैछन् । धेरै पटक ।
उपदेश दिए । सल्लाह पस्के । आदर्श
पोखे । विचार धुलमुलियो । तिनी लखराए ।
हामी अडियौं । उनलाई हेन्यौं । खिस्स
हाँसे । आँखा जुधे । मज्जाले लजाए ।
हाम्रा आँखा । जुध्दै थिए । तिनले भारे ।
अनुहार मलिन । सोच्यौं हामीले । खुइस्य
गरे । थुचुकक बसे । उट्न सकेनन् ।
बोल्न सकेनन् । हामी हिँड्यौं । तिनी

उठेनन् । सफल भएनन् ।

उसको वर्तमान । चाकडी सम्राट । अस्ति उताथ्यो । हिजो धरमरायो । आज आयो । विचार बदलछु । पुरानो त्याग्छु । नयाँ राख्छु । गनाउने फाल्छु । बाटो समाल्छु । पुरानो ज्ञान । परिमार्जन गर्छ । सम्मानको माला । प्रण गरैँ । कान समाएँ । मज्जाले भन्यो । उठबस गन्यो । उसले देख्यो । तिनीहरू हाँसे । ज्ञानको आधारमा । कामको मूल्याङ्कन । कमाण्डर चुनियो । करले स्वीकारे । बाध्यताले माने । अध्याय टुङ्गियो ।

बदलिएको समय । फेरिएका परिवेश । अस्तिको काम । हिजोको काम । छाड्नै सकेन । चाकरी भित्र । डुब्दैछ मजाले । विचमा तिनी । निरीह आँखा । खोज्दैछन् हेर्न । छैन सकेका । गर्दैछन् प्रयास ।

बाउठन

यतिखेर हामी नयाँ वर्षको सङ्घारमा आइपुगेका छौँ । ऊ हामी सबैको मुहार च्याउन व्यस्त छ । शुभकामनाका शब्दहरू साट्ने मनसुवा बोकेर मानिसहरू आ-आफ्ना दैलोमा उभिएका छन् । वर्ष सकिएकोमा आफ्ना दुःख पनि सकिएको महसुस गर्नेको ठूलै लर्को पनि भेट्न सकिन्छ । जेहोस्, धेरैतिर आशा फुलेको, फूलन खोजेको, विश्वासले अगाडि बढ्ने चाहना राखेको स्थितिको सृजना भइरहेको परिवेश महसुस गर्न सकिने अवस्था छ ।

हामी नयाँ संविधान बनाउने क्रममा छौँ । त्यसको निम्ति ६०९ प्रतिनिधि छानेर पठाएको भण्डै तीन वर्ष बित्योभन्दा पनि हुन्छ । काम के कति भयो, उनीहरूले

आ-आफ्ना जिम्मेवारी पूरा गरे गरेनन् त्यो हेर्न बाँकी छ । जिम्मेवारी बहन गर्न नसक्नेहरूको कसरी मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने हो वा जनताको आँखामा ती कसरी प्रतिविम्बित हुनेछन्, विचारविमर्श र बहस गर्ने समय हुन लागिसकेको छ । आवश्यक समयमा उचित मूल्याङ्कन हुनैपर्छ ।

शिक्षकको मूल काम पढाउने, डाक्टरले बिरामीहरूको उपचार गर्ने, माफ्रीको यात्रुहरूलाई वारिपारि तार्ने, ड्राइभरको गाडी चलाएर मानिस तथा वस्तुहरूलाई गन्तव्यमा पुऱ्याउने, न्यायाधीशको काम न्याय दिलाउने, प्रहरीको काम आमजनताहरूलाई शान्तिसुरक्षा प्रदान गर्ने, सैनिकको देशको सुरक्षा गर्ने, कर्मचारीहरूको तोकिएको काम छिटोछरितो गरेर जनताको सेवा गर्ने हो तर उनीहरूले तोकिएको काम गरेनन् भने के हुन्छ ? तपाईँ कल्पना गर्नुस् । कल्पना मात्र हैन सोच्नुस् त गम्भीर भएर, त्यस्तो अनुमान गर्नु सक्नुहुन्छ तपाईँ ?

हामीले संविधान बनाउने जिम्मा दिएर, भरपोषण तपाईँ हामीले तिरेको राजस्वबाट हुने गरी पठाएका ६०९ जना सभासदहरूको जम्बो टोलीले यथासमयमा संविधान बनाउन सकेन भने के होला ? जे गर्न पठाएको हो त्यो नगरी अन्यत्र समय बर्बादी गर्नेहरूलाई के भन्ने, के गर्ने ? माफ्री, शिक्षक, प्रहरी, सैनिक, न्यायाधीस, कर्मचारी तथा डाक्टरहरूको जस्तै जिम्मेवारी हैन उनीहरूको ? कि ठूलाले जे गरे पनि हुन्छ ? सबै नेपालीले गम्भीरतापूर्वक सोच्ने बेला आइसकेको छ ।

जीवनलाई सकारात्मक आँखाले हेरौँ, आफूमा भएका कमीकमजोरी

पहिचान गरी सकारात्मक बाटोतिर पाइला बढाऔं । संसारमा कोही पनि सबै जान्ने हुँदैन । अनि केही नजान्ने पनि कोही छैन । तपाईंमा पनि प्रशस्त सम्भावना छ । त्यो सम्भावना खोज्ने जिम्मा तपाईं आफ्नै हो । मैले खोजेर हुँदैन । भनि दिन सकिन्छ तर त्यसलाई लागू गर्ने व्यक्ति स्वयम् तपाईं नै हो । यसकारण मोजमज्जा, ऐसआराम र रामरौसमा जीवनको महत्वपूर्ण समय खेर नफाल्नुोस् । उन्नति र प्रगतिमा लगाउनुोस् । अमूल्य जीवन फेरि पाइन्छ पाइन्न थाहा छैन । त्यसैले अहिले पाएको बेलामा सही सदुपयोग गरौं । आफ्नो लागि मात्र हैन देशका लागि पनि सोच्नुपर्छ । समय महत्वपूर्ण हो, तपाईं हामी गौण हौं ।

नयाँ वर्ष साँच्चै नयाँ जोश बोकेर आओस् । उमङ्ग बोकेर आओस्, उत्साह/हौसला बोकेर आओस् । केही गरौं-गरौं लाग्ने अटोट बोकेर आओस्, बितेको वर्षभन्दा धेरै काम, असल काम, उपयुक्त काम गर्ने प्रण प्रत्येक नेपालीले गर्न सकून् भन्ने शुभेच्छा नवप्रज्ञापन परिवार तथा सम्पादक/प्रकाशकको नाताले म मेरो व्यक्तिगत तर्फबाट पनि गर्दै नेपाली भनेर आफूलाई गर्व गर्ने कामको थालनी गरौं सबैमा यही शुभकामना व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

त्रिपन्न

नागदुङ्गाको फेदी । एउटा चियापसल । चार-पाँच जना ग्राहक । एउटी पसल्ली । बेच्दैछे चिया । साना बच्चाहरू । गर्दैछन् यताउति । मेरो मन । हिजोका कुरामा । खोज्दैछ पुग्न ।

एउटा प्रश्न । त्यसले गन्यो । भेटिएन उत्तर । खोज्ने प्रयत्न । भए निकै । छरपस्ट आँखा । खजमजिएको परिवेश । विभाजित आशा । क्षत-विक्षत तन्द्रा । नखुलेको आकाश । पोखिएको धरती । अजीर्ण चिन्तन । बोक्नेहरूको जमात । बोकाउनेहरूको जमघट । तँछाड-मछाड परिस्थिति । असोचनीय परिवेश । हराएको भाव । अस्वभाविक प्रश्न । अविभाजित मन । छातिभित्र विश्वास । न बागमती । न विष्णुमती ।

त्यसको स्वर । सबले सुने । चिया पसले । मज्जाले हाँस्यो । स्वास्नी डराई । रूल्लटुल्ल भए । केटाकेटी जम्मै । "तपाईंको मान्यता । तपाईंको विचार । सुन्दर आहाल । तपाईंको आदर्श । तपाईंको जीवनदर्शन । तपाईंको मूल्यमान्यता । तपाईंको आरोह-अवरोह । तपाईंको सोचाइ । जम्मै त्यही । तपाईंका साथीहरू । तपाईंका आफन्त । छैनन् पृथक । तपाईंको पार्टी । तपाईंको सरकार । छँदैछैन फरक । दुःख नमान्नुोस् । चिन्ता नगर्नुोस् । जम्मै उस्तै । ड्याडको मुला ।" विलिम तान्यो । धुँवा उड्यो । त्यो हाँस्यो । सोध्यो मलाई । कस्तो लाग्यो ।

प्रतिप्रश्न गन्यो । निरूत्तर बनें । भ्याउँदिन रे । पछि अरे । त्यसो नभन्नुोस् । बिन्ती गर्छु । हात जोड्छु । आग्रह पस्कन्छु । मात्र एकदिन । भाका नराख्नुोस् । आजको आजै । अहिलेको अहिल्यै । कृपया नभाग्नुोस् । एकपटक सोच्नुोस् । समाधान हैन । समस्या हो । नलगाउनुोस् थुप्रो । फाल्दै जानोस् । कल्याण त्यसैमा । हवस् हजुर । मेरो अनुरोध । तपाईंको मर्जी ।

मलाई भन्यो । तपाईंलाई भन्छ । सबैलाई भन्यो । भन्दै गयो । नगर्नुोस्

चिन्ता । साँचो कुरा । तपाईं हामी ।
आहाल विचार । आहाल मान्यता । बोकी
हिँड्छौं । आफू राम्रो । आफ्नो राम्रो ।
आफू योग्य । आफैं सक्षम । यही सोच ।
भेटिन्छ सबैतिर । अस्ति सुन्नोस् । हिजो
सुन्नोस् । आज भोग्नोस् ।

चियाको पैसा । उसैले तिन्थो ।
मान्दै मानेन । अनि भन्थो । "तपाईंहरू
दृष्ट । तपाईंहरू पापी । तपाईंहरू
स्वार्थी । तपाईंहरू जाली । तपाईंहरू
फटाहा । विध्वंसका अनुयायी । कुरुपताका
पक्षपाती । अन्धकारका समर्थक ।" रिस
उठ्यो । आँखा तरै । त्यो हाँस्यो । वास्तै
गरेन । अचम्म लाग्यो । आँखा जुधे ।
गर्धन समातै । त्यो बोलेन । फेरि हाँस्यो ।
प्रतिवाद होला । सोचाइ मेरो । फेल
भयो । गलत भन्थो । कोही आयो । बीचमा
पस्यो । एकएक चड्कन । पायौं दुवैले ।

ओइरिए मानिस । भरियो चियापसल ।
क्रुद्ध त्यो । गयो पर । म काठमाडौं ।
"म महानगर । म राजधानी । म देश ।
देशको मुटु । आस्थाको टुक्रा । सिङ्
गो परिचय । देशभित्र । देश बाहिर । म
बागमती । म विष्णुमती । मेरो स्वच्छता ।
मेरो पवित्रता । मेरो सुन्दरता । फिर्ता
चाहियो । बेस्सरी चिच्यायो ।" भल्याँस्स
बनें । भ्रसङ्ग भएँ । जमिरहेछ बागमती ।
जमिरहेछ विष्णुमती । तपाईं अभै । हाँस्दै
हुनुहुन्छ । मज्जाले हाँस्नोस् । हाँस्दै
जानुहोस् । तपाईंको संवेदना । कुहिएको
छ । कुहाउँदै जानोस् ।

वैतण

साहित्यकारद्वय गोविन्द भट्ट र
केवलपुरे किसान हालै दिवङ्गत
हुनुभएको छ । उहाँहरूको निधनले नेपाली

साहित्यमा अपूरणीय क्षति पुगेको छ ।
दुवै स्रष्टाहरूको नेपाली भाषा साहित्यको
अभ्युत्थानमा अतुलनीय योगदान छ ।

रौतहटको माटोमा जन्मिएका स्रष्टा
भट्ट स्रष्टा र द्रष्टा दुवै हुनुहुन्थ्यो भने
धादिङ्को माटोका उपज किसान स्रष्टा
हुनुहुन्थ्यो । दुवै जनताको जनभाषामा लेख्ने
लेखक हुनुहुन्छ । आजीवन भाषासाहित्यको
उन्नतिमा लागिपरेका उहाँहरू सरकारबाट
भने सधैं उपेक्षित नै रहनुभयो । आफन्तहरू,
आसेपासे, भोले, भण्डे तथा डण्डेहरूको
निम्ति राज्यको ढुकुटी रित्याउन पछि
नपर्ने कुनै पनि सरकारको आँखामा
उहाँहरू कहिल्यै पर्नुभएन । नेपाली भाषा
साहित्यको उन्नतिमा उहाँहरूले पुऱ्याउनु
भएको योगदानको कतै कसैले मूल्याङ्क
कन गरेन ।

सत्ता स्वार्थमा रूमलिरहेका
हाम्रा राजनीतिक दलहरूबाट त्यस्तो
अपेक्षा गर्नु पनि निरर्थक थियो ।
सायद त्यसैले होला उहाँहरू आशावादी
कहिल्यै पनि हुनुहुन्थेन । त्यो त राज्यले
स्वयं सोच्ने कुरा हो । मूल्याङ्कन
गर्नुपर्ने कुरा हो । स्रष्टाहरू स्वाभिमानी
हुन्छन् । स्वाभिमानलाई तिलाञ्जली दिएर
बाँच्नुलाई उपयुक्त सम्झँदैनु । त्यो
अत्यन्तै महत्वपूर्ण पक्ष पनि हो । तसर्थ
अप्टयारा, असजिला र कठिन दिनहरूमा
पनि उहाँहरूले हात पसारुं भएन ।
त्यो कुरा राज्यले आफैं बुझ्नु पर्थ्यो ।
अभै भन्नुपर्छ उहाँहरूबाट दीक्षितहरूले
राज्य सत्ताको हालिमुहाली चलाइरहेको
समयमा पनि उचित मूल्यांकन हुन
सकेन भने अरु बेला कहिले हुन्छ ? '
तँ आउँदा मोही पाइनस, बुहारी पठाइदे
दूध दिउँला' भन्ने उखान चरितार्थ हुन्छ
यो सन्दर्भमा ।

मृत्यु टारेर टार्न नसकिने वस्तु हो । सम्भवतः त्यसैले होला हाम्रा अग्रज भट्ट र किसान आज हाम्रो माफ हुनुहुन्न । तर, उहाँहरूले गरेको कामलाई अनुशरण गर्दै देखाएको बाटो हिँड्नेहरूको सङ्ख्या ठूलै छ । सत्ता र निजीस्वार्थमा रमाउनेहरूले नसम्भे पनि उहाँहरूको विचारलाई भन्याङ बनाएर माथि पुग्नेहरूले वास्ता नगरे पनि अर्थात् गुन नदेखे पनि उहाँहरूको विचारलाई मन पराउने, आँखामा राख्ने र आत्मसात गर्नेहरूको सामान्य नेपाली जनतामा विशाल लाम छ । सशरीर हाम्रो माफ उहाँहरूको उपस्थिति नरहे पनि विचार, भावना, दृष्टिकोण र सादापन भने हाम्रै आँखा अगाडि सदा रहिरहनेछ । कसैले चाहेर पनि मेटाउन सक्दैन । हाम्रा पाइला पाइलामा उहाँहरू रहिरहनु हुनेछ । र, अगाडि बढ्न सदा प्रेरित गरिरहनु हुनेछ । अग्रजहरूले देखाएको बाटोमा अगाडि बढिरहेको 'नवप्रज्ञापन' उहाँहरूको आत्माको चीरशान्तिको कामना गर्दछ ।

पचपन्न

हामी अपेक्षी । गरिरह्यौ अपेक्षा । सदियौ—सदियौ । भनौ सम्भवतः । हजुरबाले गरे । बाले गरे । जागरूक वर्तमान । हामी गर्दैछौ । तपाईं पनि । ऊ पनि । तिनी पनि । उनी पनि । सबै सबै । निरीह वर्तमान । डिस्स हॉसिरहेछ । उठ्छ रिस । तर पनि । गर्दैछु थामथुम । सायद तपाईं । गर्नुहोला त्यस्तै । सिङ्गो वाध्यता । अस्पष्ट चिनारी । बोक्दैछ कालो । अँध्यारो मन । खोज्छ पोखिन । गर्दैछु छेकथुन । के

भर । हुन्छ त्यसको । तपाईं भन्नोस । खोल्लोस मुख । देखेको भन्नुस् । यथार्थ बोल्लोस । साँचो ओकल्लोस् ।

कति नबोल्ने । किन नबल्ने । कसरी नबोल्ने । अँ, साँची । त्यो कुरा । दुख्छ छाति । बाँउडिन्छ मन । लरबरिन्छन् आँखा । दर्फरिन्छ मुट । स्वाभिमानी हामी । पराक्रमी हामी । परिश्रमी हामी । पुरुषार्थी हामी । वीर हामी । बहादुर हामी । निर्भिक हामी । कर्तव्यपरायण हामी । कर्तव्यनिष्ठ हामी । उत्साही हामी । उमङ्गीत हामी । योध्दा हामी । निस्वार्थी हामी । स्वामिभक्त हामी । प्रभुभक्त हामी ।

बाँसुरी बज्छ । हामी नाँच्छौ । इसारा गर्छ । हामी बोल्छौ । ओढ्ने दिन्छ । हामी सुत्छौ । सिट्टी बजाउँछ । हामी उठ्छौ । बाटो औल्याउँछ । हामी कुद्छौ । ऊ अन्हाउँछ । हामी गछौ । सन्तोष मान्छौ । प्रफुल्लित बन्छौ । उत्साहित देखिन्छौ । उद्दैन प्रश्न । तेर्सिन्न प्रतिप्रश्न । हो, किन ? अँ, कसरी ? कसका लागि ? कहिले सम्म ? हो, त । छँदैछैन नि । खै उत्तर । कसरी समाधान । उही भद्रगोल । त्यही गन्जागोल । उस्तै अस्पष्टता । कति बोक्ने । कहिलेसम्म बोक्ने । कसरी बोक्ने । हरहमेसा मन । उठाउँछ प्रश्न । तर उत्तर । अँह, भेटिन्न । कोही दिदैन । सबै राख्छन् । त्यही खाल्टो । भर्छन सधैँ । भरिनुपर्ने त । तर पनि । सधैँ अपुरो ।

हामी हुतिहारा । हामी अशक्त । हामी पानीमरुवा । हामी डरछेरुवा । हामी निमेकी । हामी खेताला । हामी अविवेकी । हामी कर्तव्यच्युत । हामी अदुदर्शी । हामी अस्पष्ट । हामी विभक्त । मेरो ठहर । मेरो सोच । मेरो विचार । मेरो चिन्तन । मेरो दृष्टिकोण । विमति राख्नोस ।

मेरो कुरा । मान्नास भन्दिनै । तपाईं स्वतन्त्र । तपाईं सार्वभौम । तपाईं पूर्ण । त्यसो भए । गर्नुभयो के । खै आधार । खै प्रमाण । कुन सार्वभौमिकताको । कुन स्वतन्त्रताको । कुन पूर्णताको । तपाईंको आदर्श । तपाईंको बुजुग्याई । राख्नुस गोजीमा । सेफमा राख्नुस् । ढुक्क हुनोस् । एकलै भन्नोस् । एकलै हाँसोस् । सफलता मान्नुस् । मनको कल्पना । मनको भावना । घिउसँग खानोस् । सन्तोष लिनोस् । मज्जाले बस्नोस् । बस् त्यति । हैन भने । देखाउनुोस् पहिचान । खोज्नुोस् चिनारी । बेला आयो । यो समय । उपयुक्त परिस्थिति । आवश्यक दृष्टिकोण । खोल्नुोस् ताल्वा । नगर्नुोस् बन्द । सोध्नुभा हो । मेरो कुरा । छैन पृथक । फोर्सो आदर्श । अँह देखाउँदिन ।

म आकाङ्क्षी । तपाईं आङ्काक्षी । हामी आकाङ्क्षी । त्यो आयो । सपना बाङ्यो । म लोभिएँ । तपाईं लोभिनुभयो । सबै लोभिए । आफू बन्यो । आफ्ना बनायो । बाटो लाग्यो । त्यही क्रममा । अर्को आयो । पछि लाग्यौं । त्यही गर्नुँ । पहिलोले भैं । क्रम रोकिएन । सपना बाङ्नेहरू । आईरहेछन् पुनः । जातको नाममा । वर्गको नाममा । धर्मको नाममा । रङ्गको नाममा । क्षेत्रको नाममा । भाषाको नाममा । लिङ्गको नाममा । तर पनि । हाभ्रा समस्या । बसिरहेछन् गजधम्म ।

आफै उठौं । आफै बोलौं । आफै गरौं । आफै हिँडौं । आफै बुझौं । आफै टेकौं । अति भयो । अरुको भर । नपरौं अब । सबथोक छ । त्यसैले भन्छु । अरुको ईसारा । छोडौं बोक्न । विश्वास च्यापौं । आस्था बालौं । बाटो खनौं । माटो पन्छाऔं । ढुङ्गा फालौं । सुन्दर बाटो । सत्य भविष्य । सुन्दर भविष्य । साहास

जुटाऔं । आफ्नो पराय । पराय आफ्नो । सोच्दै नसोचौं । प्रण गरौं । सिङ्गो खुट्टा । टेकेर हिँडौं । हिँडेर टेकौं ।

दृष्टान्त

"स्याबास सर्वोच्च ।" त्यसले भन्यो । मैले बुझिन । प्रश्न तेस्यै । आँखाको भाषा । सम्भवतः बुझेन । मतिर फर्कियो । त्यो चौतारो । बरपिपलको छायाँ । थरिथरिका मानिसहरू । आ-आफ्ना उद्देश्य । प्रत्येक गन्तव्य । पुग्ने ठाउँ । देखिने परिदृश्य । बुझिने भाव । पाइने दृष्टिकोण । कोही हारेकाहरू । कोही जितेकाहरू । केही उत्साहित । केही निरुत्साहित । पृथक जिजिविषा । बोकेर काँधमा । हिँड्नेहरूको लर्कन । भोग्दैछ यो । डाँडाको चौतारो ।

चिहाउँछु चारैतिर । दौडन्छन् आँखा । खोज्छन् विचार । विश्वासको बटुलो । कोही व्यस्त । कतिपय ध्वस्त । कसैलाई हतारो । कुनैलाई चटारो । कोही दुःखी । एकाध सुखी । कोही साहु । कोही भरिया । कोही पीडक । कोही पीडित । सबैका गन्थन । मनको मन्थन । मजाले सुन्छ । दिँदैन प्रतिक्रिया । हो भन्दैन । होइन भन्दैन । हुन्छ भन्दैन । हुँदैन भन्दैन । मित्रता राख्दैन । शत्रुता मोल्दैन । भरी भन्दैन । बादल भन्दैन । हिउँद भन्दैन । वर्षा भन्दैन । जाडो भन्दैन । गर्मी भन्दैन । केवल सुन्छ । टाउको हल्लाउँदैन । इशारा गर्दैन । मात्र आउनेहरूको । कुरा सुन्छ । खुसी तुल्याउँदैन । निरास पाउँदैन । हतास बनाउँदैन । सदीयौंको तपस्या । उभिइरहेछ । बसिरहेछ ।

मुसुक्क हाँस्यो । जुरूक्क उठ्यो ।

आख हल्लायो । टाउको घुमायो । आँखा मिच्यो । "मैले बुझिन ।" एकजनाले भन्यो । "हो त ।" अर्कोले थप्यो । "अँ-अँ ।" आवाज बाकिल्यो । मेरा आँखा । त्यतै पुगे । तथापि अडेनन् । बनेनन् समर्थ । मैतिर फर्क । राखँ खोकिलामा । दिङ्गन भाग्न । नबुझिने परिवेश । दुरूह वर्तमान । निरीह चिन्तन । हिङ्गन खोज्यो । बोकेर अभिलाशा । बसेन पर्खेर । तर चौतारो । हिङ्गेन कतै । हुनसक्छ त्यसैले । तपाईँ जानुहुन्छ । म जान्छु । ऊ जान्छ । बोल्दैन चौतारो । हेरिरहन्छ निर्निमेष । सिङ्गो यात्रा ।

"लाज टोकुवाहरू । विचारका पाखण्डीहरू आस्थाका बगेरेहरू विश्वासका खहरेहरू । दृष्टिकोणका ङगरेहरू । गन्तव्यहीन ढँटुवाहरू । सपना बेचुवाहरू । यथार्थ छोपुवाहरू । मपाईँत्वका भरियाहरू । माटाका काँडाहरू । स्वाभिमान फाँडाहरू । चौबाटाका साँडाहरू । नागरिकता बेचुवाहरू । स्वार्थको निमित्त । माटो टुक्र्याउनेहरू । खोकिलामा अरुको । बसेर यदाकदा । असहजता डुक्र्याउनेहरू । प्रतिगामी बाटो । पछ्याउँदै घरिघरी । बोकेर आत्मरती ।" टक्क अडियो । अचम्भित बने । आँखा सबैका । आवाज आएतिर । फरक्क फर्किए । देखिएन केही । अधिको आवाज । आफैँ हरायो । आँखा मिच्यो । मुसुक्क हाँस्यो ।

"ठीक भन्यो ।" एक बोल्थो । "हो त ।" दुईले थप्यो । "जम्मै ठीक । पूरै आवश्यक ।" तीनको प्रतिक्रिया । "तब त ।" चार हाँस्यो । सबैका टाउका हल्लिए क्रमशः । मौन वर्तमान । बोलेन एकछिन । केबल हेन्यो । हेर्दै गयो । पढ्यो भाव । विचारको पाटो । बोकेर काँध । कस्यो मुठी । निकम्मा स्वाँठहरू ।

टिनका पत्रुहरू । दाँत टोक्यो । घुमायो आँखा । हल्लायो टाउको । चिम्लियो दृष्टान्त । बोल्थो विस्तारै ।

उपस्थित हामी । ऊ उनीहरू । ती तिनीहरू । यो, त्यो । जिल्लियाँ सबै । के भन्यो । कसले भन्यो । कसो भन्यो । किन भन्यो । आफैँलाई खोज्यो । बुझिएन केही । तथापि हाँस्यो । ताली बजायो । टाउको हल्लायो । त्यसको भावमा समर्थन गर्थो । आस्था रोप्यो । फूल फुल्यो । विचार हुर्कियो । तर भेटेनौं । अहँ सकेनौं । आज पनि । छैन भेटेको ।

सन्ताउण्ण

हाम्रो नेपाल । किसानहरूको देश । बहुसङ्ख्यक जनता । कृषिमा निर्भर । खेतीपातीको याम । विचरा किसान । भारी आँखा । असहज मानसिकता । मल पाउँदैनन् । बिउ पाउँदैनन् । पानी पाउँदैनन् । औजार पाउँदैनन् । बजार पाउँदैनन् । सुभाउ पाउँदैनन् । सल्लाह पाउँदैनन् । परम्परागत पद्धति । बोकेर काँधमा । थुमथुम्याएर छाति । डुल्छन् यत्रतत्र । खियाएर पैताला । पाउँदैनन् उपलब्धि । त्यसैले छरिन्छन् । दर्फरिन्छन् हत्केला । अन्त्यमा निरासा । च्यापेर काखी । फर्कन्छन् घर । धिक्कारेर कर्म । सरापेर आफैँलाई । बाँच्ने बाध्यता । भैरहेछ निरन्तर । नमीठो विडम्बना । बाँचिरहेछ हिजोदेखि ।

उनीहरूका अगाडि । सपनाको थुप्रो । उभिएको ठिङ्ग । देखाएर दाँत । हाँस्र यदाकदा । विचरा किसान । बोकेर सपना । राखेर विश्वास । एउटा संसार । उमारेर छातिमा । कहिल्यै नबढ्ने । कहिल्यै नफस्टाउने । लक्ष्यमा पुग्न ।

नसक्ने कहिल्यै । तथापि मनले । नछाड्ने
अभिलाषा । नफर्कने पछाडि । अगाडिको
बाटो । खोज्ने हिंड्ने । लडेकाको लाम ।
पन्छाउँदै क्रमशः । दुःखको घाउ ।
पाउँ पछाडि । खोज्ने हिंड्ने । गन्तव्यको
आस । बोकेर हरहमेसा । हिंड्दै जाने ।
जाँदै हिंड्ने ।

धिव्काउँ आफूलाई । थुक्दै पुर्पुरो ।
हिंडिरहेछन् पाइला । बाँचिरहेछन् विश्वास ।
साँच्चै भोली । हुनेछ सुदिन । हाँसौला
त्यसपछि । नाँचौला पूर्णता । बनौला
सिङ्गो । खोजौला अस्तित्व । पहिरिएको
बाटो । बनाउँला सफा । कुहिएको
विचार । गरौला गोडमेल । साँचेर सपना ।
आफैमा विश्वास । बोकिरहेछन् निरन्तर ।
हिंडिरहेछन् एकोतार । कल्पनाको डोरी ।
लगाउँदै पोयो । बनाइरहेछन् बलियो ।

पाएका सपना । सजाएर छातिमा ।
गर्दैछन् सडकल्प । फुलाउँदै लालुपाते ।
उमाउँ पारिजात । गोडमेलमा चुहिएर ।
उट्दैछन् सिंगो । तिनीहरूका नाम ।
भजाउनेहरू अचेल । सत्तामा छन् । शक्तिमा
छन् । सामर्थ्यमा छन् । बलमा छन् ।
बहादुरीमा छन् । किसान पैताला । केवल
माटो । माटोको कुरा । माटोको विचार ।
माटोको मूल्य । तिनीहरू सुन्दैनन् । अँह
बुभ्दैनन् । साँच्चै हेर्दैनन् । ती भरेड ।
भरेडको काम । पर्छ आवश्यकतामा ।
पुगेपछि माथि । चढेपछि शिखरमा ।
किन सम्फनु । बिना अर्थ । किन बोक्नु ।
बस, त्यति ।

मल माग्नेहरू । बिउ माग्नेहरू । पानी
माग्नेहरू । बजार माग्नेहरू । मुर्च्छित
छन् । सडक सडकमा । दुःखित
छन् । गल्छेडामा छन् । गल्लीमा छन् ।
समग्रमा भन्दा । पीडामा छन् । सत्ताका
स्वादीहरू । खाइरहेछन् सत्ता । गरिर

हेछन् मोज । जनताको नाममा । आप्
नाको प्रगति । आफूनाको उन्नति ।
सोचिरहेछन् सदैव । तिनीहरूकै राजस्व ।
बटुलेर एकएक । थपिरहेछन् सुविधा ।
कसलाई सहायता । कसलाई सहयोग ।
दिन सक्नेमा । लम्बिन्छ सत्ता । सोचिर
हेछन् हरदम ।

लाजको प्रसङ्ग । सरमको अवस्था ।
किसान सडकमा । मलका निम्ति । बिउका
निम्ति । बहिरो सिंहदरबार । देखाइरहेछ
दाहा । कुन्तीको भेषमा । च्यापेर राजस्व ।
सुतेको उघ्राउँदै । सत्ता ठूलो । जनता
भन्याड । स्वार्थ स्वादिलो । पाटी खुड्किलो ।
फेरि सपना । सकेमा बाँड्ने । पाइन्छ
सत्ता । बहिराहरूको राज । अन्धाहरूको
साम्राज्य । कुम्भकर्ण निद्रा । सुतिरहेछन्
मस्त । घुरिरहेछन् निरन्तर ।

तपाईं हामी । जम्मै लाटा ।
जम्मै बहिरा । जम्मै खोरन्डा । जम्मै
अन्धा । जागरुक समाज । विदेशी पैसा ।
उनीहरूका स्वार्थ । मारुनी नाच । नाच्ने
हामी । गाउँने हामी । थुइय हामी । उट्ने
नसक्ने । हैन भने । बोल्दैनौं किन । किन
निरीह । प्रयास गरौं । प्रयत्न उमारौं ।
केको भद्रो ? कस्तो विवेक । केको
जागरुक । कसरी सचेत । केबल स्वार्थी ।
शून्य विवेकी । तपाईं-म । सबै-सबै ।

अन्ताउन्न

आदरणीय देशबन्धुहरू ! दशैं-तिहार
र छठजस्ता नेपालीका महान्पर्वहरू हाम्रा
घरआँगनमा टुप्लुकिने तरखरमा छन् ।
तपाईं हामी तिनीहरूको सु-स्वागतका
निम्ति आतुर पनि छौं । त्यसो हुनु वा
गर्नु हामी सबैको एउटा सिङ्गो कर्तव्य
पनि हो । हुन त त्यसबाट विमुख बन्न

पनि सकिन्छ तर त्यो परिचय विहीनता हुन्छ । वास्तवमा परिचय विहीन बचाइ अत्यन्तै कठिन कुरा हो । बाँच्न सकिन्छ, धेरै बाँचेका पनि छन् तर त्यो असहज हुन्छ भन्नेमा कुनै दुविधा रहन्न । तसर्थ, हामी लेपरिचयका साथ बाँच्ने हो भने आफ्ना परम्परा, प्रचलन, रीतिरिवाज, संस्कार र संस्कृतिका असल पक्षको जगेर्ना गर्नेपर्ने हुन्छ । त्यसपछि मात्र हाम्रो अस्मिता त्यहाँ भेटिन्छ अन्यथा कल्पना गर्न समेत कठिनाई छ ।

हामी आज अचम्मको परिस्थिति बोकेर हिंडिरहेको अवस्था छ । आफू बाँच्न खोजेको कि अरु ? छुट्याउन धौधौ छ । आफू हिंड्न खोजेको कि अरु, आफू बोल्न खोजेको कि अरु, आफू बन्न खोजेको कि अरु, आफ्नो पहिचान राख्न वा बनाउन खोजेको कि अरुको, यो सबै नछुट्टिइरहेको अवस्था छ । किन भइरहेछ यस्तो यो पनि सहजरूपमा भन्न सकिने स्थिति छैन । कसले किन दियो र कसले किन लियो यो पनि बताउनसक्ने अवस्था छैन । चारैतिर गन्जागोल व्याप्त छ । यस्तो परिवेश कहिलेसम्म रहने हो त्यो पनि किटानीका साथ भन्न सकिने स्थितिभित्र छैन ।

हाम्रा चाडपर्व मनाउने तौरतरिका तपाईं हाम्रै हो । न त यसमा पुर्खाहरूको यस्तै गर्नेपर्छ भन्ने हस्ताक्षर छ न त चाडपर्व स्वयंले यसरी मनायौं भने मात्र हुन्छ भनेर कतै वा कसैलाई भनेको इतिहास नै छ । यस्तो खाने, यस्तो लाउने, यस्तो गर्ने, यति दिने वा लिने भनेर कतै लेखिएको पनि भेटिन्न । पुर्खाकै पालादेखि आ-आफ्ना इच्छाअनुसार ती भइरहेका छन्, यसो पनि भन्न सकिन्छ, हुने पनि छन् । त्यसको सीमारेखाको

न त कतै विधि विधान छ न त कुनै शास्त्रमा नै उल्लेख गरेको देखिन्छ । बस्, आफ्नो हैसियत, गच्छे, औकात र सामर्थ्यले भ्याएअनुसार मान्ने र मनाउने कुराहरू हुन् ती ।

हामीभित्रको हटले तिनीहरूलाई बहुरङ्गी बनाएको हो । त्यो त्यागौं तिनीहरू उपयुक्त आकारमा स्वतः आइपुग्छन् । यसको निम्ति केवल आफूले आफूलाई ठम्याए पुग्छ । अरु केही खोज्नेपर्दैन । दुःखपाउन वा दौडन पर्दैन । चिन्ता लिने, भोक्रिने, निरासिने कारण पनि छैन । यी सब तपाईं हाम्रा मुख्याईं हुन् । धुत्याईं हुन् । अबुभ्रपना हुन् । कमीकमजोरी हैनन्, महान् भूल हुन् । अल्ले स्वभाव हुन् । ढोंगी प्रवृत्ति र ठालु चिन्तन हुन् । आफूलाई चिन्ने समस्या हुन् । स्वयंको अबमूल्यन गरेर परायालाई महान् ठान्ने महारोग हुन् । हो, आजसम्म तिनीहरूका कुनै पनि उपचार छैनन् र भविष्यमा वा यथाशीघ्र होला भन्ने कल्पना गर्न सकिने ठाउँ पनि छैनन् ।

साना-साना बालबच्चा र परिवारका सदस्यहरूका नाम लिएर हाम्रा महान् संस्कृतिलाई बिटुल्याउने, ढोंगी बनाउने, अरुको देखासिकीमा रमाउने, आफ्नो केही नदेख्ने वा आफ्ना जम्मै खोटो देख्ने अरुका पूरापुर राम्रा ठान्ने अनि आफूभित्रको तागत, सामर्थ्य, सत्य, निष्ठा, बल, सामूहिकता, सौहार्दता, सामाजिकता र सहिष्णुता केही नदेख्नेहरू नै हाम्रा महान् शत्रु हुन् । तिनीहरूलाई बेलैमा चिन्नुपर्छ । चाडपर्वहरूलाई हैसियत र गच्छेअनुसार मनाउनुपर्छ त्यो नै हाम्रो पहिचान हो । त्यो काम तपाईंबाट पनि सुरु गर्न सकिन्छ । त्यसैले नआत्तिनोस् ५ भन्दा पहिले ४, ३, २ र १ हुन्छ । १

तपाईं बन्नोस् । अरूको लहलैमा लागेर नबहकिनोस् किनकि सक्नेले घोडा चढे भनेर नसक्नेले धुरी चढनु कुनै पनि हालतमा राम्रो हुँदैं होइन ।

अन्त्यमा तपाईं, तपाईं भएर बोल्नोस्, तपाईं भएर हाँस्रनोस्, तपाईं भएर हिँड्नोस्, तपाईं भएर गर्नोस् भन्ने कामना गर्दै विजयादशमी, शुभदीपावली, नेपाल सम्बत्, इद र छठपर्वको सुखद् अवसरमा नवप्रज्ञापन परिवार सम्पूर्ण नेपालीहरूको उन्नति र प्रगतिको कामना गर्दछ ।

उनान्साठी

हामी केवल लिइरहेछौं । के, किन र कसरी यसको कुनै पनि परवाह छैन । यही छ बिडम्बना !, कसले के दिँदैछ, किन दिँदैछ र कसरी दिँदैछ, लेखा जोखा हुनुपर्ने हो । विचार विमर्श गर्नुपर्ने हो । बडो अचम्मको छ स्थिति । आजसम्म हामीले आफूलाई माग्ने चिन्तनधाराबाट माथि उठाउनै सकेनौं । प्रयास पनि गरेनौं । मात्र माग्यौं र मागिरह्यौं । आँखा चिम्ल पारेर । खोजेनौं आफूलाई । छामेनौं आफ्नोपन । मनमस्तिष्कको वरिपरि पुगेनौं कहिल्यै । छोपिएको वा सुषुप्त अवस्थाको साहस, उत्साह र उमङ्गलाई पाता कस्यौं अनि थाल्यौं हात पसारन । अरूले जे दिएपनि हात थाप्यौं तर त्यसो गर्नु भन्दा पहिले हुन्छ किन हुन्छ भन्ने चिन्तन गरेनौं ।

त्यसो त त्यो काम अगुवाहरूको हो । बाटो देखाउनु पर्ने । आस्थामा विश्वास घोलेर पिलाउनु पर्ने । विचारको जङ्घार तर्न सिकाउनु पर्ने । बाटो हिँड्न नजाने ताते ताते गरेर भए पनि हिँड्न प्रेरित गर्नुपर्ने तर दुर्भाग्य हामीले त्यस्ता अगुवा पाउनै सकेनौं ।

जो आए, माग्ने चिन्तन लिएर आए । जसले विचार अगाडि ल्यायो, त्यसमा पनि पराय रिभाउने र आफू निहुरिने भन्दा फरक आउनै सकेन । पराया संस्कृति, संस्कार, परम्परा, रीतिरिवाज, प्रचलन, सबैको हार्दिक स्वागत गर्नु । हाम्रो सबै नराम्रो भन्ने मान्यताले राज गर्नु । हिजोदेखि आजसम्मै जसका सिता खाई, उसैको गीत गाई भन्ने बनाइ चरितार्थ भएको छ । माग्नेले अरूले जे दिएपनि त स्वीकार गर्ने पत्थो । त्यसैले, बिना अवरोध धेरै कुरा अरूकै सिक्नुपर्छ । पितापुर्खाका त्याग, योगदान तथा मूल्यमान्यतालाई तिलाञ्जली दिई रह्यौं । आत्मसम्मानमा चोट पुऱ्यायौं र त्यो क्रम वर्तमानमा पनि यथावत छ । आफूलाई खोतल्ने प्रयास कतैबाट भएन । सम्भवतः आवश्यक ठानेनौं । त्यसैले त नगरेका हौं । बेलायत, कार्ल मार्क्स, कैजर विलियम र नेपोलियन बोनापार्टहरू समेतले चिनेको पुर्खाहरूको ताकत तिनेका सन्तान हामीले कहिल्यै चिन्न सकेनौं । परख गर्दै गरेनौं । परायहरूले धेरै चिने । त्यसैले प्रयोग गरे । प्रयोग भयौं, त्यो अर्को पाटो । तर उनीहरूले चिनेकै हो । त्यसो त नढाँटी भन्दा वर्तमानमा पनि त हामी प्रयोगै भइरहेका छौं । तर आजका हामी आफूसँग जे छ, त्यसलाई उपयोग गर्न सकिरहेका छैनौं । जे छैन, त्यसैमा चिन्तन गरिरहेछौं । ए बाबा ! भएको कुरा लिएर अगाडि बढे हुन्न ? भएको वस्तु बिक्री गरेर नभएको किन्दा भैहाल्छ नि । तर हामी केवल अरूको निम्ति भड्किरहेछौं ।

यो चाहिँ ध्रुव सत्य हो कि हामी हिँड्न खोजिरहेछौं । खोजी रहेको मात्र हैन, हिँडिरहेका पनि छौं तर गन्तव्यहीन

हिँडाई । कहौं पुने हो । के गर्ने हो । कसरी गर्ने हो । कुनै मार्गचित्र छैन । तथापि पाइला बढाइरहेछौं । हिँडाई आफ्नो तागत, हैसियत, औकात र उद्देश्यले नभै अरूको इसारामा भैरहेछ । यथार्थ हो, आफ्नालाई विश्वासमा लिनुपर्छ भन्ने सोच हामीमा छँदैछैन । मात्र परायालाई स्वस्ती गरेर उसैको इसारामा निरन्तर चालिरहेछौं पाइला । किन गर्दैनौं आफैँलाई र आफ्नालाई विश्वास ? छ त तपाईँसँग गतिलो वा तार्किक उत्तर ? केवल प्रश्न छ । आस्था-विश्वास फतफती भरिरहेछन् कुहिएर अनि तपाईँ हामी हारिरहेछौं इतिहासको लामो कालखण्डदेखि ।

वर्तमान पनि हाम्रो हातमा छैन । प्रश्न नगर्नुहोला, उत्तर तपाईँलाई थाहै छ । छैन भन्न पाउनुहुन्न । यदि भन्नु भयो भने तपाईँले आफूलाई चिन्नु भएको छैन वा जानीबुझी बुझ्न पचाउनु भएको छ । मेरो विचारमा तपाईँले भन्डा र डन्डालाई पाखामा राखेर एकछिनका निमित्त भएपनि स्वतन्त्र नागरिक वा नेपाली सम्भेर पाँच मिनेट ठन्डा दिमागले सोच्नु भयो भने सही उत्तर पाउनु हुनेछ । पाइन भन्नु भयो भने कि त आफैँलाई ढाँट्दै हुनुहुन्छ वा बुझ्न पचाउँदै हुनुहुन्छ । फेरि भन्न पाउनुहुन्छ त्यो तपाईँको अधिकार हो । मेरो थप बनाइ केही छैन । यहाँको नैसर्गिक अधिकार हो तथापि आत्मसम्मानमा भने पक्कै चोट लगाउँदै हुनुहुन्छ । क्षमायाचनासहित यति चाहिँ भन्छु है, माफ गर्नुहोला ।

साठी

आज २०७० साल, वैशाख महिनाको १ गते आइतबार । अर्थात् नयाँ वर्षको

पहिलो दिन । राज्यको घोषणामा सरकारी विदा । तपाईँको मन उमङ्ग, उत्साह र खुशीले चुलिएको होला । स्वभाविक पनि हो । नयाँ वर्षले नयाँ अटोट बोक्नुपर्छ । जिम्मेवारी उचाल्नुपर्छ । विचार सँगाल्नु पर्छ । विश्वास काँधमा राखेर खोज्नुपर्छ गन्तव्य । कल्पनामा पौडन छोडेर बनाउनुपर्छ जीवनको यथार्थतामा आधारित उचाई । कर्तव्य सँगालेर हिँड्नुपर्छ नविन क्षितिजको खोजीमा । खोजी नै त हो प्राप्ति । त्यसले जीवन देखाउँछ, विचार सिकाउँछ, विश्वास उमाछ र प्रेरित गरिरहन्छ सुन्दर धरतीको निर्माणमा ।

म पुरानो वर्षलाई काखमा राखेर नयाँ वर्षको घरामा चुर्लुम्म डुबेको छु । कस्तो होला नयाँ वर्ष ? के गर्ला ? के देला ? के भन्ला ? के फेरिएला ? के थपिएला ? आशैआशमा बाँच्न विवश नेपालीहरूलाई कस्तो भरोसा बाँडला ? बाँच्ने सिङ्गो अभिलाषा बोकेर विदेशी भूमिमा भौतारिन विवश मनहरूलाई उपलब्ध गराउने उत्साहको डोरी कस्तो होला ? अस्थिरताको खेतीमा रमाउने र माटोलाई पेवा सम्भेर सम्पूर्ण नेपालीहरूलाई गुमराहमा राख्ने थोरै मान्छेहरू कसरी प्रस्तुत होलान् ? थाललाई खैजडी सम्भेर बजाउनेहरूको पछि लाग्दै तिनीहरूका इच्छित चाहनाभित्र आफू बिसर्ने हामी नेपालीको बानीमा सुधार कहिले आउला अर्थात् हामी हामी भएको समय कस्तो होला ?

नयाँ वर्षको आगमनमा उत्साहित भएर पुरानोलाई काखबाट हटाउने अटोट भित्र डुब्दै सोचिरहेको छु के आजको सरकारी विदा सबैतिर छ ? मजस्तै विदा बिताउने बहानामा सबै स्वप्निल संसारको कल्पनामा उडिरहेका होलान्

? अहँ, छैनन् । किसानहरू विदामा छैनन् । यातायात मजदुरहरू विदामा छैनन् । सुरक्षार्कर्महरू विदामा छैनन् । गृहिणीहरू विदामा छैनन् । भरियाहरू विदामा छैनन् । आम नागरिकहरू विदामा छैनन् । यथार्थ हो, सबै विदामा छैनन् र हुँदैनन् पनि । उनीहरू आ-आफ्ना काममा व्यस्त छन् । विदा के, किन र कसरी, कति, कसलाई र कहिले ? छिनोफानो तपाईं हाम्रो मनमस्तिष्कमा छैन । बस्, पाइयो सङ्गठित सङ्घसंस्था वा राज्यको कर्मचारीका नाताले । किन दिइन्छ, के गर्ने, कस्तो गर्ने, कसरी गर्नेजस्ता प्रश्नहरू तपाईं हाम्रा मुटुभित्र उम्रदैनन् । सकारात्मक वा नकारात्मक दुवै पक्षलाई छातिमा घोली दही मथेर नौनी निकालेभैं निकाल्नु त पर्ने हो तर खै, कतै र कसैबाट पनि प्रयास भइरहेभैं लाग्दैन ।

जीवनलाई यात्रा र यात्रालाई जीवन मान्ने हो भने संसारका मानिसहरू अनगिन्ती हिंडे । हिंड्नेहरूले मनग्गे पाए । प्रशस्त भेटे । अभै खोज्ने प्रयास जारी राख्नेको भेट्ने क्रम पातलिएको र टुक्रिएको छैन । अनि तपाईं हामीले केही पाएनौं साँच्चै हो । तर यो पनि सत्य हो कि हामीले कहिल्यै खोजेनौं । खोजेको भए पाइन्थ्यो । खोज्नेले पाएको हो । नखोज्नेले केही पनि पाएको छैन । कहिल्यै पाउँदैन पनि । यसर्थ खोजी ठूलो कुरा हो । आउनुहोस् मिलेर खोजौं, पक्कै पाइन्छ । खोज्नेहरूले पर्याप्त सोचे । प्रचुर कल्पना उमारे । विचारका पर्खालमा उडे । आस्थामा पखेटा चलाए । आवश्यकता महसुस गरेजति गमे । प्रतिक्रियालाई निरन्तरता दिए । सम्भवतः विश्वासको पाटो त्यो नै हो र त्यसैलाई जीवनमा

घोल्न सकिन्छ ।

तिनीहरू, आस्थाका तह पार गरेर पुगे कसैकेस्रामा । छामे परिधिको निरन्तरता । आँट बोकेर मनमा तय गरे गन्तव्य । दीयो सल्काएर विचारमा हिंडे अठोटका भीरपहराहरू । माटो बोकेर छातिमा विचरण गरे ब्रम्हाण्डको । विगत, वर्तमान र भविष्यको कोरेर रेखाचित्र । विभाजित बने बिन्दुबिन्दुमा । तिनै ठोस र तरल, विशाल र अणु, कल्पना र यथार्थ, विश्वास र वितृष्णा सबैतिर पुगे । साँच्चै हो, अहिले पनि कर्तव्य बोकेर आँखामा गरिरहेछन् विश्वपरिक्रमा । अठोट अड्याएर काँधमा नियाली रहेछन् शान्त क्षितिज । अनि यो पनि हो, आस्थाको डोरी बाटेर लाइरहेछन् पोयो । तर तपाईं हामी गुडुल्कीइरहेछौं, अरिमोठेजस्तै आफू बाँचेको स्थानलाई पूर्ण संसार ठानेर । कतै नपुगेको नहिंडेरै हो । यसकारण हिंड्ने प्रयास गर्नु वा हिंड्ने तयारी गर्नु नै आजको पहिलो आवश्यकता हो र हुनुपर्छ पनि ।

हामी वर्तमानमा पनि विभाजित मानसिकताको कैदी बनेर खोजिर हेछौं नभेट्नुने यथार्थ । पक्कै हो, थातथलामै रमाउनेहरूले कहिल्यै भेट्नुदैनन् त्यसलाई । इच्छाशक्ति कैद गरेर मन भित्र पुगिन्न कतै । यसकारण हाम्रा पाइला कुँजिएका छन् । विचार उठ्न सकिरहेको छैन । आस्थामा रोपिएको फूलमा सिँचाइ अनि मलजलको व्यवस्था हुन सकिरहेको छैन । त्यसैले फूल फूलेको छैन र तपाईं हामी विश्वासमा रमाउन सकिरहेका छैनौं । हाम्रा पाइला चाहेरै कुँज्याएका हौं, तपाईंलाई सहमत-असहमत हुने दुवै अधिकार छ । थोत्रो अहंलाई चढाएर काँध आँखा समानताको

नारामा तरङ्गित बनिरहेछ । भ्रमको मोहजालमा रमाइरहेछौं । भ्रम सत्य होइन र त्यसले बाटो देखाउन पनि सक्दैन तर मनमस्तिष्कहरूमा माथिका प्रश्नहरूको न सवाल छ, न त जवाफ नै । विगतबाट पाठ सिकेर वर्तमानको यात्रा तय गर्न सक्नु नै सुन्दर पक्ष हो र त्यसैका निम्ति सदैव तन्तयार रहनुपर्छ । अनि त्यसबाट शिक्षा लिने कि नलिने ? सकारात्मक तथा नकारात्मक पाटाहरू के-के हुन् र हुन सक्छन्, यो सोचमा पनि ध्यान दिनु आवश्यक छ । जीवन सिकाइ हो र हाम्रा पलप्रतिपल सिकाइमा छन् भन्ने सत्यलाई आत्मसात गर्ने हो भने यसको राम्रो हेक्का राख्नुपर्छ । केवल वर्तमानमा मात्र रम्ने-रमाउने र त्यसैलाई सबैथोक ठान्ने हो भने हामी कतै पुग्दैनौं, मात्र बन्नेछौं नदीको घुमाउनेमा अड्किएर कतै पुग्न नसकिरहेको वस्तुमात्र ।

स्पष्ट विचार, सकारात्मक सोच, उपयुक्त र सान्दर्भिक चिन्तन तथा दिशानिर्देशका साथ अगाडि बढ्न सकिएन भने कुहिराको काग बनिने निश्चित छ । नबन्ने हो भने सुस्पष्ट मार्ग तय गर्ने पर्छ । हो, यसमा कुनै दुविधा छैन कि अलमलियौं वा बाटो बिराएर भौँतारियौं भने धरातलका गन्तव्य नभएका प्राणीभन्दा बढी केही हुन सक्दैनौं । घर भनौं वा गाउँ र देश, अरुको पूर्ण इशारामा बन्न सक्दैन । यदि त्यो बनेछ भने उसकै हुनेछ अर्थात् जुगौंजुग त्यसकै इशारामा चलनुपर्नेछ । हाम्रो कदापी हुन सक्दैन । तपाईं हामी तपाईं हामी नै बन्ने कि त्यसको इशारामा चल्ने यन्त्रमानव यो नै आजको प्रमुख सवाल हो । छिट्टै वा आज भोलि नै छिनोफानो गर्नुपर्ने विषय पनि हो यो । बेलामा नपुगेको होस

र खेलमा हारेको पैसालाई एउटै कोटीमा राख्नुपर्छ । तपाईं उभिनु भएको पाइला मुनिको एकचिन्टी माटो निधारमा लगाई आँखा चिम्लिएर एकक्षण सोचोस् त, एक खिल्ली चुरोटमा समेत बिक्री हुन तन्तयार तपाईं हामीले आफ्नो जिम्मेवारी कति पूरा गर्नु ? त्यो जिम्मेवारी पूरा गर्नका लागि केही गर्नुपर्छ कि पर्दैन ? हामी र हामीले विश्वास गरेका मान्छेहरू कति हाम्रा वशमा छन्, सोच्नुपर्ने आजको प्रमुख सवाल यही हो । तपाईं आफ्ना नजिककाहरूलाई यो प्रश्न सोध्न सक्ने आँट गर्नुहुन्छ ?

बालसाहित्य विशेषाङ्क प्रकाशित गर्ने सोच बन्नुभन्दा अगाडि मनमा प्रश्नहरू उब्जे । बालसाहित्य के हो ? कस्तो हुन्छ ? कसरी लेखिन्छ ? किन लेखिन्छ ? पाठक कस्ता हुन्छन् ? विधाहरू के-के हुन् ? औचित्य र उपादेयता कसरी पुष्टि गर्न सकिन्छ ? आवश्यकता किन पर्छ ? सकारात्मक पक्ष के हो ? खोज्ने क्रममै माथिका प्रश्नका उत्तरहरू फेला पर्न थाले । बालबालिकाको रुचि, ग्रहणशीलता, अवस्था उनीहरूका अनेकौं पक्षको विकास तर्फ सचेत र उमेरजस्ता विभिन्न पक्षलाई ख्याल गरेर लेखिएको साहित्य बालसाहित्य हो । अन्यका भैं यसका पनि विधाहरू हुन्छन् । १५-१६ वर्षसम्मको उमेर समूह यसका पाठकहरू हुन्छन् । बालसाहित्य ठूला बालबालिकालाई र स्वयं बालबालिकाले लेखेको दुवैलाई भनिन्छ । उनीहरूलाई यथार्थताको पाटो हिँडाउन, देखाउन, बुझाउन, सिकाउन र उत्साहित गर्न बालसाहित्य लेखिन्छ ।

बालसाहित्यको परिचय दिने क्रममा अन्वेषक प्रमोद प्रधान लेख्छन्- दुई

भिन्नाभिन्नै अर्थबोध गराउने शब्दहरू बाल र साहित्यको संयुक्त रूप नै बालसाहित्य हो । यसरी संयुक्त भएपछि यसले एउटा छुट्टै विशिष्ट अर्थ दिन्छ । बाल भन्नाले बालबालिकालाई बुझाउँछ भने साहित्य भन्नाले मानिसको सिर्जनशील प्रतिभाद्वारा लेखिने वाङ्मयको विशिष्ट विधालाई जनाउँछ । यसरी सोभो अर्थमा बालसाहित्य भन्नाले बालबालिकाहरूको लागि लेखिने र बालबालिकाद्वारा लेखिने दुवै साहित्यलाई बुझाउँछ ।

कस्तो साहित्य बालसाहित्य हो, अथवा बालसाहित्यको स्पष्ट चिनारी के हो भन्ने सन्दर्भमा समालोचक प्रा. राजेन्द्र सुवेदी लेख्छन्- समाज, जीवन र परिवेशलाई बुझाउने र यथार्थ ढङ्गले सोच्न सकिने रूप प्रदान गरेर लोकसाहित्य, पौराणिक र वैज्ञानिक एवम् सामाजिक विषयस्रोतका वस्तुलाई बालउपभोक्ता बजारको उपयोगी, रोचक, आकर्षक र कौतुकतापूर्ण शिल्पमा शिक्षाप्रद बनाएर प्रस्तुत गरिने सामाग्री नै बालसाहित्य हो ।

नेपालमा बालसाहित्य लेखन सकारात्मक दिशातिर हिंडिरहेको छ । विगतको तुलनामा वर्तमानमा निक्कै काम भएको छ र भइरहेका पनि छन् । यस क्षेत्रमा धेरैको आकर्षण बढिरहेको छ । वर्तमानले सही बाटो समात्न सक्थो भने भोलि नेपाली बालसाहित्य निक्कै अगाडि बढ्नेछ भनेर आशावादी हुने ठाउँ छ । बालसाहित्य के हो अथवा बालसाहित्य कस्तो हुनुपर्छ भन्ने विषयमा वरिष्ठ आख्यानकार रमेश विकल लेख्छन्- स्वतन्त्र बालसाहित्यलाई बालबालिकाले जीवनमा लादिएको शैक्षिक बोभका रूपमा होइन, बरु एउटा स्वतन्त्र मनोरञ्जन र रुचिकर क्रीडाका रूपमा लिई त्यसबाट

आफना लागि यथेष्ट मानसिक, बौद्धिक खुराक ग्रहण गर्दछन् । त्यसै हुनाले यसको असर चिरस्थायी र दूरगामी हुन्छ ।

माथि अभिमत पढिएका विद्वानत्रय प्रमोद प्रधान, राजेन्द्र सुवेदी र रमेश विकलका मतमा बौद्धिक खुराकले युक्त, वैज्ञानिक विषयवस्तुले प्रवेश पाएको, बालबालिकाका लागि उपयोगी, कौतूहलपूर्ण, उनीहरूको सम्पूर्ण पक्षको विकासको ख्याल गरिएको, ग्रहणशीलता र वैज्ञानिक दृष्टिकोण अपनाइएको, बालबालिकाका लागि वा स्वयं बालबालिकाद्वारा लेखिएको साहित्य नै बालसाहित्य हो । तर, हामीकहाँ ठूलाहरूका नैतिक उपदेश, अनुभव, विचार, दृष्टिकोण, अठोट अनि सफलता र असफलता लगायतका विषय पनि बालसाहित्यका नाममा आएका छन् । बालसाहित्यमा एकातिर नैतिक सन्देश तथा यो गर्नुपर्छ, यो गर्नु पर्दैन वा यो गर्नुहुन्छ र यो गर्नुहुन्न भनेर लेखिएको अर्ति साहित्यको बोलवाला छ भने अर्कोतिर आफूलाई र आफ्नोपनलाई विश्वास गरेर होइन अरुको विचार र विश्वास ग्रहण गरी तिनीहरूले जे जस्तोलाई बालसाहित्य भन्छन् त्यो नै बालसाहित्य हो र जेलाई हैन भन्छन् त्यो हैन भन्ने चिन्तन प्रचलनमा छ । यी दुवै पक्षले नेपाली बालसाहित्यको प्रतिनिधित्व गर्न सक्दैनन् । बोल्नेको पिठो बिकने र नबोल्नेको चामल समेत नबिकने परिवेशमा हामी बाँचिरहेका छौं । त्यसैले जसको स्वर ठूलो छ उसैको कुरा बिकने यथार्थलाई भने नकार्न सकिन्न ।

नेपाली बालसाहित्यको विकासको नालीबेली खोज्दा लोकसाहित्यसम्म

पुगनुपर्छ । त्यसो त जुनसुकै साहित्यको विकासमा पनि लोकसाहित्यको योगदान अतुलनीय हुन्छ नै । लोकसाहित्यभन्दा अगाडि पनि मौखिक साहित्यमा सुन्ने सुनाउने परम्परा पाइन्छ । वेद, पुराण, रामायण, महाभारत, देबिभागवत, लगायतका अनेकौं ग्रन्थहरूमा समेत बालबालिकाका रूचीका कथाहरूका प्रशस्त प्रसङ्गहरू जोडिएको भेटिनाले लिखित बालसाहित्यको जरो त्यहीसम्म पुगेको अनुमान गर्न सकिन्छ । विवाह ब्रतबन्ध, चाडवाड, सामाजिक उत्सवहरू तथा सांस्कृतिक समारोहहरूमा प्रस्तुत हुने गीत, कविता, कथा, चुटकिलामा समेत बालसन्दर्भहरू जोडिएको भेटिनाले माथिको अनुमान सत्यको निकट पुग्न सकेको हो । मागल, बालन, भजन, देउसी र भैलो देखि लिएर दाजुदिदी वा आमा/हजुरआमाले बालबालिकालाई खाउँदा, खेलाउँदा, फकाउँदा र फुल्याउँदा प्रस्तुत गर्ने विभिन्न प्रस्तुतिमा समेत बालसाहित्यको छनक भेटिने हुनाले बालसाहित्यको मूल अत्यन्तै लामो भएको अनुमान गर्न सकिन्छ ।

इतिहासलाई कोट्याउँदा मानव विकास सँगसँगै बालसाहित्यको विकास प्रारम्भ भएको प्रष्ट हुन्छ । एक पाइलो अगाडि बढ्दा प्रौढ साहित्यभन्दा पनि अगाडि बालसाहित्यको विकास भएको अनुमानको पुष्टि हुन्छ । बालबालिकालाई खेलाउँदा, घुमाउँदा, डुलाउँदा र फुल्याउँदा गाइने विभिन्न सामाग्रीहरूमा बालसाहित्यको प्रचुरता भेटिन्छ । बालक राम, कृष्ण, प्रल्हाद, ध्रुव, सीता, भृकुटी जस्ता पात्रहरूको वर्णनमा लेखिएका कृतिहरूमा समेत सिङ्गो बालसाहित्यको सघन उपस्थिति देखिन्छ । यसरी हेर्दा के

पुष्टि हुन्छ भने बालसाहित्यको विकास, मानव विकास सँगसँगै भएको हो । तर बालबालिकाको रूची, इच्छा, आकाङ्क्षा लगायतका विभिन्न पक्षमा कम आँकलन गर्ने हाम्रो सन्दर्भले नेपाली साहित्यमा बालसाहित्यको न्यून मूल्याङ्कन भएको देखिन्छ ।

नेपालमा आज सबैभन्दा धेरै लेखिनुपर्ने, पढिनुपर्ने, पढाउनुपर्ने, बुझ्नुपर्ने र बुझाउनुपर्ने साहित्य नै बालसाहित्य हो । हिजो बालसाहित्यको महत्व पुष्टि गर्न नसकिएकाले प्रौढ साहित्यको पाठक नबढेका हुन् । आज पनि हामी पठन संस्कृतिको विकासमा लाग्न सकेनौं भने भोलिको अवस्था समेत सकारात्मक हुनेछैन अर्थात् भविष्यमा पनि वर्तमानको छविछाया स्पष्ट देखिनेछ । यसर्थ सबैले पठन संस्कृतिको विकास र विस्तारमा आ-आफ्नो ठाउँबाट सकारात्मक सहयोग गर्नुपर्छ र राज्य समेत चनाखो बन्नुपर्छ । भोलिको सुन्दर शान्त नेपाल भनेकै आजका बालबालिका भएकाले उनीहरूको चौतर्फी विकासको निम्ति आजैदेखि, अफ भनौं अहिल्यैदेखि गहन सोचका साथ अगाडि आउनुपर्छ यो नै नेपाल र नेपालीको भोलिको सुन्दर चित्र हो ।

नेपाली भाषामा लोकबालसाहित्यको लामो परम्परा भेटिए पनि लिखित बालसाहित्यको परम्परा खासै लामो छैन । पाठ्यपुस्तकका नाममा छापिएका सामाग्रीलाई अँगाल्दा वि.सं.१९४९ सम्म पुग्न सकिए पनि स्वतन्त्र रूपमा बालबालिकाको लागि लेखिएको पहिलो कृति बन्ने सुअवसर महाकवि लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाको राजकुमार प्रभाकरले पाएको छ । त्यसपछिका वर्षहरूमा भने पाठ्येतर बालसाहित्यले ठूलो फड्को मारिसकेको

छ । नयाँनयाँ प्रविधि, सोच र चिन्तनका साथ बालसाहित्यमा कलम चलाउने अनुहारहरू क्रमशः आइरहेका छन् ।

आज बालसाहित्यका विभिन्न विधाहरूमा सयौं सङ्ख्याका स्रष्टाहरूले कलम चलाइरहेका छन् । अहिलेसम्म प्राप्त अभिलेखअनुसार राजकुमार प्रभाकर प्रकाशनको ७२ वर्ष वितिसकेको छ र बालसाहित्यले पाठ्यपुस्तकमा प्रशस्तै ठाउँ पाएका पनि छन् । बालसाहित्यको विभिन्न विधामा विद्यावारिधि गर्नेहरूको सङ्ख्या बढिरहेको छ । नयाँ नयाँ खोज अनुसन्धानहरू समेत भइरहेका छन् । हिजोसम्म बालसाहित्यको नाम लैंदा नाक खुम्च्याउनेहरूको ध्यान पनि आज बालसाहित्य के, किन, कसरी भन्ने प्रश्नको खोजमा लागेको देखिन्छ । राज्यले समेत यसको महत्व, उपादेयता र आवश्यकतालाई मनन गरी विद्यालयतहदेखि विश्वविद्यालयतहसम्मका पाठ्यक्रमहरूमा यसलाई प्रवेश दिलाएको छ । यो बालसाहित्यको लेखन, अनुसन्धान र विकासमा लागिपर्नेहरूको लागि मात्र नभई सम्पूर्ण वाङ्मय प्रेमीहरूको निम्ति सुखद् सन्देश हो ।

नवप्रज्ञापनले आफ्नो साठीऔं अङ्कलाई बालसाहित्य विशेषाङ्कको रूपमा प्रकाशन गर्ने सोच बनायो । सोच सबै कुरा होइन, तर केही पक्कै हो । सर्वप्रथम सोच बन्छ अनि काम थालिन्छ । यसकारण भन्नुपर्छ सोच पनि काम नै हो । सोच नबनी काम थालिँदैन । नथाली पूरा हुने कुरै भएन । त्यसैले सोचलाई मूर्त रूप दिन काम आरम्भ भयो । अनि बालसाहित्य विशेषाङ्क तपाईंको हातमा आइपुग्न सफल भयो ।

नेपालको बालसाहित्य यतिमात्र

हो त ? वा यहाँ समावेश सिर्जना र समालोचनामात्र बालसाहित्य हुन् त ? पक्कै होइन । धेरै छन्, अझै धेरै छन् । यसपटक यतिमात्र सकियो । यो स्वेच्छाले, केही गरौं भन्ने भावले, भाषासहित्यको निम्ति जे सकिन्छ त्यही गर्नुपर्छ भन्ने विचारले र उत्साही मनले गरिएको काम हो । अह्राएर भएको होइन, खुल्ला छातिले, सङ्गले विचारले गरिएको हो । यसर्थ जति सकियो त्यतिमै चित्त बुझेको पनि छ । त्यसो त यो सुरुवात हो, नवप्रज्ञापनले आगामीदिनमा पनि केही गर्नुपर्छ भन्ने सोच राखेको छ ।

अँ, हजुर, यस अङ्कका रचनाहरू के-कस्ता छन्, त्यो यहाँहरूजस्ता मर्मज्ञहरूले पढेर थाहा पाउने कुरा । यहाँहरूबाट सकारात्मक सोचका साथ प्राप्त हुने सल्लाह, सुभाबको नवप्रज्ञापन सदैव स्वागत गर्दछ । यो पनि यथार्थ हो कि नवप्रज्ञापन हिँड्न खोजिरहेको छ, बुझ्न खोजिरहेको छ र जान्न खोजिरहेको छ । सत्य हो, बालसाहित्य विशेषाङ्कले समेट्नुपर्ने जति विषयवस्तु, लेख/रचना र सर्जकलाई समेट्न सकेको छैन । सकेको भए राम्रो हुन्थ्यो । तथापि सकेन । सम्पूर्ण गर्ने नाममा शुभारम्भ नै नगर्नुभन्दा अंश नै भए पनि थालनी गर्नुपर्छ र अंशबाटै पूर्णतातिर लम्कन सकिन्छ भन्ने मान्यताबाट प्रेरित नवप्रज्ञापनले अहिले यतिनै सक्यो । बस यति नै ।

सर्वप्रथम नवप्रज्ञापनलाई एक्काइस वर्षमा हिँडाउन प्रेरित गर्नेहरूप्रति आभार व्यक्त गर्दछु । नवप्रज्ञापन एकलै केही होइन । यहाँहरूको सहयोग, सद्भाव र साथ महत्त्वपूर्ण हो । हजुर सोच मेरो हो, अठोट मेरो हो, उत्साह मेरो हो, सानो तिनो नै भए पनि केही गरौं भन्ने भाव

पनि मेरो हो तर त्यतिले पुग्दैन । बाँकी जम्मै यसलाई अर्थात् नवप्रज्ञापनलाई माया गर्ने, बाटो देखाउने, प्रोत्साहित गर्ने तपाईंहरू हो । सत्य यो पनि हो, यसले छिटो हिँड्नु पर्थ्यो । धेरै हिँड्नु पर्थ्यो । धेरै गर्नु पर्थ्यो । तर सकेन । तथापि हिँड्न छाडेन । बामे सदैँ भए पनि हिँडिरहयो अर्थात् सकेको हिँड्यो, जानेको गरियो । जेहोस्, नवप्रज्ञापनको काम राम्रो हो भने यसले जसको लागि सोचेको हो त्यसैका लागि र नराम्रो हो भने जम्मै सम्पादक, प्रकाशक र सम्पादन समूहको हुनेछ भनेर यहाँहरूसमक्ष निवेदन गर्दछ ।

नवप्रज्ञापनको तपाईंको हातको अङ्क ६० औं हो । २०५० सालको असारमा पहिलो अङ्क प्रकाशित यो पत्रिका आज २०७० को वैशाखसम्म आइपुगेको छ । यो जम्मै यहाँहरूको योगदानको प्रतिफल हो । नत्र उहिल्यै वा दुई चार अङ्क प्रकाशित भएर बन्द हुन्थ्यो । जुन, नियति नेपालका धेरै साहित्यिक पत्रपत्रिकाले सरकारको अदूरदर्शिताका कारण भोगिरहेको छ ।

अन्त्यमा हाम्रो आग्रहलाई सहर्ष स्वीकारी आफ्ना अमूल्य रचनाहरू उपलब्ध गराउने परम् आदरणीय सर्जकहरू, काममा निरन्तर उत्साहित गरिरहने अग्रजहरू, पत्रिकामा विभिन्न किसिमले संलग्न रहने व्यक्तित्वहरू, सधैँ उत्साही भाव अनि सहयोगी हात बढाइरहने मित्रहरू र कर्ममा निरन्तर लागि रहन प्रेरित गर्ने सबै सबैप्रति आभार व्यक्त गर्दै नववर्ष २०७० ले नेपाल र नेपालीलाई दिशा निर्देश गरोस्, उन्नतिको बाटो पहिल्याओस्, मुलुकको अस्थिर परिस्थिति चाँडै अन्त्य होस् र सबैका निम्ति सधैँ मङ्गलमय बनोस्, सबैलाई हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना !

एकसद्वी

भानुभक्त आचार्य, नेपाली भाषाका आदिकवि । उनले नेपाली भाषा साहित्यको प्रारम्भिक कालमा पुन्याएको योगदानले यो जातिलाई ठूलो गुण लगाएको छ । कुनै पनि नेपाली आत्माले उनलाई अन्यथाको आँखाले हेर्न वा मूल्याङ्कन गर्न सक्दैन । कोही त्यस्तो गर्छ भने कि त्यो सग्लो रूपमा नेपाली आत्मा होइन अथवा उसले नेपाली इतिहास जाने बुझेको छैन । कुनै पनि हालतमा वर्तमानको आँखाले विगतको मूल्याङ्कन गर्न सकिँदैन । जबरजस्ती त्यस्तो गरिन्छ भने त्यो मुख्याईभन्दा बढी केही हुन सक्दैन । नविनताको नाम घट्टी पिउँदै प्रत्येक क्षण र प्रत्येक स्थानमा भद्रगोल सिर्जना गर्न उद्दतहरू भने आफूलाई च्यातेर, आफ्नोपनलाई बेकम्मा बनाउँदै पराय पाउमा लम्पसार परी उनीहरूको इसारामा नाच्दै आदरणीय पुर्खाहरूका प्रत्येक क्रियाकलापमा आँला ठड्याउने दुष्प्रयास गरिरहेछन् ।

दिनपछि रात र रातपछि दिन प्राकृतिक नियम हो । हिजो शिखरमा पुगेकाहरू आज सडकमा छन् । यो एउटा नियमित उपक्रम हो । यसमा खुशी वा दुःखी बन्नुपर्ने कुनै नवीन कारण छैन । समय सबैभन्दा ठूलो हो । मानिसहरू आ-आफ्नो विम्ब प्रतिविम्ब त्यसमा सहजै भेट्न सक्छन् । समयको इतिहासमा मूल्याङ्कन हुन्छ । नभएकाहरूको पनि हुने दिन आउँछ । बस, कुर्नुपर्छ । धैर्यतालाई काँध बोकेर वर्तमानमा ताडना पिएकाहरूको समेत इतिहासले मूल्याङ्कन गर्नेछ । हाम्रोमा

मात्र होइन, विश्वका अन्य मुलुकमा पनि त्यस्तो स्थिति छ । आत्तिनु र मात्तिनुलाई संयमताको खल्तीमा राख्ने हो भने यथार्थको पहिचान सहजै गर्न सकिन्छ । साँच्चै हो, इतिहासले बिर्सका तथ्यलाई पनि वर्तमानले सम्मान दिएको छ । अभिवादन गरेको छ र श्रद्धाले शीर निहुन्याएको छ ।

अनौठो लाग्दो छ यतिखेरको परिवेश । वाणी भएकाहरू त्यसलाई थन्क्याउन विवश देखिँदै छन् । उनीहरू बाध्यताको बोरा बोकिरहेछन् । कतिपय स्वार्थको कसौडी मस्काउन व्यस्त छन् । आस्थामा आगो भोस्दै विश्वासको खहरेमा डुबुल्की मार्न विवश छन् । सिर्जनाको नाममा पलप्रतिपल विध्वंशलाई गोडमेल गर्दै कालोलाई सेतो भन्न बाध्य बनाउने स्थितिको सामना गर्न आँटी मनहरूले सडकल्प नगरेसम्म यस्तो स्थिति बेलामौकामा देख्न सकिन्छ । नचाहेर पनि हेर्नुपर्छ, जे-जस्तो हालतमा भए पनि भोग्ने पर्ने स्थिति छ । जसलाई अहिले तपाईं र म नचाहेरै पनि बोध गरिरहेछौं ।

भोलिको सपना बेच्नेहरू यसो गर्छु, उसो गर्छु भन्दै कठ्याङ्ग्रिएर रात कटाउने छेपारोले बिहानको घामको न्यानो भेट्ने वित्तिकै हिजो बेलुकाका सबै कुरा खुसुक्क बिर्सिँभै सबै काम कुरा बिर्सिरहेछन् । भुल्नेहरू नै सबैभन्दा धेरै सपना बेच्न लालयित हुन्छन् । त्यो पनि स्वेच्छाले नभई बाध्यकारी स्थिति सिर्जना गरेर । त्यति मात्र कहाँ हो र ?, आफूले केही पनि गर्न नसक्नेहरू नै धेरैभन्दा धेरै चिच्याइरहेछन् । उनीहरू अगाडिका खुट्ट किलाहरू भत्काउँछन् । प्रत्येक सन्दर्भलाई असन्दर्भसँग जोड्छन् । वीर पुर्खाहरूको

क्रमलाई तोडमोड गरेर भए पनि आफू र आफ्नोलाई सान्दर्भिक देखाउन ताण्डव नृत्य गर्छन् । इतिहास सोभ्याउनेहरूले त काम गरेर देखाउनु पर्ने हो तर, खै आफू कम्बल ओढेर दुनियाँलाई मजेत्रोसम्म नदिई कम्बलको आशा गर भन्नेहरूबाट के आशा गर्न सकिएला ? अग्रजहरूका प्रत्येक क्रियाकलापमा औंला ठड्याएर वर्तमानमा उभिन खोज्नेहरूले एक दिन इतिहासको कठघरामा उभिनु पर्छ । हामीलाई चाहिने धैर्यता हो, त्यसलाई वशमा राख्न सकेको खण्डमा त्यो दिन अवश्य आउने छ ।

अन्त्यमा नेपाली भाषाका आदिकवि भानुभक्त आचार्य, जसको दुई सयौं जन्मजयन्ती मनाइँदैछ । उनै स्रष्टाप्रति पुनः सम्झना गर्दै नवप्रज्ञापन यहाँहरूबाट यस अड्कको निमित्त विदा माग्छ । हवस् त, पछि अर्को अड्कमा भेटौंला ।

बैसठी

नेपालीहरूको महान पर्व दशैं भर्खरै सकिएको छ । तिहारको चटारोले छुन आँट्दैछ । दशैं, बकरइद, तिहार, नेपाल सम्वत् र छठ नेपालीहरूका शरदीय महान पर्वहरू हुन् । केस्राकेस्रामा विभक्त मनहरूलाई एकताको सन्देश प्रवाह गर्न यिनीहरूको भूमिका महत्वपूर्ण हुने कुरामा कुनै शङ्का छैन । यी र यस्तै चाडपर्वहरूले एकातिर विभक्त मुटुहरूलाई पारिवारिक स्नेहमा फर्कन सघाउँछन् भने अर्कोतिर अनेकौं तहतप्काका छातीहरूमाफ्न सद् भाव तथा भाइचारा चिन्तनको स्थापना गरी सामाजिक उत्थानमा सरिक हुन अभिप्रेरित गर्दछन् । यसर्थ यिनीहरूको महत्व यथास्थानमा बुझेर अगाडि कदम

चाल्न सकिएको खण्डमा जो कसैको पनि प्रगति, उन्नति र उत्थान कहिल्यै टाढाका वस्तु हुन सक्दैन सक्दैनन् ।

हामी नेपाली हौं । नेपाल हाम्रो मुटुको टुक्रा र छातीको धड्कन हो । यसको उत्थानमै तपाईं हाम्रो (जो सच्चा दिलले नेपाली हौं) अस्तित्व अडेको छ । अभै अगाडि बड्दा नेपालको प्रगतिमा मात्र तपाईं र म सग्लो हुन सक्छौं । अन्यथा परिकल्पना समेत गर्न सकिन्न । नेपालको भलो चिताउनु, आफ्नो तहबाट के कसरी र कति गर्न सकिन्छ भनेर सोच्नु तपाईं हामी सबैको साभ्ना कर्तव्य हो । त्यस्तो नसोची कहिल्यै केही दिने होइन पाएसम्म र सकेसम्म केवल लिनेमात्र सोच्यौं अनि सोचिरहेछौं भने हामी सच्चा नेपाली हुन सक्दैनौं ।

हामी भाग्यमानी छौं । तपाईं हामीसँग सबैथोक छ । नभएको कुरा केही छैन । हो नि, भाग्यमा छ भन्दैमा डोकोमा दुध दोहेर कहाँ अडिन्छ ? यसका निमित्त त प्रयत्न गर्नु पन्यो नि, हैन र ? पक्कै हो । जाँगरिला, परिश्रमी र मेहनती छौं । साहसी बहादुर र विश्वसी छौं । हामीलाई संसारका कुनै शक्तिले कहिल्यै पनि हल्लाउन सकेन र अहिले पनि सकिरहेको छैन । यो सबै आदरणीय वीर पुर्खाहरूको साहसले हो । अहिलेसम्म उहाँहरूले देखाएकै बाटोबाट हिंडिरहेछौं । यसर्थ कत्रै र कुनै शक्तिसँग पनि नभुक्ने र नडराउने बल उपलब्ध छ । पुस्तौंपुस्ता पछिका तपाईं हामीलाई उहाँहरूको आँट, जाँगर, जोश र उमङ्ग गले सधैं सधैं अगाडि बढ्ने प्रेरणा प्राप्त भइरहेको छ ।

बिडम्बना, आजका कथित जाने बुझेका र देखेसुनेका तपाईं हामी

इतिहास भुलेर बहकिन खोजिरहेछौं । स्वर्थको भाँडोमा पाक्न खोज्दैछौं । हामी हैन, म को भावनामा उम्लन खोज्दैछौं । त्यो सकारात्मक पाटो होइन । तथाकथित संसारलाई चिन्नु, जान्नु, बुनु, छाम्नु र खोज्नु भन्दा पहिले आफैलाई खोतल्नु र फेला पार्नु बुद्धिमत्तापूर्ण कार्य हो । त्यसैले हाम्रो ध्यान त्यता जानु जरूरी छ ।

सयौं जातजाति, भाषा-भाषी, संस्कार, संस्कृति, परम्परा, रीतिरिवाज, चालचलन भएको यो सुन्दर मुलुकलाई संसारले कौतुहलताको आँखाले नियाल्छ । आँखा सकारात्मक र नकारात्मक दुवै हुन सक्छन् । कोही कसैले धमिलो पानीमा माछा मार्ने प्रयत्न नगर्ला भन्न पनि सकिन्न । सबैको आँखा एउटै हुने कुरा पनि भएन । त्यो सोच्नु समेत बेकार वा वेअर्थ हो । सबले आ-आफ्ना आँखाले संसार हेर्न र खोज्न सक्छन् । दुःख मान्नु वा अन्यथा सम्झनु राम्रो होइन । त्यसकारण पहिले हामीले आफैलाई चिन्नु पन्यो । खोज्नु पन्यो । छाम्नु पन्यो । भेट्याउनु पन्यो । यो हो गाँठी कुरा । यति भएपछि संसारका कुनै पनि शक्तिले हल्लाउन सक्दैन र हामी बीचमा भाँजो हाल्ने पनि हैसियत राख्दैन । कागले कान लग्यो भनेर पछि-पछि दौडनु भन्दा आफ्नो कान छाम्नु नै श्रेयस्कर हो । दुःखको कुरा कस्तुरीले बिना खोज्दै भौतारिए भैं हामी पनि आफूभित्रको शक्ति पहिचान गर्न नसकेर भौतारिइरहेका छौं । बल बुद्धि अरूको लागि खर्च भैरहेको छ । आफूले आफूलाई नठम्याएसम्म यो स्थिति सधैं रहिरहन्छ ।

अन्यतिर आइपुग्दा यसो भन्न सकिन्छ साँच्चै हो हामीसँग धेरै थोक

भए पनि सबै थोक भने छैन । त्यसो त हामीसँग मात्र हैन संसारका कोहीसँग पनि हुँदैन । तर हामी उनीहरूभन्दा धेरै भएर पनि खुसी हुन नसकिरहेको स्थिति छ । त्यो सबै स्वपहिचानको अभावमा भएको हो । यसकारण सर्वप्रथम आफैँलाई खोजौँ, छामौँ र इतिहासबाट प्रेरणा ग्रहण गरौँ । बाटो आफैँ अगाडि आइपुग्छ । निरासा काखी च्यापेर नबसौँ । उत्साहलाई आमन्त्रण गरौँ । उठौँ र उठ्न अभिप्रेरित गरौँ । उठेर मात्र संसार देख्न सकिन्छ । पढ्न, बुझ्न र जान्न सकिन्छ । अरूको टाउकोमा दोष थुपारेर हैन । अरूको दोषलाई सकारात्मकतामा टुङ्ग्याएर उठ्न सकिन्छ । त्यसकारण तपाईँ उठनुहोस् । म उठ्छु । अनि अरूलाई उठ्न सहयोग गरौँला ।

त्रिसद्वी

२०७० माघ १६ देखि १८ सम्म रचनाका प्रधानसम्पादक तथा नेपाल साहित्यिक पत्रकार सङ्घका अध्यक्ष श्री रोचक घिमिरे नेतृत्वको साहित्यिक पत्रकार, समालोचक, कवि तथा फोटो पत्रकार सम्मिलित १५ जनाको टोली पर्वतको कुस्मा हुँदै बाग्लुङ पुगेर फर्कियो । टोलीका अन्य सदस्यहरूमा सोही पत्रिकाका सम्पादक तथा सङ्घका उपाध्यक्ष ज्ञानुवाकर पौडेल, जनमतका प्रधानसम्पादक तथा सङ्घका महासचिव मोहन दुवाल, कौशिकीका प्रधानसम्पादक तथा सङ्घका सचिव चेतनाथ धमला, दायित्वका प्रधानसम्पादक तथा सङ्घका केन्द्रीय सदस्य रामप्रसाद पन्त, नवप्रज्ञापनका सम्पादक/प्रकाशक तथा सङ्घका केन्द्रीय सदस्य नवराज

रिजाल, वैजयन्तीका सम्पादक ठाकुर शर्मा, जनमतका सम्पादक भारती श्रेष्ठ, सात्मलीका सल्लाहकार प्रोल्लास सिन्धुलीय, मधुपर्कका सहसम्पादक तुलसीहरि कोइराला, समालोचक डा. गार्गी शर्मा, कविहरू शुभ श्रेष्ठ, त्रिपुरा पौडेल, फोटो पत्रकार नरेश श्रेष्ठ र अभिव्यक्तिका प्रधानसम्पादक तथा सङ्घका सल्लाहकार नगेन्द्रराज शर्मा सम्मिलित हुनुहुन्थ्यो ।

पर्वतको कुस्मामा माघ १७ गते नेपाल साहित्यिक पत्रकार सङ्घ पर्वत शाखाको गठन गरिएको थियो भने यसभन्दा अगाडि मोफसलमा बसेर लेखन, सम्पादन र प्रकाशन मार्फत् नेपाली साहित्यिक पत्रकारिता क्षेत्रमा विशेष योगदान पुऱ्याएबापत साहित्यिक पत्रकार इन्द्रकुमार विकल्पलाई साहित्यिक पत्रकारिता सम्मान प्रदान गरिएको थियो । सो कार्यक्रममा पर्वतको साहित्यिक पत्रकारिता विषयमा उहाँले नै लेख्नुभएको कार्यपत्र गुप्तेश्वर क्याम्पसका सहायक क्याम्पस प्रमुख जगन्नाथ पौडेलले वाचन गर्नुभएको थियो । राजेन्द्र पहाडीद्वारा पर्वत उद्योग वाणिज्य संघको सभाकक्षमा सञ्चालित सो कार्यक्रममा इन्द्रकुमार विकल्पको जिगिषा, इन्द्रमान खत्रीको समय र राजेन्द्र पहाडीको बियाड नामक हाइकू सङ्ग्रहहरूको समेत विमोचन गरिएको थियो ।

यसैगरी सोही साँझ बाग्लुङमा साहित्यिक गोष्ठी सञ्चालन भएको थियो । स्थानीय स्रष्टाहरूसहित भ्रमणटोलीमा सम्मिलित भण्डै तीन दर्जन रचनाकारहरूले आ-आफ्ना रचना वाचन गरेको सो कार्यक्रममा बाग्लुङका साहित्यकार प्रेम छोटालगायत स्थानीय

साहित्य प्रेमीहरूले धारणा प्रस्तुत गर्नुभएको थियो । १८ गते बिहान धौलागिरी बहुमुखी क्याम्पसले आयोजना गरेको भेटघाट कार्यक्रममा शिक्षक, कर्मचारी, विद्यार्थी र भ्रमणटोलीका सदस्यहरूको बीच परिचय साटासाट भएको थियो । भ्रमण टोलीले स्थानीय भाषा साहित्यकर्मीहरूबाट अलिकति सुभाऊ, सल्लाह र अनुरोध सुन्यो । सदभाव सुन्यो । आदर सुन्यो । सम्मान सुन्यो । साँच्चै हो भाषा, साहित्यसेवा इच्छाले गरिन्छ । उत्साहले गरिन्छ । जाति, भाषा र संस्कृतिको जगेर्ना गर्ने उत्तरदायित्वले गरिन्छ भन्ने सन्देश कार्यक्रमहरूको थियो । जन्मभूमिका लागि केही गर्नुपर्छ । जसरी आइयो त्यसैगरी जानु राम्रो होइन । तसर्थ, हामी केही गर्दौं । तपाईंहरू पनि आ-आफ्नो ठाउँबाट गरिरहनुहोस् भन्ने सन्देश भ्रमणटोलीलाई स्थानीयको आग्रह थियो ।

यही विविधतामा हराउँदै सलाम गरौं मैले ती मनहरूलाई । जो निरन्तर सक्रिय हुनुहुन्छ, भाषा-साहित्य क्षेत्रमा । स्वार्थ बोकेर होइन । मात्र केही गरौं भन्ने अभिप्रायले । त्यस्ता जाँगरिला मनहरूलाई नवप्रज्ञापन अभिवादन गर्छ र, भन्छ तपाईंहरूको जाँगर कहिल्यै नसेलाओस्, नओइलाओस् ।

त्यहाँका अनुरोध, सुभाऊ र सल्लाह जायज तथा सान्दर्भिक थिए । देशको दूरदराजमा बसेर पनि कर्तव्यप्रति सदैव सचेतहरूले राखेका अभिव्यक्ति मार्मिक थिए । केन्द्रको नाताले राजधानीले त्यस्ता अभिव्यक्ति सुन्नैपर्छ । निराकरणमा ध्यान पनि दिनुपर्छ । नवप्रज्ञापन पनि यस्तै धारणा राख्छ । यतातिर सरकार आइरहेको छैन । त्यसैले अगुवाहरूको

ध्यान जानु जरूरी छ । म होइन हामी भन्ने धारणाको विकास भयो भने समस्या र गुणासाहरू स्वतः कम हुँदै जान्छन् । यी नैतिक प्रसङ्गहरू हुन् । एउटा सबैले बुझनुपर्ने कुरा चाहिँ यो हो राजधानीसँग सम्पर्कमा रहे पनि पहुँच नहुनेहरूले यस्तो सुविधा कहिल्यै पाएका छैनन् । अर्थात् राजधानीमा हुँदैमा सबैले सुविधा पाएका छन् भन्न सकिदैन ।

यस क्षेत्रका अगुवाहरूमा म होइन हामी र मेरो होइन हाम्रो भन्ने भाव विकास भयो भने भाषाको केचना वा कञ्चनपुरको चाँदनी-दोधारा र धादिङको सेर्तुङ वा बाराको सिम्रौनगढ जहाँ बसेर भए पनि भाषासाहित्यको सेवामा संलग्न रहँदा कुनै फरक पर्दैन भन्ने कुरामा नवप्रज्ञापन सतप्रतिशत विश्वास राख्दछ । पर्वत तथा बागलुङका साहित्यसेवी तथा साहित्यकर्मीहरूको स्वरमा स्वर मिलाउँदै सधैं साथ रहने प्रण गर्दछ ।

चौसठ्ठी

भानुभक्त आचार्य नेपालका राष्ट्रिय विभूति तथा नेपाली भाषासाहित्यका पूजनीय, आदरणीय अनि श्रद्धेय स्रष्टाको नाम । नेपाली भाषालाई सरस, सरल, जनप्रिय र सर्वग्राह्य बनाउने कार्यमा उनको योगदान अतुलनीय छ । तत्कालीन शिक्षित-मध्यम र उच्चवर्गीय नेपाली जनमानसमा परिचित रामकथालाई सरल नेपाली भाषामा भावानुवाद गरेर उनले जुन प्रशंसनीय कार्य गरे त्यसलाई अत्यन्तै साहसिलो कदम मान्नुपर्छ किनकि त्यतिखेरसम्म नेपाली भाषामा लेख्नु शोभनीय मानिँदैनथ्यो ।

भानुभक्त आचार्यद्वारा सरल नेपाली

भाषामा रूपान्तरण गरिएको रामायणले भौगोलिक सीमानाभित्रको नेपालमा मात्र हैन त्यो बाहिरको नेपालमा बसोबास गरेका, पेशा व्यवसायमा लागेका, सैनिक तथा अन्य सरकारी सेवामा प्रवेश पाएका र बाँच्ने उपक्रममा अन्य विविध कामहरू गर्दै सङ्घर्षपूर्ण जीवनयापन गरिरहेका तर नेपालको चिनारी अनि नेपाली जातिप्रति हुरुक्क हुने सबै नेपालीहरूलाई एकताको सूत्रमा बाँध्ने काम गर्‍यो । त्यतिमात्र हैन अलग पहिचानमा बाँचेकाहरूलाई समेत एकआपसमा जोडिन, सान्निध्यता गाँस्न अनि मनोभाव साटासाट गर्न सघायो, परिचित पान्यो र सुखदुःखको साथी बनायो । मेलमिलाप, सद्भाव, सहिष्णुता र जातीय एकता कायम राख्न अनि परेको समयमा एकले अर्कोलाई साथ र हात दिन प्रोत्साहित गर्‍यो र गर्दै रह्यो । त्यस्तो कार्य हिजोमात्र हैन आज समेत गरिरहेको छ ।

आज समय बदलिएको छ । परिवेश फेरिएको छ । सिङ्गो नेपाली जातिको सोचमा परिवर्तन आएको छ । नेपालीहरू संसारका भन् धेरै मुलुकहरूमा पुगेका छन् । मेहनत, परिश्रम र सुकार्यले नयाँ अध्याय थपिएको छ । हिजोका भौगोलिक सिमानाहरू ध्वस्त बनेका छन् । त्यो क्रम चलिरहेको छ । विगतका मूल्य, मान्यता, आस्था, विश्वास, विचार र दृष्टिकोणमा व्यापक फेरबदल देखिन लागेका छन् । यसलाई स्वभाविक मान्नुपर्छ किनकी यो निरन्तर चलिरहने प्रक्रिया हो । साँच्चै हो, हिजो हिजे थियो । आज आजै छ र भोलि भोलि नै रहने छ । परिवर्तनको यस्तो क्रमलाई कसैले रोक्न वा छेक्न सक्दैन । उल्टो दिशामा हिँडाउन पनि सक्दैन । बुद्धिमानले केवल त्यसलाई

आफ्नो अनुकूल पार्ने चेष्टा मात्र गर्नसक्छ । हुने नहुने बेग्लै कुरा । जो त्यस्तो परिवर्तनको विपक्षमा लाग्छन् ती आफैँ साउनको भेलमा बग्छन् कहिल्यै पनि उत्रनै नसक्ने गरी ।

परिवर्तन सहज हुनुपर्छ । ग्राह्य हुनुपर्छ । देशकाल परिस्थिति र समाज अनुकूल हुनुपर्छ । यी माथिका विषय वस्तुलाई मल्याङ्कन गरेर यसको गतिलाई सामान्य घटबढ गर्न भने अवश्य सकिन्छ तर पूर्ण रूपमा भिन्न तुल्याउन किमार्थ सकिन्न । यदि कसैले त्यस्तो धृष्टता गर्छ भने न उसको अनुकूलताको परिवर्तन हुन्छ न त त्यो समाजले आफ्नो सहिपहिचान पछिसम्म कायम राखिरहन सक्छ । यस्तो दुष्साहस गर्नेहरू समय क्रममा आफैँ विनासको महाभूमरीमा डुब्छन्, डुबेका छन् । संसारको इतिहासले यस्तो जानकारी दिइरहेको छ । यथास्थिति बदल्ने नाममा बिना सुभ्रुभ्रु जाति, संस्कृति, धर्म, क्षेत्र, वर्गजस्ता विषयको महत्त्वकाङ्क्षाको सपना भारीमा बोक्न कुनै पनि हालतमा बाध्य पारियो भने त्यो भविष्यमा अत्यन्तै घातक हुने प्रवल सम्भावना रहन्छ । जुन देखिएको पनि छ यसर्थ भन्न सकिन्छ ती बढी घातक सिद्ध भएका पनि छन् ।

इतिहासको मूल्याङ्कन वर्तमानलाई काखीमा राखेर गर्न सकिन्न । एउटा सत्य के हो भने कसैको वा केहीको पनि मुल्याङ्कन वा पुर्नमल्याङ्कन गर्न सकिन्छ र गर्न पर्छ पनि । गर्न सकिदैन र गर्न हुँदैन भनेर यदि कसैले भन्छ भने उसलाई महाहठीको संज्ञा दिन सकिन्छ । अर्कातिर फेरि कसैले हिजोलाई आजका आँखाले हेर्छ, सोच्छ, विचारगर्छ र मुल्याङ्कनको कसी पनि बनाउन खोज्छ भने

त्यो पनि हटको अर्को पराकाष्ठा हो । आजले हिजोलाई पूर्णतापूर्वक हेर्न खोज्नु भनेको पुर्वाग्रह वा आग्रह काखीमा राखेर हिँड्नु हो । त्यसरी हिँड्नेहरूले समयको उचित मुल्याङ्कन र सहि व्यवस्थापन गर्ने सक्दैनन् ।

समय नचिन्नेले आफूलाई पनि चिन्दैन, जान्दैन र बुझ्दैन । आस्था, विश्वास र विचारको धरोहर पनि संगाल्दैन । उसको आँखामा केवल वर्तमान हुन्छ । त्यस भित्र निराशा, कुण्ठा असन्तोष भुत्ती खेलेरहेका भेटिन्छन् । इतिहास तथा भविष्यको कतै नामोनिशान हुँदैन । ती दुवैको अनुपस्थितिमा उसले वर्तमान भित्र केही देख्दैन वा देखे पनि जान्दैन र बुझ्दैन । केही पनि नदेखिनु वा फेला नपर्नु भनेको निराशाको निकट पुग्नु हो । जब विगत, वर्तमान र भविष्यको भेटघाटसम्म हुँदैन तब मान्छे आफैँभित्र हराउँछ कसैले पनि देख्न र भेट्न नसकने गरी । यसर्थ के भन्न सकिन्छ भने जीवन सहजताको निम्ति यिनीहरूको एकआपसको भेटघाट र साथसम्पर्क अत्यन्तै आवश्यक छ ।

नेपालभित्र भन्दा पनि बढी नेपाल बाहिर बसोबास गर्ने नेपाली जातिलाई रामायणले एकताको सुत्रमा बाँध्ने काम गर्‍यो । स्वपहिचान खोज्न प्रेरित गर्‍यो । अनेकताको भाव मेटाएर एकअर्को भित्र घुलमिल गरायो । अर्थात् उनी र उनको कृति देशभित्र त भयो नै, देशबाहिर जहाँ-जहाँ नेपालीहरू बसोबास गरेका थिए त्यहाँत्यहाँ समेत मियो बन्‍यो । नेपालीले त्यसैको वरिपरि घुम्ने अवसर पाए । चर्चापरिचर्चा धेरै-धेरै भयो । कारखाना, छाउनी, गोठ, मेलापात, वनजङ्गल, बन्दव्यापार, खानी लगायतका स्थानमा

व्यापक चर्चा पायो । जागरूकहरूले त्यसलाई केन्द्रविन्दुमा राखेर जातिय पहिचान खोज्न थाले । त्यसैले नेपाल र यहाँका शासक देखि विद्वानसम्म बेखबर हुँदा समेत 'कलकत्ता विश्वविद्यालयले नेपालको भूगोलबाहिर बसोबास गरिरहेका नेपालीहरूको सतप्रयत्नमा यो भाषालाई पहिलोपटक पाठ्यपुस्तकमा मान्यता दियो । त्यसरी सबैलाई प्रेरित गर्नमा भानु र उनको रामायणले केन्द्रीय भूमिका खेलेको कुरा दिउँसोको घाम जतिकै छर्लङ्ग छ । यसर्थ नेपाली जाति र भानुभक्त एकअर्काका पर्याय हुन् ।

भानु नेपालको माटोमा जन्मिएका नेपाल आमाका एकअसल सन्तान हुन् । उनका कृतिले हामीलाई आज आफ्नो नाक ठाडो पार्न सघाएको छ । उनी मान्छे हुन् हामी जस्तै । उनको शरीर पनि हाम्रो जस्तो थियो । उनले के गरे र हामीले के गरेनौं भन्ने सवाल नै प्रमुख हो । विद्वत् नेपाली जनमानसमा उनका केही रचनाका बारेमा प्रश्नहरू उठेका छन् । बहस चलेका छन् । उनलाई आदिकवि भन्ने कि नभन्ने भन्ने विविध मतहरू अगाडि आएका छन् । उनका सम्बन्धमा तर्कवितर्क चलेका छन् । पक्ष र विपक्ष दुवै छन् । हो र होइन भन्ने दुवैको सङ्ख्याका सदस्यहरूको ठूलै जमात छ । तर हामी समस्या समाधानतिर भन्दा श्रृजनातिर लागेर खुशी हुँदै आफैँभित्र रूमल्लिई रहेका छौं ।

विगतलाई विगतकै आँखाले हेरेर देखिएका मतमतान्तरमा समाधान खोज्ने हो भने त्यो त्यति टाढाको वस्तु हो जस्तो पनि लाग्दैन तर हामीमा आग्रह, पूर्वाग्रहको चाड ठूलै रहेकाले समस्याले निकास नपाएको हो । केवल विवादका

लागि विवाद गरिरहने नीच मानसिकता छाडि दिने हो भने भानुभक्तलाई आदिकवि मान्ने आधारहरूमा विमति राखिरहनुपर्ने आवश्यकता छैन । मेलमिलापको राग सधैं अलापे पनि आफ्नै निर्णयले कुनै विषयमा कहिल्यै पनि मिल्न नसक्ने तर अरूको इसारामा लतारिन सधैं तत्पर रहने हाम्रो प्रवृत्ति भानुभक्तका सम्बन्धमा पनि लागु भएको प्रष्ट हुन्छ ।

भानुका पक्ष वा विपक्षमा जेजस्ता कुरा आए पनि भानु साँच्चै भानु हुन् । उनको नामलाई कसैले पनि मेट्न सक्दैन । संसारमा नेपाली जातिको अस्तित्व रहेसम्म भानुभक्त रहिरहन्छन् । हिजोको दिनमा नेपाल र भारतका विभिन्न स्थानहरूमा सीमित भानु आज नेपाली पुगेको संसारको हरस्थानमा सर्वप्राप्य तथा सर्वसुलभ भइरहेका छन् ।

उनले सृजना कसैको आयोजन वा प्रायोजनमा गरेका होइनन् । भानुभक्तिय रामायण वाल्मीकिको प्रचलित रामकथाको नेपाली भावानुवाद हो । यसको सीमा दक्षिण एसिया मात्र हैन दक्षिण पूर्वी एसियासम्म छ । उनका अन्य रचना भन् समय सापेक्ष छन् । तिनले तात्कालीन समाज, प्रचलन, संस्कार, मानसिकता र मनोवृत्तिको प्रतिनिधित्व गर्छन् । यसर्थ उनी सामाजिक जनभावना उजागर गर्ने कवि हुन् । उनका अभिव्यक्ति र विचारमा समाजसुधारको चेत देखिन्छ । विसङ्गत, समाजको विपक्षमा रहेका उनी सभ्य र सुसंस्कृत समाजको सपना देख्छन् । यथास्थितिलाई आत्मसात गर्ने हो प्रशस्त भने नविनता पाउन सकिन्छ । त्यसैले उनले प्रशासनदेखि घरसुधारसम्मका कविता लेखेर सुध्रिन र सुधार्ने वातावरण बनाउन आग्रह गरेका

हुन् । विकृति, विसङ्गतिप्रति व्यङ्ग्य गर्ने उनले कसैलाई पनि छाडेनन् । त्यो बेलाको समाज, प्रशासन, घरपरिवार र ठूलाबडाहरूको मनोमालिन्यतामा जे देखे त्यही लेखे ।

०००

२२ वर्ष यात्रामा ६३ औं खुड्किलो उक्लिएको र ६४औं उक्लने तरखर गर्दै रहेको नवप्रज्ञापनले यस अङ्कलाई भानुको सम्भनामा प्रकाशित गर्ने सोच बनायो । भानु सबैका साभा भएकाले यस्तो सोच बनेको हो । निश्चित योजना सहित राज्यको संस्कृति मन्त्रालयले नै काम गरिरहेको समयमा नितान्त व्यक्तिगत रहर र इच्छामा उसको संलग्नताबिना गरिएको काम गणनीय हुने हो कि नहुने हो भन्ने सोच मनमा नउठेको होइन तर त्यसले मस्तिष्कमा लामो समय स्थान पाएन । ठिकै छ आफ्नो क्षेत्रबाट सानो तिनो भए पनि केही गरौं भन्ने भाव उठ्यो । त्यसैले यसको जन्म हुन पुग्यो ।

सकेको गरौं भन्ने सोच बोकेको यसको यो ६४ अँ अङ्क हो । यति अङ्क निकाल्छु र यहाँसम्म पुग्छु भन्ने मिसन नभएको कारण आजसम्म निर्वाध रूपमा हिंडिरहेको छ । यहाँसम्म पुगेर यति गर्ने भन्ने हिसाब-किताब पनि छैन । यति भए निकाल्ने नत्र ननिकाल्ने भन्ने विचार पनि छैन । भ्याए जति गर्ने, सकेजति गर्ने, सकेसम्म गर्ने, गर्दै जाने, सकेसम्म नसुस्ताउने र आफ्नो कामलाई सहज रूपमा लिने, निरन्तरता दिने, जन्मभूमिको निम्ति केही सोच्ने, कहिल्यै आत्तिने र मात्तिने मनस्थिति नबोक्ने, सकारात्मक सोच राख्ने, आस्थालाई विश्वासको भारी बोकाउने तर बेचबिखन नगर्ने अभिप्रायले आजसम्म यो हिंडिरहेको छ ।

प्रवल इच्छा शक्तिमा यसको प्रकाशन थालिएको थियो । हिजोजस्तो लाग्छ दुई दशक बितिसकेछ । आरम्भ गर्दा यति अङ्कसम्म आइएला जस्तो लागेको थिएन तर आइयो, त्यसैले तपाईं ६४ औं अङ्क पढ्दै हुनुहुन्छ । त्यसपछि ? कृपया हेर्दै जानोस् । प्रकाशन भएछ भने पढ्नु नै हुनेछ र पाउनु भएन भने त्यही ठानिदिनु होला । अहिलेसम्म हिँड्न सकिएको छ । यहाँहरूजस्ता धेरैको सद्भाव, माया र प्रेम, सुभाउ-सल्लाह र परामर्श पाइएको छ ।

फेरि सोचले मात्र कहाँ हुँदो रहेछ र ? साहित्यिक पत्रकारिता नेपालको जेठो पत्रकारिता त हो, तर यसले आफूलाई दाजु भनाउन सकिरहेको छैन । तुरुन्त त्यस्तो सम्भावना पनि देखिँदैन । यतातिर सम्बन्धित निकायहरूको खासै सकारात्मक सोच पनि छैन । यसैले हो अझै हुलाक दर्ता पाउन नसकेको । २०६३ पछिका सबै अर्थमन्त्रीदेखि सञ्चार मन्त्रीसम्म यसका समस्या र समाधानबारे कुरा पुगेका छन् । उनीहरू भेटघाटमा सकारात्मक देखिन्छन् तर व्यवहारमा त्यो लागू भइरहेको छैन । यसलाई हुलाक दर्ताको सुविधा दिँदा राज्यलाई हानी पनि हुँदैन । दैनिकदेखि मासिकसम्मकाले पाएका पनि छन् तर सम्बन्धित निकाय चुपचाप छ, मौन छ अर्थात् कुनै वास्ता गर्दैन । किन त्यसो गरिएको हो अझै बुझ्न सकिएको छैन ।

द्वैमासिक, त्रैमासिक पत्रिका जो वर्षमा चारदेखि छ अङ्कसम्म मुस्किलले निस्कन्छन् तिनीहरूलाई बेलाबेलामा कहिले श्रमजीवी कानुन त कहिले नियुक्ति, तलब प्यान र भ्याटसम्मका कुराले अल्फाउँछन् । साहित्यिक

पत्रिकाहरू न व्यवसायिक हुन सकेका छन् न त निकट भविष्यमै त्यस्तो सम्भावना देखिन्छ । यसैले यिनीहरूमाथि बेलाबेलामा आउने उल्फनहरूले प्रकाशन बन्द गर भनेको हो कि भन्ने आभाष पनि हुन्छ । यदि त्यसो हो भने प्रष्ट भन्दिए हुने । फेरि त्यसो पनि भनिँदैन । केही समयअघि प्यानमा जान राज्यले सूचना दियो, तर त्यहाँ पुग्दा ती निकाय बेखबर थिए । त्यही समयमा काठमाडौंका पत्रपत्रिकाले निःशुल्क प्यान नम्बर पाए तर काठमाडौंबाहिरका पत्रिकाहरूले त्यो अवसर पाएनन् । त्यही प्रयोजनको निम्ति बारामा नवप्रज्ञापनले र मोरङमा वनिताले फरक शुल्क बुभाउनु पर्‍यो । नियम कानुनमा बाँधिनु पर्‍यो भन्ने हाम्रो चिन्ता हैन तर त्यो सबैलाई र सबैतिर बराबर हो कि होइन भन्ने मूल प्रश्न हो ।

विदेशी मुलुकबाट हाम्रोमा निर्वाध अनावश्यक पत्रपत्रिकाहरू समेत आउँछन् तर हाम्रा पत्रपत्रिकाहरू नेपाली बहुलक्षेत्रमा समेत सहज रूपमा जान सक्दैनन् । हाम्रो प्रयासले केही गर्न सक्दैन । राज्य बोल्दैन, जति घघच्याए पनि सुन्दैन । पञ्चायतकालीन, बहुदलकालीन वा गणतान्त्रिक कुनै पनि सत्ता भाषा-साहित्यप्रति संवेदनशील रूपमा प्रस्तुत भएको महशुस हुँदैन । सत्ताबाहिर रहेका बेला उनीहरू समस्या समाधान गर्ने प्रतिबद्धता जनाउँछन् तर जब सिंहदरबार छिर्छन् त्यसपछि पहिलेका बाचा कबुल, प्रतिबद्धता सब बिर्सछन् । खै के छ कुन्नी सिंहदरबारभित्र ?

वर्गीकरणमा परेका पत्रपत्रिकालाई सूचना विभागले नियमित र नेपाल टेलिकमले प्रदान गर्ने वार्षिक चार भन्दा बाहेक नियमित विज्ञापन छैनन् ।

त्यसपछिका विज्ञापनहरू चिनजान, सम्पर्क र भनसुनले प्राप्त हुन्छन् । जसको पहुँच छ उसले नियमित विज्ञापन पाउन पनि सक्छ, जसको छैन त्यसले कहिल्यै पाउँदैन । राज्यले दिने सुविधा चाहे मेचीको होस् वा महाकालीको, अनि हिमालको होस् वा तराईको सबैलाई एकनासको हुनुपर्ने हो नि, तर अहँ त्यस्तो अनुभूति गर्न सकिन्न । सरकारले तोकेको वर्गीकरणमा पर्ने पत्रिकाहरू पनि त्यसबाट बञ्चित छन् । राज्य बेखबर छ, आफू केही गर्दैन, केवल सिकाउँछ मात्र । हुन त उसैले सिक्नुपर्ने धेरै छ तर ऊ सिक्दैन किनकि सिंहदरबार छिरेपछि उ सर्वज्ञ बन्छ, त्यो क्रम त्यहाँबाट बाहिर ननिस्केसम्म जारी रहन्छ । जब बाहिर आउँछ, फेरि ऊ सबैको कुरा सुन्न थाल्छ । सबैसँग मिल्छ । सबैका कुरा बुझ्छ । समस्या अवगत गर्छ । आफूले समाधानमा दियो ज्यानले सघाउने प्रण पनि गर्छ । सहृदयी बन्छ । आत्मविश्वास दिलाउँछ तर त्यो कुरा पहुँचमा नपुगेसम्मका लागि मात्र हुन्छ ।

नवप्रज्ञापन कतै पनि आफ्नो विशेष हैसियत खोज्दैन । जस्तो र जत्रो छ त्यस्तै रहन चाहन्छ । आफूले मात्र सुविधा लिउँ पनि भन्दैन । कामको आधारमा हो भने छोड्दैन पनि । राज्यका विभिन्न अंग वा निकायहरूले दिने सेवा सुविधामा चिनजान, भलाकुसारी, सम्पर्क, आउजाउ र तेरोमेरो प्रवृत्तिले काम नगरोस्, नियमअनुसार होस् । त्यो प्रष्ट देखियोस् त्यसले त्यति त्यसकारण पायो र मैले त्यसो भएर पाइन भन्ने प्रष्ट देखियोस् भन्ने मनसाय राख्दछ ।

०००

यो वर्ष नेपाली भाषाका अनन्य सेवक,

आदरणीय पुराना कवि तथा राष्ट्रिय विभूति भानुभक्त आचार्यको द्विशतवार्षिकी हो । यस अवसरमा सर्वप्रथम नेपाल र नेपाली जातिलाई माया गर्ने, भाषा, साहित्य, सङ्गीत, कला तथा संस्कृतिप्रति सद्भाव राख्ने, नेपाल राष्ट्रको चिनारीका निम्ति संसारको जुनसुकै भागमा रहेर पनि आफ्नो हैसियत, स्तर र चेतनाले भ्याएसम्म तन, मन र वचनले सक्रिय रहने, नेपाल एकमा अनेक र अनेकमा एक हो भन्ने चिनारी दिन प्रयत्नशील रहने, विभिन्न माध्यमले यो माटोलाई संसारसामु परिचित गराउन सदैव प्रयत्नील रहने सबै-सबै प्रति नवप्रज्ञापन परिवार सर्वप्रथम आभार व्यक्त गर्दछ र सलाम तथा अभिवादन टक्र्याउनु कर्तव्य सम्भन्छ ।

अन्त्यमा, सर्वप्रथम नेपाली साहित्यको पुरानो पत्रिका भानु विशेषाङ्क (२०२८), राष्ट्रिय रामायण विशेषाङ्क (२०६०) र लक्ष्मी निबन्ध सङ्ग्रहलाई सहयोगका निम्ति मुरीमुरी धन्यवाद अर्पण गर्दछु । अनि छोटो सूचनाका आधारमा सद्भाव राखेर आफ्ना अमूल्य रचनाहरू निःशुल्क उपलब्ध गराइदिने सम्पूर्ण स्रष्टा महानुभावहरूप्रति हृदयदेखि आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु । भानुलाई चिनाउने भन्दा बाहेक यहाँ समाविष्ट रचनाहरूको अर्को कुनै स्वार्थ नभएकाले नवप्रज्ञापन त्यसैअनुसार सोचिदिन आग्रह गर्दछ ।

पैसठ्ठी

आदरणीय पाठकवृन्द, नवप्रज्ञापन आफ्नो ६५औं अङ्कमा तपाईंहरू माफ्कथाकार विश्वराज अधिकारीका कथाहरू विशेष लिएर आइपुगेको छ । साथमा अन्य सामग्रीहरू पूर्ववत् यथास्थानमा

छन् । नेपाली साहित्यमा कथाकार अधिकारी अपरिचित नाम होइन । सूर्य र अभिनय लघुकथा सङ्ग्रह तथा बहलिया र मधुर मिलन कथा सङ्ग्रहहरू प्रकाशित गराइसकेका उनी यसअघि आञ्चलिक कथाकारका रूपमा परिचित थिए । उनका कथाले बारा, पर्सा र रौतहटमा प्रमुख रूपमा बोलिने भोजपुरी भाषी समाजको विशेष रूपमा प्रतिनिधित्व गर्दथे । त्यहाँको जनजीवन, जीवनधारा, जीवन पद्धति, भोगाई, पीडा, आँसु तथा हर्ष सहित समग्र सामाजिक चिन्तनको साक्ष्यका रूपमा उनका कथाहरू रहने गर्थे । त्यही समाजमा जन्मी हुकी बढेका अधिकारीले त्यसै समाजको समग्र पक्षलाई यस अघि आफ्ना कथामा उतार्ने गर्थे ।

आञ्चलिक कथाकारका रूपमा आफ्नो परिचय बनाएका यस अङ्कमा समावेश कथाहरू मार्फत भने आञ्चलिकताको सिमाना नाघेका छन् । उनी राष्ट्रिय भन्दा पनि पर अन्तराष्ट्रिय बनेका छन् । नेपाली सन्दर्भका साहु, गरिब, सामन्तले दिने दुःख, पीडा, शोषण, दमन तथा उत्पीडनका विविध पक्षहरूलाई छाडेर यहाँ समावेश कथाहरूले ज्यादा भन्दा ज्यादा स्वतन्त्रताको पक्षमा वकालत गरेका छन् । पति-पत्नीबीचको सम्बन्ध, नातागोता र परिवारको स्थिति के हो, कस्तो हुनुपर्छ, किन चाहिन्छ र नभए के हुन्छ भन्ने जस्ता विषयमा उनले सशक्त विचार प्रस्तुत गरेका छन् । स्वतन्त्रता बिनाको जीवन कसरी टिङ्गुरिएको हुन्छ भन्ने उदाहरण पनि यहाँ छ । भोक, रोग र गरिबीको विरुद्ध जसरी सङ्घर्ष आवश्यक छ त्यसैगरी स्वतन्त्रताका निम्ति पनि आवश्यक छ, यहाँका कथाहरू मार्फत उनले विचार

अघि सारेका छन् ।

यसो त कथाकार अधिकारी कथाकार मात्र नभएर पाठ्यपुस्तकका लेखक समेत हुन् । नेपालका विभिन्न क्याम्पसमा लामो समय व्यवस्थापन र अर्थशास्त्र विषयको अध्यापन गरेका उनले सोही विषयका स्नातक र स्नातकोत्तर तहका एक दर्जनजति कृतिहरू समेत तयार पारेका छन् । उनी केही समय पाटन अस्पतालको प्रशासन सेवामा संलग्न थिए । नेपालबाट अध्ययनको सिलसिलामा संयुक्तराज्य अमेरिका पुगेका उनी अध्ययन सकेर यतिखेर त्यहाँको ओक्लोहामा राज्यको एक कलेजमा व्यवस्थापन विषयको अध्यापन गरिरहेका छन् ।

नेपाल भन्दा धेरै टाढा अमेरिकामा प्राध्यापन पेसामा संलग्न अधिकारीले जीवन र स्वन्त्रताको अत्यन्तै रोचक तथा मार्मिक तवरले विश्लेषण गरेका छन् । हामी गाँस, बास र कपासका लागि सदियौँदेखि भौतारिई रहेकाहरूका निम्ति यी कथाहरू असान्दर्भिक लाग्न पनि सक्छन् । किनभने संसार विचित्रको छ र जीवन भोगाइहरू पनि विविध छन् । अनौठो परिस्थिति र परिवेशले मानिसलाई पृथक दिशा प्रदान गर्दो रहेछ भन्ने कुराको प्रमाण यी कथाहरूको अध्ययन पछि पाउन सकिन्छ । नेपालमा रहँदा आञ्चलिक परिवेश भन्दा बाहिरका कथा नलेख्ने उनलाई त्यहाँ पुगेपछि त्यो समाज, सम्बन्ध, विचार र चिन्तनले छोएछ, त्यसैले यसप्रकारको कथाहरू लेखे जुन अत्यन्तै रोचक र पठनीय छन् । कथा पढ्न थालेपछि छोड्ने मन लाग्दैन । त्यति मात्र होइन अर्को कस्तो होला, अभै अरुहरू कस्ता-कस्ता होलान् भन्ने कुतकुती मनमा लागिहन्छ ।

स्वन्त्रता जीवनको सबैभन्दा ठूलो आवश्यकता हो । यो बिनाको जीवन सहज हुनै सक्दैन । बाँच्न त स्वतन्त्रताबिना पनि सकिन्छ तर त्यो बचाई अर्थहीन हुन्छ । समय, परिस्थिति र भूगोल अनुसार स्वतन्त्रताको परिभाषा भने फरक हुन्छ त्यसलाई अन्यथा भन्न पनि हुँदैन । यदि कसैले होइन भन्यो भने त्यो वास्तविकताको निकट हुनसक्दैन । नेपाली सन्दर्भमा अलि अपत्यारिला जस्ता लाग्ने यी कथाहरू अमेरिकी समाजका सान्दर्भिक कथाहरू हुन् । नेपाल बाहिर रहेर पनि आफ्नो भाषा साहित्यप्रति दत्तचित्त रही यति राम्रा कथाहरू लेख्ने अधिकारीबाट नेपाली साहित्यले अझ धेरै अपेक्षा गरेको छ भन्दै यस खालका अभै धेरै कथाहरू लेखियून् र त्यसमा उनको नेतृत्वकारी भूमिका रहोस् भन्ने अपेक्षा नवप्रज्ञापनले गरेको छ ।

छैसठ्ठी

लौहै । मज्जाले सुनौं । गुनौं पनि । साँच्चै हो । धरोधर्म हजुर । ती कराइर हेछन् । उफ्री-उफ्री चिच्याइरहेछन् । देख्नु भो । सुनौं त । आइरहेछ आवाज । निरन्तर-निरन्तर । धेरै भयो । आउन लागेको । नचाहेरै पनि । बाध्यता बोकेर । सुनिरहेछु-उहिल्यैदेखि । हेरेर टुलुलुती ।

अलमलिन्न परिवेश । पानाहरू पल्टाउँदै । बोकेर विवशता । दुःखाउँदै आँखा । माडेर छाति । हिडेको कल्पना । बाँचेको अभिनय । अस्तिबाटै हिजोबाटै । गरिरहेछौं हामी ।

परबाट कोही । गरिरहेछ इशारा । मानिएको छ । तिनीहरूको नजरमा । गरिरहेछौं अभिमान । हामीबाट हुने ।

केवल गर्ने । आत्म सन्तोष । मनको लड्डु । खाँदैछौं घिउसँग । एउटा रटना । फुलाएर घाँटी । सुकाएर छाति । फलाकदै बारम्बार । बनेको बिगाउँ । भएको भत्काउँदै । हाँकिरहेछौं डिड । सिङ्गो संसार । सुन्दर कल्पना । आस्था धरोहरको । विश्वास विचारको । लगाइर हेछौं आगो । रमाइरहेछौं आ-आफै । कति समय । छैन उत्तर । होइन गन्तव्य ।

दिन जान्नेहरू । बोल्ल अभ्यस्तहरू । व्यस्तछन् बाँड्नु । तन दिइरहेछन् । मन दिइरहेछन् । विचार दिइरहेछन् । विश्वास दिइरहेछन् । आस्था दिइरहेछन् । भरोसा दिइरहेछन् । दिनुको मज्जा । बाँड्नुको आनन्द । अर्कै होला । कल्पनाको कावा । खाइरहेछन् मज्जाले । त्यसैले ती । मज्जाको खानी । बोकेर छातिमा । राखेर आँखामा । भेट्टाउने अभिलाषा । महत्त्वकाङ्क्षाका पोको । समातेर हातमा । उभिएकाछन् चौबाटोमा ।

पाइरहेछन् स्याबासी । थापिरहेछन् धोक्रो । भरिन खोज्दैछ । सन्तुष्टछन् दिनेहरू । त्यसैले दिइरहेछन् । उनीहरू थापिरहेछन् । अर्थात् हामीहरू । थापिर हेछौं साँच्चै । दिनुको मज्जा । लिनुको मज्जा । मज्जामा दुवै । आनन्दमा दुवै । सन्तोषमा दुवै । परम सन्तोष । किन दिँदैछ । केके दिँदैछ । कसरी दिँदैछ । कसलाई दिँदैछ । कति दिँदैछ । जान्दैनन् उनी । मान्दैनन् उनी । भन्दैनन् उनी । केवल चाहन्छन् । लिनमात्र हो । त्यसैले चुपचाप । थापिरहेछन् धोक्रो । गरौंला छिनोफानो । त्यति छ मनमा । शान्त देखिन्छन् । चुपचाप देखिन्छन् ।

एउटा प्रश्न । जन्मन खोज्छ । सुन्दर धरती । निहाल्न चाहन्छ । आइपुग्छ घाँटीमा । त्यहाँ अड्कन्छ । सक्दैन आउन ।

सम्पूर्ण प्रयास । खेर जान्छ । प्रयास थाक्दैँन । हट्दैँन पछाडि । प्रमिथसको नियति । दोहोरिन खोज्छ । धेरै प्रमिथसहरू । अनगिन्ती भिन्दीहरू । थुप्रै होमरहरू । भीम मल्लाहरू । भोगिरहेछन् सदयौँदेखि । प्रतापहरूको संसार । तापिर हेछन् घाम । उडिरहेछ वाफ । नीलो आकाश । हेरिरहेछ परिदृश्य ।

विचारको धरातल । विश्वासको परिवेश । चिन्तनको परिदृश्य । आस्थाको पर्खाल । सबैतिर छ । सबैसँग छ । यसो भनौँ । धेरैसँग छ । पूर्वानुमान बोक्दैँ । बाँच्न सकिन्छ । पछि जन्मन्छ । सिङ्गो अनुमान । निकटस्थ सम्भावना । खोजी पस्दा । हिङ्दैँ जाँदा । अन्यत्र समेत । सकिन्छ पाउन । सकिन्छ भेट्न । सकिन्छ देख्न । सकिन्छ बुझ्न ।

सत्य हजुर । धरोधर्म हो । ढाँटेको छैन । किन ढाँट्नु । किन छल्नु । किन पर्गल्नु । किन विथोल्नु । गरिएन त्यस्तो । आजका मितिसम्म । गर्दैँ नगरौँ । भनिरहेछ मन । त्यसैको इशारा । बढ्छ अगाडि । एउटा सङ्कल्प । बोक्छ मुटु । चढ्छ उकालो । ओर्लन्छ ओरालो । हिङ्छ तेर्सो । अँह थाक्दैँन । भेट्न गन्तव्य । हिङ्दैँ जान्छ । थकानको महसुस । गर्दैँन पटकैँ । हिँडिरहन्छ निरन्तर । गच्छ सङ्कल्प । बोक्छ अठोट ।

एउटा सत्य । पूर्ण यथार्थ । निर्धक्क भएर । चिनौँ आफैँलाई । जानौँ आफैँलाई । बुझौँ आफैँलाई । छामौँ आफैँलाई । खोजौँ आफैँलाई । भेटौँ आफैँलाई । पाउँ आफैँलाई । हेरौँ आफैँलाई । सुनौँ आफैँलाई । बुझौँ आफैँलाई । चिमोटौँ आफैँलाई । हाँसौँ आफैँलाई । रोऔँ आफैँलाई । दुःखौँ आफैँलाई । तर हामी । अनि इतिहास । सिङ्गो यथार्थ । जीवन

वास्तविकता । सवल चिन्तन । अठोटको विचारधारा । खजमजिन खोज्दैँछ । खोजिँदैँछ त्यस्तो । आगो बाल्नेहरू । त्यसैमा रमाउँछन् । उनीहरूको धर्म । उनीहरूको कर्म । गर्दैँ जान्छन् । कर्मको अधिकार । गर्नैहरू गर्छन् । उनीहरूको धर्म । उनीहरूको कर्म । जाउन गर्दैँ । सकिन्न रोक्न । त्यस्तै छेक्न । छेकवार लगाउन । हुँदैँन पनि ।

बलिरहेछ विश्व । जलिरहेछ संसार । डढिरहेछ इतिहास । चिच्याइरहेछ मानवता । तर हामी । केवल रमिते । हेरिरहेछौँ मज्जाले । लिइरहेछौँ आनन्द । घुलेर वादविवादमा । कहिले भातमा । कहिले जातमा । कहिले मातमा । पुतपुताइ रहेछौँ । मुस्लिँएको धुँवा । आकार विहीन । बाँचेको अभिनय । सक्रियताको अभिनय । परिवर्तनको अभिनय । भइरहेछ हिजैँदेखि । प्रगतिवादी-प्रतिगामी ।

विभिन्न नाममा । बलिरहेछन् आगो । भएसम्म ताप्नेहरू । जानेछन् बल्दैँ । आगोको काम । बल्नु हो । ऊ बल्छ । हिजो बल्यो । आज बल्दैँछ । भोलि बल्नेछ । रहेसम्म ताप्नेहरू । सदियौँसम्म बलिरहनेछ । आनन्द लिनेहरू । स्वार्थको कसौँडी । कुण्ठाको तसला । प्रतिशोधको लफ्को । पकाउँदैँ जानेछन् । प्रकृतिको नियम । भैरहेछ पालना । न सुरक्षाकर्मी । न कर्मचारी संयन्त्र । न ढुकुटी । न अधिकारवादी । न दल । हिँडिरहेछ प्रकृति ।

सतसद्गी

हिँड्ने पुगे । बस्ने कुँजिए । हेर्नेले देखे । नहेर्ने छेलिए । प्राकृतिक नियम । आफ्नो कित्ता । आफैँ छुट्याउनुोस् । आफैँ खोज्नुोस् । आफैँ रोज्नुोस् । आफैँ

छाम्नोस् । आफैँ भेट्नोस् । तपाईंको
सामर्थ्य । तपाईंको हैसियत । तपाईंकाै
जिम्मा । समयको गति । समयको
नियन्त्रण । समयको छेकबार । आफैँ
नियाल्नोस् । निर्णय गर्नोस् ।

उनीहरू हिंडे । उनीहरू पुगे ।
उनीहरूले गरे । उनीहरूले पाए । उनीहरूले
खाए । उनीहरू रमाए । उनीहरू हाँसिए ।
उनीहरू रौसिए । बाटो खोजे । बाटो
देखे । खोज्दै गए । हिंड्दै गए । हामी
हेरिरहेछौं । हामी सुनिरहेछौं । हामी
भोगिरहेछौं । हामी बसिरहेछौं । हामी
कुँजिरहेछौं । उनीहरू हिंडिरहेछन् ।
उनीहरू पुगिरहेछन् । नहिंड्नेहरू
नहेर्नेहरू । भोका हुन्छन् । नाङ्गा
हुन्छन् । प्यासा हुन्छन् । केवल ती ।
रुन सक्छन् । कराउन सक्छन् । दुख्न
सक्छन् । गुँडुल्किन सक्छन् । गतिहीनले
सक्ने । केवल त्यस्तै । जम्मा त्यति ।
हामी गरिरहेछौं । हामी भोगिरहेछौं ।

हामी थिचियौं । हामी मिचियौं । हामी
किचियौं । हामी ठगियौं । हामी लुटियौं ।
हामी शोषियौं । हामी बिग्रियौं । हामी
भत्कियौं । हामी थुप्रियौं । हामी घोलियौं ।
हामी थिग्रियौं । हामी उठाइयौं । हामी
बसाइयौं । हामी सुताइयौं । हामी हिडाइयौं ।
हामी बोलाइयौं । हामी पढाइयौं । हामी
लेखाइयौं । हामी देखाइयौं । हामी
मनाइयौं । हामी गराइयौं । हो, त । हामी
भित्रको । बोलेन विवेक । हिडेन विचार ।
उठेन दृष्टि । गमेन आस्था । जुमुंराएन
चिन्तन । ब्युँभेन मूल्य । चलमलाएन
मान्यता । खसखसाएन चिन्तन । त्यसैले
अलमलियौं । अभैँ पनि । त्यो क्रम ।
बाक्लो छ । घनीभूत छ ।

अन्होटमा बाँच्यौं । आदेशमा बाँच्यौं ।
उपदेशमा बाँच्यौं । निगाहमा बाँच्यौं । आफू

सोचेनौं । आफ्नो बाँचेनौं । अरुको बाँच्यौं ।
आफ्नो गाएनौं । अरुको गायाँ । आफ्नो
खाएनौं । अरुको खायाँ । छाकमा रम्यौं ।
भागमा रम्यौं । आडमा रम्यौं । आफ्नो
भनेनौं । अरुको भन्यौं । आफ्नो हाँसेनौं ।
अरुको हाँस्यौं । आफ्नो गरेनौं । अरुको
गन्यौं । आफ्नो फलाएनौं । अरुको
फलायाँ । आफ्नो नाचेनौं । अरुको
नाच्यौं । आफ्नो हेरेनौं । अरुको हेन्यौं ।
आफूलाई चिनेनौं । अरूलाई चिन्यौं ।
आफन्त जानेनौं । पराय जान्यौं । आफूलाई
भोगेनौं । अरूलाई भोग्यौं । आफूले
सिकेनौं । अरूलाई सिकायाँ । आफूले
पढेनौं । अरूलाई पढायाँ । आफू बाँचेनौं ।
अरूलाई बचायाँ । आफू हाँसेनौं । अरूलाई
हाँसायाँ । चेलो बनेनौं । गुरु बन्यौं ।
आफूलाई हेरेनौं । अरूलाई हेन्यौं । हेर्दै
गयौं । हेर्दै गयौं । गइरहेछौं अभैँ ।

आजैँ थालौं । अहिल्यै सोचौं । ढिला
नगरौं । एउटा आरम्भ । एउटा शुभारम्भ ।
सुनौलो यात्रा । सुनिश्चित भविष्य । अस्तित्व
खोजौं । जीवन खोजौं । उद्देश्य खोजौं ।
अगाडि हिंडौं । गतिशील बनौं । गतिहीनता
त्यागौं । म भन्छु । तपाईं भन्नोस् ।
हामीहरू भनौं । सबैले भनौं । सबैभन्दा
पहिले । आफूलाई खोजौं । आफूलाई
छामौं । आफूलाई भेट्दाऔं । आफूलाई पाऔं ।
अगाडिको बाटो । गरिने यात्रा । सुनिश्चित
भविष्य । हिंड्छ सरासर । पछिको बाटो ।
सहज बन्छ । सप्टेरो हुन्छ । अनि पछि... ।
अरू पछि ...। अभैँ पछि ...।

अठसठ्ठी

युगौं युगदेखि मनमा, विचारमा र
अटोटमा टॉरिसिईरहेको अभाव, भोक,
रोग, अशिक्षा, गरिबी, आलस्य तथा

नैरास्यताजस्ता अनावश्यक वस्तुहरूको विपक्षमा लामो प्रतीक्षापछि उपस्थित नयाँ वर्ष पक्कै पनि एउटा उद्देश्य, उमङ्ग, जोश, जाँगर, उत्साह, हौसला र आँट बोकेर आएको होला भन्ने परिकल्पनामा चुर्लुम्म डुबेर खुशीले उसैलाई सुमसुम्याइरहेको नेपाली मन त्यो आगमनको दोस्रो साता पनि पुरा हुन नपाउँदै सगरमाथाका शिखरबाट उभिनै नसक्ने गहिरो खोचमा गर्ल्याम गर्लुम ढल्यो । आस्थामा खिया उम्रियो । विचार चोइटियो । उमङ्ग उखेलियो । अठोट भाँचियो । विश्वास चुँडियो । स्मृति चिन्तनको धरातल उड्न थाल्यो, जिन्दगीको लामो समय असहजतामा बितेकाहरूले भविष्यलाई सप्टेरो हुने ठान्नु तथा कामना गर्नुलाई अन्यथाको तराजुमा जोख्न सकिँदैन । तर, अधिकांश नेपालीले कल्पना गरे पनि नयाँ वर्षले ल्याएको खुशी लामो समय टिकिरहन सकेन । बरू, मधुमाशमै सबैको मन दुःखायो । तन दुःखायो । विचार दुःखायो । विश्वास दुःखायो । आस्था दुःखायो र अभै दुःखाइरहेछ । किन ? प्रश्न आँखा अगाडि छ । तर उत्तर ... । अँह, अफसम्म फेला परिसकेको छैन । निरन्तर भइरहेछ खोजाई, आखिर किन यत्रो विपत्तिमा भुङ्ग्रिनु पन्यो हामी नेपालीहरूले ?

संसारभर नेपाली जाति कसैको पनि स्थायी शत्रु छैनन् आजसम्म । हामी नेपालीले आफ्नो लागि थोरै अथवा एकदम कम गरेर अरूका लागि धेरै गरेका छौं । लडेका छौं । भिडेका छौं । हिडेका छौं । पुगेका छौं । प्रयोगशाला बनेका छौं । प्रयोग्य वस्तु भएका छौं । प्रयोगस्थल तुल्याइएका छौं । हो, इतिहासको लामो कालखण्डदेखि हामी हाम्रा लागि भन्दा

बढी अरूका लागि भइरहेका छौं । त्यसो त आफ्नो लागि गर्दै नगरेको भने किमार्थ हैन । गरेका छौं तर थोरै । अरूका लागि धेरैभन्दा धेरै सामर्थ्य, हैसियत, बल, बुद्धि, विवेक, चिन्तन, पराक्रम र परिश्रम खर्चेका छौं, अर्थात् लगाएका छौं । बाटो देखाएका छौं । गन्तव्य चिनाएका छौं । तातेताते गराएका छौं । नुनको सोभो गरेर लुरुलुरु हिडेका छौं । आँट अगाडि बढाएका छौं । हिम्मत साथ लिएका छौं । कहिलेसम्म ? हजुर ! यस प्रश्नको उत्तर छेउ पुग्ने मेरो सामर्थ्य छँदै छैन । यति चाहिँ निर्धक्कका साथ भन्न सकिन्छ । अस्तित्वदेखि हिजोसम्म थिएन । वर्तमान सबैको अगाडि टिङ्ग उभिइरहेछ । यसको जिम्मेवारी तपाईं हामी सबैमा छ । हो, भविष्यप्रति हामी आशावादी हुनैपर्छ मा कसैको पनि विमति हुन सक्दैन र मेरो पनि ।

सुगौली सन्धी पछिका दिनहरू हाम्रा लागि सुखद रहन सकेनन् । पुर्खाहरूले प्राप्त गरेको महान विजय स्थायी बनेन । खुशी भक्तियो, बिग्रियो र विदा भयो । त्यसपछि हामीभित्र बिग्रने, भत्कने र धाँजा फाट्ने क्रम सुरु भएको हो । त्यो वर्तमानमा पनि यथावत छ । आँखै अगाडि आफ्नालाई हराउनु परेको विडम्बना उभिइरहेछ टिङ्ग । परिभाषा कसरी लाग्छ कुन्नी तर छातीमा अदृश्य पीडा बनेर हिँडिरहेछ वर्षौं वर्षदेखि । त्यसपछि हाम्रो पहिचान के भएको छ कुन्नी, किटान गरेर जानकारी गराउने जिम्मा तपाईंको काँधमा छाड्न चाहन्छु । तथापि सास फेरि रहेछौं भनेर चाहिँ भन्न सक्छु । सपना बेच्नेहरू मुस्कुराइरहेछन् । लामै कालखण्डदेखि त्यो मज्जैले बिकिरहेछ । हामी किनिरहेछौं । क्रंताहरू रहेसम्म बिक्रंताहरूलाई मालवस्तु

बिक्रीमा कठिनाइ हुँदैन । त्यसैले त निर्बाध बेचिरहेछन् गुणस्तरहीन र बेकामे नै भए पनि । दोबाटो चौबाटोमा उभिएर स्थापना गरिरहेछन् उद्योग । कार्यकारीको भूमिकामा मख्ख छन् ती । संरक्षक अरु कोही छ । एउटा ब्राण्ड अलि पुरानो हुन नपाउँदै तदारुकताका साथ नयाँ स्थापना हुन्छ । त्यसैले रोज्दा रोज्दै र चाख्दा चाख्दै हाम्रो समय उडिरहेछ । अनि सधैं रिक्कटको रिक्कटै भइरहेछौं । हजुरबा, बा र छोरा मात्र हैन कतै नातिको हालत पनि त्यस्तै हुने त हैन? मन आशङ्कित छ । समयले आफू र आफ्नोलाई विश्वास गर्न नसके पनि अरूलाई छाति नङ्ग्याएर विश्वास पोखेको इतिहास छ । पछिपछि लुरलुरु हिँडिरहेछन् पाइलाहरू ।

जबर्जस्त यथार्थ हो २०७२ वैशाख १२ को महाभूकम्पले पूरै देशलाई क्षतविपक्षत पार्‍यो । करोडौं करोड मनहरू भाँच्यो । विचारहरू चोइटियो । आस्थाहरूमा आगो सल्कायो । विश्वासहरू धुजाधुजा पार्‍यो । चिन्तनहरू खलबल्यायो । अटोटलाई हिँड्न दिएन । रोकेर अलमल्यायो । तृष्णामा डढेलो लगायो । वर्षौं वर्षदेखि जोडिएका मनहरू फटायो । आशाहरू टुटायो । खोलोको मुहान बनायो आँखा । भाव ओइलाए । विचार शून्यताले प्रश्रय पायो । अनगिन्ती मुना र नवपालुवा हुर्कन तथा बढ्न होइन ओइलिन प्रेरित बने । चिन्तनको सङ्घारमा आवाज कोकियो । जीवन अतिवृष्टि र अनावृष्टिले तहसनहस भयो । एउटा अटोट बोकेर गन्तव्यतिर पाइला चालिरहेको चिन्तनमा पूर्णविराम लाग्यो । कल्पना दुःखायो । भावना भत्कायो । दृष्टिकोण उडायो । विचार र आस्थाले

गोरेटो भेट्न सकेन । धेरैतिर राज गर्न लालायित बन्यो ऐजेरु ।

लाखौं कोपिला उखेलिए । बिउ ब्याडमै डढे । असङ्ख्य जिन्दगीहरू मुर्भाए । एउटा उद्देश्य बोकेर मनमा उकालो चढ्ने प्रयासमा रहेकाहरू हराए ढाँडहरूमा । वर्षौंदेखि जोगिएका आस्थाहरू चरचरी चिरिए । फुल्न र खिल्न सकिरहेका छैनन् कुनै पनि क्षणहरूमा । आशामा पोयो लाउने उत्साह सङ्गालेकाहरू हराए । जीवन खोज्नेहरू अस्ताए भेट्नै, देख्नै र स्वादै नपाई । बिउको माया गर्नेहरू परास्त बने । जिन्दगी खोज्न लालयितहरू अदृश्य भए । खै, किन हो, उत्तर छैन रेडिमेड तथापि भुल्न सकिने स्थिति छैन ।

विडम्बनापूर्ण नियतिको कारण वर्तमान भित्रबाट भविष्य खोज्नेहरू, आस्थाको फूल फुलाउन साहस गर्नेहरू, जीवन हेर्न, पढ्न र बुझ्न चाहनेहरू धुमिल बने माटोमा । के को प्रतिशोध साँधेको हो प्रकृतिले ती अन्जानहरूसँग स्तब्ध छु । आँखा रसाइरहेछन् । मन दुःखी रहेछ । छातिको घड्कन अनायास बढेको छ । अगाडि सोच्नै सकिरहेको छैन । पछाडिले फर्काइ रहेछ बारम्बार । किन यति कठोर बनिन् धरती ? भर्खर आमाको स्नेहील काखमा बसेर उनैलाई नियाली रहेकाहरू समेतलाई छाडिनन् उनले । यति कठोर बन्न सक्लिन कल्पना समेत थिएन तर यतिखेर आँखा धर्तीको कठोरता हेर्न विवश छन् । नचाह्रै पनि देख्न परिरहेछ सुन्दर प्रकृतिको कुरूप नाच । कसका लागि र किन ? सिङ्गो सिर्जना र मानव तथा जीवजन्तुविरुद्ध उनी खनिएको आभाष भयो अरिङ्गालको गोलो जस्तै । छिया

छिया छ धरा । मनजस्तै, विचारजरस्तै, विश्वास जस्तै र अठोट जस्तै । अहँ, अगाडि सोच्न सक्ने अवस्था छैन । विगत कोक्याउँदै बाँच्नुपर्ने परिस्थिति उत्पन्न भएको छ । जीवन सग्लो जीवनभै हुन नसकिरहेको वर्तमानमा प्राकृतिक प्रकोपले यसलाई अभै दुरुह, निरीह, निष्ठुर, अविवेकी र लाचार तुल्याएको आभाष गर्न सकिन्छ ।

कुर आततायीले शहर ढालेको छ । नगर ढालेको छ । बजार ढालेको छ । गाउँ ढालेको छ । टोल ढालेको छ । बस्ती ढालेको छ । बाटो ढालेको छ । पाटो ढालेको छ । घर ढालेको छ । गोठ ढालेको छ । भकारी ढालेको छ । कुनियो ढालेको छ । थाङ्ग्रो ढालेको छ । धार्मिक आस्था ढालेको छ । ऐतिहासिक, पुरातात्विक, सांस्कृतिक र सामाजिक महत्त्वका अनगिन्ती स्थान ढालेको छ । वीर पुर्खाको निशानी ढालेको छ । चिनारी ढालेको छ । परिश्रम, मेहनत र अथक योगदान ढालेको छ । सोच, विचार र चिन्तन ढालेको छ । विश्वास ढालेको छ । परिचय ढालेको छ । उनीहरूले हामीलाई र भावी सन्ततीलाई जिम्मा लगाउने गरी जोगाई राख्न दिएको धेरै धेरै थोक ढालेको छ । विगत सम्भेर वर्तमानमा बाँच्न भन्दा बढी केही पनि गर्न नसकिएको, नजानिएको र नबुझिएको छ परिस्थिति ।

दयाहीन आततायी जसरी आयो त्यसैगरी गयो पनि । उसलाई विगतदेखि वर्तमानसम्मै न कसैले रोक्न, छेक्न, थुन्न वा निषेध गर्न सकेको थियो न त प्रायश्चित गराउन नै । त्यो कसैलाई नसोधी आयो र नसोधेरै गयो पनि । बसेन पाहुना बनेर वा घरजम गरेर नै । केवल

आफ्नै सुरतालमा अकस्मात आयो र बाटो लाग्यो । तर बिना कसैको निमन्त्रण वा आह्वानमा आएको त्यसले मच्चाएको वितण्डा र ताण्डव नृत्यले भने लाखौंलाख मानव आत्माहरूलाई रूवायो । एकपटक हैन जीवनभर रोझरहने बनायो । एकातिर हज्जारौं बालबालिकालाई मातापिताको मायाममताबाट बञ्चित गरायो भने अर्कोतिर कैयौं मातापितालाई सन्तान सुखबाट टाढा पुऱ्यायो । त्यस्तै कैयौंलाई विधवा, विधुर र अपाङ्ग बनायो । थुप्रै वृद्धवृद्धालाई आश्रयविहिन तुल्यायो । अभै घाइतेहरूको सङ्ख्या त निक्कै ठूलो छ ।

एउटा कुरामा यसले धेरैको आँखा खोल्थ्यो । जो सुकैलाई पनि शक्तिको आडमा वशमा पार्न सकिन्छ भन्नेहरूलाई प्रकृति जागेको दिन धनसम्पत्ति र भौतिक विलासिता केही होइन रहेछ भन्ने गतिलो शिक्षा दियो । राजादेखि रङ्कसम्म सबैको छातिमा त्यसको स्थितिबोध गरायो । भौतिक सम्पत्तिलाई मात्र सर्वस्व ठान्नेहरूले गतिलो शिक्षा पाए । त्यो मानिसको निम्ति अनावश्यक कुरा होइन तर आवश्यक हो भन्दैमा त्यसैमा हराएर अन्यत्र कतै केही नदेख्नेहरूको मस्तिष्कमा गतिलो ठेस लगयो । अकूत सम्पत्तिको आडमा तललाई धुल समेत भन्न नहिचकिचाउनेहरूको समेत सडकमै बास गरायो । आफ्नो सोच, चिन्तन र विचारलाई मस्तिष्कमा मथ्न प्रेरित गर्‍यो । भौतिक वस्तु मानिसका निम्ति आवश्यक भए पनि त्यसैमा मात्र पहिचान खोज्ने तथा त्यसैले मात्र स्वअस्तित्व देखाउँछ भन्नेहरूको निम्ति आततायी पनि गतिलै उदाहरण हो । जे जसरी भए पनि सम्पत्ति जोड्ने पर्छ र त्यो घर बंगला

तथा गाडीद्वारा प्रस्तुत हुनुपर्छ भन्नेहरूको निम्ति भापड हो । यस खालका विकृत चिन्तन बोक्नेहरूका कारण आज देश नराम्ररी पिल्सिएको छ । माटोलाई उठ्न वा तडग्रिन दिन तयार छैनन् द्रव्य पिचाशहरू । तिनीहरूको कुविचारका कारण पाटी, पौवा, मठमन्दिर, खोलानाला र सार्वजनिक स्थलहरू थिचिएका छन् । मिचिएका छन् । च्यापिएका छन् । कतै खाली ठाउँको सुराक लाग्ने बित्तिकै उनीहरूका आँखा त्यसलाई कसरी हत्याउने भन्नेतिर लाग्ने गर्छ । हामीबाट म र मेरोमा भरपेछि मानिसभित्र मानवत्व भन्ने केही रहँदैन भन्ने कुराको उदाहरण हो माथिको प्रसङ्ग ।

जानेर होस् वा नजानेर हामी अज्ञानता काँधमा बोकिरहेछौं । असचेतता डोर्याएर हिंडिरहेछौं । आफूलाई छाम्न वा बुझ्न नजाने पनि अरूलाई आवश्यकताभन्दा बढी हेरिरहेछौं, बुझिरहेछौं र जानिरहेछौं । तर, त्यति आफैँले गरे हुनेमा ध्यान जान सकिरहेको छैन । हामीसँग के छ, कस्तो छ, कसरी छ र किन भन्नु भन्दा पनि अरूसँग के छ, कस्तो छ, कसरी छ र किन छ भन्नेतिर ध्यान गइरहेछ । पक्कै हो अरुबारे जान्नु राम्रै हो तर आफूलाई नचिन्ने, नजान्ने र नबुझ्नेले अरूलाई चिन्न, जान्न र बुझ्न सक्दैन भन्ने कुरा दिनको घामभैँ छर्लङ्गै भन्ने छ । अरूको देखासिकी र नक्कलमै बित्ने गर्छ हाम्रो समय । जे गरे पनि हामी हामीभन्दा बढी हुन सक्दैनौं र अरू अरूभन्दा कम हुने सम्भव छैन । यसकारण आफ्नो जम्मै नराम्रो तर अरूको सबै राम्रो भन्ने चिन्तन रहेसम्म अगाडिको बाटो हिंड्नै सकिन्न । आफ्नो संस्कार, संस्कृति,

धर्म, चिन्तन, परम्परा, रीतिस्थिति जम्मै नराम्रो तर अरूको बुझ्दै नबुझी राम्रो भन्ने चिन्तन हाम्रो मुख्य सत्रु हो ।

हामीमा जसरी भए पनि अर्थोपार्जन गर्नुपर्छ भन्ने सोचले घर गरेको छ । नैतिकता, परिश्रम, मेहनत र इमान्दारितालाई क्रमशः तिलाञ्जली दिइरहेछौं । आफू र आफ्नो बाहेक अरूलाई नचिन्ने, नजान्ने, नबुझ्ने, नदेख्ने अनि नाफा बाहेक केही थाहा नपाउने सपना-जपना जता पनि पैसा, धनसम्पत्ति र भौतिक वस्तुहरू मात्र देख्नेहरूको निम्ति वर्तमान ऐजेरु बनेर उपस्थित छ । आजका कतिपय हामी धनदौलतका निम्ति, नाजायज, अनैतिक तथा असामाजिक र घृणास्पद कार्य गर्न पनि तम्तयार छौं । सामाजिक सम्पत्ति माथि गिद्दे नजर लगाउन कि त प्रयासरत छौं । कि त त्यस्तो दृष्टि लगाउनेहरूको क्रियाकलापलाई मौन समर्थन गरिरहेछौं । त्यस्ता पाखण्डी र पापाचारीहरूको लहडमा सम्भव भए जति खोलानाला मिचिएका छन् । मठमन्दिरको साँध सीमाना सारिएका छन् । सार्वजनिक जमिनमा कुदृष्टि छ । पूर्वजहरूले गरेका सुकर्मतिर आजका हाम्रा कुकर्मि आँखाहरू लागिरहेछन् । सामुहिकताबाट व्यक्तिमा ओल्ले पछि मानिस भित्र मानवत्व भन्ने चिज केही नरहने रहेछ भन्ने कुराको प्रमाण आजका तथाकथित शिक्षित, शिष्ट, सभ्य, ज्ञानी र जाने बुझ्नेका तपाईँ हामी भइरहेका छौं ।

हामीमा अरूले अह्नाएको जस्तोसुकै काम गर्नसक्ने तागत छ तर आफैँ काम निर्माण गरेर अगाडि बढ्ने धैर्यता छैन । हामी आफू चुनौती स्वीकार गर्नुभन्दा अर्काको पछि लाग्नुमा श्रेयस्कर

सम्फन्छौ । संसारले हाम्रो साहस, बहादुरी र परिश्रमको प्रशंसा गर्छ तर त्यो आफूले जानेर गरेको भन्दा पनि अझाएर गरेको बढी छ । हामीसँग हुँदै नभएको किमार्थ हैन तर कम छ त्यसैले आज हाम्रो ध्यान त्यता जानु नितान्त आवश्यक छ । अर्भै एक पाइलो अगाडि बढ्ने हो भने ढिलो हुन आँटिसकेको छ । आफूलाई चिनेको खण्डमा त्यस्तो काम धेरैभन्दा धेरै गर्न सकिन्छ । केहीको सङ्ख्याले गरेका पनि छन् । आफ्नो सामर्थ्य र हैसियत छामेर अगाडि बढेकाहरूले आफ्नो मात्र हैन देशको समेत नाम राखेका छन् । चुपचाप बसेका छैनन् ती । तिनीहरूको पाइला बढिरहेको छ । हिँड्नेहरू गन्तव्यमा पुगेको तर बस्नेहरू जहाँको त्यहीँ कुँजिएको यथार्थ सबैको सामु छ । त्यस्तो स्थिति हाम्रो मात्र नभएर संसारकै हो । संसार यो कुरामा सहमत पनि छ । यसर्थ नहिँड्नेहरूले हिँड्ने प्रयास गर्नु नै समस्याको सही समाधान हो ।

अज्ञानताको कारण हामीले हाम्रा पुराना भौतिक संरचनाको आयुबारे जान्न सकेनौं । सम्भवतः जान्ने प्रयत्न पनि गरेनौं । तिनीहरूका सम्बन्धमा वर्तमानमा सपना देखाउनेहरूले कुनै काम समेत गरेनन्, न त हामीले आफैँ जान्न सक्यौं । यसर्थ आततायी महाभूकम्पको कारण हाम्रा पुराना भौतिक संरचना ध्वस्त हुँदा राजधानी काठमाडौँदेखि दूरदराजका गाउँघरसम्मका धेरैले जीवनबाट हात धोए । जथाभावी, मनमौजी पारामा बनाइएका नयाँ भौतिक संरचनाको कारण पनि थुप्रैले बेसमयमै जीवनबाटै हात फिक्नुपऱ्यो । आजका तथाकथित जान्ने, सुन्ने र बुझ्ने हामीभन्दा हजारौं

वर्ष अधिका हाम्रा पुर्खाहरू विकास निर्माणमा धेरै सचेत रहेछन् भन्ने कुरा आज पुष्टि भएको छ । आधुनिक भनाउँदा हामीले खोलानालाका बगर मिच्चौं । सार्वजनिक सम्पत्तिका साँधसीमाना सार्यौं । पाटी पौवा र चौतारी भत्कायौं । बाटोघाटो र खुल्लास्थलको बारेमा सोच्दै सोचेनौं । मनोरञ्जनस्थल, सार्वजनिक रूपमा टोलबासी बीचको जमघट र सभा समारोह स्थलबारे बुझेनौं । त्यसको क्षति वर्तमानमा हामीले नराम्रोसँग बेहोरुपऱ्यो । विशेषगरी सहरीक्षेत्रमा घरजग्गा माफियाको बिगबिगी, कर्मचारीतन्त्रको पैसाप्रतिको नतमस्तकता र सरकारको लाचारीपनको कारण यस्ता घटना बढी भएकाले त्यस्ता संरचना तयार पार्ने भु माफिया, ठेकेदार र आँखा चिम्लने स्थानीय प्रशासनलाई न्यायालय सामु उभ्याएर सजायको भागिदार बनाउन सकेको खण्डमा भविष्यमा त्यस्ताहरू निरुत्साहित हुने थिए र जनधनको विनासबाट देश जोगिन्थ्यो भन्ने कुरामा कुनै शङ्का छैन ।

पक्कै हो, त्यस्तो कामको निम्ति सर्वप्रथम इच्छा शक्ति चाहिन्छ । सुन्दर भावना चाहिन्छ । सुस्पष्ट विचार चाहिन्छ । अगाडिको सपना चाहिन्छ । देशको माटोप्रति कर्तव्यबोधको चिन्तन चाहिन्छ । मूल्य, मान्यता र आस्थाको धरोहर चाहिन्छ । पुर्खाको तस्वीर वर्तमानको आँखामा चाहिन्छ । मैले के गर्न सक्छु भन्ने सङ्कल्प चाहिन्छ । लिने होइन दिने छाति चाहिन्छ । नकारात्मकतालाई सकारात्मकताले थिचेको र अटोटका साथ अगाडि बढेको पाटो र बाटो दुवै चाहिन्छ । आफूले केही नपाएको वा कसैले केही नदिएको भन्नु भन्दा मैले अरुलाई केके गरें र के त्यो नै पर्याप्त हो त भनेर

सोच्ने स्पष्ट विचार चाहिन्छ । नराम्रोलाई तिरस्कार र राम्रोलाई पुरस्कार उपलब्ध हुनुपर्छ भन्ने दृष्टान्त चाहिन्छ । असल काम गर्नेहरू सधैं अगाडि हुन्छन् भन्ने विचारधारा प्रस्फुटन गराउनुपर्छ । माथिका भाव जागृत गराउन सकिएको खण्डमा रोकिएका बाटा र छेकिएका चिन्तनका धरातल अनि खजमजिएका विश्वास आफैं खुल्छन् । निराशा बोकिरहेका पाइटा तथा कोपिला आफैं फुल्छन् । जिन्दगीबाट टाढिएका मन आफसेआफ रन वन डुल्न थाल्छन् । बिग्रिएका विचार र लुटिएका दृष्टिकोण सुन्दरताको निम्ति आफैं मरिमेट्न थाल्छन् । सड्लो विचार अनि सुस्पष्ट दृष्टिकोण भएपछि जुनसुकै बाटोले पनि गन्तव्यमा पु-याएरै छाड्छ ।

हामी गजबका छौं । अजबका छौं । अचम्मका छौं । अनौठा छौं । अप्ठेरा छौं । असजिला छौं । धेरै सुनेका, धेरै बुझेका, धेरै देखेका, धेरै चिनेका, धेरै जानेका, धेरै गरेका, धेरै भएका, बेतुकी छौं । यसरी त हामी विज्ञ हुनुपर्ने । दक्ष बन्नु पर्ने । श्रेष्ठ ठहरिनुपर्ने । तर, अहँ परेका बेलामा केही बुझ्दैनौं । केही जान्दैनौं । केही सुन्दैनौं । केही अनुभूति गर्दैनौं । केही सोचविचार राख्दैनौं र गम्दैनौं । त्यसैले त केही पनि गर्न सक्दैनौं । यही हो ताज्जुपको कुरा, नसक्नेले, नजान्नेले, नगर्नेले किन बोल्नु ? यो प्रश्न मनमा वर्षौं वर्षदेखि डेरा जमाएर बसिरहेको छ । फाल्ने अनेकौं प्रयत्नहरू खेर गएका छन् । त्यो त लिसो जस्तै टाँस्सीइरहेको छ । उत्तरको पर्खाइमा अर्थात् खोजीमा । समाजका कैयौं गुरुहरूको प्रत्युत्तरलाई त्यसले आत्मसात गर्न सकिरहेको छैन । यसर्थ जहिल्यै असन्तोष प्रकट गरिरहेको छ । त्यसको पछिपछि छु तर किन

र कसरी आफैँसँग छैन उत्तर, त्यसैले चुपचाप छु आफू र आफ्नो परिवेश खोज्दै र छाम्दै ।

चन्द्रागिरी हेरिरहेछ त्यो परिदृश्य । प्राकृतिक प्रकोपको महामारमा छौं हामी । अर्थात् भूकम्पको उच्च जोखिम छ सधैं देशमा । त्यसको मात्रा काठमाण्डौं शहरमा अभ्र बढी छ । कसैलाई दोष दिएर हलुङ्गो बन्ने प्रयत्न गर्नु भन्दा बच्ने उपाय गर्नु नै श्रेयस्कर हो । अरुको मात्र भर पर्ने र आश गर्ने प्रवृत्तिले कसैलाई कहिल्यै अगाडि बढाउँदैन बरु सधैं पछाडि धकेल्छमात्र । कटै, बिचरा र बरामा बाँच्ने संस्कृतिको पक्षपोषण भइरहेछ हाम्रोमा । त्यस्ता शब्द कसले, किन, कसरी, कहिले र केका लागि प्रकट गर्छ भन्नेतिर ध्यान पु-याउन जरुरी छ ।

वर्तमानमा भूकम्पले तहसनहस बनाएको देशलाई भविष्यमा बाढी पहिरोले कति पिराल्ने हो त्यो अर्को चिन्ताको विषय हो । तर यतातिर दृष्टि अर्थपूर्ण रूपमा जान सकिरहेको छैन । विकासको नाममा बिनायोजना, बिनासचेतना जथाभावी पहाड खनिएको छ । ढिस्काहरू खोस्रिएको छ । अग्ला होचा मिलाइएका छन् । रुखहरू काटिएका छन् । डाँडाकाडाँको अवस्था कस्तो छ, भौगोलिक स्थिति के छ, निर्माण कसरी भएको हो भन्नेतिर ध्यानै नदिई बाटो घाटोको नाममा डोजर र स्क्वाभेटर मनलाग्दो गरी प्रयोग भएका छन् । त्यसको असरले पहाड भत्किने क्रम जारी छ । तर हाम्रो मनमस्तिष्कले गहिरिएर सोच्न सकेको छैन । विकासको नाममा विनास निम्तिईरहेको त छैन प्रश्न टड्कारो छ । संसारको विकास सबैतिर एकैनास र एकैगतिले

हुन सक्दैन भन्नेतिर सोच्नै सकिरहेका छैनौ । व्यक्ति व्यक्तिमा समेत विविधता हुन्छ तर हामी अन्यत्रको अनुभव हाम्रोमा हुबहु प्रयोग गर्नेतिर मात्र लालायित भैर हेछौ, सोचिरहेछौ र गरिरहेछौ । त्यसले सुखद् भविष्य ल्याउला भन्ने कल्पना गर्न सकिन्न ।

देशमा अनेक विविधता छन् । हिमाल, पहाड र तराई मात्र हैन तिनीहरू भित्र पनि विविधता छन् । त्यो ख्याल गर्नु नै हाम्रो निम्ति श्रेयस्कर हुनेछ । चिन्नु जान्नु, बुझ्नु, अनुभूत गर्नु र गमखानु दुई कदम अगाडि बढ्नु हो । अर्काको भरमा किमार्थ गतिशील बन्न सकिन्न । त्यसले गतिहीन र बेकम्मा अनि पराश्रित र परावलम्बी मात्र तुल्याउँछ । क्षणिक सुखले मानिसलाई अगाडिको बाटो देखाउँदै देखाउँदैन बरू पछाडि धकेल्छ र काम नलाग्ने तुल्याउँछ । आफैलाई भुलेर बाँच्ने हो भने त बेग्लै कुरा, हैसियत पनि राख्ने हो भने केही गर्ने पर्छ र त्यो गर्ने बेला आजै र अहिल्यै हो ।

भूकम्प प्राकृतिक प्रकोप हो । यसलाई रोक्न र छेक्न कसैले सक्दैन । आखिर भूकम्प आफैले धनजनको क्षति पनि गर्दैन । क्षति त मानवीय क्रियाकलापले हुने हो । उसले बनाएको भौतिक संरचनाको कारणले हुने हो । तसर्थ मानवीय क्रियाकलाप मनपरी ढङ्गको हैन नियम सङ्गत छ भने त्यसले गर्ने क्षति पनि कम हुन्छ । यसकारण मानवले मनपरी ढङ्गले सोच्ने र गर्ने क्रियाकलापमा अंकुश लगाउन सकिएको खण्डमा भूकम्प मात्र हैन यस्ता अनेकौं प्राकृतिक प्रकोपबाट केही मात्रामा जोगिन सकिन्छ र मानवीय क्षति समेत थोरै हुन्छ । यसका निम्ति उसले आफूलाई

चिन्नु, जान्नु, बुझ्नु र सोच्नु पर्छ । अनि मबाट हामी र मेरोबाट हाम्रो सोचको विकासमा ध्यान दिनुपर्छ ।

नवप्रज्ञापनले यसपटक छन्दोबद्ध कविता प्रकाशित गर्ने सोच बनाएको थियो । सोचमा यो सफल भएको छ । कत्रो र कतिजना ?, कोको किन छुटे र कोको, किन परे त्यसमा बहस हुनुपर्छ । नवप्रज्ञापन त्यस्तो विचार पनि राख्छ । कुनै पनि कुराको शीघ्र अन्त्य गरिनु हुँदैन भन्ने यसको मान्यता हो । यो क्षेत्रमा गर्नेहरू धेरै हुनुहुन्छ । उहाँहरूको अगाडि हामी त अणु पनि होइनौ । जे होस् गर्नेहरूलाई यो कामले सघाउला भन्ने यसको सोच हो । यसले त यति गर्यो भने अरूहरूले धेरै भन्दा धेरै गर्नु हुनेछ भन्नेमा विश्वस्त हुनैपर्छ । पुछारतिर आइपुग्दा यो देशको माटोमा जन्मिएको साटो सबैले यसको पक्षमा केही न केही सकारात्मक काम गर्नुपर्छ भन्ने मतलाई आत्मसात् गर्दै आफूले सक्ने भाषा साहित्यको क्षेत्रमा विगत २३ वर्षदेखि क्रियाशील यसले निःस्वार्थ भावले आ-आफना अमूल्य रचना उपलब्ध गराउनु हुने परिचित अपरिचित स्रष्टा र सहयोगी सबैप्रति सर्वप्रथम आभार व्यक्त गर्दछ । यसैगरी प्रस्तुत अड्कमा विशेष परिश्रम गर्नुभएका सम्पादक डा. सुधन पौडेललाई धन्यवाद दिदै आ-आफ्नो क्षेत्रबाट निरन्तर काम गरिरहनुभएका परिवारका अन्य साथीहरूलाई यथोचित तवरले सम्झ्नु परिवार मूलीको नाताले म आफ्नो कर्तव्य सम्भन्छ ।

अन्त्यमा विनाशकारी महाभूकम्पमा परी ज्यान गुमाउने सबैमा श्रद्धाञ्जली, शोक सन्तप्त परिवारमा हार्दिक समवेदना र घाइतेहरूको शीघ्र स्वास्थ्यलाभको

कामनासहित देश र देशवासीमा आइपरेको यो दुःखद क्षणमा आ-आफ्नो ठाउँबाट हैसियत र गच्छेले भ्याएसम्म सहयोग गर्नु र सुख दुःखमा साथ दिनु नै सच्चा नेपालीको चिनारी हो भन्ने नवप्रज्ञापन परिवारको ठम्याइ छ । हवस् त ६९ अङ्कमा भेट्ने बाचाका साथ अहिले बिदा चाहन्छु, नमस्कार...

उनानसतरी

नेपालको संविधान २०७२ गत असोज ३ गते आइतबार राष्ट्रपति डा. रामवरण यादवले जारी गर्नु भयो । संविधान घोषणाले नेपाली जनताको २००७ सालदेखिको जनताका प्रतिनिधिहरूले बनाएको संविधानद्वारा देशको शासन व्यवस्था सञ्चाल हुनुपर्छ भन्ने चाहना पूरा भएको छ । जनताको ६५ वर्ष अघिदेखिको सपना पुरा गरिदिने संविधान सभाका माननीय सभासद् ज्यूहरूलाई सर्वप्रथम नवप्रज्ञापन हार्दिक बधाई ज्ञापन गर्दै आगामी दिनमा पनि देश र देशवासीको हितमा सदैव एक जुट भैदिन विनम्र अनुरोध गर्दछ ।

१२५ को हाराहारीमा जातजाति र भाषाभाषी रहेको यो देशमा जारी संविधानले सबैतिर ताली नै ताली पाउला भन्ने कल्पना गर्न सकिन्न (पाए हुन्थ्यो, सबैका माग पूरा भए हुन्थ्यो भन्ने सद् भाव मसँग पनि छ) तर धेरैभन्दा धेरैबाट साथ, सहयोग, सद्भाव र समर्थन पाओस् र पाउँछ भन्दै अपेक्षा राख्ने ठाउँ भने प्रशस्त छ । बहुजातीय, बहुभाषिक र बहुसांस्कृतिक मुलुकका बासिन्दा हाम्रा आ-आफ्ना मूल्य-मान्यता छन् । आस्था-विश्वास छन् । विचार-दृष्टिकोण छन् ।

चिन्तन-सोचाइ छन् । कामना-कल्पना छन् । आशा-भरोसा छन् । अपेक्षा-अटोट छन् । त्यसैले यथार्थमा सबै र सबैतिरबाट शतप्रतिशत तालीको परी आउँछ र आउनुपर्छ भन्ने अभिमत राख्ने सकिन्न । जारी संविधानले सबै नेपाली जो मेचीदेखि महाकाली र हिमालदेखि तराईसम्म बसोबास गर्छन् र गरिरहेका छन् लाई अष्टेरो, असजिलो वा असहजतामा भने पार्नु हुन्न यो निर्विवाद सत्य हो । यदि कतै र कसैलाई त्यस्तो महसुस भएको छ भने राज्यले छिटोभन्दा छिटो सुनुपर्छ र चाँडोभन्दा चाँडो समस्याको समाधान खोजेर छिनो फानो गर्नु पर्छ । यसै तथ्यलाई मनन गर्दै हिंड्ने बाटो तय गर्ने हो भने निसन्देह सहज रूपमा अगाडि बढ्न मात्र हैन समय अगावै गन्तव्य फेला पार्न सकिन्छ ।

संविधान देशको मूल कानुन हो । यसको आधारमा अन्य कानुनहरू बन्छन् । देशमा बन्ने सबै कानुनहरूको यो मार्गदर्शक हो । संविधान जहिले पनि गतिशील हुन्छ । अपरिमार्जित हुँदैन । समय सापेक्ष थपघट गर्दै अगाडि बढ्ने प्रचलन छ । संसारले त्यसो गरेको परम्परा छ । हामीले लिने बाटो पनि त्यही हो । एकपटक बने पछि बन्थ्यो-बन्थ्यो, त्यसमा फेरबदलको कुनै पनि गुञ्जायस छैन, कसैले भन्नै सक्दैन । कसैले भन्थो भने उसलाई सहज मान्छेको कोटीमा राख्न पनि सकिन्न । संसार परिवर्तनशील छ । हिजोका एक कोषीय जीवसँग हाम्रो साइनो जोडिन्छ भनेर आज पत्याउन गाह्रो भएभैं संविधान अपरिवर्तनशील वस्तु हो भनेर कसैले भन्थो भने त्यस्तै गाह्रो पर्छ । आफूलाई नचिन्ने, नजान्ने र नबुझ्नेले गर्ने तर्क हुन् ती । त्यसैले

कसैले त्यस्ता कुरा पत्याउँदै हिड्यो भने ऊ माथि पनि माथिकै प्रश्नहरू तेस्याउन सकिन्छ । संसारका हरेक बस्तु परिवर्तनशील भएभैं हाम्रो संविधान पनि परिवर्तनशील छ त्यसलाई त्यसै रूपमा बुझ्नु नै बुद्धिमानीपूर्ण कार्य हो ।

संविधान जादुको छडी होइन । त्यस्तो अपेक्षा राख्नु पनि हुँदैन । यसका हातखुट्टा पनि छैनन् । हातखुट्टा हुनेहरूले जति विवेक सम्मत ढङ्गले यसको सञ्चालन गर्छन् त्यति सफल हुन्छ यो । यसर्थ संविधान चलाउने मान्छे बुद्धियुक्त, सुभ्रुभ्रुपूर्ण हुनुपर्छ हैन भने यो जतिसुकै राम्रो भए पनि कामयाबी हुन सक्दैन । संविधान कार्यान्वयन गर्ने ठाउँमा राम्रो मानिस पुर्याउन सकियो भने मात्र देशले गति लिन्छ र देशले सही गति लिएको खण्डमा मात्र देशवासी उन्नति पथमा पुग्छन् । यसर्थ हाम्रो ध्यान देश सञ्चालन गर्ने जिम्मा लिने मान्छे सही, विवेकी, न्यायपूर्ण विचारको पक्षपाती, इतिहास नबिर्सने र देशको माटोप्रति प्रतिबद्ध हुनुपर्छ । यस्तो मानिसको हातमा मुलुकको अभिभारा जाँदा देशले गति लिन्छ र देशवासीको सुखका दिन फिर्छन् । यदि त्यसो हुन सकेन भने न त देशले गति लिन्छ न त देशवासीहरू नै गतिशील हुनसक्छन् यतातिर सच्चा नेपालीहरूको ध्यान जानु नितान्त आवश्यक छ ।

संविधान संविधान मात्र हो, अर्थात् बाटो बाटो मात्र हुन्छ । यो साधन हो साध्य हैन । यदि कसैले यसलाई छु मन्तरको बुटी हो भन्ने अभिमत राख्छ भने उसलाई सत्यको निकटस्थ मान्न सकिन्न । असत्यको निकट हुनेले मेरा पाइला सत्यतिर अग्रसर छन् भन्ने

अभिमत राख्दैमा कसरी पत्याउनु ? असत्य भनेको कुविचार हो । कुचिन्तन हो । कुदृष्टिकोण हो । कुमूल्य हो । कुमान्यता हो । कुसोच हो । कुतर्क हो । कुबाटो हो । यस्तामा हिड्नेहरूको कुनै मूल्य, मान्यता, आस्था र विचार समेत हुँदैन । यसर्थ संविधान संविधान हो अर्थात् मार्गदर्शक मात्र हो, यो हाम्रो दैनिक आवश्यकताको साधन होइन र हुन सक्दैन । हाम्रो लागि हामी आफैँले सक्दो प्रयत्न गर्नुपर्छ भन्ने सोच छातिमा उमारेर अगाडि बढ्ने हो भने निश्चित रूपमा गन्तव्यमा पुग्न सकिन्छ अन्यथा कोरा कल्पनाभन्दा बढी हुन सक्दैन ।

चित नबुझेको कुरा भन्न पाउनु पर्छ । बोल्न पाउनुपर्छ । लेख्न पाउनुपर्छ । राज्यले सुनेर समस्याको छिनोफानो पनि गर्नुपर्छ । यो उसको दायित्व पनि हो । यदि राज्यले आफ्ना नागरिकको कुरा सुनेन भने त्यस्तो राज्यप्रति जनताले विद्रोह गर्न पनि पाउनुपर्छ तर त्यसको लागि बाटो सकारात्मक हुनुपर्छ । आफ्ना कुरा गर्दा वा आफ्ना माग राख्दा अरुलाई पनि हेर्नुपर्छ । अरुलाई पनि सुन्नुपर्छ र अरुलाई पनि बुझ्नुपर्छ । मेरो मात्र समस्याको सुनुवाइ र मेरो मात्र माग पुरा हुनुपर्छ भन्ने सोच राखियो भने त्योभन्दा अराजकता भन्दा बढी अरु केही हुनै सक्दैन । धरती सबैको हो । माटो सबैको हो । बाँच्न सबैले पर्छ । अधिकार मलाई मात्र हैन सबैलाई चाहिन्छ भन्ने चिन्तनको पछाडि लाग्दा नै सबैको हित हुन्छ । सबैको भलाई हुन्छ । सबैको कल्याण हुन्छ । मेरो सोच सबैको भलाईका निम्ति, हितका निम्ति, प्रगतिका निम्ति, उत्थानका निम्ति र देश तथा सम्पूर्ण देशवासीका निम्ति विश्व मानवताको निम्ति र सम्पूर्ण

प्राणी जगतका निम्ति भन्ने मान्यता मनमा राख्नु नै आजको आवश्यकता हो । यस्ता चिन्तन हराउँदै गएकाले समस्याहरू उत्पन्न भएका हुन् । यतातिर ध्यान जानु नितान्त आवश्यक छ ।

संविधानले कसलाई केके दियो । कसरी दियो । किन दियो अनि कसलाई के दिएन । किन दिएन । कहाँ भेदभाव गर्‍यो । कहाँ पूर्वाग्रह राख्यो । यसको छिनोफानो हुनुपर्छ । यसमा सन्देह छैन तर अनावश्यक तर्कवितर्कले भने कसैलाई पनि वा कसैको पनि उपलब्धी नहुने कुरा घामभैँ छर्लङ्ग छ । यो कतै भरिपूर्ण र कतै रिक्तो भएभैँ लाग्दैन । वर्तमान संविधानबाट मेचीकाले जे पाए महाकालीकाले पनि त्यही पाए । अनि हिमालमा जसरी आयो र जे पाए तराईमा पनि त्यसरी नै आयो र त्यही पाए । समस्या बुभाइमा हो । बुभाउन नसक्नुमा हो । कसैले पनि बुभाउने प्रयास गरेन । केवल आगोमा घिउ थपियो । राजनैतिक दल, पार्टी, सरकार, नागरिक समाजका अगुवा, अधिकारकर्मी, बुद्धिजीवी, समाजसेवी वा यस्तै यस्तै कतैबाट प्रष्टिकरणको आवश्यकता थियो तर अँह सबैले मौनता साँधे । चुपचाप र शान्त भएर आ-आफ्ना शालिनता प्रस्तुत गरे । नपुगेका कुरा थप्न सकिन्छ । नभएको कुरा राख्न सकिन्छ । असन्तुलनलाई सन्तुलित पार्न सकिन्छ भन्ने आवाज कतैबाट आएन । विचरा सामान्य जनताहरूमा अर्कै सन्देश प्रवाहित भयो । त्यसले आगोको काम गर्‍यो । साधनलाई साध्य बनाउन खोजियो । त्यसपछि समस्या समाधानतिर हैन अभैँ ठूलो समस्या बन्यो ।

लिखित संविधान नभएको देश

बेलायत, संसारमा धेरै कुराको अग्रणी र जननीको रूपमा छ भने सानो संविधानको देश अमेरिकाले संसारलाई नै नेतृत्व गरिरहेको छ । अरूले तयार पारेको संविधानले जापान उन्नति र प्रगतिको शिखरमा छ भने क्यानाडा र अस्ट्रेलियाको संविधानको कथाको पाटो अर्कै छ । बेलायत र भारतको संविधानको प्रारम्भिक इतिहास खोतल्दा फेला पर्ने तथ्य रोचक छन् । यसर्थ यदि कसैले संविधानलाई जीवनयापनसँग जोड्छ भने संसारमा त्यो भन्दा असंवैधानिक अरू कोही हुन सक्दैन ।

अगाडि बढ्ने सबैभन्दा उत्तम बाटो सकारात्मक सोच हो । त्यसले मात्र सम्पूर्ण जीवलाई अगाडि बढाउँछ । अगाडि मात्र हैन गन्तव्यमा समेत पुग्‍याउँछ । आस्था-विश्वास बोकाउँछ । विचारको पाटोलाई गोडमेल गर्छ र अठोटको पछि लगाउँछ । विश्वमा भएका आविष्कार र उन्नति सकारात्मक सोचकै परिणाम हो । सकारात्मक सोचको अगाडि नकारात्मकता जहिले पनि पछि पर्छ । इतिहासले त्यही कुरा पुष्टि गरिरहेको छ । नकारात्मकता भनेको अन्धकार हो । त्यस्ता बाटोमा लागेकाहरूका चिन्तन पनि त्यस्तै हुन्छन् । ती अन्त्यमा विध्वंस वा अराजकतामा टुङ्गीन्छन् । त्यसैलाई जीवन मान्नेका निम्ति त त्यो ठिक होला तर शान्ति, समृद्धि र उन्नतिको निम्ति भने ती कुरुपताभन्दा बढी केही हुनै सक्दैनन् जसको साक्षी आजको संसार छ । सारमा भन्दा कसैलाई काखा र कसैलाई पाखा नगर्नु, नभएका कुरा समावेश गर्दै जानु, सबैभन्दा ठूलो पक्ष हो र यसको रक्षा हुन सक्थ्यो भने मात्र म वा हामी रहन्छौँ भन्ने भाव जागृत गराउनु

राज्यको पहिलो कर्तव्य हो । यसैमा नेपाल अनि नेपालीको सुखद भविष्य जोडिन्छ भन्ने मतमा नवप्रज्ञापन समेत विश्वास गर्दछ ।

सतरी

२०७२ को शुभारम्भसँगै नेपालले कठिन र अशोचनीय स्थिति सामना गर्नुपरिरहेको छ । एक दशकभन्दा लामो माओवादी सशस्त्र युद्धको पीडाबाट मुलुकले मुक्ति पाएको एक दशक पनि नबित्दै अकल्पनीय महाभूकम्पले यसलाई अधोगति लिएर लाग्न बाध्य बनायो । १४ जिल्लाका आठ लाखभन्दा बढी घरहरू एकातिर प्रत्यक्ष रूपमा तहसनहस भए भने अर्कोतिर अप्रत्यक्ष रूपमा देश नै थड् थिलो र उट्टै नसक्ने स्थितिमा पुग्यो । भण्डै दस हजार जनताहरूले ज्यान गुमाउनु परेको त्यो भूकम्पले देशलाई धेरै पछाडि धकेल्यो । त्यो क्षतिको न क्षतिपूर्ति हुनसक्छ न त समयलाई रोक्न वा छेक्न नै सकिन्छ । जे भयो भयो, अब अगाडि बढौं, पछाडि नफर्कौं भन्ने सोचले अगाडि बढ्दा मात्र गन्तव्यमा पुग्न सकिन्छ ।

हो, जे नहुनुपर्ने थियो त्यो भयो । प्रकृतिको नियमलाई रोक्न वा छेक्न सक्ने ताकत कसैसँग थिएन तर न्यूनीकरण गर्न भने सकिन्थ्यो । हामीले त्यति पनि गर्न सकेनौं त्यो अर्कै कुरा भयो । त्यसैको कारणले देशले ठूलो क्षति व्यहोर्नु पर्‍यो । आर्थिक दायित्व बहन गर्नुपर्‍यो । नजिकका छिमेकी वा आफन्तजनले लडेकालाई उठाउने वा अगाडि हिंड्न प्रेरित गर्नुपर्ने नैतिक दायित्व रहने गर्छ संसारमा तर हाम्रोमा

त्यसो हुन सकेन । हामी आफैँ सहज भएर हिंड्न सक्ने अवस्थामा छँदैछैनौं र घर जोडिएकाहरू पनि परिवारका अन्य सदस्यहरूलाई बखेडा फिक्न लगाएर हिंड्न वा अगाडि बढ्न नदिने पक्षमा छन् । छातिमा हात राखेर देशको माटोप्रति कसम खानेहरूले सहजै भन्न सक्ने कुरो हो यो । ताते गर्ने, हिंडाउने र बाटो देखाउनेहरू पनि स्वार्थको कसौडी काँधमा हालेर पल्याक-पुलुक गर्दैछन् । कसरी परिभाषा गर्नु त्यस्तो स्थितिको ? अर्कोतिर हाम्रा अगुवाहरूका सोच पनि सखल्दा छैनन् । सत्ताको छिनाभन्टीभन्दा एक इन्च पनि बाहिर जान नसकेको स्थिति छ । यो परिस्थिति अस्तित्वदेखि आजसम्म निरन्तर छ । एकाधरि सत्ताको राप देखाइरहेछन् हाम्राहरू त्यसैमा तातिन खोजिरहेछन् ।

नियतिले ठगिएका हामी संसारभर बहादुरको नामले चिनिन्छौं । तर, त्यो बहादुरी हामी आफैँलाई काम लागि रहेको छैन । त्यसको फाइदा हिजैदेखि परायले लिइरहेछन् । बहादुरी बेचेर बाँच्ने नाममा आफैँभित्र वा आफ्नोभित्र रूमल्लिइर हेछौं । किन भइरहेछ यस्तो थाहा छैन आजका मिति सम्म । कसैले खोजेको सम्फना पनि छैन । हाम्रो नामले परायहरू बाँचिरहेछन्, नाचिरहेछन्, हाँसिरहेछन् र रमाइरहेछन् । हाम्रा साहस, उत्साह र उमङ्गबाट चिरपरिचित ती हामीलाई नै एकआपसमा लडाइरहेछन्, जुधाइरहेछन् र मज्जैले कुदाइरहेछन् । उफारी रहेछन् र हौस्याइरहेछन् आँखा चिम्लेर उफ्रन ।

किन चिन्दैनौं हामी आफूलाई ? यो प्रश्न छ मेरो छातिमा वर्षौंवर्षदेखि । तर उत्तर फेला परिरहेको छैन । यसको अर्थ खोजी भएकै छैनभन्दा पनि हुन्छ । यो

मतको म शतप्रतिशत समर्थन गर्छु । वर्तमान मात्र बाँच्न चाहने आजका हामी विगत वा भविष्यप्रति सजग र सचेत छैनौं । किन, यो प्रश्नको उत्तर खोज्नुपर्ने बेला भइसकेको छ । अफ यसो भनौं ढिला हुनै आँटी सकेको छ ।

कहिले चिन्ने आफूलाई ? आफूले आफूलाई नचिनी अगाडि बढ्न सकिन्न अर्थात् त्यस्तो इतिहास छैन कतै । आजसम्म संसारका मानिसहरूले जे-जति गरे त्यो आफूलाई चिनेर, जानेर, बुझेर र सम्झेर मात्र गर्नसक्यो । अर्काको भरमा वा अरूको बुझ् चढेर गन्तव्य पुग्न कोही पनि सक्दैन । यदि सक्छ भन्ने कसैको मनसाय छ भने त्यो उसको दीवास्वप्नभन्दा बढी केही होइन । त्यसको परिभाषा तपाईं कसरी लगाउनु हुन्छ त्यो तपाईंको कुरा तर त्यसले बाटो देखाउँदैन र अगाडि पुऱ्याउँदैन भन्ने कुरा चाहिँ शतप्रतिशत सत्य हो ।

भूकम्पको मारले हाम्रा घर थलिएको समयमा छिमेकीले गरेको अधोषित नाकाबन्दीले हामीलाई पछाडि नै धकेल्यो । दुःखमा छिमेकीले हात तानेर सुमसुम्याउनु, मलहमपट्टी लगाउनु, उठाउनु र अगाडि हिँड्न प्रोत्साहित गर्नुको साटो उसले देखाएको व्यवहार अझै दुःखदायीभन्दा बढी केही रहन सकेन । रामले विभिषण-सुग्रीवलाई साथ लिई रावण तथा बालीमाथि जे-जस्तो दमन नीति अपनाए सोही नीति हाम्रोमा लागू भयो । त्यसैले हामी पछारियोँ चौबाटोमा । यति मात्र हैन अर्को गज्जबको कुरा सुन्न र भोग्न पऱ्यो । भारतीय लोकसभाका थुप्रै सभासदहरू, बुद्धिजीवीहरू र नेपाललाई असल छिमेकीको रूपमा देख्न चाहने भारतीय

नागरिकहरूसमेत नेपाललाई भारतले गरेको नाकाबन्दी तुरुन्त फिर्ता हुनुपर्छ भनिरहेको बखतमा समेत स्वनामधारी नेपालीहरू भने त्यो नाकाबन्दी होइन भन्दै अनेक वक्तव्यबाजीमा तल्लीन भएको देख्दा, सुन्दा र जान्दा असङ्ख्य स्वाभिमानी नेपालीहरूको छाति दर्फऱ्यायो र आँखा रसायो ।

छिमेकीले विभिन्न आरोप-प्रत्यारोप गर्दै घरभित्रका केही सदस्यहरूलाई उचालेर स्वार्थ साँध्न खोज्नुलाई अन्यथाको आँखाले हेर्न सकिन्न तर त्यहीँभित्रकाहरू समेत उनीहरूकै रागमा आफ्नो मौलिक पहिचान गुमाएर बिना अर्थको गीत गाउन थाल्नु तथा उनीहरूकै बोली बोल्नुलाई भने अनौठो ठान्नु र मान्नुपर्छ । स्वामी भक्तिको पनि गज्जवको नमूना देखायो नाकाबन्दीले । घरभित्रै बसेर घरमै आगो भोस्नेहरू कस्तो उपनामले परिभाषित होलान् ? यो प्रश्नको सखल्वदो उत्तर फेला परिसकेको छैन । बरु निरन्तर खोजीमा लागिरेहेछु र प्राप्त नभएसम्म लागिरेहने प्रणसमेत छ । मान्छे चिन्ने दुःखमा हो भनिन्छ । देशलाई दुःख कष्ट वा अप्ठेरो परेको, माटो असहज परिस्थितिमा रहेको समयमा विशेष गरी काठमाडौँमा देखिएको स्वनामधारी राजनेतादेखि बुद्धिजीवी र विद्वानहरूको कुरूप विचार, चिन्तन तथा दृष्टिकोणको प्रदर्शनीले अधिकांश नेपालीको मनमनमा असहज स्थिति सिर्जना भएरै छाड्यो । मान्छे कतिखेर वा कुन रूपमा आफ्नो असल रूपमा प्रस्तुत हुँदा रहेछन् भन्ने कुराको प्रमाण यस पटकको नाकाबन्दीले देखायो ।

लालचीहरू, सत्ता र शक्तिको लागि के-कसरी प्रस्तुत हुँदारहेछन् भन्ने जान्ने

तथा आन्तरिकदेखि बाह्य सत्तासम्म कसरी जालो बुन्न तन्तयार हुँदो रहेछ भन्ने देखाउन यो नाकाबन्दी सफल भयो । यो त शुभारम्भ मात्र हो, अर्थात् थालनी मात्र हो । क-कसलाई उचालेर छिमेकी आफ्नो स्वार्थ पूर्तिमा कसरी प्रस्तुत हुँदारहेछ भन्ने हेर्न समयले सघाउने नै छ । ती विगतदेखि नै एकलाई पोल्तामा राख्ने अर्कोलाई किचिरहेछन्, थिचिर हेछन् र मिचिरहेछन् । तर, हामी मलाई होइन क्यारे उसलाई त हो नि भन्दै आत्मरतीमा बाँचिरहेछौं । यस्तो स्थिति आफूलाई नचिन्दासम्म कायम रहनेछ, यसमा कुनै दुविधा छैन । नवप्रज्ञापन सम्पूर्ण नेपालीहरूलाई सर्वप्रथम आफूलाई चिन्न, जान्न, बुझ्न, खोज्न र छान्न सदैव आग्रह गर्दछ र गरिरहन्छ ।

एकहतर

आज मिति २०७२ साल फागुन १३ गते बिहीबार । यतिखेर बेलुकाको ५ बजेर ३० मिनेट गएको छ । नवप्रज्ञापन ७१ औं अङ्कका लागि सम्पादकीय लेख्ने सोचमा छु । कापी कलम आँखा अगाडि मैलाई नियाली रहेछन् । सम्पादकीयकै कारण पत्रिका ढिलोढिलो हुँदै गएको महसुस पहिला-पहिलाभैँ यस पटक पनि हुन खोज्दैछ ।

तर, कस्तो विषयवस्तुमा लेख्ने सम्पादकीय मनले अभैँ टुङ्गो लगाइसकेको छैन । तथापि जतिसक्दो छिटो लेख्नु छ । अभैँ आजै लेख्नु छ । लेखिसकेर मात्र उठ्नुपर्छ भन्ने सोच उम्रेको छ मनमा । जरा गाडेको छ भन्दा पनि हुन्छ । हुनतः उन्निएका जम्मै सोच, विचार, चिन्तन र धारणा कहाँ पो

जीवित होलान् र ? होलान् पनि, तर अपवादबाहेक अत्यन्त थोरै । बाँचे पनि स्वतन्त्र भै यो धरतीमा उन्मुक्तिका साथ खिलखिलाउने अवसर सम्भवतः अत्यन्तै थोरैले पाएका होलान् । यदि त्यस्तो हुँदो हो त धराको स्वरूप आज अर्कै भैसक्नु पर्ने थियो । फेरि जम्मै विचार, सोच, चिन्तन र धारणा सकारात्मक नै हुन्छन् भन्ने पनि छैन । पक्कै हो ती दुवै होलान् । भिन्नता यदि भए कमबेसीमा मात्र होला ।

यसअघि धेरै सोचें मैले । विषयवस्तुको खोजमा नै बित्यो केही समय । आँखामा धेरै आए । मनले धेरै कल्पना गर्‍यो । तर यकिन गर्न सकेन । किनभने जुन हेन्यो त्यो राम्रो र जे सोच्यो त्यो बलियो ठान्दै गयो आँखाले । हो, आँखाले नै त डुलाउने गर्छ मानिसलाई । आँखाकै कारण उसले धेरै रूनु र हाँस्नु परेको छ । इतिहासलाई खोतल्ने हो भने यो कुरा छरपष्ट हुन्छ । तथापि, न मान्छे इतिहासलाई पन्छाउन सक्छ, न त इतिहासलाई अस्वीकार गरेर अगाडि बढ्न सक्छ ।

समय समयमा कपी-कलमसँग जुध्छन् आँखा । डाँडापारिको बस्तीमा पुगिसकेका छन् सूर्य । केही समय अघिसम्म आम्नेसाम्ने थियौं । तर, बोलचाल भएन हामीबीच । न उनले बोलाए न त मैले नै मुख खोल्न सकें । केवल हेराहेरमै एक अर्कोलाई मित्र बनायौं दुवैले । सँगसँगै हिँडियो पनि । यतिखेर भने हाम्रो बाटो फरक भइसकेको छ । संसारमा सबैको बाटो एउटै हुन सक्दैन । सक्ला केही समय तर सधैँ हुन नसक्ने यो प्राकृतिक नियमजस्तै छ । यदि कसैले सबैको बाटो एउटै हुन्छ भन्ने कुरामा जिद्दि गर्‍यो भने

यसो भन्न सकिन्छ कि त ऊ जीवन जान्दैन वा अगाडिको बाटो । यसैले सत्यलाई सत्यकै आँखाले हेर्नु नै असल जीवन जिउनु हो ।

सानो परिधिमा शान्त छ कोठाको वातावरण । लेख्ने सोचमा आफैँ भित्र हराउन खोज्दैछु । मन खजमजिएको छ । विश्वास छरपस्ट भएको छ । ती स्वचालितजस्तै छन् । जम्मै भइरहेछ आ-आफ्नो गतिमा । तथापि अटोट बाटो-चौबाटोमा भेटिन्छ । त्यो मान्छेको तन, मन र भावमा कैद हुनुपर्थ्यो । कर्तव्य, दायित्व र जिम्मेवारी छताछुल्ल छन् । नहुनुपर्थ्यो भन्ने दृष्टिकोण रहे पनि उनीहरूलाई न केही सिकाउन वा बुझाउन सक्ने स्थितिमा छु न त छु आफैँभित्र कैद गर्न सक्ने हैसियतमा ।

बिहान सखारै उठेदेखि अघि साँढे पाँच बजे बासस्थान आइनुपुगेसम्म कर्तव्यपथमा भेटिएका, व्यवहार गरिएका र चिनजान भए/नभएका दुवैखाले पात्रहरू आँखामा उपस्थिति जनाउँछन् । तिनीहरूलाई पाखा लगाएर अगाडि बढ्न सक्ने हैसियतमा म छँदैछैन । एकातिर चाहेर पनि कतिपय कुरा बिसर्न नसकिंदो रहेछ भने अर्कोतिर नचाहेर धेरै कुराहरू भैरहँदोरहेछ । यो स्थिति संसारका सयौँ, हजारौँ, लाखौँ, करोडौँ र अरबौँ प्राणीहरूले भोग्नु परिरहेको होला भन्ने अनुमानलाई आँखाले सुरक्षित राखेको छ । त्यसैलाई आधार मानेर हिंडिरहेछु, बुझिरहेछु, सोचिरहेछु र गमिरहेछु अगाडिको यथार्थ । मैले सोचेको र गमेको यथार्थ यथार्थ नै हो भनेर पनि म किटानका साथ भन्न सकिदैन, किनभने मेरो सत्य, अरुको असत्य र अरुको असत्य मेरो सत्य हुनसक्छ । यसलाई

दुविधाको आँखाले हेर्नुपर्ने मनग्य कारण पनि छैन मेरो सोचमा ।

उनीहरू स्वार्थमा विभाजित छन् । कुण्ठा र वितृष्णामा विभाजित छन् । असफलता र मानसिक द्रन्धमा विभाजित छन् । अतिरञ्जना र आफैँलाई चिन्न नसकेको परिवेशमा विभाजित छन् । सबैतिर म वादको साम्राज्य छ । हामी र हाम्रो कतै फुल्ल वा फक्रन सकिरहेको छैन । जोश, जाँगर र हौसला टाढा कतै दूरदराजमा रहेको पराय मुलुकका छाउनीमा खेल्नहेछन् परेड । हाम्रो जीवन नै परायको निम्ति भइरहेको छ, सयौँ वर्षदेखि । जहाँ हामी रगत बगाउँछौँ, त्यो हाम्रो हुन सकिरहेको छैन । ती हामीलाई आवश्यकतामा प्रयोग गर्नेभन्दा बढी गरिरहेका पनि छैनन् । हामी जानेर वा नजानेर तिनीहरूकै गोटी बनिरहेछौँ यद्यपि । यस्तो स्थिति कहिलेसम्म रहला ? यकिन गर्न सकिरहेको छैन कसैले । एक दिन पक्कै यकिन होला । त्यसको पक्षमा छु । हामी जम्मै निराशाको थुप्रोमा सुनपानी छर्कर सुँघिरहेछौँ । यो बाटो अगाडि बढ्ने हुँदै होइन । त्यसले मानिसलाई गन्तव्य देखाउँदैन पनि । हाम्रा अगाडि हिंड्नेहरू बनाउनेतिर हैन भत्काउनेपट्टि लागिरहेछन्, कम्मर कसेर । आफू र आफ्नोभन्दा पर जान कोही सकिरहेको छैन । त्यसैले दुःखको पहाड सधैं हाम्रो टाउकामा ठोकिइरहेछ ।

यतिखेर अभिमन्यु बनेको छ मुलुक । ऊ अर्जुन र शुभद्राको खोजीमा छ तर फेला पार्न सकिरहेको छैन । आँसु बगाउनुभन्दा बढी केही पनि गर्न सकिरहेका छैनन् उसका आफन्तहरू । अभिमन्युको बोलीमा आफन्त र रमितेहरूको समेत लोली मिसिएको

छ । हिजो उसलाई चक्रव्युहमा पस्न उकार्स्नेहरू यतिखेर बेखबर छन् । घेरा तोड्न नसकेर चिच्याइरहेको अभिमन्युको क्रन्दनले धेरैलाई आहत बनाएको त छ नै तथापि कसैले पनि उसको उद्धार गर्न सकिरहेका छैनन् ।

सबैलाई थाहा छ, चक्रव्युहभित्र रहेको अभिमन्यु जीवन खोजिरहेछ, विश्वास खोजिरहेछ र अटोट खोजिरहेछ । उपस्थितहरू उसको आवाज बुझ्छन् तर केही गर्न सक्दैनन् । त्यसैले ती सुनेको नसुन्यै र देखेको नदेख्यै गर्नुभन्दा बढी केही पनि गर्न सकिरहेका छैनन् । चक्रव्युह छिर्नुभन्दा अघि अत्यन्तै निर्भिक र निडर देखिएको अभिमन्यु यतिखेर जीवन रक्षाको अपिल गरिरहेछ तर उसलाई जीवनको भिक्षा दिन कोही पनि अघि सरिरहेका छन् । शुभद्रा मोर्चा बाहिरको चौतारोमा उभिएर रोइरहेकी छिन् । उनलाई सम्भाइबुभाई गर्ने एक हूल आमाहरूको स्वर अभिमन्युको पीडित आवाजभित्र चुर्लुम्म डुबेको छ ।

बहतर

समादरणीय पाठक वृन्द ! नवप्रज्ञापन ७२ औं खुड्किलोसफल बन्यो । यसै अड्कदेखि यो २४ औं वर्षमा पनि प्रवेश गरेको छ ।

यो एउटा हिडाइ हो । यसले सकेजति हिड्ने उद्देश्य राखेको थियो र छ । योसँग यति हिड्ने, यहाँसम्म पुग्ने तथा यो र यति गर्ने घोषित लक्ष्य छैन । बरु जाने जति गर्ने, सकेजति हिड्ने र परिस्थितिले साथ दिएसम्म भाषा, साहित्य क्षेत्रमा क्रियाशील रहने उद्देश्य छ । त्यसै अनुसार आजसम्म

हिडिरहेको छ । मध्यतराईको माटोबाट प्रकाशन आरम्भ गरी आजका मितिस्म जेनतेन हिडिरहेको यो समयले साथ दिएसम्म हिडिरहने र केही न केही गरिरहने महत्त्वकाङ्क्षा बोक्छ । साहित्यिक पत्रकारिता हिजो पनि व्यावसायिक हुन सकेको थिएन, आज पनि छैन र भोलि पनि हुने सम्भावना कम छ भन्ने सोचमा प्रारम्भिक दिनदेखि नै विश्वस्त भएको कारण यो हिडिरहन सकेको हो । यसो भन्दैमा भविष्यमा पनि हिडिरहने छ भनेर ठोकुवा गर्न भने सकिंदैन ।

सामान्यतः वर्षमा एकपटक कुनै पनि विषयको विशेषाङ्क प्रकाशित गरौं भन्ने इच्छा शक्तिले काम गरेका कारण ६० औं अड्क बालसाहित्य विशेषाङ्क, ६४ औं अड्क भानुभक्त विशेषाङ्क, ६८ औं अड्क छन्दकविता विशेषाङ्क प्रकाशित गरेको यसले ७२ औं अड्कलाई लघुकथा विशेषाङ्कका रूपमा प्रकाशित गर्ने सोच बनायो र त्यसैको प्रतिफलको रूपमा यो तपाईंको हातमा परेको हो । पाइलाहरू बीचमा रोकिएनन् भने भविष्यमा पनि अन्य विशेषाङ्कहरू प्रकाशित हुनेछन् । भविष्यप्रति आशावादी हुनुभन्दा बढी केही गर्न नसकिने भएकाले अहिलेलाई त्यतिमात्र भन्न खोजिएको हो । त्यसो त यसले ६० औं अड्कभन्दा अगाडि पनि माधव घिमिरे अड्क, सरुभक्त अड्क, गीत अड्क, गजल अड्क, नारायणीका स्रष्टाहरू गद्य खण्ड, नारायणी स्रष्टाहरू पद्यखण्ड, बाल्यकालीन संस्मरण पहिलो खण्ड र स्वर्ण अड्क जस्ता विशेषाङ्कहरू प्रकाशित गरिसकेको छ ।

प्रस्तुत ७२ औं अड्कमा १६२ जना स्रष्टा तथा द्रष्टाहरू समेटिनु भएको छ ।

उहाँहरू सबैलाई यथोचित नमन गर्नु ऊ आफ्नो पहिलो कर्तव्य सम्भन्ध र कर्तव्यको पालना पनि गर्दछ । यो विधामा कलम चलाउनेहरू यति मात्रै हुनुहुन्छ त ? पक्कै यतिमात्र हुनुहुन्छ । तर किन यति मात्र समेटिनु भयो । के हो यसको कारण ? किन सकिएन सबैलाई समेट्न ? तपाईंलाई लागेको होला, मलाई पनि त्यस्तै लागिरहेको छ । हो, सबैलाई समावेश गर्नु पर्थ्यो । समेट्नु पर्थ्यो । काम अपूरो भयो । बरु गर्दै नगरेको भए हुने थियो । यस्ता प्रश्न-प्रतिप्रश्न उठ्ने ठाउँहरू प्रशस्त छन् र हुनुपर्छ पनि । यसलाई पनि त्यस्तो लागेको हो । कसैलाई छुटाउन नपाए हुन्थ्यो भन्ने सोच पनि जागेको हो । त्यसअनुसार काममा खटेको पनि हो । आरम्भदेखि नै नवप्रज्ञापन कुनै स्रष्टाहरूलाई काखा र पाखा गर्न चाहँदैन । सबलाई बराबर देख्छ र गर्छ पनि । जाति, वर्ग, समुदाय, लिङ्ग र क्षेत्रभन्दा माथि छ यो । यसका नजरमा सबै उत्तिकै र आदरणीय हुनुहुन्छ । त्यसैले आफूलाई प्राप्त रचनाको उच्च सम्मान गर्दै प्राथमिकतामा राखेर प्रकाशित गर्ने पनि गर्दछ ।

तर के गर्नु ? लागेर, सोचेर मात्र नहुँदोरहेछ । लागू गर्नु र सोच्नुमा ठूलो खाडल छ । पक्का हो, यस्ता प्रश्नहरू, जिज्ञासाहरू, आक्रोशहरू, असन्तुष्टिहरू प्रशस्त हुन सक्छन् । नवप्रज्ञापन उहाँहरूका त्यस्ता प्रश्न, जिज्ञासा, आक्रोश, असन्तुष्टि र सल्लाहलाई उच्च सम्मान गर्छ र मार्गदर्शन मानेर अगाडि बढ्छ अनि सकेजति गर्छ र नसकेका, नजानेका र नभ्याएका काम आफ्नो मात्र हैन उहाँहरूको पनि हो भन्छ । सल्लाह दिनेहरूको काम औल्याउने मात्र हैन,

विरोधका निम्ति विरोध गर्ने मात्र हैन सकारात्मक सोच राखेर गर्ने पनि हो भन्दै विनम्रतापूर्वक हात जोडेर भन्छ- यसले यति सक्थो तपाईंले औल्याएको काम तपाईं स्वयंले गर्दा पनि फरक पर्दैन किनकि यो सकारात्मक सोचले मात्र अगाडि बढेको हो । यससँग सम्बन्धित व्यक्तिहरू तपाईंको कोटीमा नपुग्नु पनि सक्छन् । माथि नै भनि सकियो नवप्रज्ञापन जानेको गर्छ र सकेको बाटो हिड्छ । कोही कसैप्रति आग्रह पूर्वाग्रह राख्दैन । अनि तपाईंले गर्नुभएको कामको उच्च मूल्याङ्कन सहित आदर-सम्मान पनि गर्दछ । स्तरीयताको नाममा भजन गाउन जान्दैन । यसले नसकेको काम तपाईंहरू (जो बाटो देखाउन खोजिरहनु भएको छ) को हो, नछाड्नु होला भन्दै दस औंला जोडेर नम्रनिवेदन पनि गर्दछ ।

एक पाइलो अगाडि बढेर यसो पनि भन्छ यसले मात्र गरेर पुग्दैन र हुँदैन । त्यसकारण तपाईंले पनि गर्नुपर्छ । यो देशलाई माया गर्ने दायित्व सबैको हो अर्थात् साभा हो । तपाईंले सङ्कुचनको घेरा समात्नु भएन भने त्यसो भन्न कुनै कठिनाई महसुस गर्नु पर्दैन । त्यसैमा तपाईंको र मेरो परिचय छ । संसारमा हामी नेपाल र नेपालीकै नामले परिचित छौं । हो, हामीले हामीलाई चिनाउनका निम्ति केही त गर्नुपर्छ । कामले चिनिनु सबैभन्दा ठूलो परिचय हो । अर्काको कुरा काटेर वा बढाइ अनि बढ्खाइँ गरेर मात्र पुग्दैन । तसर्थ कामको थालनी आजै र अहिल्यैदेखि गरौं । संसारको कुनै पनि भाषा कसैको पेवा होइन । त्यो प्रयोगकर्ताहरूको हो । इतिहासको गर्भमा कैयौं भाषा लोप भए । कति लोपको सङ्घारमा छन् । यो साभा संसारका

उपज तपाईं हामीले पनि केही न केही त गर्नु पर्‍यो नि । आदेश र उपदेशले न तपाईं हाम्रो मस्तिष्क बढ्छ न त अगाडिको बाटो आफसेआफ खुल्छ । केही हुन्छ त कामले मात्र । सकारात्मक सोचले अगाडि बढौं । सम्पूर्ण धरावासीलाई अगाडिको बाटो देखाऔं । आफू हिंडौं र अरुलाई पनि हिंड्न प्रेरित गरौं । तपाईं हामी सबैको कर्तव्य हो त्यो ।

वर्तमानभित्र मानिसहरूको ओठओठमा आक्रोश छ । असन्तुष्टि छ । कुण्ठा छ । वितृष्णा छ । प्रतिशोधी भाव छ । हेरिएन । बुझिएन । दिइएन । पाइएन । गरिएन । यो । त्यो । ऊ । आदि-आदि । हामीले पाएनौं । बेवास्ता भयो । भेदभाव भयो । पछाडि धकेलियो । अगाडि आउन दिइएन । सबैको भोलामा सामल छ । ऊ जतिबेला पनि फिक्न तयार छ । मेरो कर्तव्य र दायित्व कोही बुझ्दैन । कसैलाई फुर्सद छैन त्यसो भन्ने । गज्जब छ सन्दर्भ । जनमानसलाई आक्रोशित तुल्याउन, आन्दोलित बनाउन माथिका सन्दर्भहरू र प्रसङ्गहरू काफी छन् । मनगो छन् । भरिपूर्ण छन् । ए बाबा ! यहाँ देशले कसलाई चाहिँ के दियो

त ? कसले के पायो ? को मोटायो ? को दुब्लायो ? कमसेकम नाम त सुनाउनुोस्, सबैले जान्ने-बुझ्ने भाषामा । साँचो कुरा भोक, रोग, अशिक्षा, गरिबी र बेरोजगारी सबैतिर उस्तैउस्तै छन् । साना ठूला हुनसक्छन् आकार प्रकारमा तर छन् सबैतिर । देशको कुनै पनि भेग वा क्षेत्र समृद्ध तथा विकसित छैन । कुनै वर्ग, समुदाय अत्यन्तै अगाडि र कुनै अत्यन्तै पछाडि पनि छैनन् । केही कतै छन् तर आ-आफ्नै विशेषताका कारणले

मात्र । सबै आफ्नै पहिचानले चिनिएका छन् । यो सकारात्मक कुरो पनि हो । आ-आफ्ना खास-खास विशेषताका कारण सबैको चिनारी छ । चिन्तन छ । दृष्टिकोण छ । मूल्य मान्यता छ । त्यसैले बनाएको छ पृथक । उसैलाई भन्याड बनाएर आकाङ्क्षीहरू खर्कमा पुग्ने दिवास्वप्न देखिरहेका छन् । अनि चढ्न खोजिरहेछन् उकालो । सीमा रेखा कोरेर आफ्नो भाग्य अज्माउन तल्लीन छन् कतिपयहरू ।

लहडमै बल्दैछ आगो । थपिँदैछन् फिक्रा र चोइटाहरू । रमाइलो मानिर हेछन् रमिते । उनीहरूका घरमा पनि त्यो सत्कन सक्छ भन्ने ख्याल पटककै छैन । त्यसैले त सहभागिता जनाइ थपिर हेछन् भुर्काभुर्की । स्वार्थ बलेका छन् हुर्दुरी। कुण्ठाको, आक्रोशको, असफलताको, जाँगरहीनताको, नैराश्यताको र नकारात्मक सोचको । कहिलेसम्म बल्ने र बालिनेक्रम रहने हो थाहा छैन तर प्रयास जारी छ निरन्तर । वितृष्णाको बुझ् चढेर कसैको भलो हुँदैन । यो अनुभव पनि हो र हो संसारको नियम पनि । सबैलाई थाहा छ तथापि भइरहेछन् प्रयत्न । थोरै छन् सकारात्मक क्रियाकलापमा संलग्नहरू । धेरै छन् रमिते । यथार्थमा त्यस्तो गर्नु हुन्न भन्नुपर्ने हो सकारात्मक सोच राख्नेहरूले । आगो आखिर आगै हो । त्यसले सबैलाई डढाउँछ । शत्रुमित्रु केही भन्दैन । आफ्ना पराय कसैलाई चिन्दैन । हुने नहुने केही सोच्यैन । नियाल्दैन वरिपरिको परिवेश र छाम्दैन आफन्त पराय अनुहार । बुझ्नेहरूले परै बसौं र विध्वंस बुभौं भन्नुपर्ने हो तर मलाई हैन त भन्दै ताली बजाउने मनसायमा पो छन् त । स्वार्थ स्वार्थै हो ।

पराय स्वार्थ । पराय इरादा । पराय इसारा । पराय चिन्तन । पराय विचार धारा । त्यो हिँड्छ र हिँडिरहन्छ स्वार्थको सिंगो कसौडी नगलेसम्म ।

यसको कुनै स्वार्थ छैन । छ भने भाषा साहित्यको क्षेत्रमा केही गरौं भन्ने मात्र हो । पक्कै हो एउटा उद्देश्य छ प्रकाशन आरम्भ गर्नुभन्दा अझै अगाडि देखिको । २४ औं वर्षमा प्रवेश गर्दा पनि त्यो फेरिएको छैन । कुनै उतारचढाव आएको छैन । आदरणीय वीरपुर्खाहरूको त्याग, बलिदान, समर्पण र उत्सर्गले निर्मित यो मुलुकमा जन्मिन पाएको साटो रूचिको विषय भाषा साहित्य क्षेत्रमा सकेजति गरौं भन्ने अभिप्राय हिजो थियो र आज पनि छ । त्यसैले देशसँग कुनै गुनासो छैन । हो, सकेको गर्नेले गुनासो राख्ने कुरा पनि आएन । यसर्थ निर्धक्क भएर हिँडिरहेछ अहिलेसम्म । यसको उद्देश्य वा स्वार्थ भन्नु नै भाषा साहित्यका क्षेत्रमा केही गर्नु हो । यसकारण प्राणप्रिय जन्मभूमिको माटोको निम्ति आफ्नो श्रम, सीप, बलबुद्धि र जुक्तिले भ्याएसम्म केही गरौं । यसको विपक्षमा जानु त के कल्पनासम्म नगरौं । तन, मन र धनले उठौं, जुटौं र माटोको उन्नति र सुन्दरताको निम्ति चिन्तन मनन गरौं । सकारात्मक सोचका साथ सधैं अगाडि बढौं । भाषा साहित्य क्षेत्रमा सानै भए पनि केही न केही गरौं भन्ने अभिप्रायले बाराबाट प्रकाशन आरम्भ गरिएको यसलाई यहाँसम्म आइपुग्न धेरैको साथ सहयोगले मार्ग निर्देश गरेको छ । यसलाई छातिमा राखेर यो अझै अगाडि हिँड्न खोज्दैछ ।

प्रस्तुत अङ्कमा समाविष्ट आदरणीय लेखकहरूको सङ्ख्या १६२ छ अर्थात्

१६२ स्रष्टा तथा द्रष्टाहरूका रचनाले यस अङ्कमा स्थान पाएका छन् । हाम्रो खोजीमा नेपाली साहित्यमा लघुकथाको नाममा प्रकाशित कृतिहरूको सङ्ख्या १२५ देखिन्छ । यो त खोज हो । खोज भनेकै शुभारम्भ हो । बल्ल खोज्ने क्रम चलेको छ । अहिलेसम्म १२५ स्रष्टाहरू भेटिनु भएको छ । खोजीलाई अगाडि बढाउँदा त्यो सङ्ख्या बढ्ने छ यसमा दुविधा छैन । नवप्रज्ञापनले लघुकथा विशेषाङ्क प्रकाशित गर्ने सोच बनाउनुको उद्देश्य नेपाली साहित्यमा क-कसका लघुकथा कृति प्रकाशित भएका छन् । पहिलो लघुकथा कृति र कृतिकार को हुन् । वर्तमानमा त्यसको अवस्था कस्तो छ । प्रकाशित कृतिहरूका स्वाद केकस्ता छन् ? तिनीहरूको विषय के कस्तो छ ? लघुकथाको उन्नयनका निम्ति के कस्ता प्रयास भएका छन् ? लघुकथा समालोचकका आँखामा कसरी चिनिएका छन् ? त्यसको चिनारीका निम्ति सक्रिय व्यक्तिहरू को-को हुन् ? त्यसको खोजी गर्नु र हाम्रा आदरणीय पाठकहरूलाई अवगत गराउनु पनि रहेको छ ।

नेपाली साहित्यमा क-कसले लघुकथा लेख्छन् मात्र नभनेर क-कसका लघुकथा कृति प्रकाशित छन् । लघुकथाको लेखनमा सक्रिय नाम कुन-कुन हुन् । उनीहरूका प्रतिनिधि लघुकथा कस्ता कस्ता छन् । त्यसको खोजी गर्नु र उनीहरूले प्रकाशित गरेका कृतिहरूको आधारमा लघुकथाको छनोट गर्नु यस अङ्कको खास उद्देश्य हो । यसो गर्दा राम्रा लघुकथा लेख्नु हुने तर कृति प्रकाशित नगराउनु भएका व्यक्तित्वहरू छुट्नु पनि भएको छ । एउटा मापदण्ड भित्र छिरेकाले नचाहेर पनि यसले उहाँहरूलाई छुटाउनु पर्‍यो । ती

नामहरूसमेत राख्न पाएको भए यसको शोभा अभै बढने थियो । सुनमा सुगन्ध हुने थियो । त्यस्तो कुरा जानेको पनि छ र बुझेको पनि छ । एउटा आधार तय भइसकेका कारण उहाँहरूलाई राख्न सकिएन यसमा पत्रिका दुःखी छ । समग्र वाङ्मय क्षेत्रमा उहाँहरूले पुन्याउनु भएको योगदानलाई उच्च सम्मान गर्छ र अगाडि हिँड्ने क्रममा उहाँहरूका सल्लाह, सुझाउ, परामर्श र मार्गदर्शनलाई शिरमा राखेर अगाडि बढ्ने प्रण पनि गर्दछ ।

नवप्रज्ञापनले लघुकथा विशेषाङ्क प्रकाशित गर्ने क्रममा घरभित्र र घरबाहिर दुवैतिरका रचनाहरू समावेश गर्ने नीति लियो । त्यसका निम्ति विभिन्न स्रष्टाहरूलाई आग्रह र अनुरोध पस्क्यो । १२५ को हाराहारीका भाषा रहेको नेपाली घरभित्र सम्भावना भएका भाषाका स्रष्टाहरूसँग अनुरोध गर्‍यो । आग्रह गर्‍यो । कतिपय स्रष्टाहरूले उपलब्ध गराउँछु भनेर पनि दिनु भएन भने कतिपय स्रष्टाहरूसँग भेटै पनि हुन सकेन । हाम्रा आफ्नै घरभित्रबाट नेपाल भाषाका केही लघुकथा साहित्यकार मित्र रासाले उपलब्ध गराउनु भयो । यसैगरी घर बाहिरका सर्जकहरूका रचना उपलब्ध गराउने कार्यमा प्रा.डा. कपिल लामिछाने ठूलो गुण लगाउनु भएको छ । त्यस्तै साहित्यकार गगनीप सर्वले अन्य विदेशी भाषाका लघुकथाहरू उपलब्ध गराउनु भएको छ । यसलाई माया गरेर अनुदित रचना उपलब्ध गराउने स्रष्टात्रय रासा, प्रा.डा. कपिल लामिछाने र गगनदीप सर्वप्रति पत्रिका परिवार आभारी छ । आफ्नो मात्र हैन अरुको पनि हेर्नु, बुझ्नु र जान्नुपर्छ । दायाँ, बायाँ र वरपर पनि पुग्नुपर्छ भन्ने मान्यतामा अडिएर ती

कथाहरू समावेश गरिएका हुन् ।

यस अङ्कमा समावेश भएका नेपाली लघुकथाहरूको चयन, सम्पादन र व्यवस्थापन साहित्यकार पुष्करराज भट्टले गर्नु भएको हो । स्वयं लघुकथाकार समेत रहनु भएका भट्ट लघुकथा विधाको गहिरो अध्ययता पनि हुनुहुन्छ । नवप्रज्ञापनका लामो समयदेखि सहयात्रीका रूपमा समेत रहनु भएका उहाँ यस अङ्कका निम्ति अतिथि सम्पादक समेत हुनुहुन्छ । उहाँप्रति पनि यो आभार व्यक्त गर्दछ । साथै लाभको निम्ति नभई भाषा साहित्यको उत्थानमा सहयोग पुगोस् भनेर प्रकाशन आरम्भ गरिएको र अहिलेसम्म त्यही मान्यतामा अडिइरहेको यसलाई आफ्ना अमूल्य रचनासन्नेह उपलब्ध गराउने आदरणीय परिचित/ अपरिचित विद्वान/विदुषी स्रष्टाहरूलाई कोटीकोटी नमन गर्दै आगामी दिनमा समेत यसको यात्रा कस्तो होस् भन्ने चाहनु हुन्छ ? आवश्यक सुझाउ, सल्लाह र परामर्शको अपेक्षासहित नवप्रज्ञापन अन्त्यमा नववर्ष २०७३ विनासकारी भूकम्प र भारतीय नाकाबन्दीले दुखेको तन मनमा सुख, शान्ति र समृद्धि ल्याउन सफल होस् सबैमा शुभकामना अर्पण गर्छ ।

त्रिहतर

यतिखेर नेपाली भाषामा देखापरेको विवाद चरम चुलीमा छ । विद्वानहरू विभाजित छन् । उनीहरू हुन्छ र हुँदैन तथा हो र होइनमा अभिव्यक्तिइरहेछन् । दुवैका आ-आफ्ना तर्क छन्, विचार छन् र चिन्तन छन् । त्यसैले ती आ-आफ्ना डम्फु बजाइरहेछन् । सारङ्गी रेटिर हेछन् । दमाहा ठोकिरहेछन् नरसिङ्गा

फुकिरहेछन् । तर वरिपरीको परिवेश हेर्ने, सुन्ने, बुझ्ने र मनन गर्ने फुर्सद दुवैलाई छैन । बस्, आफ्ना बाजा बजाउन पाए पुग्यो, ती बजाइरहेछन् । तपाईं हामी नचाहेर पनि तमासा हेर्न विवश छौ । हामो स्तर पनि त्यो भन्दा माथि उठ्न सकिरहेको छैन ।

परिवर्तनको समर्थन र विरोधले आम प्रयोक्ताहरूलाई भने अलमल्याएको छ । सामान्य मानिसहरू मात्र हैनन् भाषाकै क्षेत्रमा काम गर्ने, अक्षर कलाउने, खेलाउने, चलाउने र पढाउनेहरू समेत मारमा छन् । उच्च निकायमै समेत मनोमालिन्यता छ । यो राम्रो सङ्केत होइन । यसले अगाडिको बाटो भेटाउनु पनि सक्दैन । यसो भनौं, यो अलमल्याउने, खलबल्याउने र बिचारहीन चिन्तनमा दिशाहीन बाटो हिडाउने प्रपञ्च मात्र हो ।

समय अनुसार भाषामा सुधार, संशोधन, परिमार्जन र थपघटको आवश्यकता हुन्छ । त्यसमा कसैले विरोध पनि गर्दैन र गर्नु पनि हुँदैन । यदि कसैले गन्यो भने त्यो भाषाको पक्षमा पनि हुँदैन । संसारका कुनै पनि भाषामा समयअनुसार परिवर्तन आउँछ । राम्रा कुराहरू थपिन्छन् । कतिपय आफैँले ल्याउनु पनि पर्छ । समयसापेक्ष ढङ्गले सुधार, संशोधन, परिमार्जन र थपघट गरिएन भने भाषा जीवन्त बन्न पनि सक्दैन । इतिहासले त्यो देखाएको र सिकाएको पनि छ । समय सापेक्ष हुन नसकेका कारण संसारबाट कतिपय भाषा लोप पनि भएका छन् । अभै कतिपय लोपोन्मुख स्थितिमा पनि छन् । नेपालभित्र बोलिने कतिपय भाषाहरू अहिले त्यो अवस्था निकट समेत देखिन्छन् ।

तर समय सापेक्ष बनाउने नाउँमा

भाषामा खेल्नु, गिजोल्नु कुनै पनि अवस्थामा राम्रो होइन । भाषा कसैको व्यक्तिगत सम्पत्ति होइन न त हो पेवा नै । यो आम वक्ताहरूको पेवा वा सम्पत्ति हो । त्यसैले चलाउँदा उपभोक्ताहरूलाई पाखा लगाउनु राम्रो होइन । आम उपभोक्ता वा सरोकारवालाहरूलाई पाखा लगाएर चलखेल गर्नु त्यसको अहित चिताउनु हो । सोभो अर्थमा भन्दा विपक्षमा जानु हो । सीमित विद्वानहरूको कोटरीको इसारामा भाषालाई हिंडिरहेको बाटोबाट अर्कोतिर लगाउन खोज्नु दुःखद् पक्ष हो ।

कमसेकम नेपाल प्रज्ञाप्रतिष्ठान, विश्वविद्यालयहरू, कोशकारहरू र भाषा क्षेत्रमा काम गरिरहेका विद्वानहरूको बीचमा एकमत देखिनु पथर्यो तर यतिखेर त्यस्तो स्थिति देखिइरहेको छैन ।

सम्बन्धित स्थानहरूमा बहस चलाएर भाषामा के भैरहेको छ, के हुनुपर्दछ र हुनुपथर्यो । कसरी त्यतातिर जान खोजिएको हो भन्ने जस्ता कुराहरूमा विचार पुऱ्याइएको भए आज विवाद सतहमा आउने नै थिएन । लहड, रहर र पूर्वतयारी बिना गरिने त्यस्ता कार्यले कसैलाई पनि लाभ पुऱ्याउँदैन । कमसेकम यो-यो काम यसकारणले यसरी गर्न खोजिएको हो भन्ने विचार प्रयोगकर्ताहरूको माभमा पुऱ्याइएको भए एकातिर विचार परिमार्जन भएर आउँथ्यो भने अर्कोतिर समस्याको समाधानमा सुभाउ र सल्लाह पनि आउँथे । तर संशोधन चाहनेहरूको ध्यान त्यता ध्यान जान सकेन । यो काम जे हो हामी हो, जे हौं हामी हौं, जे गछौं हामी गछौं अरूहरूले त मान्ने मात्र हो भन्ने सोचले थालिएको भान हुन्छ । आजको भद्रगोलको स्थिति निम्तिने कारण त्यही हो । हाम्रा प्रत्येक

कदमहरू आवश्यकताभन्दा पनि अहोटेमा गरिने परम्परा रहेकाले सम्भवतः नेपाली भाषा पनि अहिले त्यही मारमा परेको हो । हैन भने हतार हतारमा एउटा घेरा बनाएर हतारिनु पर्ने थिएन । लामो छलफल, बहस, अन्तरक्रियाले यो सहज पारामा अगाडि बढ्न सक्थ्यो ।

हामी सबैतिर तदर्थबादमै छौं । परायमुखी भएर हिडिरहेछौं । आफ्ना काम अरूको सङ्केतमा गरिरहेछौं । अदृश्य रूपले नै सङ्केत गरिरहेछ अझै । खै मूर्तिपूजक भएरै हो कि हामी आफू आफू नै भएर आफ्नो गरिरहेका छैनौं । अरूले भनिदिन्छ यता जानुपर्छ, यसो गर्नुपर्छ बस हाम्रा आँखा र भाखा त्यतैतिर लागिहाल्छन् । त्यो कमजोरी हाम्रो आफ्नै हो । आफूले गरेको निर्णय ४ वर्षपछि मात्र थाहा पाउने अगुवा छन् हाम्रा । यस्ता हामीहरू कसरी आफ्नो अडानमा कायम रहन सकौंला र ? यसले हाम्रा अगुवाहरूको निर्णय शक्ति, क्षमता, सोच र गन्तव्यको अवस्था प्रष्ट पार्छ । नयाँ देखिन जे गर्न पनि पछि नहट्ने तर घुम्दै फिर्दै रुम्जाटार पुग्ने नियतिले डोर् याइरहेछ, हामीलाई । जबसम्म यो स्थिति कायम रहिरहन्छ तबसम्म हामी जस्ताको त्यस्तै र जहाँको त्यही रहन्छौं ।

हिजो सहमति जनाउने कतिपय विद्वानहरू आज फरक मतमा लागेका छन् आन्दोलनको विपक्षमा रहेका विद्वानहरूको तर्क हो यो । यदि त्यसो हो भने उहाँहरू किन आफ्नो अडानमा कायम रहनु हुन्न ? यो फेरि राम्रो र सकारात्मक पक्ष होइन । उहाँहरूको विचार फेराइले आन्दोलनको समर्थन र विरोध दुवैलाई लाभ दिँदैन । ढुलमुले चरित्र र चिन्तनले न देशले केही गर्न

सक्छ । न त व्यक्तिहरूको पहिचान नै बच्न सम्भव छ ।

विवाद कुनै पनि कुराको राम्रो होइन । त्यसले अगाडिको बाटो पनि देखाउँदैन । भन् भाषा विवाद त अनावश्यक नै हो । यसर्थ विवादका पक्षधर वा विपक्षमा रहेकाहरूले आ-आफ्ना स्वार्थ र अहंलाई त्यागेर विवादको उचित समाधान खोज्नु नै बुद्धिमत्तापूर्ण हुन्छ । त्यो नेपाली भाषाको पक्षमा पनि हुन्छ । संसारभर छरिएका नेपालीहरूले समेत यो भाषालाई माया गर्दै यसको प्रचार प्रसार तथा उन्नयनमा मरिभेटेर लागिरेको परिप्रेक्ष्यमा नेपालमा बसेका हामी नेपालीहरू नै फजुल कर्म गर्दै गुट-उपगुटमा विभाजित बन्नु दुःखद पक्ष हो । यसर्थ सम्बन्धित सबैको ध्यान यतातिर जाओस् र देखिएको समस्याको छिनोफानो शीघ्र होओस् नवप्रज्ञापन र नवप्रज्ञापन परिवार सबैसँग यही अनुरोध गर्दछ ।

वौहतर

हामी आफूलाई वीर सम्झन्छौं । पाएको ठाउँ/सन्दर्भमा त्यसको रटान रटन पछि हट्दैनौं । पुष्टिका निम्ति तपस्यारत हुनै परे पनि पछि नफर्कने प्रवृत्ति छ । तर हाम्रो वीरता कसको लागि ? आजसम्म कहिल्यै सोचेका छैनौं । सोचियो होला सत्तामा टिकिरहन, कसैको गोटीमा प्रतिबिम्बित हुन, विश्वास र आस्था बोलेर धुँवामा रूपान्तरित बन्न, आफ्नै जीउ कन्याएर खरानी उडाउन, घरमा आगो भोसेर सुलसुले सिध्याउन, सन्ततिको बाटो बथानेर दिशा परिवर्तन गराउन तथा अझै अगाडि बढ्दा मूलबाटोमा काँढा ओछ् याएर आफन्तीहरूको विरुद्ध इर्ष्याको

आगो दन्काउन तथा म बाहेक हामी सबै निकम्मा हौं भन्ने चिन्तनमा सहयोग पुर्याउन । हैन भने कमसेकम हामी वीर हुँदै होइनौं पुर्खाहरू वीर थिए तर आजका हामी कायर हौं ।

आवश्यकता भन्दा बेसी र कमी दुवै बोली मानिसका शत्रु हुन् । तिनीहरूले कहिल्यै अगाडि डो-न्याउँदैनन् । ती बेलगाम अथवा बेपर्वाह कुदिरहेका भेटिन्छन् बाटो-चौबाटोतिर । एउटा मुख थुनेर तथा अर्को खोलेर हिडिरहेछन् । पहिलो स्वार्थको रासमा मात्र मुख खोल्छ । दोस्रो चक्रपथको मोटर जस्तै मुख खुल्ला राख्छ । ती दुवै सकारात्मक सोच होइनन् । दुवै परिणाम खतरनाक नै हुन्छन् । तसर्थ त्यसबाट मुक्तिका निम्ति प्रयास गर्नु आवश्यक छ । मुख कहिल्यै नखोल्ने र बन्द नगर्ने प्रवृत्तिबाट मुक्त नभएसम्म पुग्ने ठाउँ हरहमेसा बन्द रहन्छ । नरहेको खण्डमा पनि कुनै अपेक्षा गर्न सकिन्न । गुलाब, सयपत्री र पल्लोसको जसरी तुलना हुन सक्दैन माथिका मुखहरूलाई पनि त्यसै आधारमा बुझ्न सकिन्छ ।

आफ्नो हैसियत नचिन्नेहरूको गणना गर्दा संभवतः हामी संसारमा सबैभन्दा पछि पर्छौं होला । अरूले देखाएको बाटो हिँड्ने र लगाएको काम गर्ने बानीमा वर्षौंवर्षदेखि अभ्यस्त छौं । त्यसैलाई पराक्रम र वीरता-सुरताको श्रेणीमा राखेर हिडिरहेछौं जुगौजुग देखि । जबसम्म त्यस्तो परिस्थिति रहिरहन्छ तबसम्म हामी पराश्रित भैरहन्छौं । आफूले आफूलाई चिन्न नसकेको अवस्था हो त्यो । हैन भने संसार कहाँबाट कहाँ पुगिसक्यो तर हामी सदियौं देखि जहाँको तहीं र जस्ताको त्यस्तै छौं । यस खालको स्थितिको अन्त्यको निम्ति हामीले हिजै देखि काम

थालनी गर्नु पर्थ्यो । तर काम नगरिरहेको मात्र हैन त्यतातिर सोचेका समेत छैनौं ।

गर्न त गरेका छौं, गर्दै नगरेका भने किमार्थ हैनौं । तर हामीले गरेको हाम्रो लागि नभइ अर्कोको लागि हुने गरेको छ । अर्कोको लागि गरिएको कामलाई आफ्नोको श्रेणीमा राख्न सकिन्न । त्यो अर्कोको हुन्छ । हामीले, हामीबाट, हामीलाई दुखाएर वा सिध्याएर गरेको भएपनि त्यसको श्रेय अर्कोले लिन्छ । त्यो अगाडि बढ्छ । त्यसको उन्नति र प्रगति हुन्छ तर हामी घानमा मात्र पर्छौं सधैं । इतिहासका पाटा खोतल्दै जाँदा त्यस्ता उदाहरण त कति भेटिन्छन् कति । यसर्थ हामी हाम्रो नभएर अर्कोको भैरहेछौं । अर्कोले हामीलाई चलाई रहेछ । हाम्रो मन मस्तिष्क भित्र त्यो मज्जाले खेलिरहेछ । त्यसैलाई सुखका रूपमा वरण गरेर हाँसी रहेछौं हामी ।

हामीलाई जुटाउने र फुटाउने ठेक्का अर्कोको नाममा छ । आवश्यकतामा त्यो त्यसको प्रयोग गर्छ । हामी नतमस्तक बन्छौं । सुगौली सन्धी पछिका परिघटनालाई अध्ययन/मनन गर्नेले त्यसलाई नकार्न सक्दैन । अर्कोको सोच र चिन्तन बोक्नेहरूले भने सक्छ पनि । नेपाली माटो र मानसिकतामा बाँचेकाहरूले भने कल्पना समेत गर्न सक्दैन । संवेदनशील आँखा र अपनत्वको भाव छातिमा बोक्ने कोही पनि माथिको तर्कको प्रतिवाद गर्दैन र आवश्यकता पनि ठान्दैन । यदि कोही ठान्छ भने त्यो नेपालीको नाममा बाँचेको अनेपाली हो । इतिहासको पाना पल्टाउने हो भने यो कुरा प्रत्येक मिनेट र पलपलमा पुष्टि हुन्छ ।

बोल्दाबोल्दै घाँटी सुक्दा समेत नथाक्नेहरूको कोहेर छ हाम्रो समाजमा । कसैले महत्व नस्वीकारे पनि आफ्नो

रटानबाट पछि हट्दैनन् ती । किन र कसका लागि बोल्दै छु भन्ने कुरा आत्मसात गर्न नसकेको कारण सम्भवत ती बोलिरहेका हुन् । यदि माथिको कुरा ज्ञान भइ दिएको भए त्यसरी प्रस्तुत पक्कै हुँदैनथे । अनजानमै ती बोलिरहे छन् फटाफट । मेरो बोलीलाई कसैले महत्त्व दिदैन वा दिइरहेको छैन भन्ने बुझेको भए त कम बोल्नु पर्ने हो नि, तर खै पाएसम्म सकेसम्म, जानेसम्म, बुझेसम्म र अभै कतिपय सन्दर्भमा त जान्दै नजानेको र बुभ्दै नबुझेको कुरामा पनि फटाफट बोलिरहेका हुन्छन् ।

“जसका सिता खाई उसका गीत गाई” भन्ने आह्वान यसै बनेको हैन । ठूलो विज्ञान छ यसमा । त्यतिमात्र हैन दर्शन छ, चिन्तन छ र सोच पनि छ । अभै अगाडि इतिहास छ र भूगोल छ । यसैभित्र खोज्दा हुन्छ हामीले आफूलाई । जानु पर्दैन अन्यत्र । सबैथोक छ त्यहीं । सायद त्यसैले रूमल्याएको हो हामीलाई । आफूलाई शुर, वीर र बहादुर ठान्ने हामीहरूले जन्मेको माटोलाई के दियो ? पुर्खाले लगाएको जगमा कति ईटा थप्यौ ? बिग्रेको केके सपान्यौ ? भत्केको केके सुधार्यौ ? नमिलेको केके मिलायौ ? नहिडेका बाटा कति हिड्यौ ? कसरी हिड्यौ र कहाँ पुग्यौ ? यो प्रश्नले तरङ्ग गीत बनेको छ आज मेरो मस्तिष्क । आजसम्मको यात्रामा यस प्रश्नको उत्तर अहँ कतैबाट पाउन सकेको छैन । भोलि पाउँला मन आशावादी छ, विश्वासी छ र सकारात्मक सोचले काम गरिरहेको छ ।

हामी इशारामा आफूलाई भत्काउन लालायित छौं । कम्मर कसेर बसेका छौं । कसैको सङ्केत कुरिरहेका छौं । जब सङ्केत आउनेछ हामी उठ्ने छौं । त्यसो

त आफ्नो तागतमा विश्वास गरिरहेका छैनौं हामीले । जेजे भएको छ अरुकै सहयोगमा भएको छ । त्यसैले हामी हाम्रो हुन सकिरहेका छैनौं । हाम्रा नाममा भएका हरेक कुराहरूमा आफ्नो अपनत्व पोखिन सकेको छैन । अरुकै शक्तिका भरमा कम्मर कस्ने प्रवृत्ति भएकाले उसको इशारा काफ़ी छ । बस सङ्केत मै सकिन्छ सबैथोक । हो, उसले गराएको काम हाम्रो हुनै सक्दैन । दबाबको दलदलमा फसेका हामी बोलन त बोलिरहेका छौं । छातिले हैन मुखले । दिलले हैन दिमागले । त्यसैले हामी जहाँको तहाँ र जस्ताको त्यस्तै रहिरहेका हौं जुगौंजुगदेखि । तथापि जान्दा जान्दै र बुभ्दा बुभ्दै पनि हामी बोलिरहेछौं, गरिरहेछौं र हिडिरहेछौं अगाडिको बाटो ।

पवहतर

नवप्रज्ञापन हिडिरहेछ । २४ वर्ष भयो हिड्न थालेको । यो वर्षको पनि उत्तरार्धमा आइपुगेको छ । हिडिरह्यो भने २५ औं वर्षमा प्रवेश गर्नेछ २०७४ वैशाखबाट ।

माया अचम्मको वस्तु हो । यसैमा अडेको छ संसार । तर यसका रूप र आकार फरक-फरक छन् । बुभाई फरक छन् । हेराई फरक छन् । भोगाइ फरक छन् । चिन्तन धारा फरक छन् । विकास र आस्थाका बगाई फरक छन् । बाटो निर्माण गर्ने ज्यावलहरू फरक छन् । पलपलका धड्कनहरू फरक छन् ।

जन्मभूमिको माटो र भाषा साहित्यप्रेमीहरूको सद्भाव अनि स्नेहील सान्निध्यता शीरमा राखेर हिड्न थालेको ‘नवप्रज्ञापन’ मायालुहरूकै मायाका कारण यहाँसम्म आइपुगेको हो । मायाका

ज्योतिहरूले हिडाइ रहेछ अभै । कसरी आभार व्यक्त गर्नु दिनेहरूलाई अभै ठम्याउन सकिरहेको छैन । सार भने बटुलेको छ, निरन्तर हिंडिरहुँ । हिंड्दै रहुँ ।

हिंडनु पहिचान हो । बस्नु अर्को पहिचान । सुत्नु अर्को पहिचान । यसै गरी उठ्नु भन् अर्को पहिचान । फराकिलो छ संसार । त्यसकारण पहिचानहरू पृथक-पृथक छन् । एउटै हुनै सक्दैन । कसैले एउटैमा जोड गन्यो भने बुभन्नु पर्छ त्यहाँ खोटा छ । स्वभाविक हो

यो । अन्य भावले हेर्न सकिन्न । अथवा हेर्नु पनि हुँदैन । समभाव र वैयक्तिक भिन्नतालाई आत्मसात गर्ने हो भने त्यो पाटो राम्ररी बुभन् सकिन्छ । फेरि त्यो बुभन्नु वा बुभन्दै नबुभन्नु पनि पहिचान नै हो ।

यो अवधिमा ७५ औं खुड्किलो उक्लिइयो । हिंड्न थालिएकाले यतिका वर्ष पुरा गन्यो । अभै हिंड्न सक्यो भने अर्को वर्ष केही खुड्किला थपिनेछन्, सकेन भने यतिमै रहनेछ यो पनि सत्य हो । छिटो हिंडेको भए यतिकै समयमा अलि अघि पनि पुग्न सकिन्थ्यो । रहर र इच्छामा हिंड्न थालिएको हो । बस्, यति हिंडियो त्यसैमा सन्तोष छ । हिंड्न थालिएको थिएन भने अहिले उक्लिएका खुड्किला पुरा हुने थिएनन् । यो सिद्ध हुन्छ जो हिंड्छ त्यो पक्कै अघि पुग्छ । हिंड्दै नहिंड्नेहरू जहाँको त्यहीं हुन्छन् ।

कुबाटोकाहरू समेत अगाडि पुगे, कतिपयका सोचहरू छन् । विचार विमर्शहरू छन् । उदाहरणहरू पनि छन् । त्यो अर्को पाटो हो । संसार एउटै बाटोमा हिंड्दैन । एउटै गतिबाट अगाडि बढ्दैन । त्यसैगरी पछाडि हट्दैन पनि । यदि त्यसो हुँदो हो भने त्यसको कल्पनै गर्न सकिन्थेन । सबै

एउटै बाटोबाट हिंड्दैनन् । त्यसकारण बाटाहरू अलग अलग छन् । यसअर्थ फरक हिडाइकाहरू पनि अगाडि पुगेका उदाहरण प्रशस्त छन् ।

धर्तीमा मेरो गति मात्र हिडाइ हो भन्नेहरूको कुनै कमी छैन । मबाट सुरु भएको चिन्तन ममा नै पुगेर रोकिन्छ । त्यसले हामीसम्म पुग्ने बाटो देख्दैन, पाउँदैन वा भेट्दैन । यो सोच सकारात्मक भए पनि फराकिलो होइन । यसले हिंड्न खोज्नेहरूलाई अधिल्लो दिशा देखाउँदैन । गति पनि सड्केत गर्दैन । यो चौँहि हो, म र आफूलाई मात्र चिनाउँछ अर्को पाटो छोपेर भए पनि । यो प्रवृत्ति अगाँलेहरूको तर्कले एउटा चिन्तनधारा भने बोकेर हिंड्छ पक्कै ।

गतिशीलता र गतिहीनताका परिभाषा एउटै छैनन् । हुन त होलान् तर ती सर्वसम्मत बन्दैनन् । आ-आफ्ना परिभाषामा बाँच्नेहरूले त्यसलाई स्वीकार्दैनन् यो अर्को चिनारी हो । अभै अगाडि बढ्दा चिन्तन र विचार धारा पनि हो । सोचको परिधि तथा सेरोफेरो समेत हो । त्यसैबाट सुरु हुन्छ जीवनको नाङ्गो, सिङ्गो र यथार्थ पाटो ।

जीव विकासको प्रारम्भिक कालबाटै बाटाहरू फरक-फरक देखिएका छन् । भिन्नताबाटै सबैले आ-आफ्ना चिनारी दिइरहेछन् । हिजोदेखिको यो क्रम आज पनि छ र भोलिसमेत रहनेछ । यसमा कसैको हस्तक्षेपले न हिजो काम गरेको थियो न त आज वा भोलि नै गर्नेछ । यही नै ध्रुव सत्य हो । यसैलाई पछ्याउनेहरू वास्तविक धरातलबाट अगाडि बढ्न सक्छन् अन्यथा त्यसले अर्को निकाश खोज्न जमर्को गर्नुपर्ने हुन्छ ।

सकारात्मक सोच र चिन्तनले अगाडि

बढाउने हो मान्छेलाई । यही पाटोमा हिङ्नेहरूले भेटेका छन् लक्ष्य । आफू मात्र हैन अन्य धेरैलाई समेत बाटो देखाएका छन् । यथास्थानमा दृढताका साथ आस्था रोपेका छन् र विश्वासमा उभिएका छन् । अनि सिङ्गा परिधि हेरेर मुस्कुराएका छन् । त्यही मार्गमा लाग्न अभिप्रेरित गरेका छन् पछ्याउनेहरूलाई पनि ।

बनिबनाउ बाटोबाट मात्र हिङ्न खोज्नेहरू चाहेको ठाउँमा पुग्न सक्दैनन्, सतप्रतिशत सत्यता छ यस विचारमा । ऐना अगाडि उभिएर आफूले आफैँलाई चिन्न खोज्ने हो भने गाह्रो छैन । यो सत्यतातिर उन्मुख हुने सहज पाटो पनि हो । अनुहारको सच्चा तस्वीर त्यहाँ प्रतिविम्बित हुन्छ । आँट र साहसले पनि काम गर्छ । अटोत तथा उत्सुकता नभई नहुने तत्व हो । आज हामीले चिनेजानेका अनगिन्ती नाम त्यही पाटोबाट अगाडि सरेका थिए । ती न कसैले अगाडि सारेका नाम हुन् नत कसैको बुझ्छेरेर आइपुगेका हुन् । आँट, साहस, सोच र इच्छाशक्तिले अगाडि बढाउने हो जो कसैलाई ।

गतिशीलताको अर्को नाम सङ्घर्ष हो । त्यसैलाई सहज रूपमा आत्मसात गर्नेहरू अगाडि पुगेका छन् । बाँचेका छन् । हाँसेका छन् । दुनियाँको नजरमा उच्चासन प्राप्त गरेका छन् । नगर्नेहरू सधैं पछिको पछि नै छन् । आज वा अहिलेको कुरा होइन यो । सृष्टिको आदिकालदेखि कै परम्परा हो । यो अहिलेसम्म जीवित छ र कालान्तरसम्म पनि रहिरहनेछ । यसमा कसैले छेकबार लगाउन सक्दैन । न त गति अर्कोतिरै फर्काउन सक्छ ।

यदि जीवन गतिशीलताको अर्को रूप थिएन भने संसारको स्वरूप अर्कै हुने थियो । संसारमा प्रति सेकेण्ड लाखौंको सङ्ख्यामा जीवहरूको जन्म भइरहेछ । सङ्घर्षविनाको पनि जीवन हुन्थ्यो भने यहाँ आज बस्ने र उठ्ने ठाउँ हुने थिएन । तर स्थिति त्यस्तो छैन वा हैन । तपाईं हामी सहज रूपमा आ-आफ्ना क्रियाकलापमा संलग्न छौं । जीवन र मृत्युको क्रम पनि निरन्तर चलिरहेछ । रोक्न वा छेक्न कसैले चाहेर पनि सकिरहेका छैनन् र सम्भवतः त्यस्तो स्थिति रहने पनि छैन । ■

नव वर्ष २०७८ सालको
उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण ग्राहकवर्गमा
हार्दिक मंगलमय शुभकामना
व्यक्त गर्दछौं ।

नेपाल टेलिकम
परिवार

नव वर्ष २०७८ को सुखद
अवसरमा सम्पूर्ण नेपालीमा सुख,
शान्ति, समृद्धि, सुवास्थ्य, दीर्घायु
एवं सफलताको हार्दिक मंगलमय
शुभकामना व्यक्त
गर्दछौं ।

नेपाल इन्भेस्टमेन्ट बैंक लि.
NEPAL INVESTMENT BANK LTD.
Truly a Nepali Bank

अनुशासन र नैतिकता विहीन
व्यक्ति पशुभन्दा पनि तुच्छ
हुन्छ । यसैले राष्ट्रिय जीवनका
हरेक आयामहरूमा उदाहरणीय
अनुशासन र नैतिकता कायम गर्न
आजैदेखि आफैंबाट त्यसको
सुरुवात गरौं ।

नेपाल सरकार
सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय
सूचना विभाग

शुभकामना

नयाँ वर्ष २०७८ को सुखद्
 अवसरमा समस्त शिक्षक,
 विद्यार्थी तथा अभिभावकज्यूहरूमा
 सुख, शान्ति, समृद्धि, सुवास्थ्य,
 दीर्घायु एवं सफलताको हार्दिक
 मंगलमय शुभकामना !

दीपबहादुर खत्री

प्राचार्य एवं

महेशधर्म माध्यमिक
 विद्यालय, परिवार
 धुनिबेसी नगरपालिका-३, धादिङ

शुभकामना

नयाँ वर्ष २०७८ को सुखद्
 अवसरमा समस्त शिक्षक,
 विद्यार्थी तथा अभिभावकज्यूहरूमा
 सुख, शान्ति, समृद्धि, सुवास्थ्य,
 दीर्घायु एवं सफलताको हार्दिक
 मंगलमय शुभकामना !

सहदेव रेग्मी

प्राचार्य एवं

ज्योति माध्यमिक
 विद्यालय, परिवार
 थोके गाउँपालिका-९, धादिङ

जिल्ला वन कार्यालय बारा सिमराद्वारा जनहितका लागि जारी सामाजिक सन्देश

वन जङ्गल राष्ट्रको गौरव र हाम्रो बाँच्ने आधार हो । तसर्थ, सुख्खा तथा हावाहुरीको समयमा हामीहरूको सानो लापरवाहीबाट आगोको सानो भिँल्कोले वन जङ्गलमा आगलागी भई भीषण रुप लिन सक्छ । डढेलोका कारण वन पैदावार, जडिबुटी र वन्यजन्तुहरूमा ठूलो क्षति पुगुका साथै मानिसहरूको पनि ज्यानै जान सक्छ तसर्थ :

- बलिरहेको चुरोट, बिँडीका टुटाहरू जथाभावी जङ्गलमा नफालौं ।
- वन जङ्गल भित्र गोल पोल्ने काम गर्दै नगरौं ।
- रातको समयमा जङ्गल वा जङ्गलको बाटो हिँड्दा राँको नबालौं ।
- वनभोजमा प्रयोग भएका, खेतबारीको फारपात डढाएपछि र वन जङ्गलभित्र पूजापाठ अथवा अन्य धार्मिक कार्य गरेपछि आगो राम्ररी निभाऔं ।
- गोठाला, घाँस-दाउरा गर्ने मानिस तथा स-साना केटाकेटीहरूलाई जङ्गलमा सलाई तथा लाइटर लिएर जान नदिऔं ।
- याद राखौं हामीहरूको सानो लापरवाहीका कारण छिनभरमै करोडौंको नोक्सानी हुन जान्छ ।

घरघरमा शौचालय निर्माण गरी
 प्रयोग गरौं र कोहल्बी
 नगरपालिकालाई स्वस्थ र स्वच्छ
 बनाउन सकेको पहल
 गरौं । यो तपाईं हामी सबैको
 कर्तव्य पनि हो ।

घर वरिपरी सरसफाइ गरौं,
 दुर्गन्धमुक्त समाज निर्माण गरौं,
 स्वच्छ वातावरणमा रमाऔं
 स्वस्थ नागरिक बनेर बाँचौं ।

कोहल्बी नगरपालिकाको कार्यालय
 कोहल्बी, बारा

शुभकामना

नयाँ वर्ष २०७८ को सुखद्
 अवसरमा समस्त शिक्षक,
 विद्यार्थी तथा अभिभावकज्यूहरूमा
 सुख, शान्ति, समृद्धि, सुवास्थ्य,
 दीर्घायु एवं सफलताको हार्दिक
 मंगलमय शुभकामना !

रामचन्द्र आचार्य

प्रधानाध्यापक एवं
 भुवनेश्वरी माध्यमिक
 विद्यालय, परिवार
 धुनिबेसी नगरपालिका-५, धादिङ

शुभकामना

नयाँ वर्ष २०७८ को सुखद्
 अवसरमा समस्त शिक्षक,
 विद्यार्थी तथा अभिभावकज्यूहरूमा
 सुख, शान्ति, समृद्धि, सुवास्थ्य,
 दीर्घायु एवं सफलताको हार्दिक
 मंगलमय शुभकामना !

अच्युत रिजाल

प्रधानाध्यापक एवं
 महेन्द्रोदय माध्यमिक
 विद्यालय, परिवार
 धुनिबेसी नगरपालिका-१, धादिङ

- वनको संरक्षण गरौं ।
- खाली पर्ति जमीनमा वृक्षा रोपण गरौं ।
- वनसँग जीवनको सम्बन्ध भएकाले जीवन बाँच्ने आधार खोजौं ।
- प्राकृतिक जडिबुटीहरूको संरक्षण गरौं ।
- जथाभावी रूपमा रूख नकाटौं ।
- मानिस र वनको एकआपसमा सम्बन्ध हुने भएकाले यसलाई आफ्नो जीवनजत्तिकै माया गरौं ।
- आफू मात्र बाँच्ने हैन सन्ततीलाई पनि बाँच्ने आधार दिउँ ।

गढीमाई सान्नेदारी वन व्यवस्थापन समिति
 परिवार, बारा

घरघरमा शौचालय निर्माण गरी
 प्रयोग गरौं र महागढीमाई
 नगरपालिकालाई स्वस्थ र स्वच्छ
 बनाउन सकेको पहल
 गरौं । यो तपाईं हामी सबैको
 कर्तव्य पनि हो ।

घर वरिपरी सरसफाइ गरौं,
 दुर्गन्धमुक्त समाज निर्माण गरौं,
 स्वच्छ वातावरणमा रमाऔं
 स्वस्थ नागरिक बनेर बाँचौं ।

महागढीमाई नगरपालिकाको कार्यालय
 बरियारपुर, बारा

नवप्रज्ञापनमा एक अङ्कदेखि ७५ अङ्कसम्म प्रकाशित भएका लेख रचना तथा लेखकहरूको फेहरिस्त

क्र.सं.	लेखक	रचना	विधा	प्रकाशन मिति	पृ.
१.	अखिल थापा	जंगबहादुर शहीद	कथा	माघ २०५४	२६
२.	अच्युत अधिकारी	सडक	कविता	असोज २०६५	४१
३.	अच्युत खनाल	परिकल्पना	"	पौष ०५०	३
	"	हीरा खेती	"	पौष २०५१	१७
	"	जब दुख्न थाल्छ	"	चैत्र २०५३	२२
	"	बलिका	"	माघ २०५४	२६
	"	बसको टिकट	लघुकथा	आश्विन २०५५	२८
	"	खोइ त्यो पोको ?	संस्मरण	आश्विन २०५६	२९
	"	तरङ्ग-तरङ्गिणी	कविता	वैशाख २०६२	३०
	"	बेलायतमा भानु...	संस्मरण	वैशाख २०७१	६४
	"	सिर्जनामै रमाऔं	कविता	वैशाख २०७२	६८
४.	अच्युत घिमिरे	स्वर्गजस्तो बस्ती	"	पौष २०६५	४२
	"	जीर्ण पर्खालभित्रका	कृतिपरिष्कार	असार २०६६	४४
	"	युवाको सपना	कविता	असोज २०६६	४५
	"	नयाँ वर्ष...	कविता	वैशाख २०६८	५२
	"	पसिनाको मोल	कविता	वैशाख २०७०	६०
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
५.	अच्युतरमण अधिकारी	नम्बर पुगेन	कथा	२०६७	४९
६.	अच्युत रिजाल	गीत	कविता	जेठ २०५३	१८
	"	गीत	"	असोज २०५३	२०
	"	सम्भनाका परेलीबाट	"	" २०५४	२४
	"	गीत	"	असोज २०६२	३१
	"	गजल	"	असोज २०६३	३४
	"	गीत	कविता	माघ २०६७	५१
	"	शुभकामना	कविता	कार्तिक २०६९	५८
	"	गाउँमा साइरन	समीक्षा	साउन २०७०	६१
	"	मनभित्र	कविता	कार्तिक २०७०,	६२
	"	चुँदिमा घुमेर	कविता	वैशाख २०७१	६४

	"	गीत	कविता	कार्तिक २०७१	६६
	"	सार्थक जीवन	कविता	वैशाख २०७२	६८
	"	गीत	कविता	साउन २०७३	७३
	"	मनको उज्यालो	कविता	माघ २०७३	७५
७	अच्युतशरण अर्याल	गण्डकी अञ्चलको...	खोजी	वैशाख २०७०	६०
८	अच्युत हुमागाई	अविमान	कविता	साउन २०७०	६१
९	अजरा असगर	खेलौना	कथा	पौष २०६३	?
१०	अर्जुन ग्लान	समय	कविता	फागुन २०६२	३२
	"	चुरी जे	कविता	साउन २०७०	६१
११	अतीन्द्र दाहाल	सशक्तीकरण र...	समालोचना	साउन २०६८	५३
१२	अर्जुन पौडेल	प्रजातन्त्र	कविता	मंसिर २०५१	९
१३	अर्जुनप्रसाद ढुंगेल	मित्रलाई चिठी	कविता	जेठ २०५३	१८
१४	अर्जुन याबा	मेरी मोना	कविता	माघ २०६९	५९
	"	समय	कथा	कार्तिक २०७०,	६२
१५	अनन्तप्रसाद वाग्ले	गजल	कविता	पौष २०५३	२१
	"	हिमालयको मुरले	"	वैशाख २०६२	३०
	"	देशभरि अलिअलि...	नियात्रा	कार्तिक २०६७	५०
	"	बागमती अञ्चलको...	खोजी	वैशाख २०७०	६०
१६	अनमोलमणि	दुई हाडकु	कविता	जेठ २०५३	१८
१७	अनिल पौडेल	दुई टुक्रा	कविता	मंसिर २०५१	८
	"	ठगको अर्ती	संस्मरण	कार्तिक २०६७	५०
	"	पुरस्कार तथा सम्मान	रिपोर्ट	माघ २०६८	५५
	"	गीत	कविता	वैशाख २०७०	६०
१८	अनिल श्रेष्ठ	सर, कोशीले घरखेत सवै	"	असोज २०६६	४५
१९	अम्बर गुरुङ	घाँटीमै ल्वाङ अडकियो	संस्मरण	असार २०६५	४०
	"	अनुभव र अनुभूति	कुराकानी	साउन २०६८	५३
२०	अम्बु बिहानी	चार मुक्तक	कविता	साउन २०७३	७३
२१	अमर तुम्यहाङ	म्यामुन म्या	कविता	वैशाख २०७०	६०
२२	अम्बिका गिरी	गजल	कविता	फागुन २०६२	३२
२३	अमर त्यागी	नेता	"	मंसिर २०५१	९
	"	दुई गजल	"	चैत्र २०५३	२२
	"	गजल	"	असोज २०५४	२४
	"	"	"	माघ २०५४	२६
	"	जिन्दगी (गजल)	"	आश्विन २०५४	२८

	”	अनुराधा उपन्यासका	समीक्षा	आश्विन २०५६	२९
	”	१. अनागरिक २. रोदन	सूत्रकथा	वैशाख २०६२	३०
	”	रोदन	”	असार २०६३	३३
	”	विद्रोही, नियति	”	वैशाख २०६४	३६
	”	विम्ब-प्रतिविम्ब	निबन्ध	असोज २०६५	४१
	”	गजल	कविता	” २०६६	४५
	”	गजलकार घनश्याम...	समालोचना	कार्तिक २०६७	५०
२४	अमर गिरी	इतिहासको पुस्तक	कविता	कार्तिक २०६७	५०
२५	अमरकुमार प्रधान	स्पर्श	कथा	साउन २०६८	५३
	”	तेजप्रकाश श्रेष्ठको...	समालोचना	वैशाख २०७०	६०
	”	बुद्ध नेपालकै...	लेख	साउन २०७०	६१
	”	आदिकविको काठमाडौं	लेख	वैशाख २०७१	६४
	”	मामाले पढाएको स्कुल	नियान्त्रा	कार्तिक २०७२	७०
२६	अनिल थापा	गजल	कविता	कार्तिक २०६८	५४
२७	अनिल पृथक	गजल	कविता	माघ २०६८	५५
२८	अनिता लामा	होसियार सडकहरु	कविता	कार्तिक २०७०,	६२
२९	अनिता तुलाधर	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
३०	असफल गौतम	मुक्तक	कविता	साउन २०६९	५७
३१	अमृत योन्जन तामाङ	तामाङ बालसाहित्य	लेख	वैशाख २०७०	६०
३२	अनुराधा	चुनमुन...	कथा	वैशाख २०७०	६०
३३	अनुराधा लम्साल	गुरुदेव	कविता	वैशाख २०७२	६८
३४	अस्मिता शर्मा	भूतको कपर्तीभिन्नका...	कृतिपरिक्रमा	माघ २०६७	५१
	”	रातो फूलमा...	कृतिपरिक्रमा	वैशाख २०६८	५२
	”	शर्मिलाको उज्यालो...	कृतिपरिक्रमा	साउन २०६८	५३
३५	अमानव	केही छेस्का	”	चैत्र २०५३	२२
३६	अमिर निशाचर	गजल अड्क १	”	असोज २०५१	८
३७	अमृत फुयाँल	गीत	”	फागुन २०६२	३२
३८	अरुणकुमार दुङ्गना	सपथ	कविता	मंसिर २०५१	९
३९	अरुण खत्री 'नदी'	दुई मुक्तक	”	पौष २०५१	१०
	”	मुक्तक	”	जेठ २०५३	१८
	”	मुक्तक	”	पौष २०५३	२१
	”	उपाय	लघुकथा	वैशाख २०६२	३०
	”	हाइकु	”	वैशाख २०६४	३६
	”	शर्मिला खड्का दाहालको	कृतिपरिक्रमा	असोज २०६७	४९

	"	प्रोमोसनपछिको	कविता	माघ २०७०	६३
	"	भानुभक्त	कविता	वैशाख २०७१	६४
	"	आमाबाबुको मुख	लघुकथा	साउन २०७३	७३
	"	पुरोहितको...	लघुकथा	कार्तिक २०७३	७४
४०	अल्का अधिकारी	मुक्तक	कविता	माघ २०५४	२६
४१	अशेष मल्ल	चौथीको त्यो रात	संस्मरण	असार २०६५	४०
४२	अशोक भुर्तेल	स्वास्थ्य नै धन हो	निबन्ध	चैत्र २०६४	३९
४३	असफल आकृति	गजल	कविता	पौष २०६६	४६
	"	"	"	असोज २०६७	४९
४४	अस्मिता शर्मा	विष्णु पौडेलका तीन	कृतिपरिक्रमा	चैत्र २०६६	४७
	"	तीन नयाँ कृति	"	असार २०६७	४८
	"	'दण्डहीनता' भित्रका	"	असोज २०६७	४९
	"	यशु श्रेष्ठका...	"	कार्तिक २०६७	५०
४५	अज्ञात युवक	हातहरू	कविता	पौष २०६४	३८
	"	क्रमशः क्रमशः	"	" २०६६	४६
४६	अप्सरा पुडासैनी	हाम्रो देश	कविता	साउन २०७१	६५
	"	साहित्यप्रेमी	संस्मरण	कार्तिक २०७१	६६
	"	भूकम्पपछि	लेख	साउन २०७२	६९
	"	सबै मेरै	कविता	माघ २०७२	७१
	"	हिजो र आज...	कविता	साउन २०७३	७३
४७	अजय साह	गजल	कविता	कार्तिक २०७१	६६
४८	अभ्यस्त यात्री	हो म एउटा..	कविता	साउन २०७२	६९
४९	अगिव बनेपाली	नेपाल भाषाको...	समालोचना	वैशाख २०७३	७२
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
५०	अमोददेव भट्टराई	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
५१	अमित घिमिरे	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
५२	अल्वर्तो मोराविया	जिन्दगीको अन्त	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
५३	अंकुश्री	वनमहोत्सव	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
५४	आनन्द घिमिरे	हाम्रो घरको	"	आश्विन २०५५	२८
५५	आनन्ददेव भट्ट	मेरो कोठो खुस्कँदा	संस्मरण	असार २०६५	४०
	"	साहित्यमा मूल्य...	लेख	साउन २०७१	६५
५६	आनन्दराम पौडेल	जात	कविता	वैशाख २०६४	३६
५७	आरएम डंगोल	प्रश्नहरूको	कविता	साउन २०७१	६५
५८	'आर्य' अधिकारी	फाँसी	"	"	"

५९	आरआर.चौलागाई	आफैभित्रको उद्घोष	,,	चैत्र २०५३	२२
	,,	शिष्टाचार	लघुकथा	असोज २०६२	३१
	,,	अरु को हुन सक्ला	संस्मरण	असार २०६३	३३
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
६०	आर.सी.रिजाल	राम्रो 'म'	निबन्ध	वैशाख २०५४	२३
६१	आराम उपाध्याय	एक टुक्रा	-	वैशाख ०५०/१	५
६२	आरएस मस्ताना	भ्रष्टाचार	लघुकथा	साउन २०७३	७३
६३	आदर्श बान्धव	एक संघारिया...	.....	कार्तिक २०७०	६२
६४	आभास अधिकारी	पाउँ देश...	कविता	कार्तिक २०७१	६६
६५	'आशा' श्याम गोपाल	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
६६	आभा सिंह	विम्ब प्रतिविम्ब	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
६७	आँसु अनुषा	नोस्टाल्जिक पहाड बूढो	कृतपरिक्रमा	पौष २०६३	३५
६८	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ 'सरित'	गीत	कविता	वैशाख ०५०/१	५
	,,	अँध्यारोमा जुनकिरी	लघुकथा	असोज २०६२	३१
	,,	इशारा	कविता	असार २०६३	३३
	,,	कृष्णकल्ली	कथा	चैत्र २०६४	३९
	,,	नानु अब त	कथा	कार्तिक २०६७	५०
	,,	नाच्ने बुढा	कथा	साउन २०६९	५७
	,,	अधिकार	लघुकथा	माघ २०७२	७१
	,,	न त तिमी	कविता	कार्तिक २०७३	७४
६९	इन्द्रकुमार श्रेष्ठ	आफ्नैलाई	कविता	कार्तिक २०६७	५०
	"	थकित चेतना	कथा/लघुकथा	कार्तिक २०६८	५४
	"	साँझ	कथा/लघुकथा	साउन २०६९	५७
	"	भएन सृष्टि सुन्दर	कविता	वैशाख २०७२	६८
७०	इल्या भट्टराई	जीवन कसरी मोडियो	,,	,, २०६६	४६
७१	ईश्वरराज हुंगेल	तक्मा	कविता	असोज २०५२	१४
	,,	नारी विद्रोह गर्न खोज्दछे	,,	,,	,,
	,,	जीवन	,,	,,	,,
	,,	तिमी : म	,,	,,	,,
	,,	जुमुराउने छ	,,	असोज २०५३	२०
	,,	दुई कविता	,,	चैत्र २०५३	२२
	,,	भाषिक सरलताका	लेख	असोज २०६४	३७
	,,	सहज यथार्थ...	लेख	वैशाख २०७१	६४
	,,	नयाँको जीत	कविता	माघ २०७२	७१

७२	ईश्वरी मैया श्रेष्ठ	शुभकामना	कविता	भदौ २०५१	७
	"	मायालुको सम्भनामा	"	जेठ २०५३	१८
७३	ईश्वर वल्लभ	ईश्वरचाको बोको	संस्मरण	असार २०६५	४०
	"	अनुभव र अनुभूति	कुराकानी	चैत्र २०६५	४३
७४	ईशा शाह	हुरी	कथा	असोज २०६६	४५
	"	सपनाको घर	"	असार २०६७	४८
	"	अन्यौल	"	कार्तिक २०६७	५०
	"	स्मृति	कथा	साउन २०६८	५३
	"	व्यग्रता	कथा	साउन २०६९	५७
	"	हुरी	कथा	कार्तिक २०७०,	६२
	"	सपना	कथा	कार्तिक २०७२	७०
७५	इन्द्रकुमार विकल्प	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
७६	इन्दिरा खतिवडा प्रयास	गजल	कविता	कार्तिक २०६८	५४
७७	इन्दिरा प्रसाई	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
७८	ईश्वर कलौनी	दुई मुक्तक	कविता	माघ २०७०	६३
७९	इन्दिरा	गोपिका स्तुति	कविता	वैशाख २०७२	६८
८०	उज्ज्वल जी.सी.	दुई भुल्का	कविता	असार २०५१	६
	"	गजल विशेषाङ्क	"	असोज २०५१	८
	"	गजल	"	असोज २०५४	२४
	"	"	"	असोज २०६४	३७
	"	"	"	कार्तिक २०६७	५०
	"	दुई मुक्तक	कविता	साउन २०७२	६९
८१	उर्जा श्रेष्ठ	"	"	असार २०६३	३३
	"	प्रत्युत्तर	लघुकथा	वैशाख २०६४	३६
८२	उत्तम थापा	वीरहरूका विरह	कविता	पौष २०६६	४६
८३	उपेन्द्र 'पागल'	काठमाडौं	"	असार २०५२	१२
८४	उमेश राई	गीत	"	असार २०६३	३३
८५	उषा गिरी	गजल	"	साउन/असोज	२०६६
	"	तिर्खाएका आँखा	निबन्ध	साउन २०६७	४९
८६	उषा अधिकारी	विजेताको बह...	कविता	साउन २०७३	७३
८७	उपेन्द्र लामिछाने	पुनम चौधरी	लेख	माघ २०६८	५५
८८	उमेश चौलागाई	आमाको बेथा	कविता	साउन २०६९	५७
८९	उत्तम कँडेल	त्रिशूलीमा...	संस्मरण	साउन २०७०	६१
	"	कृषक पाठशालामा	संस्मरण	कार्तिक २०७१	६६

९०	उत्तमकृष्ण मजगैया	बन्धु फर्केर...	कविता	वैशाख २०७२	६८
९१	उर्मिला लामिछाने	वसन्तको...	कविता	वैशाख २०७२	६८
९२	उपमा आचार्य	आमा	कविता	वैशाख २०७२	६८
९३	डा. उपमा शर्मा	आकांक्षा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
९४	एमडी.आई. हुसेन	अतीतको प्रतिबिम्ब	संस्मरण	आश्विन २०५५	२८
	"	मनोरोगी भदई साह	कथा	" २०५६	२९
	"	गजल	कविता	वैशाख २०६४	३६
९५	एम.पी.शर्मा	चेतनशील मानव	कविता	श्रावण २०५३	१९
९६	एसपी आशा	गीत	कविता	असोज २०६६	४५
	"	केवलपुरे किसान	लेख	कार्तिक २०७२	७०
९७	एलबी क्षेत्री	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
९८	एकादेशको गगनराज	गजल	कविता	माघ २०६७	५१
९९	एम्ब्रोस बियर्स	गल्ती	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१००	एम देलारु	नाटकको अन्त	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१०१	ऋषिराम न्यौपाने	वीरहरू कर्म गर्दछन्	"	मंसिर २०५४	२५
१०२	ऋषिराम पाण्डेय	गजल	कविता	वैशाख २०६४	३६
१०३	ऋषि शर्मा	"	"	"	"
१०४	ऋषि देवकोटा	नारी पूजामा	समालोचना	साउन २०६९	५७
१०५	डा. ऋषिराम रेग्मी	वेदमा मानवमूल्य	समालोचना	कार्तिक २०७३	७४
१०६	ओमप्रकाश पुन	?	?	?	?
१०७	ओममणि शर्मा	देश	"	कार्तिक २०५०	२
	"	भेद-विभेद	कथा	आश्विन २०५६	२९
	"	मीठो बोली	बालकथा	वैशाख २०६२	३०
१०८	ओमलाल अकेला	अल्कापुरी	कविता	मंसिर २०५१	९
	"	संशोधन	"	श्रावण २०५३	१९
१०९	ओ हेनरी	गिरफ्तार	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
११०	कदम आचार्य	गजल	कविता	चैत्र २०६५	४३
१११	कपिल अज्ञात	समीक्षामा शुद्धताको	निबन्ध	आश्विन २०५६	२९
	"	भीड र जङ्गल	टिप्पणी	असोज २०६४	३७
	"	बेलाको बोली	निबन्ध	कार्तिक २०७२	७०
	"	समयको सुगन्ध	निबन्ध	माघ २०७२	७१
	"	नारायणीका लघुकथा	समालोचना	वैशाख २०७३	७२
	"	दुर्नियतका विरुद्ध	निबन्ध	साउन २०७३	७३
११२	कपिल लामिछाने	घान्द्रुक भलल...	यात्रासंस्मरण	" २०६७	४९

	"	अलिमियाँ...	समालोचना	कार्तिक २०६७	५०
	"	संकटमा फोहोर	कथा	माघ २०६८	५५
	"	लुम्बिनी अञ्चलको...	खोजी	वैशाख २०७०	६०
	"	कहींपर फुल...	समालोचना	कार्तिक २०७१	६६
	"	तीन लघुकथा	लघुकथा	माघ २०७१	६७
	"	शान्तिदूत महाकाव्य	समालोचना	वैशाख २०७२	६८
	"	चर्पी	लघुकथा	साउन २०७२	६९
	"	मञ्जु ज्वालीका	समालोचना	माघ २०७२	७१
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
११३	कमल कँडेल	आमा	कविता	चैत्र २०५३	२२
११४	कमल दीक्षित	हाम्रो कुलमा	संस्मरण	असार २०६५	४०
	"	मोरङमा पत्रकारिताको	लेख	चैत्र २०६६	४७
	"	धन्यवाद नवप्रज्ञापनलाई	लेख/निबन्ध	कार्तिक २०६७	५०
	"	छ फुर्सत ?	निबन्ध	कार्तिक २०६९	५८
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
११५	कमलराज के.सी.	गजल	कविता	असोज २०६५	४१
	"	मुक्तक	"	चैत्र २०६५	४३
	"	गजल/गीत	"	कार्तिक २०६७	५०
	"	गीत	कविता	वैशाख २०६९	५६
११६	कमला ज्वाली	मेरो देश	"	असोज २०६६	४५
११७	कल्पना	हराएको छ	कविता	असार २०५१	६
११८	कल्पना कँडेल	ह्वीस्कीका कपभित्र	"	चैत्र २०५३	२२
११९	कल्पना प्रधान	महामन्त्र पाएको दिन	संस्मरण	असार २०६५	४०
	"	गीत	कविता	वैशाख २०७०	६०
१२०	कल्पना काफ्ले	चम्कियोस्...	कविता	वैशाख २०७२	६८
१२१	कविता पौडेल	माइत भागेको रात	"	"	"
१२२	कविता राई	जीत	कविता	आश्विन २०५५	२८
१२३	कमल जंगली आचार्य	तनहुँ यात्रा..	लेख	वैशाख २०७१	६४
१२४	कदम आचार्य	उज्यालोको खोजी	कविता	कार्तिक २०६७	५०
१२५	कल्याण ओझा	यस्तै यस्तै	कविता	कार्तिक २०६८	५४
१२६	कल्याण पन्त	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१२७	कर्णदास लिम्बु	मेरो जिन्दगी	कविता	माघ २०६९	५९
१२८	कन्हैया नासननी	सम्भना ...	लेख	वैशाख २०७०	६०
	"	अवला चपला..	लेख	वैशाख २०७१	६४

१२९	कविता सापकोटा	हाँसेको घाम	कथा	वैशाख २०७०	६०
१३०	कविराज भट्ट विलौना	गजल	कविता	माघ २०७०	६३
१३१	कलाधर काफ्ले	उपचार	लघुकथा	कार्तिक २०७१	६६
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१३२	कणाद महर्षि	पोल्न थाल्यो	कविता	कार्तिक २०७१	६६
१३३	कार्तिकेय घिमिरे	पाँच मुक्तक	"	"	"
	"	छुच्चा जनक दाइ	निबन्ध	चैत्र २०६५	४३
	"	ऊ कहाँ गयो होला	कथा	असोज २०६६	४५
	"	किन रोई जानकी	कथा	वैशाख २०७०	६०
१३४	काशीनाथ खनाल	यथार्थता	कविता	पौष २०५०	३
१३५	काशीराम विरस	गजल	"	आश्विन २०५५	२८
	"	सिद्धपोखरीमा परेको	"	वैशाख २०६२	३०
१३६	कान्छा सरकार	गजल	कविता	माघ २०७०	६३
	"	गजल	कविता	साउन २०७२	६९
१३७	किरण	प्रतीक्षा दुई दिनको	"	पौष २०६५	४२
	"	सदिच्छा	"	चैत्र २०६५	४३
१३८	किरणचन्द्र कार्की	गजल	"	असोज २०६६	४५
१३९	किशोर पहाडी	विनाशको स्वाद	लघुकथा	कार्तिक २०६७	५०
	"	एउटा खामको यात्रा	कविता	वैशाख २०७०	६०
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१४०	किरण मानन्धर	अनुभव र अनुभूति	कुराकानी	वैशाख २०६८	५२
१४१	किरण दर्पण	गजल	कविता	साउन २०७०	६९
१४२	किसन थापा 'अधिर'	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१४३	कुन्दनकुमार पन्त	पाँच हाइकू	"	असोज २०६७	४९
१४४	कुमार प्रदाह	गीत	"	जेठ २०५३	१८
१४५	कुवेर गर्तौला	भेटो बोलेको..	लेख	वैशाख २०७०	६०
१४६	कुसुम ज्ञवाली	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१४७	के.एस.घायल	यो मुटु नजलाऊ (गीत)	"	वैशाख २०६४	३६
१४८	के.के.कर्माचार्य	मैले चोरी गरेको	संस्मरण	असार २०६५	४०
१४९	केदार श्रेष्ठ	गजल	कविता	असोज २०६५	४१
१५०	के.वी बानिया	आधुनिक कथासंग्रहको	परिक्रमा	आश्विन २०५५	२८
१५१	केवलपुरे किसान	इतिहास	कविता	फागुन २०५०	४
	"	छेस्को	"	असार २०५२	१२
	"	गीत	"	माघ २०५४	२६

	”	टोलाउँदै सम्झिदै	संस्मरण	असार २०६५	४०
१५२	केशरी बज्राचार्य	पटाचारा	कथा	पौष २०६६	४६
	”	कथा	कथा	कार्तिक २०७०,	६२
१५३	केशव प्रधान	गजल अड्क १	कविता	असोज २०५१	८
	”	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१५४	डा. केशवप्रसाद	त्यो एक रहस्यमय...	संस्मरण	आश्विन २०५६	२८
	”	विप्लव ढकालको...	समालोचना	असार २०६७	३६
	”	गढीमाई मेलाको...	संस्मरण	असार २०६५	४०
	”	सुश्री घलेको गीतिनृत्य...	समालोचना	असोज २०६५	४१
	”	गोपी सापकोटाको...	समालोचना	कार्तिक २०६७	५०
	”	भानुभक्त...	समालोचना	वैशाख २०७१	६४
	”	हिंडेको बाटो...	आत्मकथ्य	साउन २०७२	६९
१५५	केशवप्रसाद पोखरेल	उज्यालोतिर	कविता	कार्तिक २०५२	१५
१५६	केशवराज आमोदी	गजल	”	पौष २०६३	३५
	”	नैतिकताको निर्मल नदी	”	असोज २०६५	४१
	”	रुवाइ	”	चैत्र २०६५	४३
	”	गजल/गीत	कविता	कार्तिक २०६७	५०
१५७	केशव बाग्ले	दुई गजल	”	” २०५३	२२
१५८	केशव श्रेष्ठ	शिखर टेकेर आस्थाको	”	असोज २०५३	२०
	”	प्रतिप्रश्न	”	माघ/चैत्र २०५३	२२
	”	प्रेरणा	लघुकथा	आश्विन २०५५	२८
१५९	केशवराज पोखरेल	मनको दैलो...	समीक्षा	माघ २०७३	७५
१६०	केशरी अम्गाई	प्रेम, परम्परा...	कथा	माघ २०६७	५१
१६१	केदार संकेत	दुवइको पेरोनी	संस्मरण	वैशाख २०६८	५२
१६२	केदार श्रेष्ठ	गीत	कविता	कार्तिक २०६८	५४
१६३	”	किन ढाँट्नु भो	कविता	वैशाख २०७०	६०
१६४	केदारनाथ सिंह	हुंगो	कविता	साउन २०६९	५७
१६५	केदार गुरुड	कहिल्यै छिचोल्न	कविता	माघ २०६९	५९
१६६	केदार सित्तु	इलम आ-आफ्ना	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१६७	केवि सिम्पल	कर्णाली अञ्चलको...	खोजी	वैशाख २०७०	६०
१६८	कैलाश भण्डारी	मेरो परिचय नै छैन	कविता	वैशाख २०५४	२३
१६९	कैलाश शिवाकोटी	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१७०	कोमल चापागाई	पर्खाइ	”	चैत्र २०६४	३९
१७१	कोमलप्रसाद पोखरेल	मेरो राजीनामा...	कविता	साउन २०७०	६१

	"	भानुभक्तिय रामायण	समालोचना	वैशाख २०७१	६४
	"	.....	कविता	वैशाख २०७२	६८
१७२	कृष्ण गौतम	टाटे कामी	संस्मरण	असार २०६५	४०
१७३	कृष्ण धरावासी	प्रयोगहरू भनेका	लेख	चैत्र २०६५	४३
	"	समसामयिक नेपाली	समालोचना	असार २०६६	४४
१७४	कृष्णप्रकाश श्रेष्ठ	राजघन्टको कथा	लेख	वैशाख २०६४	३६
	"	केराउको गोडा	कथा	वैशाख २०७०	६०
१७५	कृष्णप्रसाद घिमिरे	मानवता र मुक्तिका कवि	कृतिपरिक्रमा	असोज २०६२	३१
	"	'साल्गीको बलात्कृत	समालोचना	असोज २०६३	३४
	"	आन्दोलन २ को	कविता	वैशाख २०६४	३६
	"	'एक कठिन निष्कर्ष'	समालोचना	पौष २०६४	३८
	"	यसरी बन्छ...	लेख	कार्तिक २०६७	५०
	"	सीताराम नेपालको...	समालोचना	माघ २०७०	६३
	"	भानुभक्त आचार्यको...	समालोचना	वैशाख २०७१	६४
१७६	कृष्णप्रसाद पराजुली	कहाँ मै बिसाऊँ ?	गीत गंगा	भदौ २०५२	१३
	"	साहित्य समाजकै निम्ति	कुराकानी	वैशाख २०६३	३०
	"	विहेको अनौठो खेल	संस्मरण	पौष २०६४	३८
	"	बोक्सी र भूतका कुरा	संस्मरण	असार २०६५	४०
	"	जय जय नेपाल	कविता	वैशाख २०७०	६०
१७७	कृष्णप्रसाद पौडेल	गीत	कविता	वैशाख २०५४	२३
१७८	कृष्ण बजगाईं	त्रास	लघुकथा	चैत्र २०६५	४३
	"	विमार	"	असोज २०६६	४५
	"	इश्या	लघुकथा	कार्तिक २०६७	५०
	"	माओको अगाडि	नियात्रा	माघ २०७२	७१
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१७९	कृष्ण शाह यात्री	माग्ने र हैसियत	लघुकथा	जेठ २०५३	१८
	"	नायिकाहरू	नाटक	फागुन २०६२	३२
	"	सही बाटो	"	पौष २०६५	४२
	"	प्रेमाको जन्मदिन	नाटक	वैशाख २०७०	६०
	"	नेपाली रंगमञ्च...	समालोचना	वैशाख २०७३	७२
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१८०	कृष्ण सिंखडा	हामी	स्वदेश गान	आश्विन २०५५	२८
१८१	कृसु क्षेत्री	तथाकथित कवि	कविता	वैशाख २०६२	३०
१८२	कृष्णराज सर्वहारी	अष्टिम्बी...	समालोचना	कार्तिक २०६७	५०

	"	मालिकलाई तह...	कथा	माघ २०६८	५५
	"	किसानको छोरो...	कथा	वैशाख २०७०	६०
	"	देश दर्शन मे	...	कार्तिक २०७०,	६२
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१८३	कृष्ण जोशी	कथा पात्र मात्र हुने	कविता	कार्तिक २०६७	५०
१८४	कृष्ण वाउसे	केही मुक्तक	कविता	कार्तिक २०६७	५०
१८५	कृष्ण बलदेव वैद	आलाप	लघुकथा	कार्तिक २०६७	५०
१८६	कृष्ण प्रसाई	अब जल्दैछ...	कविता	वैशाख २०६८	५२
१८७	कृष्ण कुसुम	गजल	कविता	साउन २०६९	५७
१८८	कृष्ण बस्याल	परिश्रमीको साहित्य...	समीक्षा	माघ २०६९	५९
१८९	कृष्ण पहारी	एउटा गुटको...	कविता	साउन २०७०	६९
१९०	कृष्णविलास पौड्याल	हुँचिल	कविता	कार्तिक २०७०,	६२
	"	भानुका फुटकर	समालोचना	वैशाख २०७१	६४
	"	बोधिवृक्ष	कविता	कार्तिक २०७१	६६
१९१	कृष्णप्रसाद ज्ञवाली	भानुको व्यक्तित्व...	समालोचना	वैशाख २०७१	६४
१९२	कृष्णकुमार पाठक	नमक हराम	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१९३	खगेन्द्रप्रसाद लुईटेल	लोकसाहित्य...	समालोचना	कार्तिक २०६७	५०
१९४	खगेन्द्र गिरी	दोष	कविता	असार २०५२	१२
	"	सम्भना	"	पौष २०५२	१७
	"	गजल	"	श्रावण २०५३	१९
	"	"	"	माघ २०५४	३६
	"	तीन मुक्तक	"	असार २०६३	३३
१९५	खनाल मेघनाथ बन्धु	लेख्दा मन...	कविता	माघ २०६७	५१
	"	आदिकवि...	लेख	वैशाख २०७१	६४
	"	कस्तो...	कविता	वैशाख २०७२	६८
१९६	खिमानन्द पोखरेल	अधिकार	"	भदौ २०५१	७
	"	हराएको छोरा	"	जेठ २०५३	१८
	"	सुष्मताको एकान्त पनि	कृतिपरिक्रमा	श्रावण २०५३	१९
	"	फेरि आयो नयाँ वर्ष	कविता	वैशाख २०५४	२३
	"	पातली पोइला गइछ	"	आश्विन २०५५	२८
	"	गीत	"	वैशाख २०६२	३०
	"	अभियुक्त ईश्वरको	कृतिपरिक्रमा	असार २०६३	३३
	"	तामाङ लोककथाहरूमा	"	वैशाख २०६४	३६
	"	जनमत कविता एक	"	पौष २०६४	३८

	”	होमशंकरको घाम	कृतिपरिक्रमा	असोज २०६४	४१
	”	कालो बादलभित्र चाँदीको	कृतिपरिक्रमा	पौष २०६५	४२
	”	‘मुटुभित्रका टुकटुकीहरू’	समीक्षा	असार २०६६	४४
	”	घण्टाघर	कविता	चैत्र २०६६	४७
	”	युवा वर्ष मोती पुरस्कार	कृति परिक्रमा	असोज २०६७	४९
	”	बुद्ध र शान्ति	कविता	कार्तिक २०६७	५०
	”	हनुमान नाच	समीक्षा	माघ २०६९	५९
	”	जरायो	कविता	वैशाख २०७०	६०
	”	बादल मडारिएको	समीक्षा	साउन २०७०	६१
	”	भानु सबका भक्त	लेख	वैशाख २०७१	६४
	”	यातना गृह	कविता	माघ २०७१	६७
	”	वैभव सुखानुभूति	कविता	कार्तिक २०७२	७०
	”	यात्रा अमेरिकाको...	समालोचना	माघ २०७२	७१
	”	विश्वराजका...	समीक्षा	वैशाख २०७३	७२
	”	सीमानाका रंग	समीक्षा	साउन २०७३	७३
	”	विद्रोह	कविता	माघ २०७३	७५
१९७	डा.खेमनाथ कोइराला	अनुवादक देवकोटा...	वार्षिकीसन्दर्भ	चैत्र २०६५	४३
	”	लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाको...	समालोचना	कार्तिक २०६७	५०
१९८	गगनदीप सर्व	अनुभूति		पौष २०५०	३
	”	दुर्दशा	लघुकथा	मंसिर २०५१	९
	”	सरुभक्त : लघुशब्द चित्र	शब्दचित्र	मंसिर २०५२	१६
	”	मेरो डायरीमा कविवर	डायरीपत्र	जेठ २०५३	१८
	”	मेरो रहर बल्ल पूरा भयो	संस्मरण	मंसिर २०५१	२०
	”	बाँचन सफल भएको दिन	”	चैत्र २०६४	३९
	”	ईश्वरसित बिताएको...	”	” २०६५	४३
	”	व्यासको सम्भवामि	कृतिपरिक्रमा	वैशाख २०५४	२३
	”	केही बचेको कुरा	कविता	असार २०५१	६
	”	मोतीका हारजस्ता	समीक्षा	कार्तिक २०७२	७०
१९९	गणेश धमला	पूर्वीय दर्शन...	लेख	साउन २०६८	५३
२००	गणेश विषम	सहिद प्रसंग	कविता	वैशाख २०७२	६८
२०१	डा. गजेन्द्र नामदेव	औठाछाप	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
२०२	गंगा पौडेल	कथाभित्रको कथा	कथा	असार २०६७	४८
	”	मुक्तिमार्ग	लघुकथा	कार्तिक २०६८	५४
	”	पाल्पाको रमाइलो	नियात्रा	साउन २०६९	५७

	"	म सानो छैन	कथा	वैशाख २०७०	६०
	"	...	नियात्रा	माघ २०७०	६३
	"	भानुभक्तिय रामायणको	लेख	वैशाख २०७१	६४
	"	मेरी सासुको	समालोचना	माघ २०७१	६७
	"	भूकम्पले सिकायो	लेख	साउन २०७२	६९
	"	गजल	कविता	कार्तिक २०७२	७०
	"	पुष्कर भट्टका...	समीक्षा	वैशाख २०७३	७२
२०३	गणेश राई	वर्तमान र म	कविता	कार्तिक २०५२	१५
२०४	गणेश रिजाल	हामी नेपाली	"	असोज २०६२	३१
२०५	गणेश शर्मा	गजल	"	चैत्र २०५३	२२
२०६	ग्यासार योन्जन	उदेक ताजी	कविता	साउन २०७०	६१
२०७	गाउँले बलदेव	नेपाली वर्णविन्यासको...	लेख	कार्तिक २०६८	५४
	"	भानुभक्त आचार्यको	लेख	वैशाख २०७१	६४
	"	शुद्ध महिमा	कविता	वैशाख २०७२	६८
२०८	गायत्री विष्ट	क्याप्टेन	कथा	वैशाख २०७०	६०
२०९	डा. गार्गी शर्मा	मेरो देश	कविता	साउन २०७०	६१
२१०	गीता केशरी	हौसला	कविता	वैशाख २०५४	२३
	"	म र मेरो परिवेश	संस्मरण	असार २०६५	४०
२११	गीता गौतम	गजल	कविता	पौष २०६५	४२
२१२	गीता सापकोटा	भुइँचालो नजाति	कविता	वैशाख २०७२	६८
२१३	गीतासागर पन्त	कम्लरी	कथा	साउन २०७३	७३
२१४	गीता समिप	नमेटिएको तिर्खा	लेख	माघ २०७३	७५
२१५	गिरिराज न्यौपाने	नेपाली इतिहासको...	समीक्षा	साउन २०७०	६१
२१६	गुरुप्रसाद पोखरेल	बालसाहित्यकार...	समालोचना	वैशाख २०७०	६०
२१७	गुरुङ सुशान्त	नेपाली समालोचनाको...	लेख	कार्तिक २०७२	७०
२१८	गोपाल अशक	दुई गजल	कविता	चैत्र २०५३	२२
	"	गजल	"	मंसिर २०५४	२५
	"	भोजपुरी गजलको विकास	समालोचना	आश्विन २०५६	२९
	"	नेपाली लघुकथा :	"	असार २०६३	३३
	"	परिवेश	कथा	कार्तिक २०६७	५०
२१९	गोपाल पौड्याल	गजल	कविता	कार्तिक २०५२	१५
	"	"	"	चैत्र २०५३	२२
	"	गीत	"	वैशाख २०६२	३०
२२०	गोपालबहादुर नेपाली	केही हाइकु	"	पौष २०५२	१७

	”	पानी	”	माघ २०५४	२८
२२१	गोपाल पराजुली	ऐतिहासिक...	लेख	वैशाख २०७०	६०
	”	भाषा सेवी	लेख	कार्तिक २०७०,	६२
	”	आदिकवि भानुभक्त	लेख	वैशाख २०७१	६४
२२२	गोपाल बराल	भानुभक्तका रचनामा	लेख	वैशाख २०७१	६४
	”	हिँडियो सिमला...	नियात्रा	साउन २०७३	७३
२२३	गोले केआर	गजल	”	पौष २०६४	३८
२२४	गोले, समर्पण	”	”	” २०६३	३५
२२५	गोवर्द्धन पूजा	आशाको डोरीमा	”	भदौ २०५१	७
	”	गजल अंक १	”	असोज २०५१	८
	”	गीत	”	पौष २०५२	१७
	”	ऊ अबुक्त छ, म विवश	कथा	आश्विन २०५६	२९
	”	आगोमाथि उभिएको	कविता	असोज २०६२	३१
	”	अठार हाइकु	”	पौष २०६३	३५
	”	स्वपीडक	कविता	कार्तिक २०६८	५४
२२६	गोविन्द गिरी प्रेरणा	जब हामी चढेको	संस्मरण	आश्विन २०५६	२९
२२७	गोविन्द छत्कुली	जीवन खोतल्दै जाँदा	कविता	प्रवेशाङ्क २०५०	१
२२८	गोविन्द ढकाल	गजल	”	असोज २०६२	३१
	”	”	”	असार २०६३	३३
	”	”	”	पौष २०६३	३५
	”	”	”	असोज / २०६४	३७
	”	”	”	पौष २०६४	३८
	”	”	”	चैत्र २०६४	३९
	”	दुई गजल	”	पौष २०६५	४२
	”	गजल	कविता	कार्तिक २०६७	५०
	”	गजल	कविता	माघ २०६९	५९
	”	हामी एउटै	कविता	वैशाख २०७०	६०
	”	गजल	कविता	कार्तिक २०७०,	६२
	”	गजल	कविता	वैशाख २०७१	६४
२२९	गोविन्दराजविनोदी	अभ्यर्चना	कविता	असोज २०६२	३१
	”	आमन्त्रण	”	असोज २०६६	४५
	”	अक्षरको गीत	कविता	वैशाख २०७०	६०
	”	समयका प्रश्नहरु	कविता	वैशाख २०७२	६८
२३०	गोविन्द शर्मा	गीत	कविता	पौष २०५१	१०

२३१	गोविन्दसिंह रावत	मुक्तक	„	फागुन २०५०	४
२३२	गोविन्दराज भट्टराई	त्यो अनन्त सत्य...	लेख	वैशाख २०६८	५२
२३३	गोविन्दबहादुर कुँवर	र आज	कविता	वैशाख २०७०	६०
२३४	गोविन्दप्रसाद घिमिरे	नेपाल बन्दना...	कविता	साउन २०७०	६१
	„	भानु स्मृति	कविता	वैशाख २०७१	६४
	„	„	कविता	वैशाख २९७२	६८
२३५	गोविन्द भट्ट	नेपालका मित्र राहुल	संस्मरण	आश्विन २०५६	२९
	„	अनुभव र अनुभूति	कुराकानी	चैत्र २०६४	३९
	„	मृत्युको मुखवाट	संस्मरण	असार २०६५	४०
	„	भानुभक्त र आजको	समालोचना	वैशाख २०७१	६४
२३६	गोपालकुमार मैनाली	केही मुक्तक	कविता	साउन २०६८	५३
२३७	गोविन्द नेपाल	तर्क	कविता	माघ २०७२	७१
२३८	गोविन्द भट्टराई	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
२३९	गोपाल ढकाल	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
२४०	गोपीकृष्ण प्रसाई	घामको आराधना	कविता	माघ २०६८	५५
२४१	प्रा. गोपीकृष्ण शर्मा	शिखर यात्रा	समालोचना	कार्तिक २०६९	५८
	„	बालसाहित्यकार...	समालोचना	वैशाख २०७०	६०
२४२	गोरखबहादुर सिंह	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
२४३	गोरखा	तीन थोपा	कविता	प्रवेशाङ्क २०५०	१
२४४	घनश्याम न्यौपाने	गजल	„	असार २०५१	६
	„	गजल अंक १	„	असोज २०५१	८
	„	गजल	„	पौष २०५२	१७
	„	दुई गजल	„	चैत्र २०५३	२२
	„	स्रष्टा हस्ताक्षर	समालोचना	वैशाख २०६९	५६
२४५	घनश्याम पथिक	गजल	„	„ २०६६	४७
	„	गजल	कविता	कार्तिक २०६८	५४
	„	प्रगतिशील विचारको....	समालोचना	कार्तिक २०६९	५८
	„	गजल	कविता	वैशाख २०७०	६०
	„	गजल शास्त्रीय...	समालोचना	वैशाख २०७२	६८
२४६	घनश्याम कँडेल	रहर मच्यो	कविता	कार्तिक २०६७	५०
	„	अनुभव र अनुभूति	कुराकानी	वैशाख २०७२	६८
	„	मोहभंग	कविता	वैशाख २०७२	६८
२४७	घनबहादुर थापा	हारजित	कविता	कार्तिक २०७०,	६२
२४८	घनश्याम श्रेष्ठ 'फेमोस'	गजल	कविता	माघ २०७०	६३

२४९	घनेन्द्र ओझा	गजल	कविता	फागुन २०६२	३२
२५०	घायल श्री	मुक्तक	कविता	साउन २०७२	६९
२५१	घिमिरे मैदेली	प्रश्नोत्तर कविताबाट...	समालोचना	वैशाख २०७१	६४
२५२	चंकी श्रेष्ठ	"	"	आश्विन २०५५	२८
	"	बेग्लै मान्छे	कथा	असोज २०६५	४१
२५३	चन्द्रकला नेवार	नपत्याउने खोलाले	संस्मरण	असार २०६५	४०
	"	अनुभव र अनुभूति	कुराकानी	माघ २०७०	६३
२५४	चन्द्र गुरुङ्ग	बतास	कविता	चैत्र २०६४	३९
	"	देशमा छ नाकाबन्दी	कविता	कार्तिक २०७२	७०
२५५	चन्द्रमान माली	हराएको शान्ति	"	असोज २०६२	३१
२५६	चन्द्रप्रसाद न्यौपाने	कहाँ फुट्छ साह्रो	कविता	माघ २०६८	५५
	"	मन यो कुँडियो	कविता	माघ २०७०	६३
	"	सिद्धार्थ विवाह	कविता	वैशाख २०७२	६८
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
२५७	चन्द्र रानोहँछा	यादै यादवको	कविता	कार्तिक २०६९	५८
२५८	चन्द्रप्रसाद सुवेदी	तरुल खेती	कविता	कार्तिक २०७१	६६
२५९	चन्द्रवदना घिमिरे	जवानी	कविता	वैशाख २०७२	६८
२६०	चक्रपाणि चालिसे	उद्योग	कविता	वैशाख २०७२	६८
२६१	चिरञ्जीवी गुरागाई	मिलनका...	कविता	कार्तिक २०५०	२
	"	गीत	"	कार्तिक २०५१	८
	"	माटो	"	जेठ २०५३	१८
	"	जन्मन गाह्रो भो	"	चैत्र २०५३	२२
२६२	चिरञ्जीवी चकोर	गजल	"	फागुन २०६२	३२
२६३	चिरञ्जीवी नेपाल	श्री साईबाबा	समीक्षा	कार्तिक २०६९	५८
२६४	चिन्तु गिरी	वैशाख	कविता	वैशाख २०७२	६८
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
२६५	चूडामणि बन्धु	अनुभव र अनुभूति	कुराकानी	वैशाख २०७०	६०
१६६	चेतनाथ धमला	दुई टुक्रा	कविता	असोज २०६२	३१
	"	हाइकु	"	२०६७	५०
२६७	छविरमण सिलवाल	अन्तर आत्मा	"	आश्विन २०५५	२८
	"	कथा	"	असोज २०६३	३४
	"	वर्तमान पीडा	"	चैत्र २०६५	४३
	"	धर्ती	कविता	कार्तिक २०६७	५०
	"	नाना सिउने दाइ	कविता	वैशाख २०७०	६०

	"	गीत	कविता	कार्तिक २०७०,	६२
२६८	छायादत्त न्यौपाने	सजिलो शैलीका राम्रा	समालोचना	असार २०६६	४४
	"	बालसाहित्य	लेख	वैशाख २०७०	६०
	"	बहसमा भानुभक्त	लेख	वैशाख २०७१	६४
	"	नवराज रिजालका....	समीक्षा	वैशाख २०७३	७२
	"	ऊर्जाशिल कार्कीको...	समीक्षा	साउन २०७३	७३
२६९	छेवाड तामाङ	गजल	कविता	पौष २०६४	३८
२७०	जनकबहादुर राणा	विसिसकेको प्रश्नको...	लेख	वैशाख २०५४	२३
	"	अतीतलाई छोड्याऊँ	संस्मरण	आश्विन २०५६	२९
२७१	जनकप्रसाद हुमागाई	आमाछोरी संवाद	कथा	वैशाख २०६३	३०
	"	जनकप्रसाद हुमागाई	अनुभव र	पौष २०६३	३५
	"	नाफाको फल	कथा	वैशाख २०७०	६०
२७२	जनकराजपौड्याल	'बल्केर याद तिम्रो' को	कृति परिक्रम	असोज २०६४	३७
२७३	जनार्दन खनाल	डर	कविता	फागुन २०६२	३२
	"	भानुप्रति	कविता	वैशाख २०७१	६४
	"	आमा	कविता	माघ २०७१	६७
	"	आमा	कविता	वैशाख २०७२	६८
२७४	जनार्दन बराल	राजेन्द्रभक्तको...	कृति परिक्रम	असार २०६६	४४
२७५	जय गौडेल	गजल	कविता	" २०६७	४८
	"	गजल / गीत	कार्तिक	२०६७	५०
२७६	जयन्ता पोखरेल	उल्लू र जीवन	"	असोज २०६६	४५
	"	सेतो घरमा	कविता	कार्तिक २०६७	५०
२७७	जरा सुवेदी	गजल	"	असाज २०६२	३१
२७८	जगदीशचन्द्र भण्डारी	युग पनि	कविता	वैशाख २०७०	६०
२७९	जगदीशप्रसाद पंकज	पावस	कविता	साउन २०७१	६५
२८०	जगदीश नेपाली	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
२८१	जगदीश घिमिरे	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१८२	डा. जगदीशलाल वैद्य	अनुभव र अनुभूति	कुराकानी	असार २०६७	४९
२८३	जय छाड्छा	कतारमा मितेरी...	नियत्रा	कार्तिक २०७३	७४
२८४	जयन्ती स्पन्दन	मोबाइल	कविता	वैशाख २०७०	६०
	"	फूल	कविता	कार्तिक २०७२	७०
२८५	जनक रसिक	गजल	कविता	माघ २०७०	६३
२८६	जयराम गिरी	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
२८७	डा. जगमान गुरुङ	अनुभव र अनुभूति	कुराकानी	कार्तिक २०७१	६६

२८८	जगन्नाथ आचार्य	माटो र प्रेम	कविता	वैशाख २०७२	६८
२८९	जगमोहन शाक्य	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
२९०	ज्योति थापा	रित्तो जीवन	-	-	-
२९१	ज्योतिप्रभा विष्ट	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
२९२	जीत कार्की	गजल	"	असार २०६६	४८
२९३	जीवन भण्डारी	गीत	"	" २०६६	४४
२९४	जीवनलाल सत्याल	पहिलोपल्ट वदी देख्दा	संस्मरण	" २०६५	४०
२९५	जीवनाथ धमला	'मुटुभित्रको तिम्रो माया'	गीत	श्रावण २०५३	१९
२९६	जीवेन्द्रदेव गिरी	नेपालका भाषाहरू	भाषा	असार २०६३	३३
	"	जन्मथलो काप्रीचौरमा	संस्मरण	" २०६५	४०
	"	सवैको नेपाली	भाषा	कार्तिक २०६७	५०
	"	अनुभव र अनुभूति	कुराकानी	माघ २०६९	५९
	"	नेपाली बाल साहित्य...	समालोचना	वैशाख २०७०	६०
	"	प्रगतिवादी दृष्टिमा	समालोचना	वैशाख २०७१	६४
२९७	जीवनकुमार आचार्य	गजल	कविता	वैशाख २०६९	५६
२९८	जीवित खड्का मगर	माहुरीहरूको...	कविता	साउन २०७१	६५
२९९	जीपी कास्यप	पूजा गरौं	कविता	वैशाख २०७२	६८
३००	जुनु क्षेत्री	१. बोध २. अनुभूति	कविता	चैत्र २०५३	२२
	"	दुई अभिव्यक्ति	"	मंसिर २०५४	२५
	"	परिणाम	लघुकथा	आश्विन २०५६	२९
	"	अभिनय	"	असोज २०६२	३१
	"	अस्तित्वको खोजी	"	वैशाख २०६४	३६
	"	'मेनाइ साँघुको मेला'	समालोचना	असोज २०६५	४१
	"	जीवन र साहित्य	लेख/निबन्ध	कार्तिक २०६७	५०
	"	प्रमोद प्रधानको...	समालोचना	कार्तिक २०६८	५४
३०१	जेपी परदेशी	पिरामिड बन्दैछ	कविता	माघ २०६७	५१
३०२	जोरिस मोरिस	नोकर	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
३०३	भलकराज पौडेल	गजल	कविता	असोज २०६४	३६
३०४	भाँक्री खोले	गुण अवगुण	कविता	वैशाख २०७२	६८
३०५	टंक उप्रेती	म फिल्लो फेरि	लेख	चैत्र २०६६	४७
	"	आँखाहरु	कविता	कार्तिक २०६७	५०
३०६	टंकराम सुनुवार	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
३०७	टंकनाथ दाहाल	अपरिवर्तित मन...	लेख	साउन २०७३	७३
३०८	डा.टंकप्रसाद न्यौपाने	बालसाहित्यमा शर्मिलाको	समालोचना	असोज २०६६	४५

३०९	टीका धिताल	मेरो वेदना	कविता	वैशाख २०६४	३७
३१०	टीकाराम उदासी	गजल	„	साउन २०५३	१८
	„	„	„	आश्विन २०५५	२८
३११	टीकाराम पोखरेल	संस्कृत र लिम्बू	लेख	चैत्र २०६४	३९
	„	नेपाल धर्म निरपेक्ष	„	असोज २०६६	४५
	„	क्रान्तिका पाना	लघुकथा	आश्विन २०५५	२८
३१२	टिकाराम रेग्मी	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
३१३	टेकबहादुर कार्की	पुख्र्यौली भाँडो	कविता	साउन २०७२	६९
३१४	ठाकुर बेलवासे	आफ्नै परिवेश आफ्नै	कविता	फागुन २०६२	३२
	„	मनकुमारी	कविता	कार्तिक २०६७	५०
३१५	ठाकुर शर्मा	कविता मुस्कुराउँछिन्	„	असार २०६७	४८
	„	नीतिका कुरा	„	२०६६	४४
	„	चित्रात्मक दृश्य	कविता	वैशाख २०७२	६८
३१६	ठूला सागर	गीत	„	असोज २०६७	४९
३१७	डम्बर रसिक भारती	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
३१८	डम्बर बल्लभ गतौला	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
३१९	डायमन शमशेर	मेरो पढाइ बीच बीचमा	संस्मरण	असार २०६५	४०
	„	अनुभव र अनुभूति	कुराकानी	असार २०६६	४४
३२०	डिल्लीप्रसाद शर्मा	गजल अड्क १	कविता	असोज २०५१	८
३२१	डिल्लीरमण शर्मा	मानवताको उपहास	„	पौष २०५०	३
	„	ढलीमली गर्नेलाई	„	आश्विन २०५५	२८
	„	मेरो सोह्र वर्ष	संस्मरण	पौष २०६५	४२
	„	बागमती र विष्णुमती	कविता	वैशाख २०७२	६८
३२२	डिबेस खाल्टे	यस्तो लाग्छ	कविता	प्रवेशाङ्क २०५०	१
३२३	डीबी गुरुङ	सम्भनाको क्षण	नियात्रा	कार्तिक २०६७	५०
३२४	डिल्लीराम मिश्र	नेपाली साहित्यमा	लेख/निबन्ध	कार्तिक २०६७	५०
	„	नेपाली लोककथाको...	लेख	माघ २०६९	५९
	„	नेपाली जातीय...	लेख	वैशाख २०७१	६४
३२५	डिल्लीराज अर्याल	जंगीपिलर	कविता	कार्तिक २०६९	५८
	„	भानुभक्त म...	कविता	वैशाख २०७१	६४
	„	मान्छेको अर्थ	कविता	वैशाख २०७२	६८
३२६	डिल्लीरमण नेपाल	गीत	कविता	माघ २०६९	५९
३२७	डिल्लीराम भण्डारी	म	कविता	साउन २०७०	६१
३२८	प्रो. डिल्लीराम तिमसिना	गुण र रीतिका...	समालोचना	वैशाख २०७१	६४

३२९	डेविड मार्शल	मुक्ति	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
३३०	डोनाल्ड वाटसन	कालोवजारी	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
३३१	दुण्डीराज पहाडी	अपराधको पहिचान	लघुकथा	फागुन २०५०	४
३३२	तपन घिमिरे	व्युत्पिका रहरहरू	कविता	आश्विन २०५५	२८
३३३	तपेन्द्र घोडासैनी	आमा म फर्के	कविता	वैशाख २०७२	६८
३३४	त्यागी	यथार्थिकताको एल्बम	परिक्रमा	माघ २०६६	२६
३३५	तारा धमला	गजल	कविता	असोज २०६६	४५
३३६	तारावदन श्रेष्ठ	स्वर्गद्वारी...	संस्मरण	माघ २०६८	५५
३३७	तारा अनुरागी	ऋषिको शिक्षा	कथा	वैशाख २०७०	६०
३३८	तिलप्रकाश	ईश्वरले आँखा चिम्ले	,,	चैत्र २०६४	३९
३३९	तीर्थदेवी सिलवाल	मानव अधिकार	कविता	असोज २०५३	२०
	,,	घाम उदाएपछि	,,	चैत्र २०५३	२२
३४०	तिलक लामिछाने	भगडा	कविता	कार्तिक २०६८	५४
३४१	तिलविक्रम नेम्वाङ	अनुभव/अनुभूति	कुराकानी	कार्तिक २०६७	५०
३४२	तिलोत्तमा पौडेल	भानुको सम्झना	कविता	वैशाख २०७१	६४
	,,	उँभो बढो	कविता	वैशाख २०७२	६८
३४३	तुलसीहरिकोइराला	उपचार	लघुकथा	वैशाख २०६२	३०
	,,	सम्पत्ति	लघुकथा	कार्तिक २०६७	५०
३४४	तुलसीनारायण	गजल	कविता	माघ २०७१	६७
३४५	तुल्सी घिमिरे	अनुभव र अनुभूति	कुराकानी	वैशाख २०७१	६४
३४६	तेजप्रकाश श्रेष्ठ	थानकोटमा प्रचलित	संस्कृति	फागुन २०६२	३२
	,,	आमा बन्न चाहन्छु	कथा	पौष २०६३	३५
	,,	मेरो बाल्यकाल बित्यो	संस्मरण	सार २०६५	४०
	,,	भण्डै जागिर खुस्किएको	संस्मरण	पौष २०६५	४२
	,,	विरक्तिएको टुहुरो र औंठी	लोककथा	,, २०६६	४६
	,,	चम्पाकेश्वर महादेव	रिपोर्ट	वैशाख २०६९, ५६	
	,,	नेपाली बालकथा...	इतिहास	वैशाख २०७०	६०
	,,	गन्तव्य	कथा	साउन २०७१	६५
	,,	बालसाहित्यकार	लेख	माघ २०७२	७१
३४७	तेजप्रसाद पन्थ	जन्जाल तोडौं	कविता	वैशाख २०७२	६८
३४८	तेजविलास अधिकारी	हिरामणि शर्मा	लेख	कार्तिक २०६९	५८
	,,	बाडुल्की भित्रका...	समीक्षा	साउन २०७३	७३
३४९	तेजविक्रम कार्की	आरम्भ	कविता	साउन २०७२	६९
३५०	तोरणराज बस्याल	गजल	कविता	साउन २०७०	६९

३५१	थोमस मस्टर	डर	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
३५२	दलसिंह 'अकेला'	मन	कविता	असार २०५२	१२
३५३	दलवीर सिंह बराइली	गजल	कविता	साउन २०६८	५३
३५४	प्रा.डा. दयाराम श्रेष्ठ	हिंडेको बाटो	आत्मकथ्य	कार्तिक २०७२	७०
	"	आधुनिक नेपाली...	समालोचना	वैशाख २०७३	७२
३५५	दामोदर कोइराला	युवा	कविता	फागुन २०५०	४
३५६	दामोदर पुडासैनी	सरकारी गाडी	कविता	असोज २०६४	३७
	"	जिन्दगीको हिसाव	"	चैत्र २०६४	३९
	"	हुम्ला...	"	पौष २०६५	४२
	"	कस्ती होलिन,हँ हुम्ला ?	नियात्रा	चैत्र २०६५	४३
	"	चिलका...	नियात्रा	कार्तिक २०६७	५०
	"	थाकथलामा...	नियात्रा	वैशाख २०६९	५६
	"	सोचेजस्तो होइन...	नियात्रा	कार्तिक २०७०,	६२
	"	पहाड र प्रेम	कविता	माघ २०७१	६७
	"	हत्केलामा ज्यान...	नियात्रा	कार्तिक २०७२	७०
	"	लजालु...	नियात्रा	माघ २०७३	७५
३५७	दाताराम शर्मा	जातीय गौरव	कविता	वैशाख २०७२	६८
३५८	दीपक रिसाल	मुक्तक	"	वैशाख २०५१	५
३५९	दीपक समिप	गीत	"	श्रावण २०५३	१९
३६०	दीपेन्द्र विक्रम	गीत	"	"	"
३६१	दिल पौडेल	गजल	कविता	जेठ २०५३	१८
	"	पुराना मालिक	कविता	कार्तिक २०७२	७०
३६२	दिवस बराल	जीवन		वैशाख ५०/५१	५
३६३	डा. दीनबन्धु शर्मा	गोमन अवतारहरू	कथा	असोज २०६२	३१
३६४	दीनमान गुर्मुखान	गजल	कविता	फागुन २०६२	३२
	"	"	"	असोज २०६४	३७
	"	आवाजको खोजी	कथा	पौष २०६५	४२
३६५	दीपक आचार्य	गजल	कविता	असोज २०६३	३४
३६६	दीपक कथित	सजिलो पेसा	लघुकथा	पौष २०५३	२१
३६७	दीपक गौतम	मानवसेवा	लघुकथा	असोज २०६२	३१
३६८	दीपक लोहनी	गजल	कविता	असार २०५०	६
३६९	दीपक श्रेष्ठ	गीत	"	जेठ २०५३	१८
३७०	दीपेन्द्र उपाध्याय	आलोचना	"	पौष २०६३	३५
३७१	दीपेन्द्रसिंह थापा	गीत	"	असार २०६७	४८

	"	पृथक पात्र	कविता	कार्तिक २०६७	५०
	"	व्याप्ती	कविता	साउन २०६८	५३
	"	मृत्यु र म	कविता	माघ २०६८	५५
	"	विन्दु	कविता	साउन २०६९	५७
	"	पर्खाल बाहिर	कविता	माघ २०६९	५९
	"	गीत	कविता	साउन २०७०	६९
	"	सिमसारको संगीत	कविता	माघ २०७०	६३
	"	माटो र मठाधिशहरु	कविता	कार्तिक २०७१	६६
	"	फरक फूल	कविता	साउन २०७२	६९
३७२	दीपेन्द्र सुवेदी	गजल	"	असोज २०६४	३७
३७३	दिव्य गिरी	तीन साना कविता	कविता	वैशाख २०६८	५२
३७४	दिवाकर भुजेल	कुन एक सार..	कविता	वैशाख २०६९	५६
३७५	दिनेश भट्ट भावुक	गजल	कविता	माघ २०७०	६३
३७६	दीपक ढकाल	संकथनमा...	समालोचना	कार्तिक २०६९	५८
३७७	दीपक भण्डारी	शान्तिको खोजी	कविता	साउन २०७०	६९
३७८	दीपक भारतद्वीप	चौकीदार	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
३७९	दीपावली शर्मा	आवाज खोज्दै...	कविता	साउन २०७०	६९
३८०	दीपा राई पुन	मनोभेगको....	कविता	कार्तिक २०७१	६६
३८१	दीक्षान्त न्यौपाने	न्यायो घाम	कविता	वैशाख २०७०	६०
३८२	दीपसागर प्यासी	गजल	कविता	माघ २०७०	६३
३८३	दिलिप शाह	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
३८४	दिलिप सागर राई	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
३८५	दुर्गाप्रसाद पोखेल	म	"	चैत्र २०५३	२२
	"	घाटनेर कंकालसंग	कविता	साउन २०६९	५७
३८६	दुर्गालाल श्रेष्ठ	सगरमाथाकी परम प्रेयसी	"	वैशाख ०५४	२३
	"	घाउ लाग्दा खेरी (गीत)	"	मंसिर २०५४	२५
	"	चोर औलाले घोचेपछि	संस्मरण	असार २०६५	४०
	"	अनुभव र अनुभूति	कुराकानी	माघ २०६७	५१
	"	गीत	कविता	वैशाख २०७०	६०
३८७	दुर्गा शर्मा	लहराको रहस्य	कविता	चैत्र २०६४	३९
	"	भानुभक्तप्रति	कविता	वैशाख २०७१	६४
	"	मेरी आमा	कविता	वैशाख २०७२	६८
३८८	दुर्गा रिमाल	भानुजयन्ती	कविता	वैशाख २०७१	६४
	"	बाग्मतीको याचना	कविता	माघ २०७१	६७

	"	भूकम्प	कविता	वैशाख २०७२	६८
	"	दसैमा	कविता	कार्तिक २०७२	७०
	"	लड्ने दुवै आँखिर	कविता	माघ २०७२	७१
	"	ऊ मेरो साथी	लेख	साउन २०७३	७३
	"	नवप्रज्ञापनमा...	कविता	माघ २०७३	७५
३८९	डा. दुर्गाप्रसाद दाहाल	अभिनव...	समालोचना	कार्तिक २०७२	७०
३९०	दुर्गाप्रसाद काफ्ले	हुस्सुहरु...	कथा	कार्तिक २०७३	७४
३९१	दुर्लभलाल सिंह	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
	"	सैतानको पूजा	लघुकथा	साउन २०७३	७३
३९२	दुर्योधन बस्नेत	गुमनाम हुँदैछ...	कविता	माघ २०७३	७५
३९३	देवी नेपाल	गजल	"	असार २०६७	४८
	"	नेपाली गजल...	समालोचना	कार्तिक २०६७	५०
	"	अनुत्तरित प्रश्नहरु	कविता	वैशाख २०७२	६८
३९४	देवी श्रीश	आघात मन र...	कथा	असोज २०६७	४९
३९५	देवकुमारी थापा	बादल बोल्थो	कथा	वैशाख २०७०	६०
३९६	देवकी केसी	हो म यही...	कविता	माघ २०७१	६७
	"	ऊ	कविता	साउन २०७२	६९
	"	कुमारी	कविता	माघ २०७२	७१
	"	जंगबहादुरको...	कविता	साउन २०७३	७३
३९७	देवी शर्मा	पहाडी...	समालोचना	कार्तिक २०६७	५०
३९८	देवीचन्द्र श्रेष्ठ	यिनको त जुमला	नियात्रा	कार्तिक २०६७	५०
३९९	देवी दुलाल क्षेत्री	म नयाँ बुद्ध	एकांकी	कार्तिक २०६७	५०
	"	सन्दकपुरकी...	संस्मरण	साउन २०७१	६५
४००	देवीप्रसाद बनबासी	चतुरेको चलाखी	कथा	वैशाख २०७०	६०
४०१	देवेन्द्र उप्रेती	सुर्केको सुरक्षा	कथा	वैशाख २०७०	६०
४०२	देवेन्द्र अर्याल आँशु	गुरु	लघुकथा	साउन २०७२	६९
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
४०३	दैवज्ञराज न्यौपाने	सधैलाई	कविता	वैशाख २०७०	६०
	"	कफ्यु	कविता	वैशाख २०७२	६८
४०४	धनराज गिरी	मर्म	निबन्ध	आश्विन २०५६	२९
	"	गजल	कविता	असोज २०६४	३७
	"	मनको पाटो	लेख	" २०६६	४५
	"	गजल	कविता	कार्तिक २०६७	५०
	"	वडीगार्ड	कथा	माघ २०६८	५५

४०५	धनेन्द्र विमल	गीतगंगा	,,	भाद्र २०५२	१३
४०६	धर्मेन्द्र भट्टराई	छोटा कविता	,,	चैत्र २०५३	२२
	,,	गोठालेको 'पल्लो घरको	समालोचना	आश्विन २०५६	२९
४०७	धनप्रसाद सुवेदी	धच गोतामेका...	समालोचना	कार्तिक २०६७	५०
४०८	धनराज भट्टराई	बालसाहित्यकार...	समालोचना	वैशाख २०७०	६०
४०९	धनप्रसाद तामाङ	धनप्रसाद	कविता	साउन २०७०	६१
४१०	धर्मेन्द्रकुमार राम	गजल	कविता	साउन २०७१	६५
४११	धनिलाल साह परमेशिव	गजल	कविता	साउन २०७१	६५
४१२	धरणीधर कोइराला	साहित्य सुधा	कविता	वैशाख २०७२	६८
४१३	धनुषराज राई	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
४१४	धीरेन्द्र प्रेमर्षि	गजल विशेषाङ्क	कविता	असोज २०५१	८
४१५	धीरकुमार श्रेष्ठ	बालुवा खेल्ने...	कथा	वैशाख २०७०	६०
४१६	धुँस्वा सायमी	एक टुक्रा	कविता	वैशाख २०५४	२३
	,,	धोखा	,,	वैशाख २०६२	३०
	,,	मान्छे वा भगवान्	,,	असार २०६३	३३
४१७	धुव घिमिरे	एकसिंगे कलुवाका	बालकथा	आश्विन २०५६	२९
	,,	अभावको आगो	कथा	वैशाख २०६२	३०
	,,	वैशाखको पन्ध्र :	व्यङ्ग्य	असोज २०६३	३४
	,,	नेपाली टुक्राको आर्थी	भाषिक लेख	पौष २०६४	३८
	,,	लोकोपमा...	भाषा	कार्तिक २०६७	५०
	,,	नेपाली समाजमा कथाको...	समालोचना	कार्तिक २०६९	५८
	,,	बाल वाङ्मयको...	लेख	वैशाख २०७०	६०
	,,	भानुभक्त आचार्यका कृतिमा...	समालोचना	वैशाख २०७१	६४
४१८	धुव्र शाही	कलकत्तामा	संस्मरण	वैशाख २०५४	२३
४१९	धुवराज गौतम	बालसाहित्यको...	समालोचना	वैशाख २०७०	६०
४२०	धुवकृष्ण दीप	गीत	कविता	वैशाख २०७०	६०
४२१	धुवराज पन्थी	मनका सुस्केरा	समीक्षा	साउन २०७०	६१
४२२	धुवर्षि उपाध्याय	अभिनन्दन	कविता	असोज २०६४	३७
४२३	नकुल सिलवाल	चोट र प्रायश्चित	,,	पौष २०६४	३८
	,,	मंसूरीमा नेपाली	संस्मरण	कार्तिक २०६७	५०
४२४	नगेन्द्रराज रेग्मी	लोकतान्त्रिक	लेख	,,	५०
	,,	मनको फ्रेमबाहिर एउटा	कृतिपरिक्रमा	असोज २०६५	४१
	,,	साहित्य सञ्चारका...	लेख/निबन्ध	कार्तिक २०६७	५०
४२५	नन्दलाल आचार्य	कता छन् महामानव ?	कविता	,, २०६६	४५

	"	तातै खाऊँ...	निबन्ध	माघ २०६७	५१
४२६	नन्दु उप्रेती	केही हाइकूहरू	"	वैशाख २०५१	५
	"	गजल विशेषाङ्क	"	असोज २०५१	८
	"	मैत्री गीत	"	पौष २०६४	३८
४२७	नम्रता गुरागाई	देशले अस्मिता खोजिरहेछ	"	असोज २०५३	२०
	"	हामी	"	माघ २०५४	२६
४२८	नरनाथ लुइँटेल	चुक्लीको चमत्कार	हास्यव्यङ्ग्य	पौष २०६४	३८
	"	सतिको सराप	व्यङ्ग्य	कार्तिक २०६७	५०
४२९	नरेश मेहता	ओ ! तप ! पार !	कविता	वैशाख २०५४	२३
४३०	नरेश शाक्य	दुई गीत	"	पौष २०५३	२१
	"	नेता मित्र	कथा	आश्विन २०५५	२८
४३१	नवराज ढुङ्गाना	देश..!	कविता	चैत्र २०५३	२२
४३२	नवराज तिमल्सिना	उनीहरू बिहान	कथा	असोज २०५४	२४
	"	सन्दर्भ : 'हेटौंडा'	लेख	आश्विन २०५६	२९
४३३	नवराज पथिक	केही हाइकूहरू	कविता	फागुन २०५०	४
४३४	नवराज रिजाल	प्रतिफल	कथा	श्रावण २०५३	१९
	"	'सरिता' खण्डकाव्य : एक	समालोचना	आश्विन २०५६	२९
	"	सुटुक्क बाबाको बिहे हेर्दा	कृति परिक्रमा	वैशाख २०६२	३०
	"	कविवर माधव घिमिरे		माघ २०५१	११
	"	श्यामप्रसादका दुई...	पुस्तकपरिक्रमा	जेठ २०५३	१८
	"	आगमन	"	श्रावण २०५३	१९
	"	नेपाली बाल उपन्यास	इतिहास	वैशाख २०७०	६०
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
४३५	नवराज कार्की	परिणाम	कविता	माघ २०७०	६३
४३६	नव सापकोटा	म	कविता	श्रावण २०५३	१९
४३७	नवीन तिमल्सिना	रामेको हत्या गर्ने	लघुकथा	वैशाख २०६४	३६
	"	यी पशुलाई छोड्नुहुन्न	"	असोज २०६५	४१
४३८	नवीन बन्धु पहाडी	आजको मान्छे ?	कविता	प्रवेशाङ्क २०५०	१
	"	के सुन्नु र रागहरूमा	"	फागुन २०६२	३२
४३९	नर्मदेश्वरी सत्याल	माहुरीको हुल	कविता	वैशाख २०७०	६०
	"	खेलने ठाउँ खै	कविता	?	?
४४०	नातीबज्र	दुई चोइटा		भदौ २०५१	७
४४१	नारायण तिवारी	मतको रक्षा	लघुकथा	पौष २०५१	१०
	"	जंगबहादुर पनि हाँस्छ	कथा	कार्तिक २०६७	५०

	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
४४२	नारायण निराशी	सहर	कविता	असार २०६६	४४
	"	प्रकृति महिमा	कविता	साउन २०६९	५७
	"	आर्शका	कविता	वैशाख २०७२	६८
४४३	नारायण पौडेल	सपनामा	"	असार २०५१	६
४४४	नारायणप्रसाद	नारायणीका लहरलहरमा	निबन्ध	आश्विन २०५६	२९
४४५	नारायण धिताल	६० औं अंक	चिट्ठी	कार्तिक २०७०,	६२
	"	मधुर मिलन	कृतिपरिक्रमा	माघ २०७०	६३
	"	सम्भनामा भानुभक्त	कविता	वैशाख २०७१	६४
४४६	नारायण क्षेत्री	आमाको अंशवण्डा	निबन्ध	कार्तिक २०७१	६६
	"	नयाँ नेपाल	निबन्ध	माघ २०७१	६७
४४७	डा. नारायण गतौला	भानुभक्त आचार्यका..	समालोचना	वैशाख २०७१	६४
४४८	प्रा. नारायणकुमार आचार्य	देवघाट दर्शन	कविता	वैशाख २०७२	६८
४४९	नारायण नेपाल	यी चरा भैं	कविता	वैशाख २०७२	६८
४५०	नारायणप्रसाद निरौला	कति दिन	कविता	वैशाख २०७२	६८
४५१	नारायणप्रसाद ज्ञवाली	चिन्ता राष्ट्रप्रति	कविता	वैशाख २९७२	६८
४५२	नारायण मरासैनी	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
४५३	नारा जोशी	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
४५४	नारद बज्राचार्य	क्रियाकलाप	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
४५५	नितेश गौतम	यो जिन्दगी	कविता	चैत्र २०५६	४३
	"	गजल	कविता	कार्तिक २०६७	५०
४५६	निर्दोष कुमार	चुनाव	लघुकथा	असार	१२
	"	लुकेको रहस्य	लघुकथा	जेठ २०५३	१८
	"	मेरो देश भित्र	कविता	चैत्र २०५३	२२
	"	श्यामप्रसादका दुई कृति	कृति समीक्षा	"	"
४५७	निमेश शर्मा 'पापी'	मृत्यु	कविता	असोज २०५३	२०
४५८	निर्मोही व्यास	गजल	"	" २०५४	२४
	"	हामीलाई नियाल्दै छन् ...	"	माघ २०५४	२६
	"	कानुन बमोजिम....	संस्मरण	असोज २०६३	३४
	"	केही अभिव्यक्ति	कविता	असार २०६७	४८
	"	'बकेयाका तीरमा	समालोचना	असोज २०६७	४९
	"	बाँदर भालुको नाच	नियात्रा	कार्तिक २०६७	५०
	"	विवेक भ्वाङ	कविता	वैशाख २०६९	५६
	"	नेपाली यात्रा साहित्य	समालोचना	कार्तिक २०६९	५८

	"	टीका जस्तै टीकापुर	नियात्रा	माघ २०७०	६३
	"	कसरातिर	संस्मरण	कार्तिक २०७१	६६
	"	चाहन्छु भेडै हुन	कविता	वैशाख २०७२	६८
	"	नरहे देशनै	कविता	कार्तिक २०७२	७०
	"	बग्दै बग्दै	कविता	माघ २०७२	७१
	"	चाहन्छु...	कविता	साउन २०७३	७३
४५९	निराजन पन्त	गजल	कविता	पौष २०६६	४६
४६०	निशा	म र मेरो पृथ्वी	निबन्ध	चैत्र २०६४	३९
४६१	निशा पाण्डे	नेपाल	कविता	वैशाख २०७०	६०
४६२	नीलकमल	साथी+अग्रज+संधियार	स्मृति	पौष २०६५	४२
	"	टापुमा टैरिंदा	कृति परिक्रमा	माघ २०६७	५१
	"	भन्ज्याडमा...	कृति परिक्रमा	कार्तिक २०६८	५४
	"	बालसाहित्यकार...	समालोचना	वैशाख २०७०	६०
४६३	निलम कार्की निहारिका	खोटी खुशी	कथा	वैशाख २०६९,	५६
४६४	नुपुर भट्टाचार्य	अनुभव र अनुभूति	कुराकानी	वैशाख २०६४	३६
४६५	नेत्र एटम	नेपाली समालोचनाको...	समालोचना	कार्तिक २०६७	५०
४६६	नृपेन्द्र पुरुष 'यादि'	म बालकका ती दिन	संस्मरण	असोज २०६५	४१
	"	मैले आँशु चहाएको	कविता	चैत्र २०६५	४३
४६७	पद्म गौतम	गजल	"	पौष २०५१	१०
४६८	पद्मप्रसाद मैनाली	जस्ताको तस्तो	"	चैत्र २०६५	४३
४६९	पद्मावती सिंह	अविस्मरणीय घटना...	संस्मरण	असार २०६५	४०
४७०	पद्मा ज्ञवाली	गजल	कविता	पौष २०६६	४६
४७१	परशु प्रधान	सीताहरू-१४	कथा	फागुन २०६२	३२
	"	पिखुवाले बगाएको भए !	संस्मरण	असार २०६५	४०
	"	औलाभरि को ...	कथा	वैशाख २०७०	६०
४७२	परशुराम बोगटी	युवा	कविता	पौष २०५१	१०
४७३	पर्शुराम पराजुली	शिवशिव भनिदौ	,	चैत्र २०६५	४३
	"	मेरो देश	कविता	वैशाख २०७२	६८
	"	कस्तो अचम्म	लघुकथा	साउन २०७३	७३
४७४	पञ्चकुमारी परियार	काठमाडौं आउनुहोस्	कविता	कार्तिक २०६७	५०
४७५	पशुपति न्यौपाने	भिखारी	कथा	माघ २०७१	६७
४७६	पद्मप्रसाद शर्मा	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
४७७	पद्मा लिखा मगर	गजल	कविता	साउन २०७३	७३
४७८	पवित्रा अग्रवाल	शुभ-अशुभ	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२

४७९	पवित्रा राई	गीत	कविता	साउन २०७३	७३
४८०	पाण्डवराज कार्की	गजल	,,	कार्तिक २०५०	२
	,,	ठीक/बेठीक	,,	माघ २०५४	२६
	,,	साहित्यमा मेरो दश वर्ष	निबन्ध	आश्विन २०५६	२९
	,,	जापानमा मेरो धर्म	संस्मरण	वैशाख २०६२	३०
	,,	जापानमा नभेटिएको	,,	फागुन २०६२	३२
४८१	पारस के.सी.	दृष्टि	कविता	असार २०५१	६
४८२	पार्वती भण्डारी	गजल	,,	असोज २०६६	४५
४८३	पार्वती शाही	संयोग	कथा	साउन २०६९	५७
४८४	पारशमणि प्रधान	दार्जिलिङको...	लेख	वैशाख २०७१	६४
४८५	पिताम्बरा उपाध्याय	अनुभव र अनुभूति	कुराकानी	असोज २०६४	३७
	"	मेरो बाल्यकाल	संस्मरण	असार २०६५	४०
	,,	समयको आशीष	कविता	असोज २०६५	४१
	"	जीवनको...	कविता	माघ २०६९	५९
	"	एकपल	कविता	कार्तिक २०७०,	६२
	"	बादल	कविता	वैशाख २०७१	६४
४८६	पिटर स्माइल	,,	,,	असोज २०६५	४१
४८७	पी. तामाङ	'म्हाड' को परिक्रमा	कृति परिक्रमा	असोज २०६७	४९
४८८	पुण्डरी अधिकारी	दृष्टिकोण	कविता	कार्तिक २०५०	२
४८९	पूर्णप्रसाद अधिकारी	समालोचक लक्ष्मणप्रसाद	समालोचना	फागुन २०६२	२२
४९०	पुरुषोत्तम शमशेर	सम्भ्रनाका डोबहरू	संस्मरण	असार २०६५	४०
४९१	पुरुषोत्तम सापकोटा	बेकसुर मेरो अड्क	,,	असार २०६५	४०
४९२	पुष्करराज भट्ट	कथाकार प्रेमसिंह धामी र	चिनारी	असोज २०६७	४९
	"	प्रतिबद्धता	लघुकथा	कार्तिक २०६७	५०
	"	रुन्चे हाँसो हाँसिरहेका...	समालोचना	कार्तिक २०६८	५४
	"	गवज छ मान्छेको	समालोचना	कार्तिक २०६९	५८
	"	नवराज रिजालका...	समालोचना	वैशाख २०७०	६०
	"	गजलकार यज्ञराज...	समीक्षा	साउन २०७०	६१
	"	भोकासुर माथि	समीक्षा	कार्तिक २०७०,	६२
	"	...	लघुकथा	माघ २०७०	६३
	"	वर्तमानमा भानुलाई	लेख	वैशाख २०७१	६४
	"	विश्वराज अधिकारी र....	समालोचना	साउन २०७१	६५
	"	पहाडी सौराई	समालोचना	माघ २०७१	६७
	"	भूँडीपुराणको बाल साहित्य	समालोचना	कार्तिक २०७२	७०

	"	एउटा बन्द खाम...	समालोचना	माघ २०७२	७१
	"	नेपाली लघुकथा...	आलेख	वैशाख २०७३	७२
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
	"	प्रमोद प्रधानका...	समालोचना	कार्तिक २०७३	७४
४९३	पुष्कर माथेमा	खुसी	लघुकथा	साउन २०७३	७३
४९४	पुण्य गौतम विश्वास	तिम्रो संकट	कविता	कार्तिक २०६८	५४
	"	सम्भावित प्रमुख	कविता	माघ २०६८	५५
	"	सदावहार आशा	कविता	माघ २०६९	५९
	"	नयाँ ब्राम्हण	कविता	कार्तिक २०७०,	६२
	"	लालीगुराँस भएर	कविता	साउन २०७२	६९
	"	प्राणभन्दा प्यारो	कविता	माघ २०७२	७१
४९५	पुरुषोत्तमप्रसाद अर्घ्यकारी	शिक्षा दर्शन	लेख	साउन २०७०	६१
४९६	पुष्पलता श्रेष्ठ	अनभूतिका तरंग	लेख	कार्तिक २०७२	७०
४९७	पुनाराम गिरी	नेपाललाई	कविता	माघ २०७१	६७
४९८	पूर्णप्रसाद ब्राम्हण	आत्माको महिमा	कविता	वैशाख २०७२	६८
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
४९९	प्रकट पंगेनी शिव	मुक्तक	कविता	भदौ २०५१	७
	"	गीतगंगा	"	भाद्र २०५२	१३
	"	गीत	"	पौष २०५२	१७
	"	"	"	आश्विन २०५५	२८
५००	प्रकाश गिरी	गजल	"	असार २०६३	३३
	"	"	"	असोज २०६४	३७
५०१	प्रकाश थाम्सुहाड	चासोक	"	चैत्र २०६५	४३
५०२	प्रकाश निर्दोष	आस्था	लघुकथा	वैशाख २०६४	४६
५०३	प्रकाश बस्नेत	गजल	कविता	भदौ २०५१	७
५०४	प्रकाश रम्घाली	जे छ ठीकै छ	"	असार २०६३-४	३३
	"	चेतना	"	असोज २०६४	३७
	"	परदेशी तृष्णा	कविता	कार्तिक २०६९	५८
५०५	प्रकाश राजापुरी	गजल	कविता	असार २०६३	३३
	"	"	"	वैशाख २०६४	३६
	"	"	"	पौष २०६४	३८
५०६	प्रकाश श्रेष्ठ	स्मृतिको पाटो	संस्मरण	असार २०६५	४०
५०७	प्रकाश सिलवाल	आन्दोलन, अभिनन्दन र	लेख	" २०६३	३३
५०८	प्रकाश न्यौपाने	परिष्कार चार भन्ज्याङ...	कविता	माघ २०६७	५१

५०९	प्रकाश शर्मा	सुदूरपश्चिमको...	खोजी	वैशाख २०७०	६०
५१०	प्रकाश चापागाईं	बाँकी सबै बिर्सिए	कविता	वैशाख २०७२	६८
५११	प्रकाश क्षितिज	आधुनिक नेपाली...	समीक्षा	वैशाख २०७३	७२
५१२	प्रतीक सागर	कथा	कथा	माघ २०५४	२६
५१३	प्रतिभा प्रक्षिप्त	गजल	कविता	असोज २०६६	४५
	"	दुई गजल	"	" २०६७	४९
५१४	प्रतिभा अर्पण	गजल	कविता	कार्तिक २०६९	५८
५१५	प्रतिरोध कार्की	उज्यालो अँध्यारो एक	निबन्ध	असोज २०६२	३१
	"	सहरकेन्द्रित क्रान्ति	पत्र निबन्ध	पौष २०६३	३५
	"	स्मृतिमा	कविता	कार्तिक २०६७	५०
५१६	प्रभा बराल	गीत	कविता	" २०५३	२१
५१७	प्रमोदकुमार टण्डन	आऊ	"	चैत्र २०६५	४३
५१८	प्रमोद पाण्डे	एउटा जिन्दगी	"	असोज २०६२	३१
	"	विगत-वर्तमान	स्मृति	असार २०६६	४४
५१९	प्रमोद प्रधान	साहित्यले पनि	कुराकानी	पौष २०६३	३५
	"	निबन्धकारका रूपमा	टिप्पणी	चैत्र २०६४	३९
	"	रञ्जु पराजुलीका बाल	लेख	असार २०६६	४४
	"	नेपाली बालकविताको...	इतिहास	वैशाख २०७०	६०
	"	कलात्मकताका	समीक्षा	वैशाख २०७३	७२
५२०	प्रमोद स्नेही	मान्छेको मृगतृष्णा	कविता	असार २०५१	६
	"	गजल अंक १	"	असोज २०५१	८
	"	मुक्तक	"	असोज २०५४	२४
	"	अपात्र	"	आश्विन २०५५	२८
	"	समयको शब्दकोश	"	चैत्र २०६४	३९
	"	आँसुको नीलो अक्षर	"	" २०६६	४७
	"	घामको छाताले	कविता	कार्तिक २०६७	५०
	"	लामो एँठनपछि	कविता	माघ २०६९	५९
५२१	प्रमोद गिरी	खबर नगरी	लघुकथा	कार्तिक २०७०,	६२
	"	१९ वर्षे	कथा	कार्तिक २०७१	६६
५२२	प्रमोद धिताल	देशको तस्वीर	कविता	माघ २०६७	५१
५२३	प्रभाती किरण	गजल / गीत	कविता	कार्तिक २०६७	५०
	"	समय प्रल्हाद	कविता	साउन २०६९	५७
	"	प्यारो नेपाल	कविता	वैशाख २०७२	६८
५२४	प्रभात सापकोटा	नेपाली बालसाहित्य....	समालोचना	वैशाख २०७०	६०

५२५	प्रदीप नेपाल	तुवाचुङ जायपुङ...	संस्मरण	वैशाख २०६८	५२
५२६	प्रदीपकुमार श्रेष्ठ	गजल	कविता	वैशाख २०६८	५२
५२७	प्रदीप प्रधान	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
५२८	प्रवीण पुमा	होइछा	नाटक	साउन २०६८	५३
	"	दाम्ला	नाटक	वैशाख २०६९,	५६
५२९	प्रवीण खालिङ	भरी	कविता	माघ २०६९	५९
५३०	प्रवीण श्रेष्ठ	साटन पाइन्छ कि...	कविता	कार्तिक २०७१	६६
५३१	प्रभा भट्टराई आचार्य	बहुमुखी व्यक्तित्व...	समालोचना	वैशाख २०७०	६०
	"	भानुको उपस्थिति	कविता	वैशाख २०७१	६४
	"	विद्रोह अर्को	कविता	वैशाख २०७२	६८
५३२	प्रतिमा न्यौपाने	मेरो रहर	कविता	वैशाख २०७०	६०
५३३	प्रसाद थारु	लौन नेपाल	....	कार्तिक २०७०,	६२
५३४	प्रतीक्षा रिजाल	विचरी चरी...	कृतिपरिक्रमा	माघ २०७०	६३
	"	श्रद्धा तिमीलाई	कविता	वैशाख २०७१	६४
	"	हाम्रो स्कुलको परिक्रमा	कृतिपरिक्रमा	कार्तिक २०७१	६६
	"	दमिनी कान्छी..	कृतिपरिक्रमा	कार्तिक २०७२	७०
	"	दुई कृति	कृतिपरिक्रमा	कार्तिक २०७३	७४
	"	सन्देशमुलक पुस्तक	कृतिपरिक्रमा	माघ २०७३	७५
५३५	प्रतीति रिजाल	तिमी मेरो...	कविता	वैशाख २०७१	६४
५३६	प्रयास सौरव श्रेष्ठ	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
५३७	प्रियंवदा काफ्ले	स्वप्न बाग	कविता	कार्तिक २०६९	५८
५३८	प्रेम ओझा	सम्बन्ध विच्छेद	कविता	वैशाख २०६८	५२
५३९	प्रेम ओली	गणतन्त्र बबुरो	कविता	कार्तिक २०६९	५८
	"	मान्छे साँढे	कविता	कार्तिक २०७०,	६२
	"	बाबाको अन्तरवार्ता	कविता साउन	२०७२	६९
	"	घरमै फस्या छु	कविता	साउन २०७३	७३
५४०	प्रेम प्रभात	मेची अञ्चलको...	खोजी	वैशाख २०७०	६०
	"	गजल	कविता	वैशाख २०७१	६४
	"	गजल	कविता	माघ २०७१	६७
	"	गजल	कविता	साउन २०७२	६९
	"	गजल	कविता	माघ २०७२	७१
५४१	प्रेमराज सिलवाल	नयाँ नेपाल	कविता	साउन २०७२	६९
५४२	प्रेमसिंह धामी	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
५४३	प्रेमा साह	गीत	कविता	वैशाख २०७०	६०

५४४	प्रेक्षा लम्साल	साथीसँग	कविता	वैशाख २०७२	६८
५४५	प्रोल्लास सिन्धुलीय	बलेको आगो निभेको	,,	भदौ २०५१	७
	,,	काम	कथा	असोज २०६२	३१
	"	दोर्जेको टौवा	कथा	वैशाख २०७०	६०
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
५४६	प्रेमप्रकाश मल्ल	गजल	कविता	वैशाख २०६४	३६
५४७	फजल इमाम मल्लिक	भोक	लघुकथा	माघ २०७२	७१
५४८	फदिल अल अज्जवी	कुराकानी	अनुवाद	माघ २०७२	७१
५४९	फाइ निकन	घाम	कथा	माघ २०७२	७१
५५०	बहुतराय यादव	अइसन-उइसन	कविता	माघ २०५४	२६
५५१	बद्री दाहाल	महानगरी भो किन ?	कविता	पौष २०५२	१७
	"	उनैको सम्भनामा	कविता	पौष २०५३	२१
	"	दलीय हाम....	हास्यव्यङ्ग्य	साउन २०६९	५७
	"	बाघ भ्रम्टा	कविता	वैशाख २०७२	६८
५५२	बद्री पालिखे	प्रदूषण	,,	,,	,,
	,,	अधिकार प्रत्यायोजन	लघुकथा	पौष २०५३	२१
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
५५३	बमबहादुर थापा जिताली	विसंगति	कविता	वैशाख २०७२	६८
५५४	बलराम दाहाल	रक्सी पुरानै रह्यो	कविता	वैशाख २०७२	६८
५५५	बब डिलन	हावामा बहँदै	कविता	माघ २०७३	७५
५५६	वृत्त आधार	मेरो एउटा साथी छ	कविता	कार्तिक २०६८	५४
५५७	बागियान शर्मा	गजल	,,	प्रवेशाङ्क	१
	,,	रहस्य	लघुकथा	कार्तिक २५०	२
	,,	केही हाइकुहरू	कविता	वैशाख २०५१	५
	,,	गजल अंक १	,,	असोज २०५१	८
	,,	गजल	,,	पौष २०५२	१७
	,,	दुई गजल	,,	चैत्र २०५३	२२
	,,	गजलको चौथो अंक	परिक्रमा	मंसिर २०५४	२५
५५८	बाबा बस्नेत	भ्रम	कथा	पौष २०६४	३८
	"	कथा	कथा	साउन २०७०	६१
५५९	बाबुकाजी सिलवाल	अनुरोध	कविता	असार २०६३	३३
५६०	बाबुराम लामिछाने	मुक्तकमा चरी	,,	असोज २०६३	३४
५६१	बाबुराम लम्साल	आख्यान तत्वको...	लेख	साउन २०६९	५७
	"	बालसाहित्यकार...	समालोचना	वैशाख २०७०	६०

	"	भूपिको एक कवितामा	समालोचना	माघ २०७०	६३
	"	भाषिक एकताका...	लेख	वैशाख २०७१	६४
५६२	बाबुरामप्रसाद पौडेल	परिवर्तन	कविता	कार्तिक २०६९	५८
	"	भानुभक्त र भाषा	कविता	वैशाख २०७१	६४
५६३	बाल आवरा	गीत	"	वैशाख २०५४	२३
५६४	बालकृष्ण पोखरेल	मेरो बले	संस्मरण	असार २०६५	४०
५६५	बालकृष्ण सम	इच्छा	कविता	वैशाख २०७२	६८
५६६	बालमुकुन्द कार्की	कलम रोगाएको छ	कविता	चैत्र २०५३	२२
	"	त्यहाँसम्म त पुऱ्याएकै हुँ	कविता	चैत्र २०६५	४३
	"	चूपचाप ईश्वर	"	असार २०३७	४८
५६७	बालिका थपलिया	सेता परेवा र जन्तु	"	पौष २०६५	४२
५६८	बासु 'उदासी'	... भन्दा.. पूरा ... ठीक !	"	फागुन २०५०	४
५६९	बासु मार्मिक	मुक्तकहरू	कविता	कार्तिक २०५२	१५
	"	लोभ	लघुकथा	पौष २०५२	१७
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
५७०	बासुदेव मुनाल	अनुभव र अनुभूति	कुराकानी	वैशाख २०६९	५६
	"	पिँ पिँ बज्छ	कविता	वैशाख २०७०	६०
५७१	बासु श्रेष्ठ	गेको घरमा...	संस्मरण	कार्तिक २०६८	५४
५७२	बासुदेव खनाल	छन्द विमर्श	समालोचना	वैशाख २०७२	६८
५७३	बाजुराम पौडेल	अच्युत घिमिरेका...	समीक्षा	वैशाख २०७३	७२
५७४	बालमुकुन्द खनाल	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
५७५	बिर्खे अन्जान	मुक्तक	कविता	चैत्र २०६४	३९
५७६	विजय	गीत	"	कार्तिक २०५०	२
५७७	बिन्दा रेग्मी	मेरो गाउँ	"	असोज २०६६	४५
५७८	विभू अधिकारी	सडक, आँखा, टुक्रा	छोटा कविता	माघ २०५४	२९
	"	सन्तनेता	लघुकथा	असोज २०५४	?
	"	कोल्टे फर्केको समय	"	आश्विन २०५६	?
५७९	बिन्दु तुलाधर	आमालाई सम्बोधन	"	पौष २०५२	१७
५८०	बिमला चापागाउँ	जिन्दगी	कविता	चैत्र २०६५	४३
५८१	विष्णु प्रभात	डण्ठा महिमा	हास्य कविता	माघ २०५४	४८
	"	संस्कृतिको आधार	आलेख	पौष २०६६	-
	"	आशाखेती हो जीवन	कविता	असार २०६७	-
	"	बौद्ध दर्शनका	लेख/निबन्ध	कार्तिक २०६७	५०
५८२	बियोगी बूढाथोकी	गजल अंक १	कविता	असोज २०५१	८

	"	मुक्तकहरु	मुक्तक	माघ २०७१	६७
	"	दुई मुक्तक	कविता	माघ २०७३	७५
५८३	वीरवल अधिकारी	दुई छेस्का	"	असार २०५२	१२
५८४	बिनोद पोखरेल	मेरो विद्यार्थी जीवन	संस्मरण	कार्तिक २०६७	५०
५८५	बिनोद मञ्जन	मेरो मनको मान्छे	लेख/निबन्ध	कार्तिक २०६७	५०
५८६	विप्लव ढकाल	कवितामा प्रयुक्ति...	समालोचना	कार्तिक २०६७	५०
	"	जब भोक लाग्यो	कविता	माघ २०६९	५९
५८७	विष्णुकुमार पौडेल	गलत बाटो	कथा	वैशाख २०७०	६०
५८९	विष्णु भण्डारी	भ्रम	कविता	कार्तिक २०७०,	६२
५९०	विष्णु जोशी	भानुभक्त	कविता	वैशाख २०७१	६४
५९१	विष्णु न्यौपाने	भानुभक्त आचार्य..	समालोचना	वैशाख २०७१	६४
५९२	विष्णुबहादुर सिंह	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
५९३	विद्या भण्डारी 'चिराग'	इन्द्रणीको गेट	कविता	वैशाख २०७०	६०
५९४	विश्वनाथ संजेल	गजल	कविता	माघ २०६८	५५
५९५	विश्वप्रेम अधिकारी	मनको बह	कविता	वैशाख २०७२	६८
५९६	विमल गिरी	अन्तरमुनको अनुभूति	कविता	साउन २०६८	५३
५९७	विमल भौकाजी	भण्डा	नाटक	वैशाख २०७०	६०
५९८	विमला अधिकारी	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
५९९	विनयराज उपाध्याय	गजल	कविता	माघ २०६७	५१
६००	विनय श्रेष्ठ	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
६०१	विनय कसजु	नेपाली बालसाहित्य	लेख	वैशाख २०७०	६०
	"	हिंडेको बाटो	आत्मकथ्य	वैशाख २०७३	७२
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
	"	लेखकको सम्मान	कथा	साउन २०७३	७३
६०२	विनयकुमार शर्मा नेपाल	अब जाग्ने...	कविता	साउन २०७३	७३
६०३	वीरभद्र कार्की डोली	मनकै प्रसंग	कविता	माघ २०६९	५९
६०४	विजय चालिसे	नेपाली बाल नाटक...	इतिहास	वैशाख २०७०	६०
	"	भानुभक्तिय नेपाली...	लेख	वैशाख २०७१	६४
	"	आहा कति गुनिला	संस्मरण	माघ २०७१	६७
	"	हिंडेको बाटो	आत्मकथ्य	कार्तिक २०७३	७४
६०५	विजयराज न्यौपाने	चिरवीर गर्ने	कविता	वैशाख २०७०	६०
६०६	विजयराज आचार्य	पाहुना चरा	कथा	वैशाख २०७०	६०
६०७	विजय सागर	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
६०८	विवश पोखरेल	कोशी अञ्चलको...	खोजी	वैशाख २०७०	६०

६०९	विवश अतृप्त यात्री	लुकेको अनुहारहरु	कविता	साउन २०७३	७३
६१०	विक्रम साह कानु	भाषा भोजपुरी	कविता	साउन २०७१	६५
६११	बी थुलुङ	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
६१२	विलियम सरियाँ	निकै राम्रो	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
६१३	विल काथर	अपराधी मन	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
६१४	विदुर भण्डारी	जीवन	कविता	साउन २०७३	७३
६१५	बुद्धवहादुर सापकोटा	बल्ल पूरा भए ती मेरा	नियात्रा	मंसिर २०५४	२५
६१६	बुद्धि महर्जन	वेदना	कविता	पौष २०५२	१७
६१७	बुद्धिसागर	पर्यटक	,,	असोज २०६३	३४
६१८	बुलु मुकारुङ	मेरो गीत मेरो भावना	,,	वैशाख २०५४	२३
	"	नेपाली संगीत	लेख	वैशाख २०६९	५६
	"	दार्जिलिङ कहिलेकाहीं	संस्मरण	कार्तिक २०७१	६६
६१९	बूँद राना	गजल	,,	पौष २०६६	४६
	"	गजल	गजल / गीत	कार्तिक २०६७	५०
	"	किन मुख टालेको	कविता	वैशाख २०७०	६०
	"	यत्ति हुन्छ यहाँ	कविता	वैशाख २०७२	६८
६२०	बुनु लामिछाने	स्वार्थीहरुलाई	कविता	वैशाख २०७२	६८
६२१	बुद्धिनाथ ज्ञवाली	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
६२२	बेनामी अज्ञात	दुई तांका	कविता	वैशाख २०६४	३६
६२३	प्रा.डा. वेणीमाधव ढकाल	नेपाली संस्कृति...	समालोचना	वैशाख २०७१	६४
६२४	बोधराज पौडेल	हिमाल पहाडका	समालोचना	माघ २०७१	६७
	"	गीत	कविता	साउन २०७२	६९
६२५	भगीरथ मिश्र	शङ्कै शङ्काका केवलपुरे	परिक्रमा	असोज २०५४	२४
	"	आदिको कविको...	लेख	वैशाख २०७१	६४
६२६	भक्त कार्की	सपना	कविता	,, २०६७	४८
	"	अँध्यारामा बाँचेकाहरु	कविता	कार्तिक २०६७	५०
	"	हाइकु	कविता	माघ २०६७	५१
	"	दुई कविता	कविता	कार्तिक २०६८	५४
	"	जवाफ	कविता	वैशाख २०६९	५६
	"	मान्छेको पढाइ	कविता	कार्तिक २०६९	५८
	"	झौलागिरी अञ्चलको...	खोजी	वैशाख २०७०	६०
	"	भानु तिमि	कविता	वैशाख २०७१	६४
	"	अनुदान	लघुकथा	साउन २०७२	६९
	"	केही मुक्तक	कविता	माघ २०७२	७१

	"	विनय श्रेष्ठको	समीक्षा	वैशाख २०७३	७२
६२७	भक्तकृष्ण 'साकार'	अभिशाप	कथा	,, २०६३	३३
६२८	भद्रकुमारी घले	पन्ध्र वर्षे उमेर र पढाई	संस्मरण	असार २०६५	४०
	,,	अनुभव र अनुभूति	कुराकानी	पौष २०६५	४२
६२९	भरत भारद्वाज	गीत	कविता	माघ २०५४	२६
	"	एकान्त	एकांकी	कार्तिक २०७१	६६
६३०	भवानी लिम्बू	फूलका ऋतृहरू	,,	वैशाख २०६४	३६
६३१	भक्तराज रञ्जित	एक सिक्काको...	कविता	माघ २०७३	७५
६३२	भगवती कँडेल	गजल	कविता	वैशाख २०६८	-
६३३	भगवती बस्नेत	गीत	कविता	साउन २०७१	६५
६३४	डा. भद्रवीर अधिकारी	अनौठो प्रतिभाका...	समालोचना	वैशाख २०७१	६४
६३५	भागवत आचार्य	गजल	कविता	असोज २०६२	३१
	"	"	"	असोज २०६३	३४
	"	यात्री	"	पौष २०६५	४२
	"	सावधान	"	असोज २०६६	४५
	"	सिसिफसको ढुंगा	कविता	कार्तिक २०६७	५०
	"	गीत	कविता	साउन २०६८	५३
	"	आयो कहाँबाट यो	कविता	वैशाख २०७२	६८
६३६	भारद्वाज मित्र	क्षितिज नियालेर	कविता	असोज २०६६	४५
	"	अन्तरध्वनिका...	कविता	माघ २०७०	६३
६३७	भावेश भूमरी	गीत	,,	कार्तिक २०५२	१५
६३८	प्रा.डा. भागवत शर्मा	पौरस्त्य वाङ्मय	समालोचना	वैशाख २०७२	६८
६३९	भागीरथी श्रेष्ठ	समय र बन्धन	कथा	असोज २०६३	३४
	"	मेरो बाल्यकाल	संस्मरण	असार २०६५	४०
	"	सुपारी	कथा/लघुकथा	कार्तिक २०६७	५०
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
६४०	भानेन्द्र सम्बाहाम्फे	हामी	कविता	वैशाख २०६८	५२
६४१	भानुभक्त आचार्य	एक दिन	कविता	वैशाख २०७२	६८
६४२	भानुभक्त पोखरेल	सृष्टि रश्मि	कविता	वैशाख २९७२	६८
६४३	भाष्कर	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
६४४	भीम खकुरेल	दुई लहर	,,	मंसिर २०५४	२५
६४५	डा.भीमचरण थापा	पैंतालीस वर्ष अगाडिका	संस्मरण	आश्विन २०५६	२९
६४६	भीम 'निर्दोष'	तिम्रो याद आइरहेछ	कविता	पौष २०५१	१०

६४७	भीम रमेश	कर्तव्य	लघुकथा	चैत्र २०६४	३९
६४८	भीम राना	गीत	कविता	कार्तिक २०५२	१५
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
६४९	भीम विराग	समय विडम्बना	"	चैत्र २०५३	२२
६५०	भीम क्षेत्री	सफा गर्दै गर	"	असार २०६६	४४
	"	रजस्वला धर्ती	कविता	कार्तिक २०६७	५०
६५१	भीमनिधि तिवारी	कामे लुगलग त्यो	कविता	वैशाख २०७२	६८
६५२	भीष्म उप्रेती	ढोका दुई अनुभूति	"	वैशाख २०६४	३६
६५३	भुवनेश्वरी सत्याल	तिनको सम्झना	संस्मरण	असार २०६५	४०
६५४	भुवनहरि सिग्देल	म भानुभक्त	कविता	कार्तिक २०६७	५०
	"	केवलपुरको स्मृतिमा	कविता	माघ २०७०	६३
	"	स्वागतम् भानु...	कविता	वैशाख २०७१	६४
	"	जीवनको...	कविता	वैशाख २०७२	६८
६५५	भूपाल राई	गीतगंगा	कविता	भाद्र २०५२	१३
६५६	भूषण श्रेष्ठ	गीत	"	असोज २०६६	४५
	"	"	"	" २०६७	४९
६५७	भुवन चन्द	अनुभव र अनुभूति	कुराकानी	कार्तिक २०६८	५४
६५८	भूपेन्द्र सुवेदी	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
६५९	भैरव अर्याल	आइमाईको अर्थ	हास्यव्यङ्ग्य	असार २०६७	४८
	"	व्यङ्ग्य बाजेलाई	लेख	वैशाख २०७१	६४
६६०	भैरवनाथ रिमाल	गीत	कविता	" २०५२	१२
	"	गीतगंगा	"	भाद्र २०५२	१३
	"	चलाइदिन्छु	कविता	वैशाख २०५४	२३
	"	गीत	"	मंसिर २०५४	२५
६६१	भोजराज श्रेष्ठ	मुक्तक	"	पौष २०५३	२१
६६२	भोला चौलागाई	गजल	कविता	कार्तिक २०७१	६६
६६३	माणिकरत्न शाक्य	चार चस्का	"	वैशाख २०६३	३०
६६४	मणि लोहनी	तीनटुक्रा	"	फागुण २०५०	४
६६५	मणिकुमार पोखरेल	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
६६६	मधुमल्लिका	के हो जीवन ?	निबन्ध	असोज २०६२	३१
६६७	मधुरोदन भट्टराई	लोभ र पुतलीहरू	लघुकथा	वैशाख २०६४	३६
	"	गीत	कविता	चैत्र २०६४	३९
	"	गत	"	पौष २०६५	४२
६६८	मधुसूदन पाठक	ऊ घाइते सिपाही	"	फागुन २०६२	३२

	”	गीत	”	असोज २०६३	३४
६६९	मधुसूदनप्रसाद	साथी थरिथरिका	”	चैत्र २०६४	३९
६७०	मधुसूदन गिरी	भेरी अञ्चलको...	खोजी	वैशाख २०७०	६०
६७१	मधुसूदन अधिकारी	तै तै भेटियो...	संस्मरण	साउन २०७२	६९
६७२	मदुर भट्टराई	प्रेम	कविता	साउन २०७३	७३
६७३	मंजुल	गीतगंगा	”	भाद्र २०५२	१३
	”	साहित्य बगैँचा	कविता	कार्तिक २०६७	५०
६७४	मंगल नारायण जोशी	वस...अरु केही	कविता	कार्तिक २०६७	५०
६७५	मनुजबाबु भिश्त्र	मैले स्वतन्त्रता पाएको	संस्मरण	असार २०६५	४०
६७६	मनु ब्राजाकी	गजल अंक १	कविता	असोज २०५१	८
	”	पत्रसाहित्य	चिट्ठी	कार्तिक २०६७	५०
६७७	मञ्जू काँचुली	कहाँ छ मान्छेको	कविता	माघ २०६९	५९
६७८	मञ्जू पुडासैनी	आमा, म र..	कविता	माघ २०७२	७१
६७९	महेन्द्र चौलागाईं	आफन्तहरूको सहयोग	लघुकथा	असोज २०५३	२०
६८०	महेन्द्र भण्डारी	नेपाली साहित्यिक...	समालोचना	माघ २०६९	५९
६८१	महेन्द्र राई	आइ लागे कसो...	कविता	कार्तिक २०७२	७०
६८२	महेश न्यौपाने	गीत	कविता	मंसिर २०५४	२५
६८३	महेश पौडेल	दृश्यान्तर : यथार्थ-भिन्न	कथा	असोज २०६७	४९
	”	एक अन्धाको काम	कथा	वैशाख २०७०	६०
६८४	महेश पौड्याल प्रारम्भ	बालसाहित्यको...	लेख	वैशाख २०७०	६०
६८५	महेश भट्टराई	गजल	कविता	वैशाख २०६४	३६
६८६	महेश प्रसाईं	दई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
६८७	महादेव अवस्थी	लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाका...	समालोचना	कार्तिक २०६७	५०
६८८	मणि कोइमी	निद्रा र वर्तमान	”	असोज २०६२	३१
६८९	मसाल जुलुस	हाइकु	कविता	साउन २०७०	६१
६९०	मदन भण्डारी	काम छेक्दै	कविता	वैशाख २०७२	६८
६९१	मदनदास श्रेष्ठ	अनुभव र अनुभूति	कुराकानी	असोज २०६७	४७
६९२	मनोज बोगटी	साइबर क्याफेमा	कविता	साउन २०७२	६९
६९३	माधव काफ्ले	परिश्रमीको सार्थक	परिक्रमा	आश्विन २०५५	२८
	”	युद्ध जो हारियो : युद्ध	निबन्ध	आश्विन २०५६	२९
	”	इमेज	”	असोज २०६२	३१
	”	”	”	पौष २०६५	४२
	”	सम्पादनको शक्ति	”	चैत्र २०६६	४७
	”	वीरगन्ज	लेख/निबन्ध	कार्तिक २०६७	५०

	"	देवकोटाको घोडा	निबन्ध	माघ २०६९	५९
	"	विचारको वासलात	निबन्ध	साउन २०७०	६९
	"	एउटा पत्र...	निबन्ध	कार्तिक २०७०,	६२
	"	च्यालिएको सुख	निबन्ध	कार्तिक २०७१	६६
६९४	माधव घिमिरे अटल	सवालहरुको इजलास	कविता	वैशाख २०६८	५२
६९५	माधवप्रसाद	पर्दा पछाडि ऊ	कथा	पौष २०६५	४२
६९६	माधवप्रसाद	दुई गजल	कविता	चैत्र २०५३	२२
६९७	माधवप्रसाद गौतम	साँप असिठी के खेल	"	"	
	"	घुर्मी	कविता		
६९८	माधवप्रसाद घिमिरे	मेरो प्रारम्भिक शिक्षाका	संस्मरण	असार २०६५	४०
	"	अनुभव र अनुभूति	कुराकानी	असोज २०६५	४१
	"	नदी	कविता	वैशाख २०७०	६०
	"	छन्दलाई मैले...	निबन्ध	वैशाख २०७२	६८
	"	जिन्दगी बरदान हो	कविता	वैशाख २०७२	६८
६९९	माधवप्रसाद पोखरेल	मेरो मनमा बोक्सीको	"	"	"
७००	माधव सयपत्री	जनकपुर अञ्चलको...	खोजी	वैशाख २०७०	६०
	"	भाषाका भक्त...	लेख	वैशाख २०७१	६४
७०१	माधव चौधरी	म्वार गाउँ	...	कार्तिक २०७०,	६२
७०२	माधव लामिछाने	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
७०३	माधव नागदा	परिवारकी प्यारी	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
७०४	माधवलाल कर्माचार्य	जाडो आयो	कविता	वैशाख २०७०	६०
७०५	मानबहादुर पन्ना	म थारु	...	कार्तिक २०७०,	६२
७०६	माया ठकुरी	होटल सूर्या	कथा	असार २०६३	३३
	"	स्मृति बिम्बहरू	संस्मरण	" २०६५	४०
	"	अनुभव र अनुभूति	कुराकानी	असोज २०६६	४६
	"	अन्तर्दाह	कथा	कार्तिक २०६७	५०
	"	जन्म दिनको उपहार	कथा	वैशाख २०७०	६०
	"	भानुको सम्भ्रनामा	कविता	वैशाख २०७१	६४
७०७	माया कुमारी ढकाल	शिक्षाको महत्व	कविता	माघ २०७२	७१
७०८	मातृका पोखरेल	नागार्जुनको सर्प	कविता	कार्तिक २०६७	५०
७०९	मित्र पोखरेल	आँखाको मोल	लघुकथा	वैशाख २०६४	३६
	"	आमा	कविता	" २०६६	४४
७१०	मित्रलाल पञ्जानी	पाप	"	पौष २०५०	३

	„	यो तिम्नो निजी जग्गा	„	असार २०६६	४४
	”	खानेकुरा	लेख	वैशाख २०७०	६०
	”	उम्लेउ नि साथी	कविता	वैशाख २०७२	६८
७११	मीनकुमारनवोदित	जीवनको राजमार्गमा	कविता	असार २०६३	३३
	मिलन समिर	गजल	कविता	माघ २०६७	५१
	”	गजल	कविता	कार्तिक २०६८	५४
	”	गजल	कविता	वैशाख २०६९	५६
	”	गजल	कविता	कार्तिक २०६९	५८
	”	नेपाली बालसाहित्य...	समालोचना	वैशाख २०७०	६०
	”	गजल	कविता	कार्तिक २०७०,	६२
	”	स्याङ्जाली मुक्तक...	लेख	माघ २०७०	६३
	”	भानुभक्त आचार्य...	लेख	वैशाख २०७१	६४
	”	पिंगल लेखन	कविता	साउन २०७१	६५
	”	मुक्तक	कविता	साउन २०७२	६९
	”	गजल	कविता	माघ २०७२	७१
	”	नेपाली लघुकथा....	समालोचना	वैशाख २०७३	७२
	”	तीन मुक्तक	कविता	माघ २०७३	७५
७१२	मित्रपाठक राजु	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
७१३	मित्र आभास	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
७१४	मिना नेपाली	यसपालिको नयाँ साल	कविता	वैशाख २०६८	५२
७१५	मिना पौडेल	पलपलको मूल्य	कृतिपरिक्रमा	माघ २०६८	५५
	”	आँशुको फूलभित्र	कृतिपरिक्रमा	साउन २०६९	५७
७१६	मिराप्रसाद शर्मा	रिक्टेलाई	कविता	वैशाख २०६८	५२
७१७	मुकुन्द आचार्य	धर्म परिवर्तनको कारण	कविता	असोज २०५३	२०
	”	दुई मुक्तक	कविता	मंसिर २०५४	२५
	”	ग्रहदशा	व्यङ्ग्य	आश्विन २०५५	२८
	”	श्रद्धाञ्जली !	संस्मरण	„ २०५६	२९
७१८	मुकुन्द पौडेल	गीत	कविता	प्रवेशाङ्क २०५०	१
	”	गीत	”	मंसिर २०५४	२५
७१९	मुकुन्द प्रयास	देश	”	असोज २०५७	४९
७२०	मुक्तिनाथ शर्मा	ललिता दोषी र	कृति परिक्रमा	”	”
	”	साथी साथी	कविता	वैशाख २०७०	६०
	”	दुई सतवार्षिकी	लेख	वैशाख २०७१	६४
७२१	मुक्तिप्रसाद भण्डारी	गजल	कविता	कार्तिक २०७०,	६२

७२२	मुक्तिनाथ घिमिरे	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
७२३	मकुन्द शर्मा चालिसे	रामायणमा रस...	समालोचना	वैशाख २०७१	६४
	"	मानौं ब्रम्हाण्ड...	कविता	वैशाख २०७२	६८
७२४	मुना अर्याल	श्रम सिर्जन	कविता	वैशाख २०७२	६८
७२५	मुना शर्मा	....	लेख	साउन २०७२	६९
७२६	मुना सिग्देल	गजल	कविता	कार्तिक २०७२	७०
७२७	मेरिना स्मृति	प्रेमले जीवन दिने र लिने	कथा	चैत्र २०६६	४७
७२८	मेनका पोखरेल आचार्य	मेरो अवस्था	कविता	वैशाख २०७२	६८
७२९	मोदनाथ अधिकारी	गजल	कविता	पौष २०६३	३५
७३०	मोदनाथ प्रश्रित	सांस्कृतिक दस्तावेजमा	लेख	वैशाख २०६३	३०
	"	योग्यता र योगदान	विचार दर्शन	चैत्र २०६४	३९
	"	देउताको पुरस्कार	संस्मरण	असार २०६५	४०
	"	अनुभव र अनुभूति	कुराकानी	साउन २०६९	५७
	"	लाली उषाको बढोस्	कविता	वैशाख २०७२	६८
	"	हिंडेको बाटो	आत्मकथ्य	माघ २०७२	७१
७३१	मोहनचन्द्र दाहाल	ठूल्दाई	कविता	पौष २०५२	१७
	"	अहंकारिता	लघुकथा	पौष २०५३	२१
७३२	मोहन दुवाल	गीत	कविता	भदौ २०५१	७
	"	सत्यता प्रकट गर्न सक्षम	लेख	वैशाख २०६२	३०
	"	कालो लुगा लगाउने	संस्मरण	असार २०६५	४०
	"	अँध्यारो/उज्यालो	लेख	कार्तिक २०६७	५०
७३३	मोहनवहादुर कायस्थ	केही हाइकुहरू	कविता	असोज २०६३	३४
	"	सर्वोदय हाइस्कूलको	संस्मरण	असार २०६५	४०
	"	आँखा होनहार आँखा	व्यङ्ग्य	„२०६६	४४
	"	अबोध बेलाको...	नियात्रा	कार्तिक २०६७	५०
	"	बालक बाल...	लेख	वैशाख २०७०	६०
	"	चोका	कविता	कार्तिक २०७०,	६२
	"	आदिकविको कर्म	लेख	वैशाख २०७१	६४
७३४	मोहन ढकाल	समस्या	कविता	साउन २०७०	६९
७३५	मोहनविक्रम सिंह	अनुभव र अनुभूति	कुराकानी	साउन २०७०	६९
७३६	मोहन आचार्य जल्लाद	गीत	कविता	कार्तिक २०६८	५४
७३७	मोतिराम भट्ट	पिकदुत	कविता	वैशाख २०७२	६८
७३८	यकिना अगाध	मेरो देश	कविता	कार्तिक २०५२	१५
	"	गीत	"	असोज २०५३	२०

	"	आइमाई	कविता	साउन २०७२	६९
७३९	यशु श्रेष्ठ	परिस्थिति र मान्छे	कथा	असार २०६३	३३
	"	सकारात्मक सोचका	प्रसंगवश	"	३४
	"	म निरन्तर हिँडिरहेको छु	युवा पाइला	"	३५
	"	म निरन्तर हिँडिरहेको छु	युवा पुस्ता	वैशाख २०६४	३६
	"	मेरो यात्रा जारी छ :	युवा पाइला	" २०६४	३७
	"	बालनाटक 'पेटुपेन'	कृति परिक्रमा	"	३७
	"	रमेश विकलका...	कृति परिक्रमा	चैत्र २०६५	४३
	"	नाट्यकर्मीका दुई बाल	कृति परिक्रमा	असार २०६६	४४
	"	भालेपुरका चल्लाहरू	"	असोज २०६६	४५
	"	भागवतको मनलाई	"	पौष २०६६	४६
	"	आज हाम्रा कर्तव्यमा	"	"	"
	"	सिर्जना र सन्त्रास कि...	कृति परिक्रमा	माघ २०६८	५५
	"	नेपाली बालसाहित्य...	समालोचना	वैशाख २०७०	६०
	"	लिंगलिंगकोटको	कृतिपरिक्रमा	कार्तिक २०७१	६६
७४०	यशोदा अधिकारी	यो व्यवस्थामा	कविता	चैत्र २०६६	४०
	"	आइमाइको मूल्य	कविता	कार्तिक २०७३	७४
७४१	यज्ञराज प्रसाई	निषेध छ तिम्रो	कविता	कार्तिक २०६७	५०
७४२	यमनदेव उत्प्रेरक	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
७४३	यादव खरेल	अचम्मका ती चित्रहरू	संस्मरण	असार २०६५	४०
७४४	यादव भट्टराई	सन्ध्याल पठनीय कृति	कृति परिक्रमा	पौष २०६४	३८
	"	आवाजभित्रको आवाज	"	" २०६५	४२
७४५	यादेवी ढकाल	वली प्रथाको...	समालोचना	माघ २०६७	५१
	"	सगरमाथा अञ्चलको...	खोजी	वैशाख २०७०	६०
७४६	युवराज नयाँधरे	अमेरिकामा जाडो	नियात्रा	कार्तिक २०६७	५०
७४७	युवराज सुवेदी	गजल	कविता	कार्तिक २०७०,	६२
	"	गजल	कविता	माघ २०७२	७१
७४८	युद्धप्रसाद मिश्र	मनैमनले	कविता	वैशाख २०७०	६०
	"	हामी	कविता	वैशाख २०७२	६८
७४९	रञ्जुश्री पराजुली	आमा, भोक लाग्यो ?	कथा	" २०६५	४२
	"	निर्णय	लघुकथा	साउन २०७३	७३
७५०	रत्नशमशेर थापा	काकले मलाई आँखा	संस्मरण	असार २०६५	४०
७५१	रमेशकुमार दाहाल	गजल	"	चैत्र २०६५	४३
७५२	रमेशजङ्ग सिंजापति	बुँधुरो	"	असोज २०६५	४१

	"	नटुवा	कविता	कार्तिक २०६७	५०
	"	उर्वर छ माटो	कविता	माघ २०७०	६३
७५३	रमेश गोर्खाली	अदूरदर्शी समीकरण	निबन्ध	माघ २०५४	२६
	"	भूमिकाहरूको कपटी	"	आश्विन २०५४	२९
	"	सुनौलो दिनको	लेख/निबन्ध	कार्तिक २०६७	५०
	"	साभा राष्ट्रभाषा...	लेख	वैशाख २०७१	६४
७५४	रमेश न्यौपाने	गीत	कविता	असोज २०६६	४५
७५५	रमेश पाण्डे	तिम्रो चरित्र के ?	"	फागुन २०६२	३२
७५६	रमेश प्रभात	गजल	"	मंसिर २०५१	९
	"	गजल	"	असोज २०६६	४५
७५७	रमेशप्रसाद 'सागर'	केही खुद्रा कथाहरू	कथा	असार २०५१	६
	"	गजल अं १	कविता	असोज २०५१	८
	"	१ भिन्तार. तिर्खा ३. भ्रम	खुद्रा कथा	वैशाख २०५४	२३
	"	विक्रमका पहिलो दुई	समीक्षा	असार २०६६	४४
७५८	रमेश भट्टराई	लोकतन्त्र आएपछि भएको	व्यङ्ग्य	चैत्र २०६५	४३
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
७५९	रमेशमोहन अधिकारी	मुक्तक	कविता	पौष २०५२	१७
	"	सम्बेदना	लघुकथा	श्रावण २०५३	१९
	"	प्रिय चित्तु	नियात्रा	वैशाख २०५४	२३
	"	व्यावहारिक प्रगतिवादका	समीक्षा	माघ २०५४	२६
	"	माछी काँढेले	संस्मरण	आश्विन २०५६	२९
	"	आर्यावर्त : एक प्रदक्षिणा	कृति परिक्रम	असोज २०६२	३१
	"	उडन खटोलामा सरर	संस्मरण	वैशाख २०६४	३६
	"	कविताभिन्नका गोविन्द	समालोचना	चैत्र २०६४	३९
	"	'सीताहरू' का परशु	समीक्षा	असोज २०६७	४९
	"	जगदीश शर्माको...	समीक्षा	माघ २०६८	५५
	"	नारायणी अञ्चलको...	खोजी	वैशाख २०७०	६०
	"	अमरावती कवितामा	समालोचना	वैशाख २०७१	६४
	"	....	समीक्षा	साउन २०७२	६९
	"	निर्मोही व्यासको...	समीक्षा	माघ २०७३	७५
७६०	रमेश 'समर्थन'	तद्भव शब्दमा क्षतिपूर्ति	भाषा	फागुन २०६२	३२
	"	मनुभन्दा बहुलाउनु जाती	निबन्ध	असोज २०६३	३४
	"	प्रेमको पक्षमा	निबन्ध	चैत्र २०६५	४३
	"	..अनि	कथा	असोज २०६६	४५

	"	लकिरका फकिर	लेख	कार्तिक २०६८	५४
	"	नेपाली भाषा कि...	लेख	कार्तिक २०६९	५८
	"	बसी बियाँलो	लेख	साउन २०७०	६१
	"	सहर त	कविता	माघ २०७१	६७
	"	फेरि भूकम्प	कविता	वैशाख २०७२	६८
	"	मलाई त यो	कथा	साउन २०७२	६९
	"	लघुकथामा...	समीक्षा	वैशाख २०७३	७२
	"	गोविन्द	संस्मरण	कार्तिक २०७३	७४
७६१	रमेश क्षितिज	गीतगंगा	कविता	भाद्र २०५२	१३
७६२	रमेश पोखरेल	यसपालिको जाडो	कविता	वैशाख २०६८	५२
	"	बधुशिक्षामा भानु...	समालोचना	वैशाख २०७१	६४
७६३	रमेश शुभेच्छु	बालसाहित्यकार...	समालोचना	वैशाख २०७०	६०
	"	भानुकाव्य परम्परा	समालोचना	वैशाख २०७१	६४
	"	नेपाली कविताका...	समालोचना	वैशाख २०७२	६८
	"	गमलाका...	कविता	वैशाख २०७२	६८
७६४	रमेश विकल	कामको इज्जत	कथा	वैशाख २०७०	६०
७६५	रमेश खकुरेल	आमा	कविता	साउन २०७०	६१
	"	कतिपल्ट	कविता	वैशाख २०७२	६८
७६६	रमेश रसिक	फर्किन चाहन्छु	कविता	कार्तिक २०७१	६६
७६७	रमेश नेपाली	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
७६८	रवीन्द्र लामिछाने	मुक्तक	"	चैत्र २०५३	२२
७६९	रविमान लमजेल	'अब लेखिने इतिहास ....'	"	श्रावण २०५३	१९
	"	शहीद र मैनबत्ती	कविता	पौष २०५३	२१
	"	हिमाल आज रोइरहेछ	"	माघ २०५४	२६
७७०	रविलाल अधिकारी	'द३औँ देवकोटा जयन्ती'	संस्मरण	असोज २०५३	२०
७७१	रवीन्द्र समीर	निहितार्थ	लघुकथा	आश्विन २०५५	२८
	"	देश परदेश	"	असोज २०६५	४१
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
७७२	रश्मि असफल	गजल	कविता	असोज २०६३	३१
	"	बादलको घुम्टोभिन्न	कृति परिक्रमा	फागुन २०६२	३२
	"	गजल	कविता	असार २०६३	३३
	"	सम्भनाको सेरोफेरोभिन्न	कृति परिक्रमा	असोज २०६३	३४
	"	श्यामप्रसादका तीन कृति	"	वैशाख २०६४	३६
	"	सिद्धान्तनिष्ठ	मेरो कलम	पौष २०६४	३८

	”	अर्केष्टामा दुर्गा विनय	कृति परिक्रमा	”	”
	”	वासुदेव अधिकारी	मेरो कलम	चैत्र २०६४	३९
	”	ललिता दोषी	”	असोज २०६५	४१
	”	हास्यव्यङ्ग्यकार नरनाथ	युवा पाइला	पौष २०६५	४२
	”	भाग्यमानी स्रष्टा घनेन्द्र	”	चैत्र २०६५	४३
	”	शोक शब्दाञ्जली	कृति परिक्रमा	”	”
	”	निरक्षर आमाले छोरालाई	युवा पाइला	असार २०६६	४४
	”	‘आलोकित आयाम’	कृति परिक्रमा	असोज २०६६	४५
	”	नजरका इसारामाथि	कृति परिक्रमा	पौष २०६६	४६
	”	जोखिमका पाइला	”	चैत्र २०६६	४७
	”	शब्दभित्र दामोदर	”	असार २०६७	४८
	”	रूपक वनवासी र	कृति परिक्रमा	असोज २०६७	४९
	”	गजल/गीत	कार्तिक २०६७	५०	
	”	बल्फेर घाउ	कृतिपरिक्रमा	साउन २०६८	५३
	”	गजल	कविता	वैशाख २०७०	६०
७७३	रसिला तामाङ	तामाङ सेलो र डम्फु	संस्कृति	पौष २०५३	२१
७७४	रवि भट्ट रोसी	माया तिमीले...	कथा/लघुकथा	कार्तिक २०६८	५४
७७५	रमा शर्मा	राजनीति महात्म्य	कविता	वैशाख २०७२	६८
७७६	रम्भा शर्मा	छन्द परिचय...	समालोचना	वैशाख २०७२	६८
७७७	रह शर्मा	सेलरोटी	कविता	वैशाख २०७०	६०
७७८	रत्ननिधि रेग्मी	नेपाल मेरो...	कविता	माघ २०७१	६७
	”	भूस्वर्ग	कविता	वैशाख २०७२	६८
७७९	रत्न कोजु	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
७८०	रघुवीर सहाय	कविता	माघ २०७२	७१	
७८१	रसुवाली कवि	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
७८२	रञ्जन घिमिरे	स्वार्थी	लघुकथा	माघ २०७३	७५
७८३	राजकुमार कुम्भज	१. सम्भावना २. शब्द	कविता	पौष २०५३	२०
७८४	राकृत	सपना	लघुकथा	मंसिर २०५१	९
७८५	राजकुमार बानियाँ	गजल	कविता	पौष २०५३	२१
७८६	राज पाखे	गजल	कविता	असोज २०६२	३१
	”	”	”	असार २०६३	३३
	”	सँधैभरि लुकामारीको	कृति परिक्रमा	पौष २०६३	३५
	”	गजल	कविता	चैत्र २०६४	३९
	”	”	”	असोज २०६७	४९

७८७	राजबाबु पहाडी	'... हाँसोमा बाँडिदै गएँ	,,	असोज २०५४	२४
७८८	राजाराम राउत	टाउकामाथिको थुक	,,	असार २०६३	३३
७८९	राजुराज स्वयम्	गीत	,,	,, २०६६	४४
	,,	गजल	,,	, २०६७	४८
७९०	राजेन थापा	एउटा संघर्षको क्रममा	,,	मंसिर २०५१	९
७९१	राजेन्द्र चौथाले	गजल विशेषाङ्क	,,	असोज २०५१	८
	,,	गीतगंगा	,,	भाद्र २०५२	१३
७९२	राजेन्द्र सुवेदी	सम्भना : ५ दशक	संस्मरण	असार २०६५	४०
	,,	नेपाली बालसाहित्य...	समालोचना	वैशाख २०७०	६०
	,,	यात्रा एक...	नियात्रा	वैशाख २०७१	६४
	,,	मान्छे	कविता	वैशाख २०७२	६८
	,,	हिँडेको बाटो	आत्मकथ्य	माघ २०७३	७५
७९३	राजेन्द्र भक्त जोशी	कमलको कमाल	कथा	वैशाख २०७०	६०
७९४	राजेन्द्र तारकिणी	गजल	कविता	माघ २०७०	६३
७९५	रामेश	अनुभव र अनुभूति	कुराकानी	कार्तिक २०७०,	६२
७९६	राजेश्वर देवकोटा	त्यो त भूकम्प रहेछ	,,	,,	,,
७९७	राजेश कार्की	गजल	कविता	असोज २०६४	३७
७९८	राधा कँडेल	गजल	कविता	असोज २०६२	३१
	,,	अश्रुपूरित आँखाबाट	कृति परिक्रमा	फागुन २०६२	३२
	,,	पहिलो नेपाली गजल	,,	असोज २०६३	३४
	,,	सुचनको वरिपरि	,,	वैशाख २०६४	३६
	,,	प्रसङ्गवशका केही कुरा	,,	असोज २०६४	३७
	,,	'संस्कृति र आडम्बर' मा	,,	पौष २०६४	३८
	,,	गजल	कविता	,, २०६५	४२
	,,	गजल/गीत	कार्तिक २०६७	७५०	
	,,	गजल	कविता	वैशाख २०७०	६०
७९९	राधा कार्की	अनुभूतिको पहाड	कसपता	असार २०६३	३३
	,,	प्रिय	कविता	माघ २०६९	५९
	,,	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
८००	राधा पाण्डे	खबर ताजा	कविता	साउन २०७०	६१
८०१	राधा कुँवर	हाम्रो देश	,,	चैत्र २०६५	४३
	,,	निराशा	,,	असार २०६६	४४
८०२	राधाकृष्ण चापागाईं	गन्तव्यहीन यात्रामा	,,	फागुन २०६३	३२
८०३	राधाकृष्ण भट्टराई	सापट-पत्र	,,	असोज २०५४	२४

८०४	रामशोली 'आदर्श'	मुक्तक	,,	वैशाख २०६४	३६
८०५	राम उदित	भरनाको छतिवन	कृति परिक्रमा	फागुन २०६२	३२
	,,	गजल	कविता	चैत्र २०६५	४३
	,,	गजल/गीत	कार्तिक २०६७	५०	
	,,	सगरमाथा	कविता	माघ २०७१	६७
८०६	रामकृष्ण काफ्ले	नारी	,,	असोज २०५३	२०
	,,	एकपटक सांसद बन्न पाए	कविता	,, २०५४	२४
	,,	परिवर्तन	कविता	माघ २०५४	२६
	,,	सलह, झिँक्रा र म	,,	पौष २०६३	३५
	,,	ऐना हेरी हेरी	संस्मरण	माघ २०७०	६३
	,,	प्रश्नोत्तर माला...	लेख	वैशाख २०७१	६४
	,,	किच्चकन्याको खोजीमा	संस्मरण	माघ २०७१	६७
८०७	रामचन्द्र लम्साल	भेडाको अर्थ बुझ्न	संस्मरण	असार २०६५	४०
	,,	नेपाली बालसाहित्य...	समालोचना	वैशाख २०७०	६०
८०८	रामचन्द्र दाहाल	द्विकोण	कविता	पौष २०५०	३
८०९	रामचन्द्र यादव	गीत	कविता	असार २०६६	४४
८१०	रामचन्द्र न्यौपाने	कल्पदी वैंसवाला	कविता	वैशाख २०७२	६८
८११	रामचन्द्र नेपाल	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
८१२	रामचन्द्र खतिवडा	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
८१३	राम पराजुली	उत्तर	लघुकथा	श्रावण २०५३	१९
	,,	नेताको कुरा	,	पौष २०५३	२१
	,,	दुधे बालक	संस्मरण	असोज २०५४	२४
	,,	'विचरा पुड्को'	लघुकथा	माघ २०५४	२६
	,,	फरियाको भोटो	संस्मरण	आश्विन २०५६	२९
८१४	रामप्रसाद अधिकारी	विचरा रामे	कथा	श्रावण २०५३	१९
	,,	शिकार	,,	मंसिर २०५४	२५
	,,	धन्न बेखर्ची भइएन	निबन्ध	आश्विन २०५६	२९
	,,	धोती र बुबा	नियत्रा	कार्तिक २०७२	७०
८१५	रामप्रसाद खनाल	वर्तमान	लघुकथा	,, २०५५	२८
	,,	कालोपाटी	कविता	कार्तिक २०७१	६६
	,,	लक्ष्मी	कविता	वैशाख २०७२	६८
८१६	रामप्रसाद पन्त	प्रश्न	कविता	असोज २०६४	३७
	,,	एउटा पत्र	कविता	कार्तिक २०६७	५०
	,,	विकृति	लघुकथा	कार्तिक २०६९	५८

	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
८१७	रामप्रसाद शर्मा 'ठूलाइ'	आस्था नओइलाउने फूल	कविता	प्रवेशाङ्क २०५०	१
८१८	.....	धर्तीका बोभहरू	"	पौष २०६४	३८
८१९	....	म पनि रोएँ	संस्मरण	असार २०६५	४०
८२०	राम बतौला 'आंसु'	खै, यो वर्ष मैले त	कविता	पौष २०६३	३५
	"	गजल	"	चैत्र २०६६	४७
	"	आजको हाम्रो कर्तव्यमा	कृति परिक्रमा	असार २०६७	४८
	"	नेपथ्यमा फूलहरु..	कविता	कार्तिक २०६९	५८
	"	तिमी आउने छौ	कविता	माघ २०७०	६३
८२१	रामबाबु घिमिरे	नलिखुडाको हाड र	निबन्ध	आश्विन २०५६	२९
८२२	रामप्रसाद ज्ञवाली	भाइको भाक	"	भदौ २०५१	७
	"	उन्नयनद्वारा भूपिको	चर्चा	माघ २०५४	२६
	"	चार आँठे चुलो...	समालोचना	कार्तिक २०६७	५०
	"	बुद्धबोध इतिहास...	समालोचना	माघ २०६९	५९
	"	बालबालिका शान्ति	कविता	वैशाख २०७०	६०
	"	खै सविधान	कविता	वैशाख २०७२	६८
८२३	रामप्रसाद प्रदीप	गीत	कविता	कार्तिक २०६९	५८
८२४	रामबाबु सुवेदी	डस्टर	कविता	असोज २०६६	४५
	"	थोपा भरेन...	कविता	कार्तिक २०६७	५०
८२५	राम विनय	एकाएक बरबराएर	कविता	असोज २०६२	३१
	"	डिच्च परेको त्यसको दाँत	"	पौष २०६५	४२
	"	निश्छल खुलासा	नियात्रा	कार्तिक २०६७	५०
	"	सत्य बाटो	कविता	कार्तिक २०६९	५८
	"	आँशुको आवाज	कथा	माघ २०७१	६७
८२६	रामकुमार जिम्बा	महेनिडला	लेख/निबन्ध	कार्तिक २०६७	५०
	"	लोकतन्त्रमा तामाङ...	कृतिपरिक्रमा	माघ २०६७	५१
	"	ताम्सालिङ	कविता	साउन २०७०	६१
	"	उदीयमान कलाकार	लेख	माघ २०७१	६७
	"	जे भोगियो	लेख	साउन २०७२	६९
८२७	रामकुमार श्रेष्ठ	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
८२८	रामकुमार पण्डित क्षेत्री	सुन्दर मनले	समीक्षा	कार्तिक २०७०,	६२
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
८२९	रामहरि दाहाल	प्रमुख शास्त्रीय छन्द	समालोचना	वैशाख २०७२	६८
८३०	राममणि पोखरेल	सोभो मान्छे	कथा	माघ २०६८	५५

	"	अन्ततः	कथा	वैशाख २०६९, ५६	
	"	कमरेडको पहिचान	कथा	कार्तिक २०६९	५८
	"	बालसाहित्यका...	समालोचना	वैशाख २०७०	६०
	"	आदिकविको	लेख	वैशाख २०७१	६४
	"	कात्रो किन्ने पैसा	कथा	कार्तिक २०७३	७४
८३१	राम सञ्जेल	पानी र अन्धकार	कविता	साउन २०७१	६५
८३२	रामदेव पाण्डे	लड्ढन थाले...	कथा	वैशाख २०७०	६०
८३३	रामविक्रम थापा	गजल	"	२०६३	-
	"	फाक्टाड	"	-	-
	"	गजल	"	-	-
	"	महाकवि देवकोटा	कविता	वैशाख २०७०	६०
	"	कवि र कविता	कविता	वैशाख २०७२	६८
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
८३४	रामप्रसाद साह	गजल	कविता	" २०६३	३३
	"	गजल	कविता	साउन २०७१	६५
	"	गजल	कविता	साउन २०७२	६९
	"	काठमाडौं तिमी	कविता	माघ २०७२	७१
	"	गजल	कविता	माघ २०७३	७५
८३५	रामवहादुर बानियाँ	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
८३६	रामजी घिमिरे	गीत	कविता	साउन २०७२	६९
८३७	राममणि दुवाडी	माघ महिमा	कविता	माघ २०६८	५५
	"	साग बेच्ने...	संस्मरण	साउन २०६९	५७
	"	चरीको जिन्दगी	कविता	वैशाख २०७०	६०
	"	संस्कार र सोच	लेख	माघ २०७०	६३
	"	नुनको कथा	लेख	साउन २०७२	६९
	"	इन्डोनेसियाको...	लेख	कार्तिक २०७३	७४
८३८	राममणि ढुंगेल	अन्तरर्वाता	लघुकथा	माघ २०७३	७५
८३९	राजकमल चौधरी	मृत्युको अर्थहिनता	कविता	माघ २०७०	६३
८४०	राजुराम मुनकर्मी	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
८४१	राजुक्षेत्री अपुरो	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
८४२	राजु दाहाल	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
८४३	रामेश्वर राउत	हिमाल पुरी	"	फागुन २०६२	३२
	"	यही हो	कविता	कार्तिक २०६७	५०
	"	गीत	कविता	माघ २०७१	६७

८४४	रामेश्वर मेहता	परदेशी हमरा	कविता	कार्तिक २०७३	७४
८४५	रामेश्वर जलन	तिम्रो सम्भनामा	कविता	कार्तिक २०६८	५४
८४६	रामवहादुर पहाडी	गजल	कविता	कार्तिक २०६७	५०
	"	गजल	कविता	साउन २०६८	५३
	"	गजल	कविता	कार्तिक २०७१	६६
८४७	राजश्री गौतम	कपिल लामिछानेको...	समालोचना	वैशाख २०७०	६०
८४८	राजकुमार कान्छा	मुअल थारु	...	कार्तिक २०७०,	६२
८४९	रासा	ढोका	लघुनाटक	आश्विन २०५६	२९
	"	गजल	"	वैशाख २०६२	३०
	"	प्रश्न	"	असार २०६३	३३
	"	भूमिका	लघुकथा	असोज २०६४	३७
८५०	राजव	विलबोर्डमा उग्लिएको	कविता	कार्तिक २०६७	५०
८५१	रीता ताम्राकार	स्वार्थभित्रको माया	कथा	फागुन २०६२	३२
८५२	रीता भुर्तेल	स्वास्थ्य न धन हो	निबन्ध	चैत्र २०६४	३७
८५३	डा. रीता ज्ञवाली	उपजाति छन्दको...	समालोचना	वैशाख २०७२	६८
८५४	रुक्मिणी उपाध्याय	गजल	कविता	असोज २०६५	४१
८५५	रुक्मिणी राणा	रहर	"	मंसिर २०५१	९
	"	गजल	"	पौष २०५३	२१
८५६	रुकु कार्की	रक्सीबाज लोगने	कथा	असोज २०६४	३७
	"	नौलीको दुर्दशा	"	असार २०६७	४८
	"	चकचके बाँदर	कविता	वैशाख २०७०	६०
८५७	रुद्रमणि ढुंगाना	चेतावनी	कविता	चैत्र २०६५	४३
८५८	रूपक वनबासी	गजल	"	असार २०६३	३३
८५९	रूपा 'कुसुम'	"	"	असोज २०६३	३४
८६०	रूपा अनुराग	"	"	वैशाख २०६४	३६
८६१	रुद्र ज्ञवाली	प्यारा तिम्री	कविता	वैशाख २०७२	६८
८६२	रूपा धिरु	कथा	कथा	साउन २०७०	६१
८६३	रेखा कौशल रेग्मी	गीत	"	पौष २०५३	२१
८६४	रेशम थापा	गजल	"	वैशाख २०६४	३६
८६५	रेशम ब. थापा	"	"	चैत्र २०६४	३९
८६६	रेणुका गुरागाई	...	कविता	साउन २०६९	५७
८६७	रेणु गुप्ता	रञ्जितको बानी	कथा	वैशाख २०७०	६०
८६८	रोचक धिमिरे	घोडाबाट पछारिए	संस्मरण	असार २०६५	४०
८६९	रोशन पराजुली	पागल पानी	कथा	पौष २०५२	१७

८७०	रोशन शेरचन	कस्ले सहादयो दिहरू	कविता	असार २०५२	१२
	„	सहयोग गर्न चाहन्छु	„	कार्तिक २०५२	१५
	„	मनपर्छ	कविता	असोज २०५३	२०
८७१	रोहित स्थापित	कतै गम्भीर...	लेख	साउन २०७३	७३
८७२	ललिजन रावल	गजल अंक १	कविता	असोज २०५१	८
८७३	ललिता 'दोषी'	हो त्यही कथा हो यो	कथा	„ २०६३	३१
	„	गीत	कविता	वैशाख २०६४	३६
	„	ओभ्फेल	कथा	पौष २०६६	४६
	„	महान् कविज्यू	कथा/लघुकथा	कार्तिक २०६७	५०
	„	जाल	कथा	वैशाख २०७०	६०
	„	गीत	कविता	कार्तिक २०७०,	६२
	„	पुनःजन्म भानु	कविता	वैशाख २०७१	६४
८७४	लक्ष्मण अधिकारी	संबोधन धन दाइ र धन	कविता	असार २०६६	४४
	„	तेस्रो विहान	कविता	साउन २०७२	६९
८७५	लक्ष्मण शर्मा	गीत	कविता	वैशाख २०५१	५
८७६	लक्ष्मी निरौला	गजल	„	असोज २०५४	२४
८७७	लक्ष्मी उप्रेती	सङ्कल्प	कविता	पौष २०६५	४२
	„	स्निग्ध अनुभूति	कविता	कार्तिक २०६७	५०
	„	बालसाहित्यकार...	समालोचना	वैशाख २०७०	६०
८७८	लक्ष्मी थापा	आमा	„	असोज २०६२	३१
८७९	लक्ष्मी शर्मा	अनुभव र अनुभूति	कुराकानी	चैत्र २०६६	४८
८८०	लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा	कोही नेपाल भन्ने	कविता	वैशाख २०७०	६०
	„	नेपाली साहित्यको...	समालोचना	वैशाख २०७१	६४
	„	छन्द र लय	निबन्ध	वैशाख २०७२	६८
	„	प्रश्नोत्तर	कविता	वैशाख २०७२	६८
८८१	लक्ष्मी काफ्ले	गजल	कविता	साउन २०७०	६१
८८२	लक्ष्मीविलास कोइराला	उत्तरकुमार रुँदा	कथा	कार्तिक २०७०,	६२
८८३	लक्ष्मीनाथ अधिकारी	लुम्बिनी घुम्न जाऔँ	कविता	वैशाख २०७२	६८
८८४	लक्ष्मीदत्त भट्ट	सबै बाँचौँ	कविता	वैशाख २०७२	६८
८८५	लक्ष्मीप्रसाद शर्मा	दाजुको सम्झना	कविता	साउन २०७२	६९
८८६	लक्ष्मणप्रसाद गौतम	सूत्र उपन्यासमाथि सूत्र	समालोचना	आश्विन २०५६	२९
	„	'कविता सिद्धान्त र	समालोचना	असोज २०६२	३१
	„	'अल्फो' मा अल्फिएको	„	असोज २०६४	३७
	„	उत्तर आधुनिक	कथा	„ २०६६	४५

	"	उत्तरआधुनिक प्रेम	कथा/लघुकथा	कार्तिक २०६७	५०
	"	लघुकथाका...	समालोचना	वैशाख २०७३	७२
८८७	लक्ष्मण आचार्य	एउटी बलात्कृत...	कविता	माघ २०७१	६७
	"	बाजी	कविता	साउन २०७२	६९
८८८	लक्ष्मण नेवटिया	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
८८९	लाटो साथी	प्रसंग भानुभक्तमाथि	लेख	वैशाख २०७१	६४
८९०	लालगोपाल सुवेदी	आजको मान्छे	कविता	वैशाख २०७२	६८
८९१	लीला श्रेष्ठ	एकटुक्रा	"	असार २०५२	१२
८९२	लीलाधर जगुडी	न्याय	"	पौष २०६३	३५
८९३	लीलबहादुर क्षेत्री	आसामको नेपाली...	लेख	वैशाख २०७१	६४
८९४	लिला लुईटेल	नेपाली महिला...	समालोचना	कार्तिक २०६७	५०
८९५	लीलाराज दाहाल	गजल/गीत		कार्तिक २०६७	५०
	"	गजल	कविता	वैशाख २०६८	?
	"	गजल	कविता	वैशाख २०६९	५६
	"	गजल	कविता	कार्तिक २०६९	५८
	"	गजल	कविता	माघ २०७२	७१
८९६	लुमडी आचार्य	पहाड र प्रेममा...	समालोचना	माघ २०७२	७१
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
८९७	लेखनाथ पौडेल	पिन्जराको सुगा	कविता	वैशाख २०७०	६०
	"	सत्य सन्देश	कविता	वैशाख २०७२	६८
८९८	लेखनाथ काफ्ले	गजल	कविता	साउन २०७०	६१
८९९	डा. लेखप्रसाद निरौला	जागृति	कविता	वैशाख २०७२	६८
९००	लोकेन्द्र शाक्य	रेडियो बोल...	कथा	वैशाख २०७०	६०
९०१	लोकहरि पाण्डेय	निरीह आमा	कविता	कार्तिक २०७०,	६२
९०२	व्याकुल पाठक	"	"	वैशाख २०५४	२३
९०३	वसन्त राई	गीत	कविता	जेठ २०५३	१८
९०४	वसन्तराज अज्ञात	गीत	कविता	" २०६३	३०
	"	"	कविता	" २०६४	३६
	"	"	कविता	चैत्र २०६५	४३
	"	गजल	कविता	कार्तिक २०६७	५०
	"	गीत	कविता	वैशाख २०६९	५६
	"	गीत	कविता	कार्तिक २०६९	५८
	"	गीत	कविता	माघ २०७०	६३
	"	गीत	कविता	माघ २०७१	६७

	"	गजल	कविता	साउन २०७२	६९
९०५	वकारवन अल्ली	नदी पार	कथा	कार्तिक २०६७	५०
९०६	बविता शाह	रेडियो र टिभी....	कथा	वैशाख २०७०	६०
९०७	वासुदेव अधिकारी	गजल विशेषाङ्क	"	असोज २०५१	८
	"	डायरी च्यातेँ	"	" २०६२	३१
	"	मनिलाका युवा	"	चैत्र २०६६	४७
	"	रुपान्तर	कविता	कार्तिक २०६७	५०
	"	सूर्य	कविता	माघ २०७०	६३
	"	सूर्यास्त सूर्योदय	संस्मरण	माघ २०७१	६७
	"	हलाल गीत	कविता	वैशाख २९७२	६८
९०८	वासुदेव मुनाल	इखले नै क्लब स्थापना	संस्मरण	असार २०६५	४०
९०९	विकास खतिवडा	शहीदको वर्तमान र आज	कविता	माघ २०५४	२६
९१०	विजय वजिमय	गजल	कविता	फागुन २०५०	४
९११	विजय	रामबहादुर	"	फागुन २०५०	४
	"	सीमा	लघुकथा	पौष २०५०	३
	"	गजल	कविता	फागुन २०५०	४
	"	छोरो	कथा	मंसिर २०५४	२५
	"	-	स्वदेश गान	आश्विन २०५५	२८
	"	माइतघरको सर्वेक्षण	समालोचना	पौष २०६३	३५
९१२	विजय सुब्बा	दुई छोक	कविता	असोज २०५४	२४
	"	गजल	"	फागुन २०६२	३२
	"	"	"	असोज २०६३	३४
९१३	विदुर खड्का	हितलरहरूको विधान	"	"	"
९१४	विद्याप्रसाद घिमिरे	गीत	"	" २०६६	४५
	"	आवाजविहीन ओठहरू	"	असार २०६७	४८
	"	ज्योतिष विज्ञान	लेख/निबन्ध	कार्तिक २०६७	५०
	"	कठै विचरा	लेख	साउन २०६९	५७
	"	गजल	कविता	माघ २०६९	५९
९१५	विनय कसजू	मूल्याङ्कन	लघुकथा	असोज २०६४	३७
	"	बालीको भूमिकामा	संस्मरण	असार २०६५	४०
९१६	विनय राजोपाध्याय	गजल	कविता	वैशाख २०६४	३६
	"	"	"	पौष २०६४	३८
	"	खिचा रुवः गा	कथा	असोज २०६५	४१
	"	पाँच हाइकु	कविता	पौष २०६५	४२

९१७	विनय रावल	सीमन, तसलीमा र	निबन्ध	आश्विन २०५६	२९
९१८	विनोद हुंगेल	हरी चलन सकछ	कविता	पौष २०५०	३
९१९	विनोद स्पन्दन	गजल	"	असोज २०६४	३७
९२०	विपिन किरण	गीत	"	" २०६३	३४
९२१	विपुल पोखरेल	एउटा स्वतन्त्र आवाज	"	" २०६७	४९
९२२	विभोर बराल	बहरे हजाज मुसम्मन	कविता	असोज २०६४	३७
	"	गजल	"	चैत्र २०६६	४७
९२३	विराज विकल	साथी, तिमी फर्क	"	पौष २०५२	१७
९२४	विरोचन श्रेष्ठ	कसरी भनुं	"	भदौ २०५१	७
९२५	विवश बस्ती	विश्वास दुख्छ	"	कार्तिक २०५०	२
	"	एक टुक्रा	"	कार्तिक २०५२	१५
	"	गजल	"	पौष २०५२	१७
	"	केही शब्दहरूलाई	"	असार २०६३	३३
९२६	विवेक वाइवा	आस्था र विश्वास	लेख	असोज २०५४	२४
९२७	विवेचना सिग्देल	म र मेरो पृथ्वी	निबन्ध	चैत्र २०६४	३९
९२८	विश्वम्भर कुमार शर्मा	भोजपुरी खण्डकाव्यहरू	समालोचना	आश्विन २०५६	२९
९२९	विश्वम्भर चञ्चल	मेरो बालापन : मेरो	संस्मरण	असार २०६५	४०
	"	गीत	कविता	वैशाख २०७०	६०
९३०	विश्वराज अधिकारी	मृत्यु हर्ष	लघुकथा	वैशाख २०६२	३०
	"	चौकिदार	"	असोज २०६४	३७
	"	गीत	कविता	असार २०६७	४८
	"	मृत्युदण्ड	लघुकथा	कार्तिक २०६७	५०
	"	परिवेश	लघुकथा	कार्तिक २०७०,	६२
	"	नौ कथा	कथा	साउन २०७१	६५
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	माघ २०७१	६७
	"	बाहरु	कथा	साउन २०७२	६९
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
९३१	विश्ववल्लभ	गीतगंगा	"	भाद्र २०५२	१३
९३२	विश्व सिग्देल	हिसाब-किताब	"	फागुन २०६२	३२
	"	गीत	"	चैत्र २०६४	३९
९३३	विश्व श्रेष्ठ	"	"	वैशाख २०६४	३६
९३४	विष्णुप्रसाद	उद्योग खोलौं	"	असोज २०६४	३७
९३५	विष्णुबहादुर सिंह	तीन सेदोका	"	वैशाख २०६४	३६
	"	"	"	पौष २०६४	३८

९३६	वीणा पोखरेल	आमा	कविता	वैशाख २०६४	३६
	"	ज्ञानको ज्योपति	लघुकथा	पौष २०६४	३८
	"	स्वागतम्	कविता	कार्तिक २०६७	५०
	"	एक्काइसौ...	कविता	वैशाख २०६९	५६
	"	श्रद्धाञ्जली भानुप्रति	लेख	वैशाख २०७१	६४
९३७	वेदवहादुर कुँवर	गीतगंगा	कविता	भाद्र २०५२	१३
९३८	वैकुण्ठ नेपाल	हाम्रो संस्कृति र भेषभूषा	निबन्ध	पौष २०६३	३५
	"	गजल	कविता	असार २०६७	४९
९३९	वैरागी जेठा	तान्का	"	असोज २०६३	३४
	"	चोका	"	वैशाख २०६४	३६
	"	मन्दिर कसको ?	"	असार २०६६	४४
	"	'अभिलेख अवशेषहरू'	कृति परिक्रमा	असोज २०६६	४५
	"	प्रकृत प्रेमी - हेमप्रभास	"	" २०६७	४९
	"	मेन्द्रवाङ	कविता	कार्तिक २०६७	५०
	"	मुक्तिको क्यानभासमा	कृतिपरिक्रमा	वैशाख २०६९	५६
	"	लडन थालिसकेको छु	कविता	कार्तिक २०७२	७०
	"	युद्धका नदीहरु	कविता	साउन २०७३	७३
	"	मिभिडको आकाश	कविता	माघ २०७३	७५
९४०	शंकरकुमार श्रेष्ठ	विश यात्रा	लघुकथा	भदौ २०५१	७
९४१	शंकर भट्टराई	शिवलिङ्ग	निबन्ध	असोज २०५३	२०
	"	चन्द्रनिगाहपुरदेखि	नियात्रा	फागुन २०६२	३२
	"	सिन्धुलीगढी घुमेर हेर्दा	संस्मरण	" २०६५	४१
९४२	शम्भू राई	कागतीसँग साटौँ सारङ्गी	संस्मरण	असार २०६५	४०
९४३	शर्मिला खड्का	मूल्यहीन मृत्यु	लघुकथा	असोज २०६४	३७
	"	विरहरको क्यानभासमा	कथा	चैत्र २०६५	४३
	"	आकस्मिकताको	"	पौष २०६६	४६
	"	सानीको साहसदेखि मेरो	संस्मरण	असार २०६७	४८
	"	वर्तमानको	कथा	कार्तिक २०६७	५०
	"	निबन्धकार...	समालोचना	माघ २०६७	५१
	"	जगदीश दाइलाई...	नियात्रा	वैशाख २०६८	५२
	"	बेलायतमा अनेसासको...	लेख	कार्तिक २०६८	५४
	"	आयामिक जीवनमा	कथा	माघ २०६८	५५
	"	अन्तिम प्रश्न	कविता	साउन २०६९	५७
	"	तपाईंहरु जस्तै...	कथा	वैशाख २०७०	६०

	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
९४४	शर्मिला मिश्र	संस्कृति	कविता	,, २०६५	३३
९४५	शशीथापा पण्डित	अशवासन	लघुकथा	चैत्र २०६५	४३
९४६	शशी लुबुम्बू	एक साहसी भूमिपुत्र	कविता	असोज २०६२	३१
	"	बगरमा	,,	वैशाख २०६४	३६
	"	बसन्तका आँखामा	कृति परिक्रमा	चैत्र २०६४	३९
	"	तिम्रो आगमनमा	कविता	कार्तिक २०६७	५०
९४७	शशीकला शर्मा	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
९४८	शम्भुप्रसाद अर्याल	कन्यादान	कविता	साउन २०७०	६१
	"	मेरो गाउँ...	कविता	साउन २०७१	६५
	"	थकित चेहरामा	कविता	माघ २०७२	७१
९४९	शम्भुप्रसाद ढुंगेल	वसन्त	कविता	वैशाख २०७२	६८
९५०	शम्भुप्रसाद कुसवाहा	हिमालय	कविता	कार्तिक २०७१	६६
९५१	शक्ति बल्भव अर्याल	तनहुँ भकुण्डो	कविता	वैशाख २०७२	६८
९५२	शंकर पौडेल	मान्छे	कविता	वैशाख २०७२	६८
९५३	श्यामप्रसाद शर्मा	सन्तोष प्रगतिको बाधक	भेटघाट	पौष २०६५	२१
	"	लीला उदासी जनताका	श्यामप्रसादका	जेठ०५४/०५५	२७
	"	भूतको भिनाजुकहाँ बस्दा	संस्मरण	आश्विन २०५६	२९
	"	अनुभव र अनुभूति	कुराकानी	असोज २०६३	३४
	"	मेरो डायरीका वासुदेव	,,	पौष २०६३	३५
	"	मेरो सम्झनामा पहिलो	संस्मरण	असार २०६५	४०
	"	बुद्धि बढ्ने, बल बढ्ने	बालगीत	असोज २०६२	३१
	"	गीत	कविता	वैशाख २०७०	६०
९५४	श्याम रिमाल	भण्डाकहरू	कविता	आश्विन २०५५	२८
	"	भ्रमहरूको यथार्थ	,,	वैशाख २०६३	३०
	"	श्रीपेचहरु खोजेर	कविता	कार्तिक २०६७	५०
	"	ऐनाको छायाँ	कविता	साउन २०७०	६१
	"	भाषागीत	कविता	वैशाख २०७१	६४
	"	ऐनाको छायाँ	कविता	साउन २०७३	७३
९५५	श्याम विक्रम	गीत	,,	असार २०६६	४४
९५६	श्यामदास वैष्णव	अनुभव/अनुभूति	कुराकानी	माघ २०६८	५५
	"	धेरैको नापो	नाटक	वैशाख २०७०	६०
९५७	डा. श्याम भट्टराई	खेतीबालीको...	कथा	वैशाख २०७०	६०
९५८	श्याम आशा	अशोक	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२

९५९	श्यामसुन्दर अग्रवाल	मरुस्थलका वासिन्दा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
९६०	शान्त बस्नेत	आजको साँढे	कविता	,, २०५३	२२
९६१	शान्ता अजनवी	आकाकरको खोजीमा	कृतिपरिक्रमा	असोज २०६६	४५
	"	तिम्रो बगानभित्रको	"	"	"
	"	विष्णु पौडेलका	"	चैत्र २०६६	४७
	"	'ठूली' शोककाव्य : नारी	"	असार २०६७	४८
	"	घनेन्द्र ओझाको 'एउटा	"	असोज २०६७	४९
	"	गजल	कविता	वैशाख २०६४	३६
	"	कृष्ण बजगाईंको	कृति परिक्रमा	चैत्र २०६४	३९
	"	गजल	कविता	पौष २०६५	४२
	"	सँधैँ सकारात्मक कवि	लेख	असार २०६६	४४
	"	गजल / गीत		कार्तिक २०६७	५०
	"	घनेन्द्र ओझाको...	कृतिपरिक्रमा	वैशाख २०६८	५२
	"	गजल	कविता	साउन २०६८	५३
	"	नेपाली बालसाहित्य....	समालोचना	वैशाख २०७०	६०
९६२	शान्ति नारायण	गजल	कविता	वैशाख २०६४	३६
९६३	शारदा पराजुली	"	"	माघ २०६५	४३
	"	महर्षीको स्वादिलो	समालोचना	माघ २०७१	६७
	"	समयको प्रभाव	कविता	वैशाख २०७२	६८
	"	तस्बिरको सत्यता	लघुकथा	साउन २०७३	७३
९६४	शारदा श्रेष्ठ	देनहरू	कविता	असार २०६६	४४
	"	आशाका किरणहरू	कविता	कार्तिक २०६७	५०
९६५	शारदा सजल	गजल	"	चैत्र २०६५	४३
९६६	शाश्वत कौशिक	अन्योल	"	पौष २०५१	१०
९६७	शार्दुल भट्टराई	पूजा	कविता	कार्तिक २०६७	५०
९६८	शारदा अधिकारी ढकाल	काम त...	कविता	वैशाख २०७०	६०
९६९	शारदारमण नेपाल	जहाँ पनि डर	कविता	वैशाख २०७०	६०
९७०	शान्तदास मानन्धर	पठन सीप र...	लेख	वैशाख २०७०	६०
९७१	शान्तिकुमारी दाहाल	नेपाली बालसाहित्य...	समालोचना	वैशाख २०७०	६०
९७२	शाश्वत पराजुली	सुनको औठी	कथा	वैशाख २०७०	६०
९७३	शिरोमणि अर्याल	सडकमाथि वल्लेको साँढे	"	चैत्र २०५३	२२
	"	विश्राम आउन सक्तैन	॥	मंसिर २०५४	२५
	"	मान-अपमान	निबन्ध	आश्विन २०५५	२८
	"	सभ्यता	लघुकथा	फागुन २०६२	३२

	”	व्यवसाय -१	कथा	पौष २०६३	३५
	”	घाँसिनी	”	” २०६४	३८
	”	शैक्षिक स्तर	”	असोज २०६५	४१
	”	जात र छुवाछुतको	लेख	” २०६६	४५
९७४	शिव अधिकारी	नदीको बाटो	निबन्ध	आश्विन २०५६	२९
९७५	शिवहरि अधिकारी	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
९७६	शिव आञ्जल	घर फिर्ती	लघुकथा	वैशाख २०६४	३६
	”	गजल	कविता	असोज २०६४	३७
९७७	शिव आलोक	”	”	असार २०५२	१२
९७८	शिव रेग्मी	शिव रेग्मी	अनुभव र	पौष २०६४	३८
	”	बीस पैसाको बम्बई सन	संस्मरण	असार २०६५	४०
	”	सुल्फन नसकेको...	लेख	वैशाख २०७१	६४
९७९	शिव तिमल्सिना	सिर्जना नगर	एकांकी	कार्तिक २०६७	५०
	”	सुरुवात	कथा	वैशाख २०६८	५२
९८०	शिव प्रकाश	नयनकान्ता	कथा	वैशाख २०६८	५२
	”	गीत	कविता	कार्तिक २०६८	५४
९८१	शिव आर्य	गीत	कविता	वैशाख २०६९	५६
९८२	शीतल गिरी	शहीदको आमा	कविता	चैत्र २०५३	२२
	”	अबिकाको सुदिन कहिले	निबन्ध	आश्विन २०५६	२९
	”	डोयराज्य	इतिहास	वैशाख २०६४	३६
	”	ऊ मन्त्री बन्यो	कथा	पौष २०६४	३८
	”	मोहको प्रश्न	”	असार २०६७	४८
	”	ज्ञान र सृष्टि	लेख	साउन २०६९	५७
	”	पुनर्जन्म र प्रतिभा	लेख	साउन २०७०	६१
	”	फेरि भानुभक्त...	लेख	वैशाख २०७१	६४
	”	मार्क्सवादी सौन्दर्य	समालोचना	साउन २०७२	६९
	”	सिम्रनगढ र भग्नावशेष	लेख	माघ २०७२	७१
	”	आभिर	लेख	साउन २०७३	७३
	”	गाथी	कथा	माघ २०७३	७५
९८३	शुभ मुकारुड	गीत	कविता	वैशाख २०६४	३६
	”	”	”	चैत्र २०६४	३९
९८४	शेखर कार्की	घट्टै जनता	लेख	कार्तिक २०७०,	६२
	”	मेरो भानुभक्ति	लेख	वैशाख २०७१	६४
९८५	शेखरकुमार श्रेष्ठ	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२

१८६	शैलेन्द्र अधिकारी	गजल	कविता	चैत्र २०६४	३९
१८७	शैलेन्द्रप्रकाश नेपाल	विनोदी बिलाए !	,,	वैशाख २०६२	३०
	,,	अब यस्तो नहोस !	,,	असोज २०६५	४१
	,,	म सहन्न !	,,	चैत्र २०६६	४७
	,,	राजेश्वरी खण्डकाव्य...	समालोचना	कार्तिक २०६७	५०
	,,	माधव घिमिरेको.....	समालोचना	वैशाख २०७०	६०
	,,	वासन्ती सन्देश	कविता	वैशाख २०७२	६८
१८८	शोभना क्षेत्री	मेरो हेराईमा उर्मिला	कृतिपरिक्रमा	माघ २०७१	६७
१८९	शैलेन्द्र साकार	एक टुक्रा न्युयोर्क	नियात्राकविता	वैशाख २०६२	३०
१९०	शोभा थापा	गजल	कविता	असोज २०६२	३१
१९१	कमला भण्डारी	मेरो माया : एक सम्भना	कविता	असोज २०६२	३१
१९२	मुन्नी सापकोटा	माया	,,	जेठ २०५३	१८
१९३	सङ्गीता पाठक	गजल	,,	,,	,,
१९४	सत्यमोहन जोशी	गुच्चाकै लागि सिसी	संस्मरण	असार २०६५	४०
१९५	सन्जोग ठकुरी	किन ?	कविता	चैत्र २०६४	३९
१९६	सनत रेग्मी	मेरो सम्भनामा पहिलो	संस्मरण	असार २०६५	४०
	,,	साहित्य र सामाजिक	लेख/निबन्ध	कार्तिक २०६७	५०
	,,	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१९७	सपूत कार्की	छोटा कविता	कविता	चैत्र २०५३	२२
१९८	'सप्रेम' अर्चना	गजल	,,	असोज २०६४	३७
	,,	,,	,,	चैत्र २०६६	४७
१९९	सम्भना	जीवनका उज्यालो बाटो	निबन्ध	असोज २०६२	३१
१०००	स्मृति तामाङ	गजल	कविता	पौष २०६४	३८
१००१	सरद चिराग	खुमेनीका देशमा भीष्म	कृति परिक्रमा	असोज २०६४	३७
१००२	सरस्वती तिमिल्सिन	गजल	कविता	असोज २०६४	३७
१००३	सरस्वती शर्मा	शान्ति	,,	,,	,,
१००४	सरस्वती श्रेष्ठ	गीत	,,	जेठ २०५३	१८
१००५	सरस्वती रिजाल	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१००६	सरिता ढुङ्गाना	समाजका कुररिति र	,,	असोज २०६७	४९
१००७	सरिता पौडेल	दुई मुक्तक	,,	पौष २०५०	३
१००८	सरिता भण्डारी	मुक्तक	,,	पौष २०६५	४२
१००९	सरिता जोशी	गजल	कविता	माघ २०७०	६३
१०१०	सरभक्त	मानवहरूको ओडारमा	,,	माघ २०५४	२६
	,,	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२

१०११	सविता रिमाल	प्रतीक्षा	लघुकथा	असोज २०६२	३१
१०१२	सविता सिन्धु	मूर्ति, सडि र जंगबहादुर	कविता	वैशाख २०६२	३०
१०१३	सन्जीव राई	जिन्दगी...	कविता	वैशाख २०६८	५२
१०१४	सदाशिव केसी	गीत	कविता	साउन २०६९	५७
१०१५	सरु जर्गाली	भरेछ फूल	कविता	साउन २०६९	५७
१०१६	सन्ध्या पहाडी	विश्वास	कविता	माघ २०६९	५९
१०१७	सञ्जय साह मित्र	बज्जीका बालसाहित्य	लेख	वैशाख २०७०	६०
१०१८	सत्तलसिंह योञ्जन	माया...	कविता	साउन २०७०	६१
१०१९	सत्यम् नेपाली	खोलभित्रको...	कविता	कार्तिक २०७०,	६२
१०२०	सरोज यादव	ए आजको..	लेख	कार्तिक २०७१	६६
१०२१	समीर कार्की	गजल	कविता	माघ २०७१	६७
	"	गजल	कविता	साउन २०७३	७३
१०२२	समीर पाखिन	तीन लिमरिक	कविता	कार्तिक २०७२	७०
	"	हास्यकवि...	समीक्षा	साउन २०७३	७३
१०२३	सन्तोष श्रेष्ठ	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१०२४	सन्तोष सुपेकर	आद्रता	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१०२५	संगीता आचार्य	मनसँगको छोटो यात्रा	कविता	साउन २०७३	७३
१०२६	स्वागत नेपाल	भाषा विवाद	आलेख	कार्तिक २०७३	७४
१०२७	सानुराज अन्जान	कविता शरणर्थी होइन	"	पौष २०५२	१७
	"	गजल अङ्क १	कविता	असोज २०५१	८
	"	जिन्दगी	"	वैशाख २०५४	२३
	"	गीत	"	असोज २०५४	२४
	"	गजल	"	असार २०६३	३३
	"	जिन्दगी	"	असार २०५१	६
१०२८	साम्ब ढकाल	जल	"	चैत्र २०५१	६
	"	आवेगमा	"	असोज २०६२	३१
	"	चराहरु ब्युँभिएपछि	कविता	कार्तिक २०६७	५०
१०२९	सावित्रा काफ्ले	भक्तिका सपनाहरू	"	जेठ २०५३	१८
१०३०	सानु शर्मा	सार्थक माया	कविता	कार्तिक २०६८	५४
१०३१	सारिका राई याद	स्मृतिका पानाहरू	कथा	कार्तिक २०७०,	६२
१०३२	'साथी' ध्रुव मधीकर्म	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१०३३	साधना प्रतीक्षा	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१०३४	सीतादेवी चिमौरिया	हाम्रो देश	"	चैत्र २०६५	४३
१०३५	सिन्धु गौतम	यस्तै यस्तै भएर पोहोर	"	असोज २०६४	३७

	”	म किन नास्तिक भइने ?	”	” २०६६	४५
	”	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१०३६	सीता भण्डारी	आमा	”	पौष २०६५	४२
	”	पहाडीका गजलहरूको	कृति परिक्रमा	असोज २०६६	४५
	”	‘यशस्वी देवकोटा’	”	”	”
	”	दुङ्गनाको ‘अचानो परेको	समालोचना	पौष २०६६	४६
	”	निराकार उवाच मा	कृति परिक्रमा	पौष २०६६	४६
	”	मेरो जन्म गाउँ	कविता	असोज २०६७	४९
१०३७	सीताराम अधिकारी	छहरो	”	चैत्र २०६६	४७
१०३८	सीताराम उप्रेती	धरावासी र राधा पुराण	कृत पत्रिका	पौष २०६३	३५
	”	सेरोफेरो बाहिरका	”	चैत्र २०६४	३९
	”	राजमार्ग	निबन्ध	पौष २०६६	४६
	”	बाँचुञ्जेल लेखेर	नियन्त्रा संस्मरण	कार्तिक २०६७	५०
	”	राजनीति	संस्मरण	माघ २०६८	५५
	”	यात्रा साहित्यको...	कृतिपरिक्रमा	कार्तिक २०७१	६६
१०३९	सीताराम नेपाल	अल्छीका	लघुकथा	साउन २०७२	६९
१०४०	सिद्धिचरण श्रेष्ठ	आमा	कविता	वैशाख २०७०	६०
	”	मिथीलाई कविता		वैशाख २०७२	६८
१०४१	सिर्जना दाहाल	विरामी सहर	कविता	साउन २०७३	७३
१०४२	सुको साइबर	ह्याड ओभर	कविता	असोज २०६५	४१
१०४३	सुदीप पोखरेल	किताव	बालकविता	असोज २०५३	२०
१०४४	सुदीप पौडेल	व्यक्तित्व निर्माणमा	निबन्ध	चैत्र २०६४	३९
१०४५	सुदीपभद्र खनाल	शरद-गाथा	कविता	वैशाख २०५४	२३
१०४६	सुधन पौडेल	गीत	”	पौष २०५२	१७
	”	पारिजात : केही अनुभूति	”	फागुन २०६२	३२
	”	‘घाउमाथि घाउ’	कृति परिक्रमा	असोज २०६३	३४
	”	श्यामप्रसादका निबन्धहरू	कृति परिक्रमा	पौष २०६३	३५
	”	सवेदना र व्यथाको	कृति परिक्रमा	”	”
	”	उज्यालो जीवनको	”	”	”
	”	‘अर्ध सत्य’ मा अभिव्यक्त	”	पौष २०६४	३८
	”	पाउलो फेरको	लेख	चैत्र २०६६	४७
	”	उत्तर आधुनिक...	समालोचना	कार्तिक २०६७	५०
	”	भानुभक्तप्रति	कविता	माघ २०७०	६३
	”	भानु विशेषांक...	समालोचना	वैशाख २०७१	६४

	"	नेपाली छन्द...	समालोचना	वैशाख २०७२	६८
	"	मेरो जन्मथलो	कविता	वैशाख २०७२	६८
	"	भक्त कार्की व्यक्ति...	समालोचना	साउन २०७२	६९
	"	जुकेनातिर	नियात्रा	माघ २०७२	७१
	"	कवि नेत्रलाल...	समालोचना	माघ २०७३	७५
१०४७	सुभद्रा पौडेल	अधिकार र कर्तव्य	कविता	कार्तिक २०६७	५०
१०४८	सुधा लामिछाने	माया लाग्छ	कविता	असार २०५२	१२
१०४९	सुकुम शर्मा	जीवन यात्रामा	लेख/निबन्ध	कार्तिक २०६७	५०
	"	भवानीप्रसाद शर्माका...	समालोचना	वैशाख २०६८	५२
	"	समाजको कथा	कविता	वैशाख २०७०	६०
१०५०	सुनिल पुरी	गीत	"	श्रावण २०५३	१९
	"	गजल अङ्क १	"	असोज २०५१	८
	"	हाइकु	कविता	माघ २०६९	५९
	"	गजल	कविता	साउन २०७२	६९
१०५१	सुविसुधा आचार्य	मुक्तक	कविता	असोज २०६३	३४
	"	विश्वकी हरिकला	कथा	चैत्र २०६६	४७
१०५२	सुमित्रा वाङ्देले	गजल	"	असार २०५१	६
१०५३	सुमित्रा सिंखडा	गीत	"	पौष २०६४	३८
१०५४	सूर्य तामाङ	गजल	"	पौष २०६४	३८
१०५५	सुरेन्द्र अस्तफल	आफ्नै भूगोलमा हराएको	"	चैत्र ५३	२२
१०५६	सुरेश अधिकारी	म चटक्कमै मुलें	संस्मरण	असार २०६५	४०
१०५७	सुरेश सुवेदी	बाटो थुनेर	कविता	असोज २०६४	३७
	"	गजल	"	पौष २०६६	४६
१०५८	सुवास खनाल	"	"	असार २०६३	३३
	"	"	"	वैशाख २०६४	३६
१०५९	सुशील मुडभरी	'चुल्हा चौकाका	संस्मरण	असार २०६७	४८
	"	योग वाशिष्ट...	लेख	वैशाख २०६८	५२
	"	भाषा, भाव, शैली	लेख/निबन्ध	माघ २०६८	५५
	"	भानुभक्त जनताका..	लेख	वैशाख २०७१	६४
१०६०	सुशील सिम्खडा	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१०६१	सुशीला देउजा	दोसाँध	कथा	पौष २०६६	४६
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१०६२	सुशीला अधिकारी	थिएछ	कविता	असोज २०६५	४१
१०६३	सुशीला रेग्मी	कवि ईश्वरवल्लभसँगका	संस्मरण	असोज २०६५	४१

१०६४	सुशीला प्रधानांग	गोविन्द र दाउरे	कथा	वैशाख २०७०	६०
	"	लोडसेडिङ	लघुकथा	साउन २०७१	६५
	"	छायाँदत्तका तीन पुस्तक	समीक्षा	कार्तिक २०७२	७०
	"	म सम्भरे आएँ	लघुकथा	साउन २०७३	७३
१०६५	डा. सुष्मा आचार्य	धृवीकरण	कथा	साउन २०७३	७३
	"	भीर माहुरी	"	असोज २०६६	४६
१०६६	सुष्मा मानन्धर	गल्लीको भ्याल	कथा	वैशाख २०६९, ५६	
१०६७	सुन्दर खड्का	धन्यवादका पात्र	कथा	कार्तिक २०६७	५०
१०६८	सुरेश सुवेदी	गजल	कविता	कार्तिक २०६७	५०
१०६९	सुरेशकुमार मोदक	लोकनृत्य	लेख	माघ २०७२	७१
१०७०	सुरेश अवस्थी	स्कूल	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१०७१	सूर्यकुमारी पन्त	अनुभव र अनुभूति	कुराकानी	कार्तिक २०६९	५८
१०७२	सुनिल कुमार	चिरई	कविता	कार्तिक २०७१	६६
	"	जीवन नारीके	कविता	साउन २०७३	७३
१०७३	सुनिता अग्रवाल	चेलीको गुनासो	कविता	साउन २०७०	६१
१०७४	सुदीप साह देवा	कक्रिटकी	कविता	साउन २०७१	६५
१०७५	सुमन पौडेल	गजल	कविता	कार्तिक २०७१	६६
१०७६	सुमन सौरभ	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१०७७	सुमनराज ताम्राकार	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१०७८	सुमन्तराज न्यौपाने	संस्कृति	कविता	वैशाख २०७२	६८
१०७९	सुमित्रा बास्कोटा	यात्रा साहित्यको...	कृतिपरिक्रमा	कार्तिक २०७१	६६
१०८०	सुधा भार्गव	सित्तैको सेवा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१०८१	सुरेन्द्रकुमार अरोडा	मम्मा डार्लिङ	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१०८२	सुरेन्द्रप्रसाद गिरी	गजल	कविता	कार्तिक २०७३	७४
१०८३	सूर्य बिसी	राप्ती अञ्चलको...	खोजी	वैशाख २०७०	६०
१०८४	सूर्यविक्रम ज्ञवाली	भानुभक्तका केही...	समालोचना	वैशाख २०७१	६४
१०८५	सूर्यप्रसाद डुम्रे	खै के लेखुँ	कविता	वैशाख २०७२	६८
१०८६	सूर्यकुमार श्रेष्ठ	पत्रमित्रता	लघुकथा	असोज २०५४	२४
१०८७	सोमनाथ सिग्देल	वसन्त ऋतु	कविता	वैशाख २०७२	६८
१०८८	सौरभ	शहीद	कविता	माघ २०५४	२६
१०८९	सौरभकिरण श्रेष्ठ	विरामी	कथा	फागुन २०६२	३२
	"	खाल्टोको रहस्य	कथा	वैशाख २०७०	६०
१०९०	सृजना दाहाल	भौतिकता र सुख	कविता	पौष २०६५	४२
	"	"	"	चैत्र २०६५	४३

१०९१	ह्यान्स एण्डरसन	सलाई बेच्ने सानी	कथा	फागुन २०६२	३२
१०९२	हरिकृष्ण काफ्ले	तीन मुक्तक	कविता	चैत्र २०५३	२२
	"	"	"	" २०६५	४३
१०९३	हरि खनाल	दोबाटो	कथा	वैशाख २०६२	३०
	"	टोपीमा आँसु	लघुकथा	असार २०६३	३३
	"	अँध्यारो मानचित्र	कथा	वैशाख २०६४	३६
	"	मलामी अवाज	"	असोज २०६४	३७
	"	अक्षरयात्रा....	कृति परिक्रमा	असोज ३०६७	४९
	"	हाकिम साहेवको	कथा	कार्तिक २०६७	५०
	"	कोपिला	कथा	माघ २०६८	५५
	"	वैराग्य र भक्तिको	समालोचना	वैशाख २०७१	६४
	"	म मर्ने बेलामा	कविता	माघ २०७२	७१
	"	अपहरिता बालापन	कथा	साउन २०७३	७३
१०९४	हरि मञ्जुश्री	रश्मिको रश्मि	लघुकथा	असोज २०६३	३४
१०९५	हरिप्रसाद पाण्डेय	अन्धवेग	कविता	" २०६४	३७
	"	लोभ	कथा	पौष २०६४	३८
	"	बाल्य अवस्थाका केही	संस्मरण	असार २०६५	४०
	"	अभाव	कथा	पौष २०६५	४२
	"	महत्त्व	"	असार २०६६	४४
	"	अवस्था	कविता	चैत्र २०६६	४७
	"	दृष्टि	लघुकथा	कार्तिक २०६७	५०
	"	व्यथा	कथा	माघ २०६८	
	"	आँशुकवि भानुभक्त	लेख	वैशाख २०७१	६४
	"	यही देशको खातिर	कविता	वैशाख २०७२	६८
	"	मनको वह	कथा	माघ २०७२	७१
	"	सम्बन्ध	कथा	माघ २०७३	७५
१०९६	हरिहर खनाल 'पावसे'	विवशता	कथा	जेठ २०५३	१८
	"	असफल जिन्दगी	कथा	असोज २०५४	२४
१०९७	हरिहर खनाल	किंवदन्ती	"	आश्विन २०५३	२९
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१०९८	हरि अधिकारी	अनाम विदुसकको	कविता	कार्तिक २०६७	५०
१०९९	हरिहर पौडेल	आकाश	लघुकथा	आश्विन २०५६	२९
	"	लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
११००	हरि निरिह	भण्डाको बेथिति	कविता	कार्तिक २०७१	६६

११०१	हरि कट्टेल	खै राष्ट्रको चिन्तन	कविता	वैशाख २०७२	६८
११०२	हरि आलेमगर	भूकम्प	कविता	कार्तिक २०७२	७०
११०३	हरिराम पौडेल	गीत	कविता	कार्तिक २०७२	७०
११०४	हरिगोविन्द लुईटेल	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
११०५	हरिप्रसाद भण्डारी	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
११०६	हर्ष सुब्बा	चोट	कविता	असार २०५२	१२
११०७	हिमालधन राई	गीत	कविता	फागुन २०६३	३२
११०८	हिराधन राई	विरामी नम्बर -१५	,,	चैत्र २०६६	४७
	"	बन्द कोठा	कथा	साउन २०६८	५३
११०९	हिरण्यकुमारी पाठक	दरो आत्मबल हुनुपर्छ	संस्मरण	असार २०६५	४०
	"	भाग्यचक्र	कथा	पौष २०६६	४६
१११०	हिरामाया घिसिङ	योना दोसी	कविता	साउन २०७०	६१
११११	हिरण्य भोजपुरे	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
१११२	हेमसागर पोखरेल	जनसेवी काका	लघुकथा	पौष २०६३	३५
	"	निमुखा साँभ्र	कविता	चैत्र २०६४	३९
	"	धिक्कारका चालबाजी	,,	,, २०६५	४३
	"	सुसेललीहरू	,,	असोज ०६६	४५
	"	खाँचो छु	कविता	कार्तिक २०६७	५०
	"	हाइकु	कविता	वैशाख २०६८	
१११३	हेम पौडेल	भँगोरा र भँगोरी	कविता	कार्तिक २०७०,	६२
१११४	हेम प्रभास	भित्ताको चस्मा	कविता	कार्तिक २०६७	५०
१११५	हेमराज अधिकारी	हाप्रो नेपाल	कविता	वैशाख २०७०	६०
	"	भानुभक्तिय रामायण	समालोचना	वैशाख २०७१	६४
	"	आमा र घर	कविता	वैशाख २९७२	६८
१११६	हेमन्त परदेशी	शोधपत्र	कथा/लघुकथा	कार्तिक २०६८	५४
१११७	हेमन्ती जोशी	खलासी	कथा	कार्तिक २०७०,	६२
१११८	हेलम्बराज बास्तोला	पश्चिमी साहित्य...	समालोचना	माघ २०६७	५१
१११९	होमशंकर बास्तोला	चार हाइकु	,,	,, २०६४	३७
	"	पापी	कथा	कार्तिक २०७०,	६२
११२०	होमनाथ सुवेदी	उत्तरअमेरिकाली	समालोचना	साउन २०६८	५३
११२१	होमराज आचार्य	च्यात्न नसकेको चिट्ठी	समालोचना	माघ २०६८	५५
११२२	हृदयनारायण चौधरी	ग्रहण	कथा	आश्विन २०५५	२८
	"	थारु र भोपुरी भाषामा	लेख	,, २०५६	२९
	"	साक्षी बारी	कविता	माघ २०७१	६७

११२३	हृषिकेश लोहनी	चोखो	कविता	,, २०५५	२८
११२४	क्षितिज न्यौपाने	बालक	कविता	वैशाख २०७०	६०
११२५	त्रिलोचन आचार्य	मलाई एउटा असफल	निबन्ध	असोज २०६४	३७
११२६	त्रिलोचन ढकाल	वस्तुअनुसार छायाँ	कविता	माघ २०७१	६७
११२७	त्रिवेणीकुमार यादव	हरायो	कविता	साउन २०७२	६९
११२८	त्रिचन्द्र प्रतीक्षा	मुलायम प्रकृति	कविता	साउन २०७०	६९
११२९	पडानन्द पौडेल	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
११३०	ज्ञानमणि नेपाल	मेरो शैशवका....	संस्मरण	असार २०६५	४०
११३१	ज्ञानुवाकर पौडेल	तीन मुक्तक	कविता	असोज २०६२	३१
११३२	ज्ञानु विद्रोही	गजल	,,	असोज २०६६	४५
	,,	गजल कसरी	कृति परिक्रमा,	२०६७	४९
	"	गजल / गीत		कार्तिक २०६७	५०
११३३	ज्ञानेन्द्र विवश	एउटा मान्छेको माया	लेख	कार्तिक २०६७	५०
	"	पूर्वीय शैली	निबन्ध	माघ २०७३	७५
११३४	ज्ञाननिष्ठ ज्ञवाली	सबै जना नेपाली	कविता	वैशाख २०७०	६०
११३५	श्रीओम श्रेष्ठ रोदन	आन्दोलनको शक्ति	लघुकथा	वैशाख २०६२	३०
	"	भियना पुग्नु अघि र पछि	नियात्रा	असोज २०५४	२४
	"	मेजर कि माइनर	नियात्रा	कार्तिक २०६७	५०
	"	मानिसका वास्तविक....	कुराकानी	वैशाख २०७३	७२
	"	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
११३६	श्रीजिता चौलागाईं	संविधान र जनता	कविता	कार्तिक २०६७	५०
११३७	श्रीबाबु कार्की उदास	दुई लघुकथा	लघुकथा	वैशाख २०७३	७२
११३८	श्रमिक बराल	उपहार	कथा / लघुकथा	कार्तिक २०६७	५०
	"	गीत	कविता	वैशाख २०७०	६०
११३९	श्रवण मुकारुड	गीतरंगगा	,,	भाद्र २०५२	१३
११४०	श्रीराम राई	समाचार संत्रास	लघुकथा	साउन २०७२	६९
११४१	श्रीराम नकर्मि	, अनुभव र अनुभूति	कुराकानी	पौष २०६६	४७
११४२	श्रीराम श्रेष्ठ	गाउँको सम्झना	,,	वैशाख २०६२	३०
११४३	श्रेष्ठ प्रिया 'पत्थर'	गजल	,,	पौष २०५२	१७
	"	,,	,,	माघ २०५४	२६
११४४	श्रृजना गोले	डहा गजल	,,	पौष २०६४	३८

निर्वाचन आयोग, नेपाल
ELECTION COMMISSION, NEPAL

गाउँपालिका/नगरपालिका निर्वाचन २०७४

मतदाता नामावलीमा नाम रुजु गराई मतपत्र लिनुपर्छ।
मतदान केन्द्रमा मतदान प्रतिनिधिहरू पनि रहन्छन्।

मतदान मिति : २०७४ साल वैशाख ३१ गते
मतदान समय : बिहान ७ बजेदेखि साँझ ५ बजेसम्म

www.election.gov.np
info@election.ntc.np

नेपाल राष्ट्र बैंकको अनुरोध

आजको सानो बचत नै भोलि उद्यम गर्ने पूँजी हुन सक्छ ।
वचत नै आर्थिक विकासको मूल आधार हो । तसर्थ, आजैदे
खि आफ्नो वचत नजिकैको बैंक वा वित्तीय संस्थामा खाता
खोली राख्ने बानी बसालौ । नानीहरूलाई बैंकिङ बानी
सिकाऔं !

बचत गर्नेबारे आफ्ना नानीहरूसँग घरघरमा चर्चा गरौं ।

शुभकामना

नयाँ वर्ष २०७४ को
सुखद् अवसरमा समस्त
मजदुर, कर्मचारी, उपभोक्ता
एवं सम्पूर्ण नेपाली दाजुभाइ
तथा दिदीबहिनीहरूमा सुख,
शान्ति, समृद्धि, सुवास्थ्य,
दीर्घायु एवं सफलताको हार्दिक
मंगलमय शुभकामना !

जगदम्बा स्टिल लिमिटेड
परिवार
सिमरा, बारा

तपाईं हामी सबैले घरघरमा
शौचालय निर्माण गरी
सधैँ प्रयोग गरौं र जीतपुर-सिमरा
उपमहानगरपालिकालाई
स्वस्थ र स्वच्छ बनाउन सकेको पहल
गरौं । यो तपाईं हामी सबैको
कर्तव्य पनि हो ।

घर वरिपरी सरसफाइ गरौं,
दुर्गन्धमुक्त समाज निर्माण गरौं,
स्वच्छ वातावरणमा रमाऔं
स्वस्थ नागरिक बनेर बाँचौं ।

जीतपुर-सिमरा
उपमहानगरपालिकाको कार्यालय
जीतपुर, बारा

तपाईं यी स्थानबाट नवप्रज्ञापन प्राप्त गर्न सक्नुहुन्छः

१.	इलाम पुस्तक पसल- इलाम	- ०२७-५२०४२३
२.	श्रेष्ठ बुक एण्ड न्युज सेन्टर- दमक, भापा	- ०२३-५८४१२५
३.	मैनाली पुस्तक भण्डार- विराटनगर, मोरङ	- ०२१-५२१९२६
४.	मुनाल पुस्तक भण्डार- गाईघाट, उदयपुर	- ०३५-४२०१२५
५.	सीता नोवल- लाहान, सिराहा	- ०३३-५६००२७
६.	न्यू परजुना स्टेशनरी- सिन्धुली	- ०४७-५२००२५
७.	श्रीराम पुस्तक पसल- लालबन्दी, सर्लाही	- ०४६-५०१५८९
८.	मिलिजुली पुस्तक तथा स्टेशनरी- मन्थली, रामेछाप	- ०४८-५४००८३
९.	जे. एन. पुस्तक पसल- मन्थली, रामेछाप	- ०४८-५४००१०
१०.	भ्रिगु समाचार पुस्तक केन्द्र- वीरगञ्ज, पर्सा	- ०५१-५२८९१८
११.	न्यू समाचार केन्द्र- हेटौँडा, मकवानपुर	- ०५७-५२४०५५
१२.	श्री सूचना केन्द्र- हेटौँडा, मकवानपुर	- ०५७-५२१७३७
१३.	नारायणी पुस्तक सदन- नारायणगढ, चितवन	- ०५६-५२१२८०
१४.	भरना पुस्तक पसल- बेसीसहर	- ०६६-५२०५१०
१५.	त्रिपुरा पुस्तक पसल- धादिङ	- ०१०-५२०९१०
१६.	पत्रपत्रिका स्टेशनरी (लालचन्द्र)- बागलुङ	- ०६८-५२०१८४
१७.	सगुन स्टेशनरी स्टोर्स- म्याग्दी-	- ०६९-५२००३५
१८.	सिर्जना स्टेशनरी सेन्टर- वालिङ, स्याङ्जा	- ०६३- ४४०३५४
१९.	कञ्चन पुस्तक पसल- पोखरा, कास्की	- ०६१-५२४४६६
२०.	गोरखापत्र बाजे- पोखरा, कास्की	
२१.	श्रेष्ठ न्युज एजेन्सी पुस्तक भण्डार- तानसेन, पाल्पा	
२२.	हाम्रो पुस्तक पसल- भैरहवा, रुपन्देही	- ०७१-५२६५२९
२३.	सिटी बुक एण्ड न्युज सेन्टर- बुटवल, रुपन्देही	- ०७१-५४४५२३६
२४.	विशाल पुस्तक सदन- बुटवल, रुपन्देही	- ०७१-५४६५५९
२५.	जनता बुक स्टल- घोराही, दाङ	- ०८२-५६०२६९
२६.	न्यू प्रभात पुस्तक पसल- सुर्खेत	- ०८३-५२००७५
२७.	न्यू अर्याल पुस्तक पसल- भुरिगाउँ, वर्दिया	- ०८४-४०३००६
२८.	महाकाली समाचार केन्द्र- महेन्द्रनगर, कञ्चनपुर	
२९.	कमल स्टेशनरी, सिफल	- ९८४११८५४७२
३०.	न्यू कविना बुक्स, कोटेश्वर	- ४६००१६७
३१.	कवि स्टेशनरी, मण्डिखाटार	- ९८४१३१३२९३
३२.	मञ्जुश्री बुक्स, नयाँ बानेश्वर	- ४४८५३०२
३३.	न्यू विएन बुक्स, चाबेल	- ९८४१३७०७५०
३४.	ध्रुव बुक्स, डिल्लीबजार	- ४४३३२०१
३५.	टङ्केश्वर इन्टरप्राइजेज, कालिमाटी	- ४६७०३६२
३६.	विधा बुक्स बौद्ध	- ४९१६६८४
३७.	बौद्ध बुक्स बौद्ध	- ४९१६५५८
३८.	पुस्तक सेन्टर अद्वैतमार्ग पुतलीसडक	- ४२६६७८०
३९.	पाठ्य सामाग्री पसल, जामे मस्जिद घण्टाघर	-
४०.	हिमालयन बुक सेन्टर, बागबजार	-